66

A21

Cicero (M. T.) Epistolæ familiares, ILLUMINATED MANUSCRIPT ON VELLUM, [ITALIAN XV CENT.], 174 *ll.* (10 *in. by* 7 *in.*), *written in neat humanistic characters,* 31 *long lines to a page, the first page decorated with three-quarter borders and a large initial, finely painted in gold and colours, of interlaced white vine-stem design, numerous ornamental initial letters in burnished gold on diapered coloured grounds, modern panelled calf* *sm. folio.* XV CENT.

~~GG~~. A 21

~~999~~

A21

Marci Tulii Ciceronis Arpinatis epistolarum familiarium
ad publium Lentulum liber primus feliciter incipit christus
Marcus Cicero pu[blio] Lentulo salutem plurimam dicit.

EGO OMNI OFFICIO: ac potius pietate erga
te ceteris satisfacio [omni]bus mihi ipse num[quam] satis-
facio. Tanta .n. magnitudo est tuorum
erga me meritor[um] ut quoniam tu nisi
p[er]fecta re de me non conquiesti: ego quia
non idem in tua causa efficio vitam esse
mihi acerbam putem. In causa hec sunt.
hamonius regis legatus aperte pecunia nos oppugnat: res agi-
tur per eosdem competitores p[er] quos cum tu aderas agebatur: re-
gis causa: si qui sunt qui velint qui pauci sunt omnes rem ad
pompeium deferri volunt. Senatus religionis calumniam non
religione: sed malivolentia. et illius regie religionis invidia com-
probat. pompeium: et hortari: et orare etiam liberius accusar[e]
et monere: ut magnam infamia[m] fugiat non desistemus: s[ed]
plane: nec precibus nostris: nec admonitionibus reliquit lo-
cum: Nam cum in sermone quotidiano: tum in senatu palam
sic egit causam tuam: ut neq[ue] eloquentia maiore qsq: nec gra-
vitate: nec studio: nec contentione agere potuerat: cum su[m]-
ma testificatione tuorum in se officiorum: et amoris erga se
tui. Marcellum tibi esse iratum scis. Is hac regia causa excep-
ta ceteris in rebus: se acerrimu[m] tui defensorem fore se oste[n]-
dit. Quod dat accipimus: quod instituit referre de religio[n]e
et sepe retulit ab eo deduci non potest. Res ante idus acta
sic est. nam hec idus mane scripsi: hortensii: et mea Luculli se[n]-
tentia cedit religioni de exercitu. Teneri .n. res aliter non pot[est]
s[ed] ex illo senatusconsulto: quod te referente factum est tibi decer-
nit: ut si regem deducas: q[uod] comode rem facere possis: ut ex[er]-
citum religio tollat te auctorem senatus retineat. Crassus

tris legatos decreuit nec exclusit pompeium. Censet n. iam
ex illis qui cum imperio sint. Bibulus tris legatos ex his q
priuati sunt. huic assentiuntur reliqui consulares preter
Seruilium qui omnino negat reduci oportere et Volca
cium: qui Lupo referente pompeio decreuit. et preter
Afranium qui assentitur Volcatio: que res auget suspi
tionem pompei uoluntatis. Nam aduertebatur pompei fami
liares assentire uolcatio. Laboratur uehementer inclinata res
est Libonis et ypsei non obscura concursatio: et contentio q
omniumque pompei familiarium studium in eam opinionem re
duxerunt: ut pompeius cupere uideatur. Cui qui nolunt
ydem tibi quem eum ornasti amici non sunt. Nos in causa au
ctoritatem eo minorem habemus: quod tibi debemus: gratiam
autem nostram extinguit hominum suspicio: quod pompeio se gra
tificari putant. ut in rebus multo ante quam profectus es
ab ipso rege: et ab intimis et domesticis: pompei clam ex
ceratis: deinde palam a consularibus exagitatis. Ut in summa
inuidia adductis ita uersamur nostram fidem omnes amo
rem tui absentis: presentisque tui cognoscent: si esset in his fides
in quibus esse summa debebat non laboraremus. Cicero p. len. s. d.

Aᴰibus Ianuarijs in senatu nihil est confectum: propterea quod
dies magna ex parte consumptus est altercatione Len
tuli consulis: et Caninij tribuni plebis. Eo die nos quoque mul
ta uerba fecimus maximeque uisi sumus senatum comme
moratione tue uoluntatis erga illum ordinem commo
uere. Itaque postridie placuit: ut breuiter sententias dicerem.
Videbatur n. reconciliata nobis uoluntas senatus esse
quod: tum dicendo tum singulis rogandis appellandisque p
spexeram. Itaque cum sententia prima Bibuli pronuntiata esset
ut tres legati regem ducerent. Secunda hortensij: ut sine
exercitu reduceres. Tertia Volcatij: ut pompeius redu

Ptolomeus rex Alexandrie moriens deos Romanos inuocat et per eos
iurans testamentum condit quo instituit heredes regni ptolomeum maiorem fi
lium et maiorem filiam et testamentum Romam deportari iubet ut [illegible]
[illegible] romani testamenti. ptolomeus expulsus de regno per fratres et sororem
petit introduci in regno iuxta uoluntatem patris. Sibilla uero nolebat ipso
introduci et si introduci deberet fieret per paucos [illegible] [illegible]
[illegible] minabatur romanis quod factum est. Nam hic pompeium interfecit
et plures alios romanos: et maximum bellum cesari fecit tandem superatus
et occisus est. et circa hoc uersantur epistola quia et hoc erat magna contentio in
senatu. Nam pompeius uolebat eum introducere licet aliter simularet.
Cleopatra erat etiam maior filia ptolomei

I

ceret. postulatum est ut bibuli sententia divideretur quatenus de religione dicebat cuique rei iam obsisti non poterat bibulo assensum est de tribus legatis frequentes ierunt in alia omnia. praemissa erat hortensii sententia. Cum lupus tyrranius pu. lentulo quod ipse de pompeio retulisset intendere cepit ante se oportere facere discessionem quam consules eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum est. erat enim iniqua et nova. Consules neque concedebant i. quod factum perspiciebant enim in hortensii sententias) neque valde repugnabant diem consumi volebant i. quod factum. perspiciebant enim in hortensii sententias multis partibus plures ituros. quamquam aperte volcacio assentirent multi rogabantur. atque id ipsum consulibus invitis. Nam ei bibuli sententiam valere cupierunt. Hac controversia usque ad noctem ducta senatus dimissus. Et ego ea die casu apud pompeium cenavi nactusque tempus hoc magis idoneum quam unquam antea: quia post tuum discessum is dies nobis honestissimus fuerat in senatu: ita sum cum illo locutus ut mihi videretur animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere. quem ego ipsum cum audio prorsus libero omni suspicione cupiditatis Cum autem eius familiares omnium ordinum video perspicio id quod iam omnibus est apertum. totam rem istam iam pridem a certis hominibus non invito rege ipso consiliariisque eius. esse corruptam. haec scripsi ad xvii kl. febr. ante lucem. Eo die senatus erat futurus. Nos in senatu quemadmodum dignitatem nostram: ut potest in tanta hominum perfidia: et iniquitate retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet. Hoc videmur esse consecuti ut ne quid agi cum populo. aut salvis auspiciis. aut denique vi possit. De his rebus pridie quam haec scripsi senatus au

ctoritas grauissima intercessit: cui cum Cato: & Caninius
intercessissent: Tamen et prescripta eam ad te missam es-
se arbitror. De ceteris rebus: quicquid erit actum scribam
ad te: et ut quam rectissime agantur omnia mea cura opera
gratia diligentia prouidebo. Acteborio: qui in tua pro-
uintia magna negotia: & ampla: & expedita habet mul-
tos annos utor ualde familiariter: is cum antea sem-
per et suo splendore: & nostra ceterorumque amicorum com-
mendatione gratissimus fuit in prouintia: tum hoc tempore
propter tuum in me amorem: nostramque necessitudinem ue-
hementer confidit: His meis litteris se apud te gratiosum
fore: que ne spes eum fallat uehementer rogo te commendo-
que tibi eius omnia negotia liberos procuratores familiam
inprimisque: ut que titus Apius de eius re decreuit ea com-
probes: omnibusque rebus eum ita tractes: ut intelligat
meam commendationem non vulgarem esse. al' fuisse. pu. lentulo

A D xvi. kln. febr. cum in senatu pulcherrime staremus
3 qui iam illam sententiam bibuli de tribus legatis pridie
eius diei fregeramus: unumque certamen esset relictum sententia
Volcatij aduersarijs nostris extracta est uarijs calumnijs
Causam. n. frequenti non magna uarietate: magnaque in-
uidia eorum qui a te causam regiam alio transferebant ob-
tinebamus eo die acerbum habuimus curionem: bibulum
multo iustiorem pene etiam amicum. Caninius: & Cato
negarunt. se ullam legem ante comitia esse laturos
Senatus haberi ante kl. febr. per legem cupiam id quod
scis non potest: neque mense febr. toto: nisi perfectis: aut reiectis
legationibus uel rogationibus. Haec tamen opinio est populi
ro. a tuis inuidis: atque obtrectatoribus nomen inductum
ficte religionis: non tam: ut te impedirent: quam ut ne
quis propter exercitus cupiditatem. Alexandriam uellet ire
dignitatis autem tue: nemo est: qui et existimet habitam esse

1

se rationem abiecisse. Nemo est enim qui nesciat quominus disces-
sio fieret per adversarios tuos esse factum. qui nunc populi
romani nomine re autem vera sceleratissimo latrocinio siquid cona-
buntur agere satis ibi provisum est ut nequid salvis au-
spiciis aut legibus aut sine vi agere possent. Ego neque
de meo studio neque de nonnullorum iniuria scribendum mihi
esse arbitror. quid enim me obstentem. si qui si vitam pro tua
dignitate profundam nullam partem videar meritorum
tuorum assecutus: aut de aliorum iniuriis querar. quod
sine summo dolore facere non possum. Ego tibi in hac preser-
tim imbecillitate magistratuum prestare nihil possum: ut
excepto possum confirmare te et senatus et populi ro.
summo studio amplitudinem tuam retenturum. Ce. p. lentulo s. d.

Tametsi nihil mihi fuit optatius quam ut primum abs te
ipso deinde a ceteris omnibus quam gratissimus erga te
cognoscerer. Tamen afficior summo dolore eiusmodi tempora
post tuam profectionem esse consecuta: ut et meam et ceterorum
erga te fidem et benivolentiam absens experire. et vi-
dere et sentire eandem fidem esse hominum in tua dignitate
quam ego in mea salute sum expertus in tuis litteris intel-
lexi. Nos cum maxime consilio studio labore gratia de causa
regia niteremur subito exorta est nepharia catonis pro-
mulgatio: que nostra studia impediret et animos a mino-
re cura ad summum timorem traduceret. Sed tamen in eius-
modi perturbatione quamquam omnia sunt metuenda nihil ma-
gis quam perfidiam timentis: et catoni quidem: quoquomodo se res
habet profecto resistemus. De alexandrina re causaque re-
gia tantum habeo polliceri absenti tibi tuisque presentibus accu-
mulate me satisfacturum: sed vereor ne aut eripiatur causa
regia a nobis aut deseratur: quorum utrum minus velim non
facile possum existimare. Sed si res coget est quoddam ter-
tium: quod neque Selitio neque mihi displicebat. ut neque

Jacere regem pateremur: nec nobis repugnantibus ad eum
deferri: ad quem propriam delatum existimatur. A nobis
agentur omnia diligenter: ut neque siquid obtineri poterit
non contendamus: nec siquid non obtinuerimus re-
pulsi esse videamur. Tue sapientie: magnitudinisque ani-
mi est omnem amplitudinem: et dignitatem tuam in
virtute atque in rebus gestis tuis: atque in tua gravitate po-
sitam existimare. Siquid ex his rebus: quas tibi fortuna
largita est nonnullorum hominum perfidia detraxerit: id ma-
iori illis fraudi quam tibi futurum. A me nullum tempus
pretermittitur de tuis rebus: et agendi: et cogitandi.
utor ad omnia Q. Selitio: neque enim prudentiorem quemquam
ex tuis: neque fide meliorem esse iudico: neque amantiorem
tui: hic queque aguntur: queque acta sunt: ea quidem te et litteris
multorum et nuntiis cognoscere arbitror: que autem
posita sunt in coniectura: queque videntur fore: ea puto
tibi a me scribi oportere. Cicero pu. lentulo salutem plurimam dicit

Posteaquam pompeius: et ad populum: et ad vii. idus
Febr. cum pro Milone diceret: clamore: convitioque
iactatus est: in senatuque a Catone aspere: et acerbe nimi-
um magno silentio est accusatus: visus est mihi vehemen-
ter esse perturbatus. Itaque alexandrina causa: que nobis
adhuc integra est (nihil enim ibi detraxit senatus: nisi id quod
per eandem religionem dari alteri non potest) videtur enim
plane ab illo esse deposita: nunc id speramus: idque molimur
ut cum rex intelligat sese quod cogitabit: ut a pompeio re-
ducatur assequi non posse: et nisi per te sit restitutus
desertum se: atque abiectum fore: proficiscatur ad te: quod
sine ulla dubitatione: si pompeio paulum modo ostende-
rit sibi placere faciat: sed nosti hominis tarditatem: et taciturn-
nitatem. Nos tamen nihil: quod ad eam rem pertineat preter

mittimus ceteris iniurijs: que propoſite ſunt a Catone faci
le: ut ſpero reſiſtemus. Amicum tibi ex conſularibus uideo eē
neminem: preter hortenſium & lucullum: ceteri ſunt partim
obſcurius iniqui: partim non diſſimulant. irati. Tu fac animo
forti: magnoque ſis: ſperesque fore: ut fracto impetu leuiſſimi
hoīs tuam priſtinam dignitatem g̃liam conſequare. Ci. p. lentulo s.

Que gerantur accipies ex pollione: qui omnibus negotijs
non interfuit ſolum: ſed prefuit. Me in ſummo dolore quem
quem ī tuis rebus capio: maxime conſolatur ſpes: quod ualde
ſuſpicor fore: ut infringatur hoīum improbitas: & conſilijs tu-
orum amicorum: & ipſa die: que debilitat cogitationes & ini
micorum & proditorum. Facile ſecundo loco me conſolatur
recordatio meorum temporum: quorum imaginem uideo in
rebus tuis. Nam & ſi minore in re violatur tua dignitas
quam mea afflicta ſit tamen eſt tanta ſimilitudo: ut ſperem te
mihi ignoſcere: ſi ea non timuero: que ne tu quidem unquam ti
menda duxiſti. Sed praeſta te eum: qui mihi a teneris: ut greci
aiunt unguiculis es cognitus. Illuſtrabit crede mihi tuam
amplitudinem hominum iniuria. A me omnia ſumma in te ſtu-
dia officiaque expecta: non fallam opinionem tuā. Ci. p. lentulo s. d.

Legi litteras tuas: quibus ad me ſcribis gratum tibi eſſe
quod crebro certior per me fias de omnibus rebus: & meam erga
te beniuolentiam facile perſpicias: quorum alterum mihi ut te plu-
rimum diligam facere neceſſe eſt: ſi uolo is eſſe: quem tu me
eſſe uoluiſti. alterum facio libenter: ut quoniam interuallo lo-
corum & temporum disiuncti ſumus: per litteras tecum quam ſepiſſime
loquar. quod ſi rarius fiet quam tu expectabis: id erit cauſe quod non
eius generis mee littere ſunt: ut eas audeam temere commit
tere. quotiens mihi certorum hoīum poteſtas erit: quibus recte dē
non pretermittam. Quod ſcire uis: qua fide quiſque in te ſit dif
ficile dictu eſt de ſingulis. Unum illud audeo: quod antea tibi

significaui sepe nunc quoque re perfecta & cognita scribere: uehe
menter quosdam homines ut eos maxime qui maxime debu
erunt & plurimum iuuare potuerunt inuidisse dignitati tue
simillimaque in re dissimili tui temporis nunc & nostri quon
dam fuisse rationem: ut quos tu rei pu. causa leseras pa
lam te oppugnarent: quorum autoritatem dignitatem
uoluntatemque defenderas non tam memores essent uirtu
tis tue quam laudis inimici. quo quidem ut perscripsi ad te
antea cognoui hortensium percupidum tui studiosum lu
cullum: ex magistratibus autem L. Lucium racilium & fide &
animo singulari. Nam nostra propugnatio ac defensio digni
tatis tue propter magnitudinem beneficii tui fortasse plerisque
officii maiorem autoritatem habere uideatur quam senten
tie. preterea quod de consularibus nemini possum aut studii
erga te: aut officii aut amici animi esse testis. Et n. pom
peium qui mecum sepissime non solum a me prouocatus
sed etiam sua potestate sponte de te communicare solet. nos
scis in temporibus illis non saepe in senatu fuisse. cui quidem
littere tue quas proxime miseras: quod facile intellexerim
periocunde fuerunt. Mihi quidem humanitas tua uel sum
ma potius sapientia non iocunda solum: sed etiam admira
bilis uisa est. Virum n. excellentem & tua tibi prestanti
in eum liberalitate deuinctum nonnihil suspicantem propter
aliquorum opinionem sue cupiditatis uel abs te alienatum
illa epistola retinuisti. qui mihi cum semper fauere tue
laudi uisus est. etiam ipso suspiciosissimo tempore canini
ano: tum uero lectis tuis litteris perspectus est a me toto animo
de te. ac tuis ornamentis ac comodis cogitare. Quare
ea que scribam sic habeto: me cum illo re sepe communicata
de illius ad te sententia atque autoritate scribere. quoniam
senatus consultum nullum extat quo reductio regis alexan-

drini tibi adempta sit eaque que de ea scripta est autoritas:
cui scis intercessum esse: ut nequis omnino regem reduceret: tan
tam vim habet ut magis iratorum hominum studium: quam constan
tis senatus consilium esse videatur te perspicere posse: qui cili
ciam cipriumque teneas: quid efficere et quid consequi possis
ut si res facultatem habere videatur: ut alaxandriam atque
egiptum tenere possis esse et tui et nostri imperij dignitatis
ptolomaide: aut aliquo propinquo loco rege collocato te cum
classe: aut exercitu proficisci Alexandriam: ut eam cum pace
presidiisque firmares. ptolomeus redeat in regnum. Ita fore ut
per te restituatur. quemadmodum senatus initio censuit: et sine
multitudine reducatur. quemadmodum homines religiosi. Sibille
placere dixerunt. Sed haec sententia sic et illi et nobis pro
batur ut ex eventu homines de tuo consilio existimaturos videre
mus Si cecidisset ut volumus et optamus: omnes te sapient
et fortiter Siquid esset offensum eosdem illos et temere et cu
pide fecisse dicturos. Quare quid assequi possis non tam faci
le est nobis quam tibi cuius prope in conspectu egiptus est iudi
care. id quidem nos hoc sentimus: si exploratum tibi sit posse
te illius regni potiri non esse contandum. si dubium sit non
esse conandum. Illud tibi affirmo si rem istam ex sententia ges
seris fore ut absens a multis: quom redieris ab omnibus col
laudere. offensionem esse periculosam: propter interpositam auctori
tatem religionemque video. Sed ego te ut ad certam laudem
adhortor sic a dimicatione deterreo: redeoque ad al illud quod
initio scripsi. totius facti tui iudicium: non tam ex consilio
tuo quam ex eventu homines esse facturos. Quod si haec ratio rei ge
rende periculosa tibi esse videbitur. placebit illud ut si rex a
micis tuis: qui per provintiam atque imperij tui provincias
ei credidissent fidem suam prestitisset: et auxiliis eum tuis
et copiis adiuvares. Eam esse naturam et religionem p

uirtutis tuę. ut illius reditum uel adiuuando confirmares uel
negligendo impedires. In hac ratione quid res quid causa quid
tempus ferat tu facillime optimeque perspicies quid nobis placuisset
et me potissimum putaui te scire oportere. Quod mihi de nostro
statu: de Milonis familiaritate: de leuitate: et imbecillitate
Clodii gratularis minime miramur. te tuis: ut egregium artifi
cem preclaris operibus letari: quamquam est incredibilis hominum sim
plicitas peruersitas: grauiore enim uerbo uti non libet: qui nos: quos
fauendo communi causa retinere potuerunt: inuidendo abalienarunt
quorum maliuolentissimis obtrectationibus nos scito de uetere illa
nostra: diuturnaque sententia: prope iam esse depulsos: non nos
quidem: ut nostre dignitatis simus obliti: sed ut habeamus rationem
aliquando etiam et salutis: poterat utrumque preclare: si esset fides
si grauitas in hominibus consularibus: sed tanta est in plerisque le
uitas: ut eos non tam constantia nostre pu nostra delectet: quam splen
dor offendat: quod eo liberius ad te scribo: non solum qui tem
poribus his: que per te sum adeptus: sed iam olim nascenti prope
nostre laudi dignitatique s uirtutique simul prefuisti: quod uideo
non: ut ante hoc putabam nouitati esse inuisum meę. In
te enim homine omnium nobilissimo similia inuidorum uitia per
spexi: quem tamen illi esse in principibus sunt passi facile euo
lare alterius certe noluerunt: gaudeo tuam dissimilem fuisse
fortunam. Multum enim interest: utrum laus minuatur: an salus
deseratur: me meę tamen ne nimis peniteret tua uirtute per
fectum est: curasti enim ut plus additum ad memoriam nominis no
stri: quam demptum de fortuna uideretur. Te uero moneo: tum bene
ficiis tuis: tum amore incitatus meo: ut omnem gloriam
ad quam a pueritia inflammatus fuisti omni cura atque industria
consequare magnitudinem animi tui: quam ego semper sum
admiratus: semperque amaui ne umquam inflectas: cuiusquam iniuria
Magna est hominum opinio de te magna commendatio libera

litatis magna memoria consulatus tui. Haec profecto vides quanto
expressiora quantoque illustriora futura sint cum aliquid tum ex provin-
cia atque ex imperio laudis accesserit: quam te ita gerere volo
que per exercitum atque imperium gerenda sunt: ut haec multo ante
meditere. huc te pares: haec cogitas: ad haec te exerceas: senti-
asque id quod quia semper sperasti non dubito quin adeptus facillime
intelligas posse obtinere summum atque altissimum gradum civi-
tatis. Quae quidem mea cohortatio ne tibi inanis aut sine
causa suscepta videretur: illa me ratio movet: ut te ex no-
stris eventis communibus admonendum putarem ut considerares in
omni reliqua vita quibus crederes: quos caveres. Quod scri-
bis te velle scire: qui sit rei pu. status summa dissensio est sed
contentio dispar. Nam qui plus opibus: armis potentia
valent profecisse tantum mihi videntur stultitia et inconstan-
tia adversariorum: ut etiam plus valerent. Itaque per paucis
adversantibus omnia quae ne populum quidem sine sedi-
tione se assequi per senatum consecuti sunt. Nam et stipendi-
um Caesari decretum est: et decem legati: et ne lege Sempro-
nia succederetur facile perfectum est. quod ego ad te bre-
vius scribo: quia me status hic rei pu. non delectat. Scribo
tamen ut te admoneam: quod ipse omnibus litteris a pueritia de-
ditus: experiendo tamen magis quam discendo cognovi. Tu tuis
rebus integris discas: neque salutis nostrae rationem haben-
dam nobis esse sine dignitate neque dignitatis sine salute
Quod mihi de filia et Crassipede gratularis agnosco
humanitatem tuam: speroque et opto nobis hanc coniuncti-
onem voluptati fore. Lentulum nostrum eximia spe summae
virtutis adolescentem cum ceteris artibus quibus studui-
sti semper ipse tum in primis imitatione tui fac erudias. Nulla enim erit
hac praestantior medicina: quam nos et quod tuus et quod te dignus
est filius: et quia nos diligit semperque dilexit in primis ama-

mus carumque habemus vale. Cicero pu. lentulo salutem plurimam d.

De omnibus rebus que ad te pertinent quid actum quid constitutum sit quid pompeius susceperit optime ex emplatorio cognosces qui non solum interfuit his rebus sed etiam prefuit neque enim ullum officium erga te hominis amantissimi prudentissimi diligentissimi pretermisit. Ex eodem de toto statu rerum communium cognosces que quales sint non facile est scribere. Sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate atque ita ut nullam mutationem umquam hac hominum etate habitura esse videatur. Ego quidem ut debeo et ut tu mihi precepisti et ut me dignitas utilitasque cogit me ad eius rationes adiungo. quem tu in meis rationibus tibi adiungendum esse putasti. Sed te non preterit quam sit difficile sensum in re pu. presertim rectum et confirmatum deponere. Verumtamen ipse me confirmo ad eius voluntatem quo honeste dissentire non possum neque id facio ut forsitan quibusdam videar dissimulatione. Tantum enim animi inductio et mehercle amor erga pompeium apud me valet ut que illi utilia sunt et que ille vult ea mihi omnia iam et recta et vera videantur. Neque ut ego arbitror errarent ne quidem adversarii eius si compares esse non possent pugnare desisterent. Me quidem illa res consolatur quod ego is sum cui vel maxime concedant omnes ut ea defendam que pompeius velit vel taceam vel etiam id quod maxime libet ad nostra studia referam litterarum. quod profecto faciam si id mihi per eiusdem amicitiam licebit. Que enim proposita fuerant nobis cum honoribus amplissimis et laboribus maximis perfuncti essemus dignitas in sententiis dicendis libertas in re pu. capessenda ea sublata tota est sed nec mihi magisque omnibus. Nam aut assen

tiendum est his nulla cum gravitate: paucis aut frustra
dissentiendum est. Hoc ego ad te ob hanc causam maxi-
me scribo: ut iam de tua quoque ratione meditere: com-
mutata tota ratio est senatus iudiciorum rei pu. totius oti-
um nobis exoptandum est quod hi qui potiuntur rerum
praestituri videntur. Siquidem homines patientius eorum
potentiam ferre potuerint: Dignitatem quidem illam
consularem fortis et constantis senatoris nihil est quod co-
gitemus amissa est culpa eorum: qui a senatu et ordinem
coniunctissimum et hominem clarissimum abalienarunt
Sed ut ad ea quae coniunctiora tuis rebus sunt revertar pom-
peium tibi valde esse amicum cognovi ut eo tu consule
quantum ego perspicio omnia: quae voles obtinebis: quibus
in rebus me affixum ille habebit: neque a me ulla res quae
ad te pertineat negligetur neque enim verebor ne sim illi mo-
lestus: cui iocundum erit etiam propter ipsum quod me esse gratum
videbit Tu velim ita tibi persuadeas nullam rem esse mi-
nimam quae ad te pertineat: quae mihi non carior sit
quam meae res omnes: ad quae cum (?) sentiam: sed utilitatem
mihimet ipsi satisfacere non possum: re quidem ipsa. ideo
mihi non satisfacio: quod nullam partem tuorum meritorum
non modo referenda: sed nec cogitanda quidem in gratia con-
sequi possum. Rem te valde bene gessisse rumor erat
expectabantur litterae tuae de quibus eramus iam cum pom-
peio locuti quae si erunt allatae nostrum studium exta-
bit in conveniendis magistratibus: De senatoribus: ceteraque
quae ad te pertinebunt cum etiam plus contenderimus
quam possumus: minus tamen faciemus quam debemus. M. C. S. P. D.
P ER iocundae mihi fuerunt litterae Lentulo Imperatori | Et ordium ornatissimum
tuae: quibus te perspicere intellexi meam in te pietatem
quid enim dicam benivolentiam: cum illud verbum gravissimus

L

Narratio cum captatione benivolentie.

Confirmatio prime partis narrationis. confirmatio secunde.

et sanctissimum nomen pietatis levius inde meritis er
ga me tuis esse videatur. Quod autem tibi grata mea er
ga te studia scribis esse: facis tu quidem habundantia
quadam amoris: ut etiam grata sint ea: que pretermit
ti sine nephario scelere non possunt. Tibi autem multo
notior. atque illustrior meus in te animus esset: si hoc tempore
omni: quo seiuncti fuimus. et una: et Rome fuissemus. Nam
in eo ipso ipse: quod ostendis te esse facturum: quodque: et in
primis potes: et ego a te vehementer expecto in sententiis senato
riis: et in omni actione: atque administratione rei pu. floruis
semus: de qua ostendam equidem paulopost: qui sit status: et sen
sus: et rescribam tibi ad ea: que queris sed certe: et ego te auctore
amicissimo: ac sapientissimo: et tu me consiliario: fortasse non
imperitissimo fideli quidem: et benivolo: certe usus essem: quamquam
quidem tota tua causa esse imperatorem te provinciamque
bene gestis rebus cum exercitu victore obtinere: ut debeo le
tor: sed certe: qui tibi ex me fructus debentur eos uberiores
et prestantiores presens capere potuisses: In eis vero ulciscen
dis: quos tibi partim inimicos esse intelligis propter tuam propu
gnationem salutis mee, partim invidere. propter illius actio
nis amplitudinem: et gloriam mirificum me tibi comitem
prebuissem: quamquam ille perennis inimicus amicorum suorum: qui
tuis maximis beneficiis ornatus in te potissimum fractam il
lam debilitatam vim suam contulit: nostram vicem ultus
est ipse sese. est enim ea esse conatus: quibus patefactis: nul
lam sibi in posterum: non modo dignitatis. sed neque libertatis par
tem quidem reliquit. Te autem: etsi mallem: in meis rebus
expertum: quam etiam in tuis: tamen in molestiam gaudeo: eam
fidem cognoscere hominum: non ita magna mercede. quam ma
ximo dolore ego cognoram: De qua ratione tota iam videtur mihi
exponendi tempus dari: ut tibi rescribam ad ea que queris. Ci. p. Lentulo s.

CErtiorem te p lrãs scribis esse factum: me cum t
Cesare & ãpio usse ingratiam. teq id non solũ
reprehendere scribis. vatinium aut rescire uelle ostendis
quibus rebus adductus defenderem: & laudarim: quod
tibi: ut planius exponam: altius paulo rationem meorum
consiliorum repetam necesse est. Ego mi Lentule inicio
rerum atq actionum tuarum: non solum in eis ſ etiam
rei pu restitutum putabam: & quoniam tibi incredibilem
quendam amorem & omnia mea ipsum summa: ac sin-
gularia studia deberem: rei pu. que te in me restituen-
do multum adiuuisset: cum certe animũ meo merito
ipsius debere arbitrabar: quem antea tantummodo comuni
officio ciuium non aliquo erga me singulari beneficio
debitum prestitissem. Hac me mente fuisse & senat9
et me te consule audiuit & tu in nostris sermonibus.
collocationibusq ipse uidisti & si iam primis temporibus
illis multis rebus meus offendebatur animus quom
te agente de reliqua causa nostra dignitate aut nõ
nullorũ occulta odia aut obscura in me studia cerne-
bam Nam neq de monumentis meis ab his adiutus
es a quibus: neq de ui nepharia qua cum fratre do-
mo eram expulsus neq hercule in his ipsis rebus: que
quamquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessarie
tamen a me minimi imputabantur in meis damnis ex
auctoritate senatus sarciendis eam uoluntatem: quã
expectarem prestiterunt: quam cum uiderem neq erãt
obscura: non tamen hec tam acerba mihi acciderunt
quam erant illa grata: que fecerant. Itaq: et pompeio plu-
rimũ te quidem ipso predicatore ac teste debebam
debebam: & eum non solum beneficio: ſ amore etiam: &
perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen non re-

putans. quid ille vellet in omnibus meis sententijs de re pu.
pristinis permanebam. Ego sedente. Gn. pompeio cum ut lau-
daret pompeium. Sextius introisset in urbem dixissetque testis
vatinius me fortuna et felicitate. C. cesaris commotum
illi amicum esse cepisse dixi me eam bibuli fortunam
quam ille afflictam putaret omnium victorijs triumphisque
anteferre. dixique eodem teste alio loco eosdem esse qui
bibulum exire domo prohibuissent et: qui me coegissent. To
ta vero interrogatio mea nihil habuit nisi reprehensionem
illius tribunatus: in quo omnia dicta sunt libertate animo
que maximo: de vi de auspicijs de donatione regnorum. neque
vero hac in causa modo: sed constanter saepe in senatu. Quin
etiam Marcellino et phylippo consulibus Nonis aprilis
mihi est senatus assensus: ut de agro campano frequenti
Senatu ydibus maijs referretur: non potui magis mar-
cem illius cause invadere: aut magis oblitus oblivisci tem-
porum meorum meminisse actionum. Hac a me sententia
dicta magnus animorum motus factus est eorum: quorum opor-
tuit: tum illorum etiam: quorum numquam putarem. Nam hoc
senatusconsulto: in meam sententiam facto pompeius quom ni-
hil inde ostendisset se esse offensum: tum in Sardiniam et
in africam profectus est. eoque itinere Lucam ad cesarem
Luca venit. ibi multa de mea sententia questus est cesar quippe
R. Rauenne qui etiam Ravenne Crassum ante vidisset abeoque in me esset
incensus. Sane moleste pompeium id ferre constabat
quod ego cum audissem ex alijs: maxime ex meo fratre
cognovi: quem cum in Sardinia pompeius paucis post di-
Luca ebus quam Luca discesserat convenisset. Te inquit ipsum cupio
nihil opportunius potuit accidere: nisi cum Marco dili-
genter egeris dependendum tibi est: quod mihi pro illo
spopondisti: quid multa? questus est graviter. sua me-

rita commemoravit: quid egisset sepissime de actis cesa-
ris cum ipso meo fratre: quidque sibi is de me recepisset
in memoriam redegit: seque que de mea salute egisset vo-
luntate Cesaris egisse ipsum meum fratrem testatus est.
Cuius causam: dignitatemque mihi ut commendarem rogavit
ut eam non oppugnarem: si nollem aut si non possem tueri.
Hec cum ad me frater retulisset: et cum tamen pompeius
cum mandatis ad me Bibulum misisset: ut integrum
mihi de causa campana ad suum reditum reservarem
collegi ipse me. et cum ipsa quasi re. pu. collocutus sum: ut
mihi tam multa pro se perpesso atque perfuncto concederet
ut officium meum memorem: atque in bene meritos a-
nimum atque fidem fratris mei prestarem: eumque quem bo-
num civem semper habuisset: bonum virum esse
pateretur. In illis autem actionibus meis sententiisque quibus
que pompeium videbantur offendere certorum hominum
quos iam debes suspicari: sermones referebantur ad
me: qui cum illa sentirent in re. pu. que ego agebam
semperque sensissent: me tamen non satisfacere pompeio
Cesaremque inimicissimum futurum gaudere se aie-
bant. Erat hoc mihi dolendum: sed multo illud magis
quod inimicum meum: meum autem: immo vero legum
iudiciorum otii patrie: bonorum omnium: sic amplexabantur
sic in manibus habebant sic fovebant: sic me presente
osculabantur: non illi quidem: ut mihi stomachum fa-
cerent: quem ego funditus tradidi: sed certe ut facere se
arbitrarentur. Hic ego quantum humano consilio efficere
potui circumspectis rebus meis omnibusque rationibus
subductis summam feci cogitationum mearum omnium: quam
tibi si potero breviter exponam. Ego si ab improbis et perdi-
tis civibus rem. pu. teneri viderem. sicut et cum meis temporibus

L

scimus: & nonnullis aliis accidisse: non modo premiis que apud me minimum valerent: sed ne periculis quidem repulso illis. quibus tamen mouentur etiam fortissimi viri ad eorum causam me adiungerem: ne si summa quidem eorum in me merita constarent. Cum autem in re pu. Gn. pompeius princeps esset vir is: qui hanc potentiam & gloriam maximus in re pu. meritis: prestantissimisque rebus gestis esset consecutus. cuiusque dignitatis ego ab adolescentia fautor: In pretura autem & in consulatu adiutor etiam extitissem: cumque idem auctoritate et sententia per se consilijs: & studijs tecum me adiunuisset: meque inimicum unum inciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconstantie mihi pertimescendum: si quibusdam in sententijs paulum me mutassem: meamque voluntatem. ad summi viri deque optime meriti dignitatem aggregassem. In hac sententias complectendus erat mihi Cesar: ut uides in coniuncta: et causa: & dignitate hic multum valuit tum vetus amicitia: quam non ignoras mihi. & Q. fratri cum Cesare fuisse. tum humanitas eius: ac liberalitas breui tempore etiam litteris etiam litteris: & officiis perspecta nobis & cognita: vehementer etiam res ipsa pu. me mouit: que mihi uidebatur contentionem presertim maximis rebus a Cesare gestis cum illis viris nolle fieri: & ne fieret ut vehementer recusare. Grauissime autem in hanc mentem impulit & pompei fides quam de me Cesari dederat: & fratris mei quam pompeio. Erant preterea hec animaduertenda in ciuitate: que sunt apud platonem scripta diuinitus qualis in re pu. principes essent tales reliquos solere esse ciues. tenebam memoria nobis consulibus ea fundamenta iacta tum ex kl. Ian. confirmandi senatus ut nemine

Scripta apud platonem diuinitus de re publica

mirari oporteret. Non decembris tantum ut animi fu-
isse in illo ordine ut auctoritatis. Idemque meminie-
ram nobis privatis usque ad Caesarem et Bibulum con-
sules cum sententiae nostrae magnum in senatu po-
dus haberent, unum fere sensum fuisseque bonorum
omnium. Postea cum tu Hispaniam citeriorem cum
imperio obtineres: neque res publica consules haberet sed
mercatores provinciarum et seditionum servos ac mini-
stros, iecit quidam casus caput meum quasi certaminis
causa in mediam contentionem dissensionemque civilem
quo in discrimine cum mirifica senatus, incredibilis Italiae
totius, singularis omnium bonorum consensio in me tuen-
do exstitisset, non dicam quid acciderit. Multorum est enim
et varia culpa. Tantum dicam brevi non mihi exercitum
sed duces defuisse. Hinc ut iam sit in eis culpa qui me
non defenderunt, non minor est in his qui reliquerunt
et si accusandi sunt si qui pertimuerunt magis etiam repre-
hendendi sunt si qui se timere simulaverunt. Illud quidem
certe nostrum consilium iure laudandum est qui me-
os cives et a me conservatos et me conservare cupientes
spoliatos ducibus servis armatis obici noluerim, decla-
rarique maluerim quanta vis esse potuisset in consensu bonorum
si pro me stante pugna restitissent cum afflictum hesita-
re potuissent. Quorum quidem animum tu non perspexisti
solum cum de me ageres sed etiam confirmasti atque tenuisti
quam in causa non modo non negabo sed etiam semper et meminero
et praedicabo libenter. Usus es quibusdam nobilissimis ho-
minibus fortioribus in me restituendo quam fuerant iidem in
tuendo quam in sententiam si constare voluissent suam auctoritatem
simul cum salute mea recuperassent. Recreati vero boni
viri consulatu tuo et constantissimis atque optimis

actionibus tuis & catuli. Gn̄ pompeio praesertim ad caūm
adiuncto: cum etiam caesar rebus maximus gestis singla
ribus ornatus. & nouis honoribus ac iudicijs senatus ad
eius ordinis auctoritatem adiungeretur nulli impbo
ciui locus ad rem pu. violandā esse potuisset. sȝ atten
de quaeso quae sint consecuta: primum illa furta mu
liebrium religionū. qui non pluris fecerat bonā deaȝ
q̄ tris sorores impunitatem scelerum sententijs as
secuntus. qui cum tyrrannus pu. Lentulus poenas a se
ditioso ciue p bonos viros iudicio prosequi vellet: exemplū
praeclarissimum in posterum vindicandae seditiōis de re pu.
sustulerunt. ijdemq3 postea non meū monumētum (non
n. illae manubiae meae: sȝ operis locatio mea fuerat) monum
tum uō senatus hostili noīe & cruentis inscriptum lr̄is esse pas
si sunt: qui me hoīes: qui saluū esse noluerunt: & mihi gratissi
mi: sȝ vellem non solum salutis meae: queadmodū medici
sȝ: ut aliptae & virium: & coloris rationem habere voluis
sent: nunc: ut Appelles veneris caput: & summa pectoris poli
tissima arte pfecit: partem corporis inchoatam reliquit. Sic quidā
hoīes in capite meo solum elaborarunt reliquū corpus impfe
ctum reliquerunt ac rude in quo spem fefelli: non mō inuido
rum: sȝ etiam inimicorū meorū: qui de uno acerrimo & for
tissimo viro meo iudicio omnium magnitudīe aī: & cōstātia
praestantissimo. Q. Metello. L. filio: quondā falsam opiōem
acceperunt: quem post reditum dictitant fracto aīo: & dimisso
fuisse. Est uō probandum: qui & summa volūtate cesserit: & eg
gij aī alacritate abfuerit: neq3 sane redire curauerit eum ob id
ipm̄ fractum fuisse. ꝯ quo omēs hoīes: aī. M. illū scaurū singlem
virū cōstantia & grauitate supasset: sȝ qd de illo acceperat aut ꝯsu
spicabatur. deīn ijdem cogitabat abiectiore aīo me futurū: cuī res
pu. maiorē & mihi aīum: q̄ unq̄ huissem daret: q̄ declarassȝ se se.

Nota de Appelle pictore qui caput veneris pinxit

Iam non potuisse

Iam non potuisse me uno ciue carere. Cumque Metellum u
nius tribuni plebis rogatio, me uniuersa res pu. duce sena
tu comitante Italia promulgantibus omnibus suis referente consulo
comitiis centuriatis cunctisque ordinibus hominibus incumbentibus
omnibusque denique uiribus suis recuperauisset. Neque uero ego mihi po
stea quicquam assumpsi neque hodie assumo quod quemquam maliuolen
tissimum iure possit offendere tantum enitor ut neque amicis
neque etiam alienioribus opera consilio labore desim. Hic meę
uitę cursus offendit eos fortasse qui splendorem et speciem huius
uitę intuentur sollicitudinem autem et laborem perspicere non
possunt. Illud uero non obscure queruntur in meis sententiis
quibus ornem Cesarem quasi desisterem pristina mea causa. Ego autem
cum illa sequor quę paulo ante proposui tamen hoc non in po
stremis de quo coeperam exponere non offendens eundem bo
norum sensum Lentule quem reliquisti qui confirmatus consulatu
nostro nunquam postea interruptus afflictus ante te consule
recreatus abs te totus est nunc ab his a quibus tuendus fuerat
derelictus idque non solum fronte atque uultu quibus simula
tio facillime sustinetur declarant qui tum illo nostro statu op
timates nominabantur sed etiam sensu sepe iam tabellaque docuere.
Itaque tota iam sapientium ciuium qualem me et esse et nu
merari uolo et sententia et uoluntas mutata esse debet. Id
enim iubet idem ille Plato quem ego uehementer auctorem
sequor tantum contendere in re pu. quantum probare tuis ciui
bus possis: uim neque parenti neque patrię afferre oportere. Atque hanc
ille quidem causam sibi ait non attingendę rei pu. fuisse quod cum offen
disset populum Atheniensem prope iam desipientem senectute cumque
eum nec persuadendo nec cogendo regi posse uidisset cum persuaderi posse
diffideret cogi phas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia quod neque
desipiente populo nec integra re mihi ad consulendum capesserem
ne rem pu. implicatus tenebar. Sed letatus tamen sum quod mihi liceret in eadem

causa et mihi utilia et civis bono recta defendere. Huc accessit co-
memoranda quaedam et divina Caesaris in me fratremque meum libe-
ralitas qui mihi quascumque res gereret tuendus esset. Nunc in tanta
feliciate tantisque victoriis et si in nos is non esset qui est tamen memo-
randus videretur. Sic enim te existimare velim cum a vobis meae salutis
auctoribus discesserim neminem esse cuius officiis me tantum esse
devinctum non solum confitear sed etiam gaudeam. Quod quoniam
tibi exposui facilia sunt ea quae a me de Vatinio et Crasso requiris.
Nam de Appio quod scribis sicuti de Caesare te non reprehendere
gaudeo tibi consilium probari meum. De Vatinio autem primum re-
ditus intercesserat in gratiam per Pompeium statim ut ille pretor
est factus cum quidem ego eius petitionem gravissimis in senatu
sententiis oppugnassem neque tam illius ledendi causa quam defendendi atque
ornandi Catonis post autem Caesaris ut illum defenderem mira
contentio est consecuta. Cur autem laudari peto a te ut id a me neve
ut in hoc reo neve in aliis requiras ne tibi ego idem reponam cum
veneris. Tametsi possum vel absenti recordare enim quibus lauda-
tionem ex ultimis terris miseris nec hoc pertimueris. Nam a me ipso
laudantur et laudabuntur iidem. Sed tamen defendendi Vatinii
fuit et iam ille stimulus de quo in iudicio cum illum defenderem
dixi me facere quidam quod in eunuco parasitus suaderet militi
Ubi nominabit Phedriam tu Pamphilam continuo si quando
illa dicet Phedriam intromittamus comessatum Pamphilam can-
tatum provocemus si laudabit haec illius formam tu huius con-
tra denique par pro pari referto quod eam mordeat. Sic petivi a iudicibus
ut quoniam quidam nobiles homines et de me optime meriti nimis a-
marent inimicum meum meque inspectante saepe eum in senatu
modo severe seducerent modo familiariter atque hilare amplexarentur
quoniam illi haberent suum publium darent mihi ipsi alium pu-
blium in quo possem illorum animos mediocriter lacessitus leviter
repungere. Neque solum dixi sed etiam saepe facio deis hominibusque

probantibus. Habes de Vatinio. cognosce de Crasso. Ego cum mihi
cum illo magna iam gratia esset: quod eius omnes grauissimas iniuri-
as communis concordie causa voluntaria quadam obliuione contriueram
repentinam eius defensionem Gabinii: quem proximis superioribus
diebus acerrime oppugnasset tamen: et si ulla sine mea contumelia
suscepisset tulissem: Sed cum me disputantem non lacessentem
lacessisset exarsi. non solum presentis credo iracundia: Nam ea tamen
uehemens fortasse non fuisset sed cum inclusum illud odium mul-
tarum eius in me iniuriarum quod ego effudisse me arbitrabar residu-
um omne. Tamen inscientem me fuisset omne repente apparuit. quo
quidem tempore quidam homines: et iidem illi: quos sepe significando
appello. cum se maximum fructum cepisse dicerent: et libertate
mea meque tum denique sibi esse uisum rei publice qualis fuissem restitu-
tum: cumque ea contentio mihi magnum et foris fructum tulisset
gaudere se dicebant mihi: et illum inimicum et eos: qui in eadem
causa essent numquam amicos futuros: quorum iniqui sermones: cum ad
me per homines honestissimos preferrentur. cumque Pompeius ita con-
tendisset: ut nihil unquam magis: ut cum Crasso redirem in gratiam
Caesarque per litteras maxima se molestia ex illa contentione affectum
ostenderet: Habui non temporum solum rationem eorum: sed etiam nature. Cras-
susque ut quasi testata populo Romano esset gratia nostra pene a meis laribus
in prouintiam est profectus. Nam cum mihi dixisset: coenauit apud
me in mei generi Crassipedis hortis. Quamobrem eius causam
quod te scribis audisse. magna illius commendatione susceptam de-
fendi in senatu sicut mea fides postulabat accepisti: quibus rebus
adductus quamque rem causamque defenderem: quique nostris in re pu-
blica pro mea parte capescenda status. de quo sic velim statuas me hec
eadem sensurum fuisse. si mihi integra omnia ac libera fuissent. Nam
neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes: neque delendum
etiam si id fieri posset summorum ciuium principatum: neque permanen-
dum in una sententia conuersis rebus: ac bonorum voluntatibus

Mutatis sed temporibus assentiendum. Numquam enim praestantibus in re pu
gubernanda viris laudata est in una sententia perpetua permansio: sed ut in
navigando tempestati obsequi artis est etiam si portum tenere non
queas: cum vero id possis mutata velificatione assequi. Stultum
est non tenere cum periculo cursum: quem ceperis potiusquam eo commu
tato: quo velis tandem pervenire. Sic cum omnibus nobis in admi
nistranda re pu propositum esse debeat id quod a me saepissime
dictum est cum dignitate otium: non idem semper dicere. Sed idem
semper spectare debemus. Quam obrem: ut paulo ante posui: si essent
inde omnia solutissima: tamen in re pu non alius essem atque nunc sum.
Cum vero in hunc sensum et alliciar beneficiis hominum: et compellar in
iuriis facile patior ea quidem me de re pu sentire ac dicere quae
maxime cum mihi tum etiam rei pu rationibus putem conducere.
Apertius autem hoc ago: ac saepiusque et q. frater meus legatus est Caesaris
et nullum meum minimum dictum: non modo factum pro Caesare inter
cessit: quod ille non ita illustri gratia exceperit: ut ego eum mihi de
vinctum putarem: Itaque eius omni et gratia: quae summa est et opibus
quas intelligis esse maximas sic fruor ut meis: nec mihi aliter
potuisse videor hominum perditorum de me consilia frangere nisi cum
praesidiis his quae semper habui nunc etiam potentium benivolentiam coniun
xi. Sed his ego consiliis: si te praesentem habuissem: ut opinio mea fert es
sem usus eisdem. Novi enim temperantiam: et moderationem natu
rae tuae: novi animum tuum mihi amicissimum: tum nulla in ceteros ma
livolentia suffusum: contraque magnum: et excelsum: tunc etiam apertum
et simplicem: Vidi ego quosdam in te tales: quales tu eosdem in me
videre potuisti quae me moverunt movissent eadem te profecto
Sed quocumque tempore mihi potestas praesentis tui fuerit: tu eris omnium mo
derator consiliorum meorum tibi erit eidem: cui mea salus fuit etiam
dignitas curae: me quidem certe tuarum actionum: sententiarum
voluntatum: rerum denique omnium socium: comitemque habebis
neque mihi in omni vita res tam erit ulla proposita: quam tu quotidie vehementius

te de me optime meritum lætere. Cicero Lentulo Imperatori salutem dicit
Quod rogas: ut mea tibi ſcripta mittam: quæ poſt diſceſſum
tuum ſcripſerim ſunt orationes quædam. quas Menocrito dabo
neque ita multæ: ut pertimeſcas. Scripſi etiam carmina quædam t
Nam: et ab orationibus diſiungo fere me referoque ad manſuetiores
muſas: quæ me maxime ſicuti iam a prima adoleſcentia delectarunt
Scripſi igitur Ariſtotelico more: quemadmodum quidem volui: tres libros
in diſputatione ac dyalogo de oratore: quos arbitror Lentulo
tuo fore non inutiles abhorrent. n. communibus præceptis et omnem
antiquorum: et Ariſtoteliam: et Yſocrateam rationem oratoriam
complectuntur. Scripſi etiam verſibus tres libros de temporibus
meis quos iam pridem ad te miſiſſem: ſi eſſe edendos putarem
Sunt. n. teſtes: et erunt ſempiterni tuorum erga me meritorum
meæque pietatis: Sed quia verebar non eos: qui ſe læſos arbitra-
rentur et n. id feci parce: et molliter: ſed eos: quos erat infinitum
bene de me meritos omnes quos tamen ipſos libros ſi quem cui recte
committam invenero curabo ad te perferendos: atque iſtam quidem partem
vitæ conſuetudiniſque noſtræ totam ad te deffero: quantum litteris quantum
ſtudiis veteribus noſtris delectationibus conſequi poterimus id omne
ad arbitrium tuum: qui hoc ſemper amaſti libentiſſime conferemus
Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis: quæque mihi commen-
das ea ut ante mihi curæ ſunt: et me nolim admoneri: rogari
vero ſine magno dolore vix poſſum: quodque de fratris negotio ſci
ſcribis: te priore æſtate quod morbo impeditus in ciliciam non
tranſieris conficere non potuiſſe: nunc autem omnia facturum: ut con-
ficias id eſſe ſcilicet eiuſmodi: ut frater meus vere exiſtimet adi-
uncto iſto fundo patrimonium ſuum fore per te conſtitutum. Tu me
de tuis rebus omnibus: et de Lentuli tui: noſtriſque ſtudiis: et exer-
citationibus: velim quam familiariſſime: certiorem et quam ſæpiſſime
facias: exiſtimeſque neminem cuiquam: neque cariorem: neque iocundiorem
unquam fuiſſe: quam te mihi: idque me non modo: ut tu ſentias: ſed ut omnes

gentes etiam ut posteritas omnis intelligat de factis rerum. Appius
in sermonibus antea dubitabat: postea dixit in senatu etiam
palam sese: si licitum esset legem curiatam ferre sortitu-
rum esse cum collega provincias: si curiata lex non esset
se paraturum cum collega: tibique successurum. Legemque curiatam
consuli ferri opus esse: necesse non esse: si quoniam ex senatus
consulto provinciam haberet: lege Cornelia imperium habiturum
quoad in urbem introisset. Ego quid ad te tuorum: quisque negotiorum
necessariorum scribat nescio. varias esse opiniones intelligo. Sunt
qui putant non decedere quod sine lege curiata tibi succedant. Sunt
etiam qui si decedas a te relinqui posse qui provinciae praesit.
mihi non tam de iure certum est: quamquam id mihi valde dubium
est: quam illud ad tuam summam amplitudinem: dignitatem liber-
tatem: qua te scio libentissime frui solere pertinere: te sine ulla
mora provinciam successori concedere: praesertim cum sine sus-
picione tuae cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare. Ego
utrumque meum puto esse: et quid sentiam ostendere tibi: et quod
feceris defendere. Scripta iam epistola superiore sc suscepi litteras tuas
de publicanis: quibus aequitatem tuam non potui non probare. Feli-
citatem autem quidem vellem consequi potuisses: ne eius ordinis
quem semper ornasti rem aut voluntatem offenderes: et quidem
non desinam tua decreta defendere. Sed nosti consuetudinem
hominum: scis quam graviter ipsi illique Scaevolae fuerint: tibi tamen sum
auctor: ut si quibus rebus possis eum tibi ordinem: aut recon-
cilies: aut mitiges. id etsi difficile est: non mihi videtur esse prudentiae tuae.

C[12]ur ei tibi hoc non gratificer nescio. (M. T. C. s. d. Lentulo Valerio iuris consulto)
praesertim cum his temporibus audacia pro sapientia
liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias diligenter.
Sed tu velim desinas iam nostris litteris uti: et nos aliquando revisas: et
ibi malis esse ubi aliquo numero sis quam istic ubi solus sapere vi-
deare. quamquam qui istinc nunc veniunt partim te superbum esse.

dicunt q nihil respondeas partim contumeliosum q male
respondeas. Sz iam cupio tecum iocari quare fac ut q primu
uenias neq in Appuliaz tuam accedas: ut possimus saluum
uenisse gaudere. Nam illo si ueneris tanq Ulysses cogno-
sces tuorum neminem. Vale. Marci Tulii ciceronis arpinatis
ciuis patritiiq romani liber primus explicit al ad publium lentu-
lum Incipit secundus feliciter ad curionem consulem. christus

Marcus cicero salutem dicit curioni.

i QUAM q me nomine negligentie suspectum
tibi esse doleo tamen no ta mihi molestu
fuit accusari abs te officium meu q iocam-
dum requiri presertim q in quo accusabar
culpa uacarem. In quo aut desiderare te sig- at riz
nificabas meas lras pre te fers pspectum mihi q
Sz tamen dulcem et optatum amorem tuuz. Ego dem nelem p
termisi quem qdem ad te puenturu putarem cui lras non
dederim. Es. et n. quis est tam i scribendo impiger q ego. A te
uo bis ter ue ad summu3 et eas p breuis accepi. Quare si iniq
es in me iudex: condemnabo ego eodem te crimine. si me id
facere noles: te mihi equu prebere debebis. Sz de lris hactenus.
Non n uereor ne te i scribendo no expleam: presertim si in eo
gne studiuz meu non aspernabere. Ego te abfuisse tam diu a no
bis et doleo q caruj fructu iocundissime consuetudinis tue: et le-
tor q absens omia cum maxia dignitate es consecutus q q i oibus
rebus tuis optatis fortuna respondit. Breue est q dem me tibi pre
cipere: meus incredibilis in te amor cogit. Tanta est expectatio
et animi: uel ingenij tui: ut ego obsecrare: obtestariq no du-
bitem: sic ad nos confirmatus reuertare ut qua expectatioes
tui concitasti hanc sustinere et tueri possis: et quoias mea tuor
erga me meritoru memoriaz ulla nuq delebit obliuio. te rogo

ut memineris quantecumque tibi accessiones fient et fortune et digni-
tatis eas te non potuisse consequi nisi meis puer olim fideli-
ssimis atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc animo in nos
esse debebis: ut etas nostra iam ingravescens in amore atque in
adolescentia tua conquiescat. Vale. M. C. S. D. P. Curioni ...

2 Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei patre tuo
clarissimo viro: qui cum suis laudibus tum vero te filio superasset
omnium fortunam si ei contigisset ut te ante videret quam a vita discederet.
Sed spero nostram amicitiam non egere testibus tibi perrumpendum dei secundent.
Me certe habebis cui et carus aeque sis ac percarus fuisti
sti patri. Vale. Marcus Cicero salutem plurimam dicit Curioni

3 Nempe studium non defuit declarandorum munerum tuo
nomine. Sed nec mihi placuit nec cuiquam tuorum quicquam te absente
fieri quod tibi cum venisses non esset integrum. Meam quidem sententiam
aut scribam ad te postea pluribus: aut ne ad eam meditere impa-
ratum te offendam coramque te contra istam rationem dicam ut aut te
in meam sententiam adducam aut certe testatum apud animum tuum relin-
quam quid senserim ut et si quando (quod nolim) displicere tibi tuum consi-
lium ceperit possis meum recordari. Brevi tamen sic habeto in eum
statum temporum tuum reditum incidere ut his bonis que tibi natura
studio fortuna delata sunt facillime omnia que sunt amplissima
in re publica consequi possis quam muneribus quorum neque facultatem
quisquam admiratur, est enim copiarum non virtutis, neque quisquam est qui sati-
etate iam defessus sit. Sed aliud atque ordiebam facio qui ingre-
dior ad explicandum rationem sententie mee. Quare hanc omnem dispu-
tationem in adventum tuum differo. Summa scito te in expectatione esse
eaque a te expectari que a summa virtute summoque ingenio expectan-
da sunt. Ad que si es ut debes paratus quod ita esse confido plu-
rimis maximisque muneribus et nos amicos et cives tuos universos et rem publicam
afficies. Illud cognosces profecto mihi te neque cariorem neque iocun-
diorem esse quemquam. Vale. Marcus C. salutem plurimam dicit Curioni

f. est copiarum non virtutis

EPistolarum genera multa esse non ignoras: sed unum illud cer-
tissimum cuius causa res ipsa inventa est ut certiores facerem(us)
absentes si quid esset quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset. Hu-
ius generis litteras a me profecto non expectes tuarum enim rerum dome-
sticarum habes et scriptores et nuntios in meis autem rebus nihil est
sane novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo quae me magnopere
delectant unum familiare et iocosum alterum severum et grave
Utro me minus deceat uti non intelligo. Iocerne tecum per litteras? Ci-
vem me hercule non puto esse qui temporibus his ridere pos-
sit. An gravius aliquid scribam? Quid est quod possit graviter a Ci-
cerone scribi ad Curionem nisi de re publica atque in hoc genere haec mea
causa est ut neque ea quae sentio velim scribere. Quamobrem quoniam
nullum mihi scribendi argumentum relictum est utar ea clausula
qua soleo teque ad studium summae laudis cohortabor. Est enim tibi
gravis adversaria constituta et parata incredibilis quaedam expectatio
quam tu una re facile vinces si hoc statueris quarum laudum glo-
riam adamaris quibus artibus haec laudes comparantur in his esse
laborandum. In hanc sententiam scriberem plura nisi te sponte satis
incitatum esse confiderem et hoc quicquid attigi non feci inflammandi
tui causa sed testificandi amoris mei. Vale. M. ci. s. pl. dic. Curioni

HAEC negotia quomodo se habeant ne epistola quidem narrare audeo
tibi et si ubicumque es ut scripsi ad te antea in eadem es navi
tamen quod abes gratulor vel quia non vides ea quae nos vel quod excelso et
illustri loco sita sit laus tua in plurimorum et sociorum et civium
conspectu quae ad nos nec obscuro nec vario sermone sed et claris-
sima et una omnium voce profertur. Unum illud nescio gratuler
ne tibi an timeam quod mirabilis est expectatio reditus tui non quo
verear ne tua virtus opinioni hominum respondeat sed me hercule
ne cum veneris non habeas iam quod cures ita sunt omnia debilitata iamque
prope extincta. Sed haec ipsa nescio recte ne sint litteris commissa quare
cetera cognosces ex aliis. Tu tamen sive habes aliquam spem de re publica sive

despas ea para meditare: cogitaque quem esse in eo cive ac viro debere q
sit rem pu afflictam et oppressam miseris temporibus ac perditis moribus in
veterem dignitatem ac libertatem vendicaturus: M. C. S. D. Curioni.

NON dum erat auditum te ad Italiam adventare: cum Iulium Millonis
mei familiarem cum his ad te litteris misi: sed tamen cum appropinquare
tuus adventus putaretur et te iam ex Asia Romam versus profectum esse
constaret magnitudo rei fecit: ut non vereremur: ne minus cito mit-
teremus: cum has quam primum ad te perferri litteras magnopere vellemus. Ego si mea
in te essent officia solum Curio tanta quanta magis a te ipso predicari
quam a me ponderari solent: verecundius a te: si qua magna res mihi pe-
tenda esset contenderem: Grave est enim homini pudenti petere aliquid
magnum ab eo: de quo se bene meritum putet: ne id: quod petat exigere
magis quam rogare: et in mercedis potius quam beneficii loco nuarre videatur.
Sed quia tua in me vel nota omnibus: vel ipsa novitate meorum temporum
clarissima: et maxima beneficia extiterunt: estque animi ingenui: cui
multum debeas: eidem plurimum velle debere: non dubitavi a te id
per litteras petere: quod mihi omnium esset maximum: maximeque necessarium. Neque enim
sum veritus ne sustineres tua in me beneficia: vel innumerabilia non possem
cum presertim confiderem nullam esse gratiam: quam non vel capere animus
meus in accipiendo: vel remunerando: cumulandoque illustrare posset.
Ego omnia mea studia omnem operam curam industriam: cogitationem men-
tem denique omnem in Millonis consulatu fixi et locavi: statuique me eo
non officii solum fructum sed et pietatis laudem debere querere: Neque
vero cuique salutem ac fortunas suas tante cure fuisse unque puto quante
mihi sit honos eius: in quo omnia mea posita esse decrevi: Huic te
unum tanto adiumento esse: si volueris posse intelligo: ut nihil sit pre-
terea nobis requirendum: Habemus hec omnia bonorum studium concili-
atum: ex tribunatu: propter nostram: (ut spero te intelligere) causam vulgi
ac multitudinis: propter magnificentiam munerum liberalitatem nature
iuventutis: et gratiosorum suffragiis studia: propter ipsius excellentem in eo genere
gratiam: ut diligentiam nostram suffragationem: si minus potentem: ac

probatam. tam iustam et debitam et propterea fortasse et gratiosam.
Dux sit nobis et auctor opus est et eorum ventorum quos proposui modera-
tor quidam et quasi gubernator qui si ab omnibus unus optandus
esset quem tecum conferre possemus non haberemus. Quamobrem si me
memorem si gratum si bonum virum vel ex hoc ipso quod tam vehementer
de Millone laborem existimare potes si dignum denique tuis beneficiis
iudicas: hoc a te peto ut subvenias huic meae sollicitudini et huic
meae laudi vel ut verius dicam prope saluti tuum studium dices de ipso
T. Annio tantum tibi polliceor te maioris animi gravitatis constantiae benivolen-
tiae erga te si complecti hominem volueris habiturum esse neminem. mihi vero tantum
decoris tantum dignitatis adiunxeris: ut eundem te facile agnoscam fuisse
in laude mea qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem cum haec
ad te scriberem quantum onus officii sustinerem: quantopere mihi esset in hac
petitione Millonis omni non modo contentione sed etiam dimicatione elaborandum
plura scriberem. Nunc tibi omnem rem: atque causam meque totum commendo
atque trado. Unum hoc sic habeto si a te hanc rem impetraro me paene
plus tibi quam ipsi Milloni debiturum. Non enim mihi mea salus tam cara
fuit in qua praecipue sum ab illo adiutus quam pietas erit in ferenda gratia
iocunda. [illegible] autem unius tui studio me assequi posse confido. Ci. Curioni s.

Sera gratulatio reprehendi non solet praesertim si nulla negli-
gentia praetermissa est. Longe enim absum. audio sero. sed tibi et
gratulor et ut sempiternae laudi tibi sit iste tribunatus exopto: teque hor-
tor ut omnia gubernes et moderere prudentia tua ne te auferant alio-
rum consilia. Nemo est qui tibi sapientius suadere possit te ipso: numquam
labere si te audies: non scribo hoc temere cui scribam video: novi animum
novi consilium tuum non vereor ne quid timide ne quid stulte facias
si ea defendes quae ipse recta esse senties quod in id rei publicae tempus
non incideris sed veneris iudicio enim tuo non casu in ipsum discrimen rerum
contulisti tribunatum tuum profecto vides quanta vis in re publica temporum
sit quanta varietas rerum quam incerti exitus: quam flexibiles hominum voluntates
quid insidiarum quid vanitatis in vita sit non dubito quin cogites. Sed

Amabo cura et cogita nihil novi illud idem quod initio scripsi tecum
loquere et te adhibe in consilium te audi tibi obtempera alter qui
melius dare consilium possit quam tu non facile inveniri potest tibi
vero ipsi certe nemo melius dabit. dii immortales cur ego adsum
ut spectator laudum tuarum vel princeps vel socius vel minister con
siliorum tuorum. tum et si hoc tibi minime deesset sed tamen efficeret
magnitudo et vis amoris mei consilio te ut possem iuvare.
Scribam ad te plura alias paucis et diebus eram missurus dome
sticos tabellarios ut quoniam sane feliciter et ex mea sententia rem publicam gessimus
unis litteris totius aestatis res gestas ad senatum perscriberem. De sa
cerdotio tuo quantam curam adhibuerim quamquam difficili in re atque
causa cognosces ex his litteris quas Thrasoni tuo liberto dedi. Te mi
Curio pro tua incredibili in me benivolentia meaque item in te
singulari rogo atque oro ne patiare mihi quicquam ad hanc provintia
lem molestiam temporis prorogari. praesens tecum egi cum
te tribunum plebis Lentulo isto anno fore non putarem. Itaque
petivi saepe per litteras sed tum quasi a senatore nobilissimo tum ado
lescente et gravissimo et nunc a tribuno plebis Lentulo et a Cu
rione tribuno non ut decernatur aliquid novi quod solet esse
difficilius sed ut ne quid novi decernatur ut et senatus consultum
et leges defendas eaque mihi conditio maneat qua profectus sum
Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo vale. M. proconsul M. Celio

QVID tu me hoc tibi mandasse existimas S. plurimam dicit
ut mihi gladiatorum compositiones ut vadimonia dilata
et Chresti compilationem mitteres et ea quae nobis cum Romae sumus
narrare nemo audeat. vide quantum tibi meo iudicio tribuam. Nec
me hercule iniuriam ΠΟΛΙΤΙΚΩΤΕΡΟΝ enim te adhuc neminem cognovi
ne illa quidem curo mihi scribas quae maximis in rebus rei publicae geruntur
quotidie nisi quid ad me ipsum pertinebit. Scribent alii multi nun
tiabunt perferet multa et ipse rumor. Quare ego nec praeterita
nec praesentia abs te sed ut ab homine longe in posterum prospiciente

i. ad Trasoni

futura expecto. ut ex tuis lris. cum formam rei pu. viderim quale edificium futurum sit scire possim. neque tn̄ adhuc habeo quem accusem. Neque n. fuit quod tu plus providere posses quam quis nrm̄ in primis ego qui cum pompeio cum plures dies nullis in aliis nisi de re pu. sermonibus versatus sum. que nec possunt scribi nec scribenda sunt. Tantum habeto civem egregium esse pompeium et ad omnia que providenda sunt in re pu. et aīo et consilio paratum. Quare da te homini: complectetur mihi crede. Iam idem illi et boni et mali cives videntur qui nobis videri solent. Ego cum athenis decem ipsos dies fuissem multumque mecum gallus nr̄ caninius. proficiscebar inde pridie non. quintiles. cum hoc ad te lrārum dedi tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio. tum nihil magis quam ne tempus magis nobis provintie prorogetur in eo mihi sunt omnia. quod quando et quomodo et per quos agendum sit tu optime constitues. M. Ci. pro. celio edilicur.

P rimum tibi ut debeo gratulor. letorque cum presenti tum etiam sperata tua dignitate serius non negligentia mea. Sed ignorantia rerum omnium. nihil n. fuit locis quibus ego et propter longinquitatem et propter latrocinia tardissime omnia perferuntur et congratulor. tum vero quibus verbis tibi grās agam non reperio: quod ita factus sis. ut dederis nobis quemadmodum scripseras ad me. quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audivi ego ille factus sum. scis quem dico. egique omnes illos adolescentes: quos ille iactitat difficile est loqui. Te autem contemplans absentem et quasi tecum coram loquerer non edepol: quantam egeris rem. neque quantum facinus feceris quod preter opinionem mihi acciderat. referebam me ad illud incredibile. hoc factum obijciatur. Repente vero incessi omnibus letitijs in quo obiurgater quod nimio gaudio pene desperem. ita me defendebam. ego voluptatem habeis nimiam. habeo quid queris. dum illum rideo pene sum factus ille. Sed hec pluribus multaque alia et de te. et ad te quamprimum ero aliquid nactus otij. Te mi Rufe diligo. quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis mee.

Ultorem no mo sinimicorum sed etiam inuidorum meorum: ut eos partis
scelerum suorum ptim et ineptiarum suarum meli peniteret. ci. impr. s. d. p.

10 TU vide quam timide. quam ad me litteras non pferant. edili celio. aur.
non. n. possum adduci ut abste. postquam edilis effectus es nul-
las putem datas presertim cum essent tanta res tantee gratulationis
de te: qr quod spabam de nihilo babus n. sum quod non putaram
atque sic bello nullam me eplam accepisse tuam. post comicia
tua ista preclara: quae me letitia extulerunt. exquo vereor. ne idem
eueniat in meas litteras. equidem numquam misi domum unas eplam qui
esset ad te altera: nec mihi est iocundius te quicquam nec carius. sed balbi
non sumus. ad rem redeamus: ut optasti ita est. velles n. ais tenuimo
ut herem negotium: quod esset ad laureolam satis. parthos times: qr di-
ffidis copiis nostris. ergo ita accidit. nam parthico bello nunciato quibus-
dam angustiis. et natura montium fretus ad amanum exercitum adduxi
satis probe ornatum auxiliis: et quadam auctoritate apud eos qui
me non norant nominis nostri multum est n. in his locis hic ne est
ille: qui urbem quem senatus nosti. cetera. Cum venissem ad amanum
qui mons mihi cum bibulo comunis est diuisus aquarum diuortiis. Cas-
sius noster: quod mihi magnae uoluptati fuit feliciter ab antiochia
hostem reiecerat. bibulus prouinciam acceperat. preterea cum meis copiis
omnibus vexaui amanienses hostes sempiternos: multi occisi capti re-
liqui dissipati castella munita improuiso aduentu capta et incensa
sta victoria iusta imperator appellatus apud ipsum: quo in loco saepe
ut ex te audiui. Clitarcus tibi narrauit / Darium ab alexandro
esse superatum: adduxi exercitum ad infestissimam ciliciae ptem: ibi
quintum: et vigesimum iam diem aggeribus. vineis: turribus oppu-
gnabam oppidum munitissimum pindenissum tantis opibus: tantoque ne-
gotio: ut mihi ad summam gloriam nihil desit nisi nomen oppidi quod
si: ut spero cepero tum uero litteras pu. mittam. Haec ad te in presenti scripsi.
ut sperares te asseq. id quod optasses: Sed ut redeam ad parthos haec
estas habuit hunc exitum satis felicem: ea quae sequitur magno est

Nota locum in quo tempore ciceronis darius rex ab alexandro superatus dictatur

in timore. Quare mi Rufe vigila primum: ut mihi succedatur: si mihi id
erit: ut scribis: & ut ego arbitror: serius illud quidem facile est
ne quid mihi temporis prorogetur. De re. pu. ex tuis litteris: ut an-
tea tibi scripsi: tum presentia: tum futura & magis expecto.
Quare: ut ad me omnia quam diligentissime perscribas te veher-
menter rogo. Vale. M. cicero salutem pl. dicit. M. celio edili curuli

11 Putaresne umquam accidere posse: ut mihi verba deessent
neque solum ista vestra oratoria: sed hec etiam levia & nostratia
Desunt autem propter hanc causam: quod mirifice sum sollicitus. quidnam
de provinciis decernatur. Mirum me desyderium tenet urbis: in-
credibile meorum atque inprimis tui. satietas auite provincie: Vel quia
videmur eam famam consecuti: ut non tam accessio queren-
da: quam fortuna metuenda sit: Vel quia totum negotium non est
dignum viribus nostris: qui maiora onera in re. pu. sustinere: & possim
& soleam: Vel quia belli magni timor impendet: quod vide-
mur effugere. si ad constitutam diem decedemus: De panthe-
ris: per eos: qui venari solent agitur mandato meo diligenter: sed
mira paucitas est. et eas que sunt valde aiunt queri. quod nihil
cuiquam insidiarum in provintia: nisi sibi fiat: Itaque constituisse di-
cuntur in cariam ex nostra provincia decedere: Sed tamen sedulo fit: &
in primis a patisco: quicquid erit tibi erit: sed quid esset plane nesci-
ebamus: Mihi mehercule magne cure est edilitas tua: et
ipsa res me admonebat. Scripsi enim hec ipsis megalensibus: Tu
velim ad me de omni rei. pu. statu quam diligentissime perscri-
bas: ea enim certissima putabo que ex te cognovero. Cl. imperator. celio edili cur.

12 Sollicitus equidem eram de rebus urbanis: ita tumul-
tuose contentiones: ita moleste quinquatrus afferebantur
Nam certiora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis
sollicitabat quam in his molestiis non me: si que ridenda essent
ridere tecum: Sunt enim multa: sed ea non audeo scribere.
Illud moleste fero nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum.

Quare et si cum tu hec leges ego iam annuum munus confecero: tamen
obuie mihi velim sint littere tue que me erudiant de omni
re publica ne hospes plane veniam. hoc melius quam tu facere nemo potest
Diogenes tuus homo modestus a me cum phylone pessinunte dis-
cessit. Iter habebant ad Dehotarum regem quamquam omnia nec benigna nec
copiosa cognorant. Urbem mi Ruffe cole: et in ista luce vigila
omnis peregrinatio quod ego ab adolescentia iudicaui obscura et sor-
dida his quorum industria Rome potest illustris esse quod cum probe
scirem. Utinam in sententia permansissem: cum una me hercule ambu-
latiuncula atque uno sermone nostro omnis fructus prouincie non
confero. Spero me ut integritatis laudem consecutum non certe mi-
nor et contemnenda quam ex conseruata prouintia spes triumphi in qua
satis gloriose triumpharem: nisi essem tam diu quidem in deside-
rio rerum mihi carissimarum sed ut spero te uidebo prope diem
Tu mihi obuiam mitte epistolas te dignas. Ci. M. Celio edili cur[illegible]

13 Raras tuas quidem fortasse enim non perferuntur sed suaues acci-
pio litteras. et quas proxime accepam quam prudentis quam multi et offi-
cii et consilii. et si omnia constitueram mihi agenda: et tu admonebas
tamen confirmantur consilia nostra cum sentimus fide prudentibus fuit
literisque suadentibus idem videri. Ego Appium ut sepe locutus sum tecum
valde diligo meque diligi ab eo statim ceptum esse ut simultatem
deposuimus sensi: etiam honorificus in me consul fuit. et suauis a-
micus. et studiosus et studiorum meorum. Mea uero officia et non de-
fuisse tu scis. quibus iam comicos maphie (ut opinor) accidit pharnua.
Et me hercule et pluris eum feci: quod te amari ab eo sensi. Iam me
pompei totum esse scis: Brutum a me amari intelligis: quid est in
cause cur mihi non in optatis sit complecti hominem florentem
etate opibus honoribus ingenio liberis propinquis affinibus amicis
collegam meum prestim: et in ipsa collegii laude et sententia stu-
diosum mei: Hec eo pluribus scripsi: quod mihi significabant tue
littere subdubitare: qua essem erga illum voluntate credo te au-

disse aliquid falsum est mihi crede si quid audisti: genus institutorum
et rationum mearum dissimilitudinem nonnullam habet cum illius admi-
nistratione provincie. Ex eo quidam suspicati forte sunt dictorum
contentione non mentis oppinionum discensione me ab eo discrepare
nihil autem feci umquam neque dixi: quod contra illius existimationem esse
vellem. Post hoc negotium autem et temeritatem nostri Dolobelle
deprecatorem me pro illius periculo prebeo. Erat in eadem epistula vetera-
nus civitatis: gaudebam sane et congellasse nostram civitatem letabor
otio. Extrema pagella pupugit me: tuoque rogropho. Quid ais Cesa-
rem non defendit Curio: qui hoc putaret preter me. Nam ita sum vivus
putavi. Dii immortales: quem ego risum nostrum desidero. Mihi erat
in animo quoniam iuridicationem confecerim: civitates locupletari in publi-
canis etiam superioribus lustris: reliqua sine sociorum ulla querella
conservata in privatis summis infimis fere fuerit iocundus proficisci in Ci-
liciam non. maiis: et cum prima estiva attigissem: militaremque rem
collocarem decedere ex senatusconsulto: cupio te edilem videre
miroque desiderio me urbs afficit: et omnes mei tuque in primis. Cicero

14 Fabio viro optimo et homine doctissimo familia- M. celio. s.
rissime utor: mirificeque eum diligo: tum propter summum inge-
nium eius: summamque doctrinam: tum propter singularem modmo-
destiam: eius negotium sic velim suscipias: ut si esset res mea: no-
vi ego vos magnos patronos: hominem occidat oportet: qui vestra
opera uti velit: sed in hoc homine nullam excipio excusationem: omnia
derelinques: si me amabis: cum tua opera Fabius uti volet: ego
res romanas vehementer expecto: et desidero: inprimisque quid
agas scire cupio: nam iam diu propter hyemis magnitudinem
nihil novi ad nos afferebatur. Cicero M. celio edili curruli. s. p. dicit

15 NON potuit accuratius agi neque prudentius: quam est actum a te
cum Curione: de supplicatione: et hercle: confecta res: et sen-
tentia mea confecta est: tum celeritate: tum quod is: qui erat iratus
competitor tuus: eidem meus est assensus ei: qui ornavit res

nostras diuinis laudibus quare sato me sperare ea que sequitur
ad que tu te para: Dolobellam a te gaudeo primum laudari
deinde et amari: Nam ea: que speras Tullie mee te pruden
tie temperari posse scio. Cui tue epistole respondeant: quid si meas
legas: quas ego tum ex tuis litteris misi ad Appium: sed quid agas sic
uiuitur: quod actum est dii approbent: spero fore iocundum ge
nerum nobis: multumque tua nos humanitas in eo adiuuabit: Res
publica me ualde sollicitat: Faueo Curioni Cesari honestissime
cupio. pro pompeio emori possum: sed tamen ipsa re publica mihi nihil
est carius in qua tu non ualde te iactas distinctus enim mihi uide
ris esse: quod et bonus ciuis: et bonus amicus es: ego de prouincia
decedens questorem Celium preposui prouincie puerum inquis
ad questorem: at nobilem adolescentem: at omnium fere exemplum
neque erat superiore honore usus: quem preficerem: Pompeius
multo ante discesserat: a Q. fratre impetrari non poterat: quem
tamen si reliquissem dicerent iniqui: non me plane post annum
ut senatus uoluisset de prouincia discessisse: quoniam alterum me re
liquissem: Fortasse et illud adderent senatum uoluisse eos pro
uinciis preesse: qui antea non prefuissent: fratrem meum
Asie triennium prefuisse: Denique nunc sollicitus non sum: si fra
trem reliquissem omnia timerem: non tam mea sponte quam
potentissimorum duorum exemplo: qui omnes Cassios: Antoniosque
complexi sunt hominem adolescentem non allicere uolui quam alienare
uolui: hoc tu meum consilium laudes necesse est: non mu
tari potest: de Ocella plane parum ad me scripseras: et in actis
non erat. Tue res geste ita note sunt: ut trans montem taurum
et de matrimonio sit auditum: ego nisi quid me etesie mo
rabuntur celeriter ut spero uos uidebo. Ci. M. celio salutem p. d.

Magno dolore me affecissent littere tue: nisi iam et
ratio ipsa depulisset omnes molestias: et diuturna de
speratione rerum obduruisset animus ad dolorem nouum. Sed tamen.

quare acciderit ut ex superioribus meis litteris id suspicarere quod
scribis nescio. Quid enim illis fuit preter querellam temporum
que non meum animum magis sollicitum haberent quam tuum? nam non
eam cognovi aciem ingenii tui, quod ipse videam te id non putem
videre. Illud miror adduci te potuisse, qui me penitus nosse
deberes, ut existimares aut me tam improvidum qui ab excitata
fortuna ad inclinatam et prope iacentem desisterem, aut tam
inconstantem, ut collectam gratiam florentissimi hominis effunde-
rem a meque ipse deficerem, et quod initio semperque fugi civili bel-
lo interessem. Quod est igitur meum triste consilium? ut discederem
fortasse in aliquas solitudines. nosti enim non modo stomachi mei
cuius tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum hominum insolen-
tium dignitate fastidium. Accedit etiam haec molesta pompa lictorum
meorum nomenque imperii quo appellor; eo si honore carerem
quamvis parvis Italie latebris contentus essem. Sed incurrit haec nostra
laurus non solum in oculos sed etiam in voculas malivolorum. quod cum
ita esset, nil tamen umquam de profectione nisi vobis approbantibus cogitavi.
Sed mea prediola tibi nota sunt; in his mihi necesse est esse, ne
amicis molestus sim. Quod autem in maritimis sum facillime moveo non-
nullis suspicionem velle me navigare; quod tamen fortasse non
vellem (nollem), si possem ad otium. nam ad bellum quidem qui convenit
maxime contra eum cui me spero satisfecisse, ab eo cui tam
satisfieri a nullo modo potest. Deinde sententiam meam tu facile perspicere
potuisti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam veni-
sti. non enim te celavi sermonem T. Ampii; vidisti quam abhorrerem ab ur-
be relinquenda, cum audissem. nonne tibi affirmavi quidvis
me potius perpessurum quam ex Italia ad bellum civile me exiturum?
Quid ergo accidit cur consilium mutarem? nonne omnia potius
ut in sententia permanerem? Credas hoc mihi velim, quod puto te
existimare, ex his miseriis nihil aliud querere nisi ut homines
aliquando intelligant me nihil maluisse quam pacem, ea desperata nihil

tam fugisse quam arma ciuilia huius me constantie puto fore ut numquam
peniteat. Etenim memini in hoc genere gloriari solitum esse familia
rem nostrum hortensium quod numquam bello ciuili interfuisset. Hec nostra
laus erit illustrior. quod illi tribuebatur ignauie id de nobis exi
stimari posse non arbitror. nec me ista terrent quae mihi a te
ad timorem fidissime atque amantissime proponuntur. Nulla est
enim acerbitas que non omnibus hac orbis terrarum perturbatione
impendere uideatur. quam quidem ego a re publica meis priuatis
et domesticis incommodis libentissime. Vel istis ipsis que tu me
mones ut caueam redemissem. Filio meo quem tibi carum esse gau
deo si erit ulla res publica satis amplum patrimonium relinquam in
memoria nominis mei. Sin autem nulla erit nihil accidet ei separatim
a reliquis ciuibus. Nam quod rogas ut respiciam generum meum ado

Hereditas ciceronis filio

lescentem optimum mihique carissimum an dubitas qui sciam quanti
cum illum tum uero Tulliam meam faciam. quin etiam cura me uehemen
tissime me sollicitet et eo magis quod in omnibus miseriis. hac tamen de
lectabar specula. quod dolobellam meum ut potius nostrum fore ab his
molestiis quas liberalitate sua contraxerat liberum. Velim que
ras quos ille dies sustinuerit in urbe dum fuerit. et acerbos
sibi ipsi socero non honestos. Itaque neque ego hunc hyspaniensem ca
sum expecto de quo mihi exploratum est ita esse ut scribis neque quicquam
astute cogito. si quis erit ciuitas erit profecto nobis locus. sin autem non
erit in easdem solitudines tu ipse ut arbitror uenies in quibus nos conse
disse audies. Sed ego fortasse uaticinor et hec omnia meliores ha
bebunt exitus. Recordor enim desperationes eorum qui senes erant ado
lescente eos ego fortasse nunc imitor. et utor etatis uicio. uelim ut
ita sit. Sed tamen togam pretextam texi Appio puto te audisse. Nam
Curtius noster dibaphum cogitat. Sed eum infector moratur. hoc aspersi ut
scires me tamen in stomacho solere ridere. de Dolobella quod scripsi sic sua
deo uideas tamquam si res tua agatur. Extremum illud erit nos nihil te
mere faciemus. te tamen oramus quibuscumque erimus in terris. ut nos

Liberosque nostros

Liberosq; nostros ita tueare: ut amicitia nrã. & tua fides postulabit. Val.

17 Litteras a te mihi stator tuus reddidit Tarsi M. Ci. S. Caninio Salustio procu.
ad xvi Kl. Sextilis. his ergo ordine ut uideris uelle
respondebo. de successore meo nihil audiui: nec quenq; fore arbitror
qn ad diem decedam. Nulla cã est. præsertim sublato metu parthico
commoraturus me nunq; sane arbitror. Rhodu ciceronu cã puerorum
accessurus puto. neq; id tamen certu ad Urbem uelim q̃ primu uenire
Sz tamen iter meu rei pu. & rerum Urbanarum ratio gubnabit. Succe
ssor tuus non pot ita maturare ullo mõ ut tu me in Asia possis
conuenire: de rationibus referendis nõ erat incomodu te nullu referre
quã tibi scribis a bibulo fieri potestatem: Sz id uix mihi uideris per
legem Juliam facere posse: quã bibulus certa quadã ratione nõ
seruat tibi magnopere seruandam censeo: Qd scribis apamea pr
sidium deduci non oportuisse uidebam idem ceteros existimare
molesteq; ferebam de ea re nimis comodos sermones maleuolorum
fuisse: parthi transierint necne præter te uideo dubitare neminem
Itaq; omnia presidia: quæ magna & firma parauerам: comotus
hominum non dubio sermone dimisi: rationes mei questoris: nec
uerũ fuit me tibi mittere: nec tum erant confectæ: eas nos Appa
mee deponere cogitabamus: De preda mea præter questores: Ur
banos. i. populum ro. triuntium nec attigit: nec tacturus est quisq;
Laodicee me predes accepturum arbitror: omnis pecuniæ rei pu. ut
mihi & ppło. cautum sit sine uecturæ periculo: Qd scribis ad me de
drachmis ccclvi nihil est in isto genere cuiq; possim comodare: ois
enim pecunia ita tractatur: ut preda a præfectis: quæ aut mihi
attributa est a questore curetur. Qd queris quid existimem de legionibus
que decretæ sunt in Syriam antea dubitabam: Venturæ ne essent
nunc mihi non est dubiũ. qm si antea auditum erit otium esse in
Syria uenturæ non sint. Marium quidem successorem tarde uideo
esse uenturum. propterea q; Senatus ita decreuit ut cum legionibus iret
Uni epłæ respondi: uenio ad alteram. petis a me ut bibulo teq;

diligentissime commendem. in quo mihi voluntas non deest. sed locus
est videtur tecum expostulandi. solus enim tu ex omnibus qui cum Bibulo
sunt certiorem me numquam fecisti quam valde Bibuli voluntas a me sine
causa abhorreret. permulti eum ad me detulerunt cum magnus
Anthiochie metus esset et magna spes in me atque exercitu meo
solitum dicere quibusvis se perpeti malle quam ego officio questorio
te adventum reticerem. de pretore non moleste ferebam. quid quemadmodum
tractaret audiebam. Ille autem ad Thermum cum de
Parthico bello scriberet ad me litteram numquam misit. ad quem intel
ligebat eius belli periculum pertinere. tantum de auguratu filii sui
scripsit ad me. in quo ego misericordia commotus et quod semper ami
cissimus Bibulo fui dedi operam ut ei quam humanissime scriberem.
Ille si omnibus est malivolus. quod numquam existimavi minus
offendor in me. sin autem a me est alienior. nihil tibi meae litterae
proderint. Nam ad senatum quas litteras Bibulus misit in his quod
mihi cum illo erat communia sibi soli attribuit. se ait curasse ut cumque
sui populi pecunia permutaretur. Quod autem meum erat proprium ut
alarius transpadanis uti negarem id et populo se remisisse scribit.
Quod vero illius erat solius id mecum communicat equitibus auxiliaribus
quia cum amplius frumenti postularemus. illud vero pusilli
animi et ipsa malivolentia ieiuni atque inanis. quod Ariobarzanem
quia senatus per me regem appellavit mihique commendavit iste
in litteris non regem sed regis Ariobarzanis filium appellat. hoc
animo qui sunt deteriores fiunt rogati. sed tibi morem gessi. litteras
ad eum scripsi. quas cum acceperis facies quod voles. Celio consuli. l. f.

O [c. 18] fficium meum erga Rhodonem. ceteraque mea studia caldo q
quae tibi ac tuis praestiti tibi homini gratissimo grata esse
vehementer gaudeo. mihique scito in dies maiori curae esse digni
tatem tuam. quae quidem a te ipso integritate et clementia tua sic am
plificata est. ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis magisque
cotidie de rationibus tuis cogitanti placet illud meum consilium.

quod in eo Aristoni nro. ut ad me uenit ostendi. grauis te suscep
turum inimicitias. si adolescens. potens. et nobilis a te ignominia
esset affectus. et hercule. si dubio erit ignominia. habes n. neiez
honoris gradu superiorem. Ille autem. ut obmittam nobilitatem
hoc ipso uincit uiros optimos: hoiesque innocentissimos legatos
tuos. quod questor est et questor est tuus. nocere tibi iratum ne
minem posse perspicio. Sed tamen tres fratres summo loco natos: p
promptos non indisertos. te nolo habere iratos: quos uideo de
inceps tribunos plebis per triennium futuros. Tempora autem rei pu
qualia futura sint quis scit. mihi quidem uidentur turbulenta
fore. cur ego te uelim incidere in deteriores tribunitios. praesertim
cum sine cuiusque reprehensione legatis questorem possis auferre
qui si se dignum maioribus suis praebuerit. ut spero et opto. tua la
us ex aliqua parte fuerit. Sin quid offenderit sibi totum nihil tibi
offenderit. Que mihi ueniebant in mentem. queque ad te pertinere
arbitrabar. quia in ciliciam proficiscebar existimaui me ad te scribere
oportere. tu quod egeris id uelim dii approbent. Sed si me audies ui
tabis inimicitias. et posteritatis otio consules. Ci. imperator [illegible]

CUM optatissimum nuncium accepissem. te mihi questorem
obtigisse eo iocundiorem mihi eam sortem sperabam. quo di
utius in prouintia mecum fuisses magis enim uidebatur interesse
ad eam necessitudinem quam nobis sors detulisset consuetudinem quoque
accidere postea quam mihi nihil neque a te ipso neque ab ullo alio de
aduentu tuo scriberetur. Verebar ne ita caderet quod nunc etiam
uereor. ne antequam tu in prouintiam uenisses ego de prouintia dece
derem. Accepi autem a te missas litteras in cilicia cum essem in castris ad
x kl. sextil. gratas scriptas humanissime quibus facile et officium et in
genium tuum perspicere possem. sed neque unde neque quo die date essent
neque a quo tempore te expectarem significabant. nec is qui attule
rat a te acceperat. ut ex eo scirem. quo et loco atque tempore essent date.
Que cum essent incerta existimaui tamen faciendum esse. ut ad te

ſtatores meos & littores meos cũ lrīs mitterē quas ſi ſatis oportuno
tempr̄ accepiſti. gratiſſimū mihi feceris ſi ad me q̄ p̄mū in Ciliciā
veneris. Nam q̄d ad me curius cōſobrinus tuus ut ſcis mihi ma
xime neceſſarius. quod item conſul virginius tuus p̄pinquus fa
miliaris noſter d̄ te accuratiſſime ſcripſit. valet id quidem apud me
ſicuti debet hoīuʒ amiciſſimoꝝ diligens cōmendatio. Sʒ tuę lr̄ę
de tua preſertim dignitate & de noſtra coniunctione maximi ſt.
apud me ponderis. mihi queſtor optatior obtingere nemo potuit
Quamobrem quęcūq; a me ornamenta ad te proficiſcent̄. ita pro
ficiſcentur. ut om̄es intelligant a me h̄itam eſſe rationē tuę ma
iorūq; tuoꝝ dignitatis. ſʒ id facilius conſequar ſi ad me in Cili
ciam veneris q̄d ego & mea reipu. et maxiē tua īteresse arbitror.

Marci Tulij Ciceronis. epiſtolarum liber Secundus explicit. Incipit li
ber Tertius feliciter. christus

Cicero Appio Imperatori. Salutem plurimam dicit

SI IPSA RES publica tibi narrare poſſet quomō
ſe haberet. non facilius ex ea cognoſcere poſſes. q̄ ex
liberto tuo phania. ita eſt homo non mō pru
dens. verū etiam eſt uir ęquus & quod uidi et
curioſus. Quapp̄ ille tibi om̄ia explanabit. Id enī
mihi & ad breuitatem eſt aptius & ad reliquas
res prouidentiꝰ. De mea aūt beniuolentia erga te & ſi potes ex eodē
phania cognoſcere. tamen uident̄ & aliqua meę partes. Sic enī
tibi pſuadere te mihi cariſſimū eſſe. tum pp̄ multas ſuauitates in
genij officij humanitatis tuę. tum q̄ ex tuis lr̄is & ex multoꝝ
ſmonibꝰ intelligo om̄ia. quę a me profecta ſunt in te tibi accidiſſe
gratiſſima. quod cum ita ſit p̄ficiam profecto. ut longi tempus
uſurā. qua caruimus intermiſſa nr̄a conſuetudine & gratia &
crebritate & officioꝝ magnitudine ſarciam. idq; me quoniam
tu ita uis puto nō muta minerua eſſe facturꝝ. quā q̄dem ego ſi for
te de tuis ſumpſero nō ſolū pallada ſʒ etiā Appiada noiabo. Cilix

Libertus tuus antea mihi minus fuit notus: sz ut mihi reddi-
dit a te lras plenas & amoris & officii mirifice ipse suo sermone
subsequutus est humanitatem lrarum tuarum iocuda mihi est.
ora mihi narrarex: quid queris factus est biduo mihi famili-
aris ita tamen ut p[ro]pter multas ualde sim desideraturus: quem cum
Roma remittes: quod ut putabamus celeriter eras facturus: omnib[us]
ei de rebus: quas agi: quas curari a me voles mandata des velim
Lentulum valerium iurisconsultum valde tibi comendo: Sz ita etiam si
non est iureconsultus: melius n[am] ei cauere uolo q[uam] ipse aliis solet. Val-
de n[am] hominem diligo est ex meis domesticis: atque intimis familia-
rib[us]: omnino tibi ait gratias sz idem scribit meas lras maximum apud te
pondus habituras id eum ne fallat: et atque etiam rogo. Ci. p. s. d. Apio pulcro

2 CUM et contra opinionem meam et preter opinionem mea accidisset
ut mihi cum imperio in provintiam proficisci necesse esset in mul-
tis et variis molestiis: cogitationibusque meis hec una consolatio oc-
currebat quod neque tibi amicitior quam ego sum quisquam posset succedere: neque
ego ab ullo provintiam accipere qui mallet eam q[uam] maxime mihi
aptam explicatamque tradere: quod si tu quoque eandem de me voluntate
erga te spem habes ea te profecto numquam fallet: a te maximo opere pro
summa nra coniunctione tuaque singulari humanitate etiam atque etiam
quaeso peto ut quibuscumque rebus poteris: poteris autem plurimis: pro-
spicias & consulas rationibus meis vides ex senatus consulto provintiam
esse habendam si eam quodquidem facere poteris: q[uam] expeditissimam
mihi tradideris facilior erit mihi quasi quidam decursus temporis mei: quid
in eo genere efficere possis tui consilii est ego te quod tibi veniet in men-
tem mea interesse valde rogo: pluribus verbis ad te scriberem si aut
tua humanitas longiorem orationem expectaret: aut id fieri nra civitas
pateretur: aut res verba desideraret: ac non pro se ipsa loqueretur hoc
velim tibi persuadeas si rationibus meis a te provisum esse intellexero magnam
te ex eo et perpetuam voluptatem esse capturum. Ci. Appio pulchro S. plurimam dicit.

3 AD XI kl. junii brundusium cum venissem. Q. fabius legatus

tuuſ mihi preſto fuit. eaq; me et tuis mandatis monuit que nō mihi
ad que ꝑtinebant. ſꝫ uniuerſo ſenatui uenerant ī mentē preſidio fir-
miori opus ēē ad iſtam ꝓuintiā. cenſebant n. omēs fere ut ī italia ſup-
plementū meis. et bibuli legionibꝰ ſcriberet. id cum ſulpicius
conſul paſſurꝰ ſe negaret. multa nos qdem qſti ſum̄. ſꝫ tantus cō-
ſenſus ſenatus fuit. ut mature proficiſceremur parendū ut fuerit.
itaq; fecimus. Nunc q̄ a te petii litteris his. quas rome tabel-
lariis tuis dedi. uelim tibi cure ſit. ut que ſucceſſori coniunctiſſimo
et amantiſſimo comodare pōt is. qui prouīciā tradit. ut ea pro
noſtra conſociatiſſima uolūtate. cura ac diligentia tua comple-
ctare. ut omēs intelligant. nec me beniuolentiori cuiq; ſuccedere
nec te amiciori potuiſſe prouintiam tradere. Ex his lr̄is. quarꝰ
ad me exemplū miſiſti. quas ī ſenatu recitari uoluiſti. ſic intel
lexeram ꝑmultos a te milites eſſe dimiſſos. ſꝫ mihi Fabius idem
demonſtrauit cogitaſſe id facere. ſꝫ cū ipſe a te diſcederet integrꝰ
militum numerꝰ fuiſſe. id ſi ita eſt ꝑgratum mihi feceris. ſi iſtas
exiguas copias. quas habuiſti. q̄ minime minueris. Que de re
ſenatuſconſulta facta ſunt ad te miſſa eſſe arbitror. Egdem pro
eo q̄ti te facio. qcq; feceris approbabo. ſꝫ te q̄q; confido ea facturū
mihi intelliges eſſe accomodata. Ego conſul pontiniū legatū
meū brundiſii expectabam. eūq; ante kl. iunii brūduſiū
uenturꝰ arbitror. qui cū uenerit. que ꝓmū nauigādū nobis
facultas data erit utemur. pridie non. iunii. cū eſſem brun-
ſii lr̄as tuas accepi. qbꝰ erat ſcriptū te Lentulo Clodio man
daſſe. que illū mecum loq uelles. eum ſane expectabā ut ea
q̄ a te afferret q̄ ꝓmū cognoſcerem. Meū ſtudiū. erga te. et offi-
ciū tam et ſi multis iam rebus ſpo tibi eſſe cog̅tū. tamē ī his tī
maxīe declarabo. qbꝰ plurimū ſignificare potuero tuā mihi exi
ſtimationē. et dignitatem cariſſimā ēē. et q̄ Fabius. Virgili
et conſul Flaccus Lucii filius. et diligentiſſime M. Octauius Gn.
felix demōſtrauit me a te plurimū fieri. qd egomet multis ar

gumentis iam ante iudicaram maximeque illo libro augurali quem
ad me amantissime scriptum suauissimum misisti. mea in te omnia
necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipsum ex quo tempore tu
me diligere cepisti cotidie pluris feci tum accesserunt etiam coniun-
ctiones necessariorum tuorum. duos enim duarum etatum plurimi facio
Gneum pompeium filie tue socerum et m. brutum generum tuum. collegiique
coniunctio presertim tam honorifice a te probata non mediocre uincu-
lum mihi quidem attulisse uidetur ad uoluntates nostras copulandas. Sed
et si clodium conuenero ex illius sermone ad te scribam plura. et ipse operam
dabo ut te quam primum uideam. Quod scribis tibi manendi causam meam fuisse ut
ut mecum ueneris id mihi ne mentiar est gratum. Ci. s. d. Appio pulchro

4 TRALLIS ueni ad vi Kl. sextiles ibi mihi presto fuit L. lucilius
cum litteris mandatisque tuis. quo quidem homine potuisti ne mihi
amiciorem. nec ut arbitror ad ea cognoscenda que scire uolebam ap-
tiorem prudentioremue mittere. ego autem et tuas litteras legi libenter et au-
diui Lucilium diligenter. Tunc. quoniam et tu ista sentis scribis enim de nostris
officiis ego ad te scripseram. et si tibi iocunda fuerint tamen quoniam ex alto
repetita sunt non necessaria te putasse. et re uera confirmata amicitia
et perspecta fide commemoratio officiorum superuacanea est. eam prem-
oronis pretermittam tibi tamen agam ut debeo gratias. Animaduerti
et didici ex tuis litteris te omnibus in rebus habuisse rationem: ut mihi con-
suleres restitueresque: et preparares quodammodo omnia: quo mea ratio
facilior et solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum
esse dicam sequitur illud ut te existimare uelim mihi magne cu-
re fore atque esse iam primum ut ipse tu: tuique omnes: deinde: ut
etiam reliqui scire possint me tibi esse amicissimum. quod quibusdam adhuc non
satis est perscriptum. hi mihi nolle magis nos hoc animo esse quam non in-
telligere uidentur: Sed profecto intelligent neque enim obscuris personis
nec paruis in causis res agetur. sed hoc fieri melius quam dici: aut scri-
bi volo. Quod itinerum meorumque ratio te nonnullam in dubitationem ui-
dere adducere. visurus ne me sis in prouintia. ea res sic se habet.

Brundusii cum loquerer cu phania libto tuo veni eu ser
mone ut dicerem libenter me ad eam ptem puintie pmu
esse venturus. quo te maxime velle arbitrarer. Tunc mihi ille
dixit q classe tu velles decedere: et pfore accomodatu tibi
si ad illa maritima ptem puintie nauibs accessissem. dixi me
esse facturu: Itaqz fecissem nisi mi Luci: clodius nr chorcyrre
dixissz minime id a me esse faciendu et laudicee fore ad
meu admeu aduentu: erat id mihi multo breui. multoqz
comodius: cum presertim id te malle arbitrarer tua ro postea si
bi comutata: Nunc qd fieri possit: tu facillime statues: ego tibi
meu consiliu expona. prop kl sextil puto me Laodicie fore
p paucos dies du pecunia accipit: que mihi ex publica pmutati
one debetur comorabor. Deinde iter facia ad exercitu: ut circit
ydus. sextil. putem me ad yconiu fore: Sed si quid nuc me fal
lit i scribendo. procul n. aberam ab re ipsa: et a locis simul: ac pro
gredi cepo: q celerius potero. et q celeberrimis lris faciam: ut
tibi nota sit omis ratio dieru: atqz itineru meoru: Oneris tibi
imponere qcq nec audeo. nec debeo. Sz qd comodo tuo fieri pos
sit utriusqz nrm magni interest: qn decedas: qua facultatem
si quis casus eripuerit. mea tamen i te officia constabut. no secus
ac si te uidissem. Tibi de nostris rebus nihil su ante madatur
p lras: q despero coram me tecu agere posse. Qd te a Sceuola
petisse dicis: ut dum tu abesses ante aduetu meu prouincie
preesset: eum ego ephesi vidi. fuitqz mecu familiariter tridu
um illd: qd ego ephesi comoratus sum. nec ex eo qcqz audiui.
qd sibi a te mandatu diceret: an sane vellem potuisse obsequi
voluntati tue non n. arbitror noluisse. ci Appio pulchro. s. p. d.

C (s) um meu factum cu tuo corpo: et si non magis mihi fa
ueo i nostra amicitia: q tibi: tamen multo magis meo facto
delector q tuo: Ego n. brundisii quesiui ex phania: cuius m
uidebar: et fidelitatem erga te pspexisse. et nosse locu: que is apd

te teneret: quam in partem provintiae maxime putarem te velle. ut
in succedendo primum venirem. Cum ille mihi respondisset nihil
me tibi gratius facere posse quam si ad Sidam navigassem et si
multum dignitatis habebat ille adventus: et ad multas res mihi
minime erat aptus: tamen ita me dixi esse facturum. Idem ego
cum Lentulum Clodium Corcyre convenissem, hominem ita tibi con-
iunctum: ut mihi cum illo cum loquerer tecum viderer loqui dixi ei
me ita facturum esse: ut in eam partem quam Phania rogasset
primum venirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset: magnopere a me
petivit ut Laodiceam protinus irem te in prima provintia velle esse
ut quam primum decederes: quin nisi successor essem: quem tu cuperes videre
te antequam tibi successum esset decessurum fuisse. quod quidem erat consen-
taneum cum his litteris: quas Rome acceperam: ex quibus perspexisse mihi vi-
debar quam festinares decedere. respondi Clodio me ita esse facturum
ac multo quidem libentius: quam si illud esset faciendum: quod promiseram
Phanie. Itaque et consilium mutavi: et ad te statim mea manu scri-
ptas litteras misi: quas quidem ex tuis litteris intellexi satis mature ad
te esse perlatas: hoc ego meo facto valde delector. nihil enim fieri po-
tuit humanius. considera nunc vicissim tuum. non modo ibi non
fuisti ubi me quam primum videre posses: sed eo discessisti: quo ego te
ne persequi quidem possem triginta diebus: qui tibi ad succeden-
dum lege ut opinor Cornelia constituti essent. ut tuum factum
qui quo animo inter nos sumus ignorant alieni hominis ita levissime
dicam: et fugientis congressum meum. vero coniunctissimi: et amicissimi
esse videbantur. Ac mihi tamen antequam in provintiam venirem: reddite
sunt a te littere: quibus et si te Tarsum proficisci demonstrabas: tamen mihi
non dubiam spem conveniendi afferebas: cum interea credo equidem
malevoli homines late enim patet hoc vitium: et est in multis: sed tamen probabi-
lem materiam nacti sermonis ignari mee constantie conabantur
alienare a te voluntatem meam: qui te forum Tarsi agere statuere mul-
ta decernere iudicare dicerent: cum posses iam suspicari tibi esse.

Successum: que ne ab his quidem fieri solent: qui breui tempore sibi
succedi putarent. horum ego sermone non mouebar. quin etiam cre-
das mihi velim si quid tu ageres leuari me putabam molestia
et ex annua prouintia: que mihi longa uidetur prope iam
xi. mensium prouintiam factam esse gaudebam: si absenti mihi
unius mensius labor detractus esset. Illud uero dicam: me mo-
uet in tanta militum paucitate abesse tris cohortis: que sunt
sunt plenissime: nec me scire ubi sint. molestissime autem fero
quod te ubi uisurus sim nescio: eoque ad te tardius scripsi: quod
cotidie te ipsum expectabam: cum preterea ne litteras quidem ullas
accepi: que me docerent quid ageres: aut ubi te uisurus
essem. Itaque uirum fortem: mihique in primis probatum Antonium
prefectum equitum euocatorum misi ad te: cui si tibi uidetur cohortis
ut dum tempus anni esset idoneum aliquid negotii gerere possem
in quo tuo consilio ut me sperarem esse usurum: et amicitia nostra
et litteree tue fecerant: quod ne nunc quidem despero. sed plane quando
aut ubi te uisurus sim nisi ad me scripseris ne suspicari quidem
possum. Ego ut me tibi amicissimum esse: et equi et iniqui in-
telligant curabo. De tuo in me animo iniquis secus existimandi uide-
ris nonnihil loci dedisse. Id si correxeris valde mihi gratum
erit et ut habere rationem possis. quo loco me salua lege cor-
nelia conuenias: Ego in prouintiam ueni pridie Kl. Sextil. iter
in ciliciam facio per capadociam: castra moui ab yconio pridie
Kl. septembris. nunc tu: et ex diebus et ex ratione itineris: si
putabis me esse conueniendum constitues: quo loco id commo-
dissime fieri possit: et que die. M. cicero Salutem Appio pulchro

PLuribus ad te scribam: cum plus otii nactus ero. hec
scripsi subito. cum bruti pueri laodicee me conue-
nissent: et se romam properare dixissent. Itaque nullas his preterquam
ad te: et ad brutum dedi litteras. Legati appiani mihi volumen
a te plenum querelle iniquissime tradiderunt: quod eorum edificationes

.III

impedissem litteris meis. Eadem autem epistola petebas ut eos quod per me integrum
ne in hyemem induceret ad facultatem liberam edificandi: et
simul peracute querebare: quod eos tributa exigere vetarem: priusquam
ego re cognita permisissem: genus enim quoddam impediendi esse
cum ego cognoscere non nisi cum ad hyemem ex Cicilia rece-
pissem. Omnia accipe et cognosce equitatem expostulationis tue
primum cum ad me aditum esset ab his: qui dicerent a se intole-
rabilia tributa exigi. quid habuit iniquitatis me scribere: ne face-
rent antequam ego rem causamque cognoscerem? non poteram credo
ante hyemem sic enim scribis. quasi vero ego ad cognoscendum ad il-
los. non illi ad me venire debuerunt. tam longe inquis. quid
cum dabas his litteras per quas mecum agebas ne eos impedirem
quo minus ante hyemem edificarent. num eos ad me ven-
turos arbitrabare. Tametsi id quidem fecerunt ridicule quas enim
litteras afferebant ut opus estate facere possent eas mihi post
brumam reddiderunt. Sed scito et multo plura esse qui de tribu-
tis recusent quam qui exigi velint et me tamen quod te velle exi-
stimem esse facturum. De appianis hactenus. A pausania len-
tuli liberto ac censorio meo audivi cum diceret te secum esse
questum quod tibi obviam non prodissem. scilicet contempsi te
nec potest fieri me quicquam superbius. Cum puer tuus ad me fere
secunda vigilia venisset. isque te ante lucem yconium te ven-
turum nunciasset. incertumque utra via cum essent due. altera
Varronem tuum familiarem: alteraque Leptam prefectum fabrum
meum tibi obviam misi. mandavi utrique eorum. ut ante ad me
excurrerent. ut tibi obviam prodire possem. currens Lepta ve-
nit mihique nunciavit te iam castra pretergressum esse. con-
festim yconium veni. cetera iam tibi nota sunt. An ego tibi
obviam non prodirem: primum Appio Clodio: deinde imperatori
deinde more maiorum. deinde quod caput amico. in isto genere
multo etiam ambiciosius facere soleam: quam honos meus

& dignitas postulabat. Sz hec hactenus. Illud idem pausania
dicebat te dixisse. Quid in appius lentulo. Lentulus appio pro
cessit obuiam. cicero appio noluit. quaeso etiam ne tu has in
eptias homo meas sentias. summa prudentia summa q; doctrina
plurimo rerū usu addo urbanitatē. quę est uirtus. ut stoici
rectissime putant. ullam appietatem. aut lentulitatē ualerē
apud me plus q; ornamēta uirtutis existimas. cum ea cōsecut*
nondū eram. quę sūt omniū opinionibȝ amplissima. tamē
ista uestra nomina numq; sum admirat*. uiros illos q ea nobis
reliquissent magnos arbitrabar. postea uero q; ita cepi & gessi
magna imperia ut mihi nihil ad honorem. neq; ad gratiam acquiren
dam deesse putarem. superiorem quidem numq; me. sz parem uo
bis spaui esse factum. Nec me hercule aliter uidi existimare.
G. pompeium. quē omnibȝ qui umq; fuerūt. ut pu. lentulū. quē
mihi ipsi antepono. tu si aliter existimas nihil errabis. si pau
lo post diligentius. ut quid sit excellentia. quid sit nobilitas intel
ligas. & si Antenedorius Zenodonis filius. qui de his rebus di
cat attenderis. Sz ut ad rem redeam. me tibi nō amicū modo
uerūetiam amicissimū existimes uelim. profecto omnibȝ meis
officiis efficiam. ut ita uere esse possis iudicarē. Tu aūt si id agis
ut minus mea causa dum ego absum debere uideris. q; ego tua
laborarim libero te ista cura

Si autem natura es. illud nō
proficies. quominus tua causa hoc assequerer. ut quā ipsum accipi
as minimi ʒ laborem. Haec ad te scripsi liberius fretus conscientia of
ficii mei beniuolentię. quam a me certo iudicio susceptā. quoad
tu uoles conseruabo. Marcus cicero Appio pulchro. salutem pl. dicit.

L7 Tsi quantum ex tuis litteris intelligere potui uidebā te hanc e
pistolam. cum ad urbem esses esse lecturum. refrigerato iam
leuissimo sermone hominū prouintialiū. tamen cum tu tam mul
tis uerbis ad me de improborū oratione scripsisses. faciendū mihi pu

tam ut tuis litteris brevi responderem: sed prima duo capita epistole
tue tacita quodammodo relinquenda sunt. nihil enim habent quod diffi-
nitum sit aut certum nisi me vultu taciturnitate significasse tibi
non esse amicum. idque pro tribunali cum aliquid ageretur. et nonnul-
lis in conviviis intelligi potuisse. hoc totum nihil esse possum intel-
ligere possum. sed cum sit nihil nequid dicatur intelligo quidem.
Illud quidem scio meos multos et illustres et ex superiore et ex equo
loco sermones habitos cum tua summa laude et cum magna solli-
citudine ac significatione nostre familiaritatis ad te vere potuisse
deferri. Nam quod ad legatos attinet quid a me fieri potuit aut
elegantius aut iustius quam ut sumptus egentissimarum civitatum
minuerem sine ulla imminutione dignitatis tue. presertim ipsis
civitatibus postulantibus. Nam mihi totum genus legationum tuo
nomine proficiscentium notum non erat. Appamee cum essem mul-
tarum civitatum principes ad me detulerunt sumptus decerni legatis
nimis magnos. cum solvendo civitates non essent. hic ego simul
multa cogitavi. primum te hominem non solum sapientem. verum etiam
ut nunc loquimur urbanum non arbitrabar genere isto legationum
delectari. idque me arbitror Sinadis pro tribunali multis verbis
disputavisse. primum apud Appium clodium senatui populoque ro-
non desum testimonio in ea enim civitate mentio facta est. sed sua
sponte esse laudatum. deinde vidisse me ista accidere mul-
tis. ut eorum causa legationes Romam venirent. sed his legationibus
non meminissem ullum tempus laudandi aut locum dari aut
locum dari. studia eorum mihi placere quod te bene merito grati
essent consilium totum videri minime necessarium. si autem vellent
declarare in eo officium suum laudaturum me si quis suo sumptu fun-
ctus esset officio concessurum si legitimo. non permissurum si infinito
Quid non reprehendi potest nisi quod addis visum esse quibusdam edi-
ctum meum quasi consulte ad istas legationes impediendas esse acco-
modatum. Iam non tantum iniuriam mihi videntur facere hi qui hec

disputant. quod si aut aures ad hanc disputationem patent. Romae com-
posui edictum nihil addidi nisi quod publicani me rogarunt. cum Samum
ad me venissent. ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in me-
um diligentissime scriptum. caput est quod pertinet ad minuendos sumptus
civitatum: quo in capite sunt quaedam nova salutaria civitatibus quibus
ego magnopere delector: hoc vero ex quo suspicio nata est. me exquisisse
aliquid in quo te offenderem translaticium est. Neque enim eram tam desi-
piens ut privatae rei causa legari putarem: qui et tibi non privato pro
re non privata et sua: sed publica non in privato: sed in publico orbis terrae con-
cilio id est in senatu ut gratias agerent mittebantur. Neque enim edixi ne quis
iniussu meo proficisceretur exclusi eos qui me in castra: et qui trans
Taurum persequi non possent. nam id est maxime in tuis litteris irriden-
dum: Quid enim erat quod me persequerentur in castra Taurumve transirent.
Cum ego Laodicea ac usque ad Iconium iter ita fecerim ut me omnium
illarum dioecesium: quae cis Taurum sunt: omniumque harum civitatum ma-
gistratus. Legationesque convenirent. nisi forte postea coeperunt legari
quam ego Taurum transgressus sum. quod certe non ita est. cum enim Laodi-
ceae. cum Apameae. cum Synnadis: cum Philomelii: Iconii essem quibus
in oppidis omnibus commoratus sum: omnes iam istius generis legationes
erant constitutae: atque hoc tamen te scire volo me de isto sumptu le-
gationum: aut in minuendo. aut remittendo decrevisse. ut nisi quod
principes civitatum in te ante postulassent: ne in venditionem tributorum et
illam acerbissimam exactionem: quam tu non ignoras capitum atque ho-
stiorum non inducerent sumptus minime necessarii: Ego autem
cum hoc suscepissem: non solum iustitia sed etiam misericordia
dia adductus: ut levarem miseriis perditas civitates: et perditas ma-
xime per magistratus suos non potui in illo sumptu non necessario negli-
gens esse. Tu autem huiusmodi sermones ad te delati de me sunt
non debuisti credere. si autem hoc genere delectaris. ut quae tibi in mentem
venerint alijs attribuas: genus adhibes inhumanitatis sermonis
minime liberale. Ego si in provincia detrahere de tua fama umquam

cogitassem nō ad generum tuū Lentulū non ad libertum Corfidusi
neq; ad praefectum corcyrae quem in locum me uenire uelles
retulissem. Quare potes doctissimis hoib; auctoribus quorū sunt
de amicitia gerenda praeclarissime scripti libri genus hoc totum
orationis tollere disputabant ego contra disserebam dicebant. Ego
negabam. an mihi de te nihil esse dictum unq̄ putas: ne hoc quidē
q̄ cum me Laodiceam uenire uoluisses Taurū ipse transisti. q̄
hisdem diebus meus conuentus erat. Appameae Synnade. phylo-
meli tuus Tarsi non dicam plura: ne quo te obiurgem id ipm
uidear imitari. Illud dicam: ut sentio. Si ista quae alios loqui dicis
ipse sentis tua sūma culpa est. sin aut alii hoc loquuntur tecū: tu
tam̄ q̄ audias culpa nōnulla est. mea ratio ī tota ciuitas nostra cō-
stans & grauis repetietur. nam si quis me astutiorem fingit: quid
pōt esse callidius q̄ cum te absentem semp defenderim cum praeser-
tim mihi usu uenturū nō arbitrarer: ut ego quoq; a te absens de-
fendendus essem nūc committerem ut tu iure optimo me absen-
tem deserere posses. Unum genus excipio sermonis in quo p saepe
aliqd dicitur. qd te putem nolle dici: si aut legatorū tuorū qpiā
aut pfectorū aut tribunorū militū male dicit. qd tam ipsū nō
me hercle adhuc accidit me audiente ut aut grauius diceretur
aut impurius q̄ mecū chorcyrae Clodius est locutus. cū in eo genē
maxime quereret te aliorum improbitate minus felicem fuisse
hos ego sermones q̄ & multi sunt & tuā existimationē: ut sen-
tio nō offendunt lacessiui nunq̄: si non ualde repressi. si quis ē
qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse nō nostram
is eo pfidiam arguit. sʒ indicat suā. simulq; non de me peius q̄
q̄ de te existimat. Sin aut quem mea instituta in prouincia non delectant
& quadam dissimilitudine institutorū meorū: ac tuorū laedi se
putat cum uterq; nrm recte fecerit. sʒ non idem uterq; nostrum
secutus sit. tunc ego habere amicū nō curo. Liberalitas tua: ut
hois nobilissimi latius in prouincia patuit: nostra si angustior. q si

de tua prolixa. beneficaq natura limutabit aliqd posterior annus
pp quadam tristitiam temporis non debent mirari hoies cu
et natura semp adlargiendum ex alieno fuerim restrictior. et
temporibus qbus alij mouentur urbanus q me certiorem fecisti, hisdem ego moueor me esse acerbu sibi. ut sum dulcis mihi
De rebus urbanis q me certiore fecisti tum pse mihi gratu fuit
tum q significasti tibi omia mea cure fore. inqbus unu illud
te precipue rogo ut cures. ne qd mihi adhoc. aut oneris accedat aut temporis. Hortensiumq nostru collegam et familiarem roges. ut si unq mea causa qcq aut sensit. aut fecit. de
hac qs sententia ut nulla decedat. quo mihi nihil pot esse inimicitius. De nostris rebus q scis uis. Tarso. Non octobribus amanu
uersus profecti sumus. Hoc scripsi postridie eius diei. cum castra
haberem in agro mopsyestie. Si qd egero scribam ad te. neq domu
unq ad meos lras mitta. qn adiungam eas quas tibi velim. De
parthis q queris fuisse nullos puto. Arabes. qui fuerut armato p
thico ornatu dicunt omes reuertisse. hostem esse in Syria negat
ullum. Tu velim ad me sepissime. et de tuis rebus et de meis et d
omni rei pu. statu scribas. de quo sum sollicitus. eo magis quod ex
litteris tuis cognoui pompeiu nrm i hyspanias iturum. Cl Appio pul-
VIX tandem legi lras tuas dignas Appio clodio ple- chro s. d.
nas humanitatis. officij diligentie aspectus. vz urbis tibi
pstinam tuaz urbanitatem reddidit. na quas ex itinere antq ex
Asia egrederes ad me lras misisti. unas d legatis a me phibitis pficisci.
Alteras d appianoru edificatione impedita legi p inuitus. Itaq co
scia mee ostantis erga te volutatis rescripsi tibi subirat. his uo lris
lectis. quas phylotimo libto mo dedisti cognoui. intellexiq in
puintia multos fuisse. q nos. q alo sum et nolent. Ad urbe uo. ut
accessis. ut pom. ut p mlti tuos uidris cognosce te ex his. qua i te absentem fide. qua i omibus officiis tuendis erga te obsuauaria et costantia
fuissem. Itaq qnti me illud existimare putas. quod est i tuis lris scripti.

et si quid inciderit quod ad meam dignitatem pertineat. et si ut [ex] fieri possit
tamen te parem mihi gratiam relaturum. Tu vero facile facies. Nihil
est enim quod studio et benivolentia. ut amor potius effici non
possit. Ego et si ipse ita iudicabam: et fiebam a meis crebro per lit-
teras certior. Tamen maximam letitiam cepi ex tuis litteris de spe
minime dubia et plane explorata triumphi tui: neque vero ob eam
causam: quo facilius ipse consequerer nam id quidem est.
Sed me hercule: quod tua dignitas atque amplitudo mihi ipsi cara
est persequatur. quoniam pluris tu ipse habes: quam ceteri: quos scias in hanc
provinciam proficisci: qui te adeunt fere omnes: si quid velis gratissimum
mihi feceris: si ad me simulque adeptus fueris. quod et tu confidis: et
ego opto litteras miseris longi subselii: ut noster pompeius appellat indicatio et
mora si quem item tibi unum alterumve diem abstulerit. quid enim potest
amplius. sua tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed si me diligis: si a me
diligi vis ad me litteras: ut quam primum letitia afficiar: mittito. Et velim reliquum
quod est promissi: ac muneris tui mihi persolvas. tum ipsam in cognitionem
iuris augurii consequi cupio tum me hercule tuis incredibiliter studiis
erga me muneribusque delector. Quod autem a me tale quoddam desideras sane mihi
considerandum est: quonam te remunerer potissimum genere. Nam profecto non
est meum qui in scribendo ut soles admirari tantam industriam ponam commit-
tere. ut negligens scribendo videar fuisse presertim cum id non modo ne-
gligentis sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. verum hec videbi-
mus. Illud quod polliceris velim pro tua fide: diligentiaque: et pro nostra non
instituta sed etiam inveterata amicitia cures enitare: ut supplicatio no-
bis quam honorificentissime. quam primumque decernatur omnino serius misi litteras quam
vellem: in quo cum difficultas navigandi fuit odiosa: tum ipsum disces-
sum senatus incidisse credo meas litteras: sed id feci adductus auctoritate
et consilio tuo: idque a me recte factum puto: quod non statim: ut appellatus
imperator sim: sed aliis rebus additis estivisque confectis litteras miserim: hec
igitur tibi cure erunt: quemadmodum ostendis: meque totum: et mea et
meos commendatos habebis vale. M. cicero Appio pulchro salutem. pl. dicit

Cum est ad nos allatum de temeritate eorum qui tibi negotium
facesserent etsi graviter primo nuntio commotus sum quod nihil tam
praeter opinionem meam accidere potuit tamen ut me collegi cetera
mihi facilia videbantur quod et in te ipso maximam spem et in tuis magnam
habebam multaque mihi veniebant in mentem quamobrem istum laborem
meum tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli quod certis-
simum et iustissimum triumphum hoc invidorum consilio ereptum vide-
bam. quod tamen si tanti facies quanti ego semper iudicavi faciendum facies
sapienter et ages victor ex inimicorum dolore triumphum esse iustissimum
Ego enim plane video fore nervis opibus sapientiaque tua vehementer ut
inimicos tuos peniteat intemperantiae suae. de me tibi sic obtestans
omnis deos promitto atque confirmo me pro tua dignitate malo enim
dicere quam pro salute in hac provincia cui tu praefuisti rogando deprecatoris
laborando propinqui auctoritate cari hominis ut spero
apud civitates gravitate imperatoris suscepturum officia atque partes.
Omnia volo a me et postules et expectes vincam meis beneficiis cogi-
tationes tuas. Q. Servilius perbrevis a te mihi litteras reddidit quae mihi
tamen nimis longe visae sunt iniuriam enim mihi fieri putabam cum
rogabar. Nollem enim accidisset tempus in quo perspicere posses quanti te
quanti Pompeium quem unum ex omnibus facio ut debeo plurimi quanti
Brutum facerem quamquam in consuetudine quotidiana perspexisses sicuti
perspicies sed quoniam accidit si quid a me praetermissum fuit commissum facinus
et admissum dedecus confitebor. Pomptinus qui a te tractatus est
praestanti et singulari fide cuius tui beneficii sum ego testis praestat
tibi memoriam benivolentiamque quam debet qui cum maxime
suis rebus coactus a me invitissimo decessisset tamen ut vidit in-
teresse conscendens iam navem Epheso Laodiceam revertit. Talia
te cum studia videam habiturum esse innumerabilia plane dubitare
non possum quin tibi amplitudo ista sollicitudo futura sit. Si vero
efficis ut censores creentur et si ita gesseris censuram ut debes et
potes non tibi solum sed tuis omnibus video perpetuum summo te presidio

Futurū. Illud pugna et enitere ne quid nobis temporis prorogetur
et cum hic tibi satisfecerimus. istic te quoque nostram in te beniuolentiā
nauare possimus. Que de hominum. atque de ordinum studiis erga te scribis
ad me minime mihi miranda et maxime iocunda acciderunt eademque ad
me perscripta sunt a familiaribus meis. Itaque capio magnā uoluptatem
cum tibi cui mihi amicitia non solum ampla: sed etiam iocunda est
ea tribui que debeantur. tum uero remanere etiam nunc in ciuitate
nostra studia prope omnium consensu erga fortes et industriosos uiros
que mihi ipsi una semper tributa merces est laborum et uigiliarum mearum.
Illud uero mihi permirum accidit tantam temeritatem fuisse in eo adolescente
te cui ego salutem duobus capitis iudiciis summa contentione defendi
ut tuis inimicitiis suscipiendis obliuisceretur patroni fortunarum ac
rationum suarum. presertim cum tu omnibus uel ornamentis uel pre-
sidiis redundares. illi ut leuissime dicam multa deessent. cuius sermo
stultus et puerilis erat. Iam antea et ad me a M. celio familiari nostro
proscriptus: de quo item sermone multa perscripta sunt abs te. Ego at
citius cum qui tuas inimicitias suscepisset ueterem coniunctionem
diremissem. quam nouam conciliassem. neque enim de meo erga te studio
dubitare debes. neque id est obscurum cuiquam in prouincia. nec Rome
fuit. Sed tamen significatur in tuis litteris suspicio quedam et dubita-
tio tua. de qua alienum tempus est mihi tecum expostulandi purgandi
autem mei necessarium. Ubi enim ego cuiquam legationi fui impedimento
quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur. aut in quo potui si
te palam audissem minus quod tibi obesset facere. sic magis aperte
inimicus essem quam si essem perfidia quidem. qua sunt hi: qui in nos hec
conferunt. tamen ea stultitia certe non fuissem. ut aut obscuro odio
aptas inimicitias aut in quo tibi nihil nocerem ostenderem uoluntatem
nocendi. Ad me adire quosdam memini qui dicerent nimis ma-
gnos sumptus legatis decerni quibus ego non tam imperaui quam cen-
sui legatis sumptus. quam maxime ad legem Corneliam decernendos
atque in eo ipso me non perseuerasse testes sunt rationes ciuitatum

in quibus questum quod noluit legatis tuis mandatum induxit. te autem
quibus mendaciis homines levissimi onerarunt. non modo sublatos
sumptus. sed etiam a procuratoribus eorum: qui iam profecti essent repe-
titos et ablatos eamque multis omnino non eundi fuisse. quererer tecum
atque expostularem: ni ut supra scripsi purgare me tibi hoc tuo tempore
quam accusare te vellem idque putarem esse rectius: Itaque nihil de te quod
credideris de me quare quamobrem non debueris credere pauca dicam: Nam
si me virum bonum si dignum his studiis eaque doctrina: cui me a pueritia
dedi si satis magni animi non minimi consilii in maximis rebus perspe-
ctum habes nihil in me non modo perfidiosum et insidiosum et fallax
in amicitia: sed ne humile quidem: aut ieiunum debes agnoscere Sin autem
me astutum et occultum iuvat fingere. quid est quod minus cadere in
eiusmodi naturam possit: quam ut florentissimi hominis aspernari benivolentiam
aut eius existimationem oppugnare in provincia cuius laudem domi
defenderis: aut in ea re animum ostendere inimicum in qua nihil obsis
aut id eligere ad perfidiam: quod ad indicandum odium aptissimum sit ad no-
cendum levissimum: quid erat autem: cur ego in te tam implacabilis essem
cum te ex fratre meo: nec tunc quidem: cum tibi prope necesse esset
eas agere partes inimicum mihi fuisse cognoscerem. Cum vero reditu
nostro in gratiam uterque expetissemus: quid in consulatu tuo frustra me-
cum egisti: quod me: aut facere: aut sentire voluisses? quid mihi man-
dasti cum te puteolis prosequerer: in quo non expectationem tuam diligen-
tia mea vincerem? Quod si idem maxime astuti omnia ad suam utilita-
tem referre. quid mihi tandem erat utilius? quid comodis meis ap-
tius. quam hominis nobilissimi: atque honoratissimi coniunctio? cuius opes in-
genium liberi affines propinqui mihi magno vel ornamento vel pre-
sidio esse possent. Que quidem tamen ego omnia expetenda amicitia tua
non astutia quadam sed aliqua potius sapientia secutus sum. Quid illa
vincula: quibus quidem libentissime astringor quanta sunt. studiorum si-
militudo suavitas consuetudinis: delectatio vite ac victus sermonis
societas litterae interiores: atque hec domestica. quid illa tandem

popularia reditus

populariam reditus illustris ingratiam. in quo ne imprudentiam
quidem errari potest sine suspicione perfidie. amplissimi sacerdocij collegium.
in quo non modo amicitiam uiolari apud maiores nostros fas non
erat. sed ne optari quidem sacerdotem decebat. qui cuiquam ex collegio
esset inimicus. Que ut obmittam tam multa atque tanta. quis umquam
tanti quemquam fecit. aut facere potuit aut debuit quanti ego Gn. pompeium
socerum tue filie. Et enim si merita ualent. patriam liberos. salutem
dignitatem memetipsum mihi per illum restitutum puto. si consuetudinis
iocunditas. que fuit umquam amicitia consularium in nostra ciuitate con-
iunctior. si illa amoris. atque officij signa quid mihi ille non comisit.
quid non mecum comunicauit. quid de se in senatu cum ipse abesset per
quemquam agi maluit. quibus ille rebus me non ornatissimum uoluit
amplissime. qua denique ille facilitate qua humanitate tulit conten-
tionem meam pro Millone aduersantem interdum actionibus suis. quo
studio prouidit. ne qua me illius temporis inuidia attingeret. cum
me consilio. cum auctoritate cum armis denique texit suis. quibus
quidem temporibus hec in eo grauitas. hec animi altitudo fuit non modo
in phrigi alicui. aut Licaonio. quod tu in mandatis fecisti. sed ne summorum
quidem hominum maliuolis de me sermonibus crederet. Huius igitur
filius cum sit gener tuus. cumque preter hanc coniunctionem affi-
nitatis quam sis Gn. pompeio carus. quamque iocundus intelligebam. quo
tandem animo in te esse debeo. cum presertim eas ad me is litteras
misit quibus etiam si tibi cui sum amicissimus hostis essem placa-
rer tamen. totumque ad eius uiri. ita de me meriti uoluntatem nu-
tumque conuerterem. Sed hec hactenus. pluribus enim uerbis quam neces-
se fuit scripta sunt. Nunc que a me perfecta. quaeque instituta sunt co-
gnosce. atque hec agimus. et agemus magis pro dignitate. quam pro peri-
culo tuo. Te enim. ut spero propediem censorem audiemus. cuius
magistratus officia. que sunt maximi animi summique consilij tibi di-
ligentius. et accuratius. quam hec que nunc de te agimus cogitanda
esse censeo. Vale. Cicero Appio pulchro ut spero censori salutem. Plurima uer-

L

N

Cic

CUM essem incastris ad fluviu pyranu: reddite mihi
sunt uno tempore: a te eple due: quas ad me .q. seruili
Tarso miserat. Earum in altera dies erat ascripta nonar apli
in altera: que mihi recentior videbatur dies non erat. Respon-
debo igitur supiori prius: in qua scribis ad me: de absolutione ma-
iestatis: de qua etsi pmultu ante certior factus eram / litteris /
nunciis: fama denique ipsa / nihil n. fuit clarius. non quo q̄squam aliud
putasset: sz nihil de insignibus ad laude viris obscure nuntiari
solet: tamen eadem illa letiora fecerut tue litte: q vulgi smo
sed etiam: quia magis videbant tibi gratulari: cum dete ex
te ipso audiebam. complexus igr sum cogitatione te absente
epistolam uo est osculatus: etiam ipse mihi gratulatus su
q ne n. cuncto populo a senatu: q iudicibus ingenio industre
virtuti tribuuntur: quia mihi ipse assentior fortasse: cum ea
in me esse fingo: mihi quoque ipsi tribui puto: nec tam gloriosu
exitum tui iudicij extitisse: sz tam prava inimicor tuor
mentem fuisse mirabar: d ambitu uo: quid interest inquies
ac de maiestate ad rem nihil. Alterum .n. non attigisti: alteru
auxisti verutamen est: ut si illa noluit ne quevis impune
declamari liceret: Ambitus uo ita aptam vim habz: ut et ac
cusetur improbe: aut defendatur: q ui enim facta: q non
facta largitio ignorari pot: tuor aut honoru cursus: aut
suspectus nunq fuit: me miseru: qui non affuerim. quos ego
risus excitassem. Sz de maiestatis iudicio: duo mihi illa ex tuis
lris iocundissima fuerut. Unu qd te ab ipsa re pu. defensus
scribis que quidem etiam si summa bonor: q fortium civiu
copia tuet: ul honoris tuei tales viros deberet. nunc uero
eo magis: q in tanta penuria est omni: ul honoris: at
etatis gaudij: ut tam orba civitas tales tutores comp
lecti debeat. Alterum q pompeius: q bruti fidem: benivo
lentiamque mirifice laudas: letor virtute: q officio: cum

tuorum necessariorum meorum amicissimorum tum alterius
omnium seculorum et gentium principis alterius iam prope
iuventutis celeriter ut spero civitatis. De mercenariis te-
stibus a suis civitatibus notandis nisi iam factum esset aliquid
per Flaccum fiet a me cum per Asiam decedam. Nunc ad al-
teram epistolam venio. Que ad me quasi formam communis
temporum eorum et totius rei pu. misisti expressam prudē-
tia litterarum valde mihi est grata. video enim et pericula
leviora quam timebam et maiora presidia siquidem ut scri-
bis omnes vires civitatis se ad pompei ductum applicauerunt.
tuumque simul promptum animum et alacrem perspexi ad
defendendam rem pu. mirificamque cepi voluptatem ex hac
tua diligentia qui in summis tuis occupationibus mihi tamen
rei pu. statum per te notum esse voluisti. Nam augurales libros
ad commune utriusque nostrum otium serua. Ego enim a te cum
tua promissa per litteras flagitabam ad urbem te esse otio-
sissimum arbitrabar. nunc tamen ut ipse polliceris pro au-
guralibus libris orationes tuas confectas omnis expectabo
Tullius cui mandata ad me dedisti non conuenerat ad
me. nec erat quisquam mecum tuorum preter omnes meos qui
sunt omnes tui. Stomocosiores meas litteras quas dicas esse
non intelligo. bis ad te scripsi me purgans diligenter
te leviter accusans in eo quod de me cito credidisses
quod genus per querelle mihi quidem videbatur esse a-
mici. sin tibi displicet non utar eo post hac. sed si ut scri-
bis esse litterae non fuerunt diserte scito meas non
fuisse. Ut enim Aristarchus homeri versum negat quem
non probat. sic tu libet enim iocari. quod disertum non
erit ne putaris meum. Vale et in censura si iam es cen-
sor ut spero de proauo multum cogitato tuo. Marcus
Cicero Appio pulchro salutem plurimam dicit Feliciter cu

Gratulabor prius tibi ita enim rerum ordo postulat. et
inde ad me convertar. Ego vero vehementer gratulor
et iudicio ambitus neque id quod nemini dubium fuit absolu-
tum esse te: sed illud quod est quo melior civis: quo vir cla-
rior: quo fortior amicus es: quoque plura virtutis industrie
ornamenta in te sunt. eo mirandum est magis nullam quidem in
tabelle latebram fuisse absconditam malivolentiam. que te im-
pugnare auderet. non horum temporum: non horum hominum
atque morum negotium: nihil iam pridem sum admiratus
magis. de me autem suscipe paulisper meas partes: et eum te esse
finge. qui sum ego si facile inveneris quid dicas: noli igno-
scere hesitationi mee. Ego vero velim mihi: tullieque mee
sicut tu amicissime: suavissimeque optas prospere evenire
ea: que me insciente facta sunt a meis: sed ita cecidisse ut
agerent eo tempore spero omnino cum aliqua felicitate et opto
Verumtamen plus me in hac spe tua sapientia: et humanitas
consolatur quam oportunitas temporis. Itaque quemadmodum expedi-
am exitum huius institute orationis non reperio: neque enim
tristius dicere quicquam debeo. ea de re. quam tu ipse optimis
ominibus prosequeris: Neque non tamen me mordet aliquid. in quo
Unum non vereor. ne tu parum prospicias: ea que gesta
sunt ab aliis esse gesta: quibus ego ita mandaram ut cum tam
longe abfuturus essem ad me ne referrent agerent quod
probassent. In hoc autem illud mihi occurrit. quid tu ergo
si affuisses rem probassem et tempus: nihil te invito. nec con-
silio egissem tuo. Vides me iam dudum laborantem: quomodo
ea tuear: que mihi tuenda sunt: et te non offendam. Leva me
igitur hoc onere: numquam enim mihi videbor tractasse causam
difficiliorem. Sed habeto tamen nisi iam tunc omnia ne-
gotia cum tua summa dignitate diligentissime confecissem
tamen et si nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium

addi posse. hac tamen affinitate mihi nunc adiuncta non maiore est
studio. sed acrius apertius significantiusque dignitatem tuam defendissem
decedenti mihi etiam imperio annuo terminato ante diem non. sep-
tembr. cum ad Sidam navi accederem: et mecum Q. Servilius esset
littere a meis sunt reddite. dixi statim Servilio. et enim uide-
batur esse commotus: ut omnia a me maiora expectaret. Quid multa?
benivolentior tibi quam fui in illo sum factus ad declarandum benivolentiam
multo diligentior. Nam ut vetus nostra simultas antea stimulabat
me ut caverem: ne cui suspitionem ficte reconciliate gratie darem: sic
affinitas nova curam mihi affert cavendi nequid de summo meo erga
te amore detractum esse videatur. Vale. M. Cicero Appio Pulchro S. P. D.

12 Quasi divinarem tali in officio fore aliquem mihi expetendum stu-
dium: sic cum de tuis rebus gestis ageretur inserviebatur hono-
ri tuo. Dicam tamen vere plusque acceperas reddidisti. omnis enim ad me no-
perscripserit te non solum auctoritate orationis sententia tua: quibus ego a
tali viro contentus eram: sed etiam opera consilio domum veniendo con-
veniendis meis nullum onus officii cuiusquam reliquum fecisse. Hec mihi am- Not.
pliora multo sunt quam illa ipsa propter que hec laborentur. Insignia enim
virtutis multi etiam sine virtute sunt assequuti. Talium virorum tanta
studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitie
nostre ipsam amicitiam: qua nihil est uberius: presertim in his stu-
diis: quibus uterque nostrum devinctus est: nam tibi me profiteor et in re
publica socium et qua idem sentimus: et in cotidiana vita coniunctum
cum his artibus studiisque que colimus. Velim ita fortuna tulisset ut quanti
ego omnes tuos facio tanti tu meos facere posses. quod tamen ipsum
nescio qua permotus animi divinatione non despero. sed hoc nihil ad te.
Nostrum est onus. Illud velim sic habeas: quod intelliges hac re
novata additum potius aliquid ad meum erga te studium: quo mihi
addi posse videbatur quam quicquam esse detractum. Cum hoc scribebam cen-
sorem iam te esse sperabam: eo brevior est hec epistola: et ut
adversum magistrum morum modestior. Vale. Vale.

Marci Tulii ciceronis epistolarum familiarium liber tertius explicit
Incipit quartus feliciter. Marcus cicero salutem dicit Servio sulpitio

I TREBATIUS familiaris meus ad me scripsit te ex
eo quesisse. quibus in locis essem: molesteque te ferre quod me
propter valitudinem tuam: cum ad urbem accessissem
non vidisses. et hoc tempore velle te mecum si propius ac
cessissem de officio utriusque nostrum communicare. Utinam servi
sulpici rebus (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos pro
fecto aliquid opis occidenti rei publice tulissemus. cognoram enim iam absens
te hec mala multo ante providentem defensorem pacis et in consu
latu tuo: et post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium tuum proba
rem et idem ipse sentirem nihil proficiebam. sero enim veneram. solus
eram rudis et si videbar in causa incideram in hominum pugnandi cu
pidorum insanias. Nunc quoniam nihil iam videmur opitu
lari posse rei publice siquid est in quo nobis metipsis consulere pos
simus. non ut aliquid ex pristino statu nostro retineamus sed ut quam ho
nestissime lugeamus nemo est omnium qui cum potius quam tecum
communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum quorum simi
les esse debemus exempla neque doctissimorum quos semper colui
sti precepta te fugiunt: atque quos ipse antea ad te scripsissem te frustra
in senatum sive potius in conventum senatorum esse venturum: ni veri
tus essem ne eius animum offenderem qui a me ut te imitarer petebat.
Cui quidem ego cum me rogaret ut adessem in senatu. eadem
omnia que a te de pace et hyspanis dicta sunt ostendi me esse dic
turum. Res vides quomodo se habeant. orbem terrarum imperiis distributis
ardere bello. urbem sine legibus sine iudiciis sine iure sine fide
relictam direptioni et incendiis. Itaque mihi venire in mentem
nihil potest non modo quod sperem: sed vix iam quod audeam optare.
Sin autem tibi homini prudentissimo videtur utile esse nos colloqui
quamquam longius cogitabam ab urbe discedere cuius etiam nomen
iam invitus audio: tamen propius accedam. Trebatioque mandavi

Vt si tu quidem uelles eum ad me mitteres ne recusaret. idque ut fa-
cias uelim. aut si quem fidelium tuorum voles ad me mittas. ne aut
tibi exire ex urbe necesse sit aut mihi accedere. Ego tamen tibi tribuo
quantum mihi fortasse arrogo. ut exploratum habeam. quod nos
communi sententia statuerimus id omnes probaturos. Ci. Seruio Sulpicio salutem

AD xiii kl. maias. cum essem in cumano accepi tuas litteras
quibus lectis cognoui non satis prudenter fecisse philotimum
qui cum abs te mandata haberet. ut scribis de omnibus rebus ipse ad
me non uenisset. litteras tuas misisset. quas intellexi breuiores esse
fuisse. quod eum platurum putasses. Sed tamen postquam litteras tuas perlegi
postumia tua me conuenit. et Seruius noster his placuit. ut
tu in cumanum venires. qui etiam mecum ut ad te scriberem egit.
Quod meum consilium exquiris id est tale. ut capere facilius ipse possim
quam alteri dare. Quid enim est tu. quod audeam suadere tibi homini summa
auctoritate summaque prudentia. si quod rectissimum sit querimus per-
spicuum est. si quid maxime expediat obscurum. Sin hi sumus. qui
profecto esse debemus. ut nihil arbitremur expedire. nisi quod re-
ctum honestumque sit non potest esse dubium. quid faciendum nobis
sit. quod existimas meam causam coniunctam esse cum tua. certe similis
in utroque nostrum cum optime sentiremus error fuit. nam quoniam omnia nostra
usque consilia ad concordiam spectauerunt. quod quoniam ipsi cesari nihil esset
utilius. gratiam quoque nos inire ab eo defendenda pace arbitrabamur.
quantum nos fefellerit. et quem in locum res deducta sit uides. neque
solum ea perspicis. que geruntur. queque iam gesta sunt sed etiam qui
cursus rerum qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea
que fiunt. aut interesse etiam si non probes. quorum altera mihi
turpis. Altera etiam periculosa ratio uidetur. restat ut discede-
dum putem. in quo reliqua uidetur esse deliberatio quod con-
silium in discessu que loca sequamur omnino cum miseriores
res numquam accidit. tum ne deliberatio quidem difficilior. nihil enim
constitui potest quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem

Tu si uidebitur ita censeo facias ut si habes iam statutum quid tibi a-
gendum putes in quo non sit coniunctum consilium tuum cum meo
supersedeas hoc labore itineris. Sin autem est quod mecum communicare uelis
ego te expectabo: tu quod tuo commodo fiat quam primum uelim uenias
sicut intellexi et seruio et postumiae placere. Vale. Servio Sulpicio.

V3 Ehementer te esse sollicitum: et in communibus miseriis praecipuo
quodam dolore angi: multi ad nos quotidie deferunt. quod
quamquam minime miror: et meum quodammodo agnosco. doleo tamen te sa-
pientia praeditum propter singulari non tuis bonis delectari. potius
quam alienis malis laborare. Me quidem: et si nemini concedo. qui ma-
iorem ex pernicie: et peste rei publicae molestiam traxerit. tamen multa iam
consolantur. maximeque conscientia consiliorum meorum: multo enim ante tamquam
ex aliqua specula prospexi tempestatem futuram. neque id solum mea
sponte: sed multo etiam magis monente: et denuntiante te. et si enim
absfui magnam partem consulatus tui: tamen absens cognoscebam: quae
esset tua in hoc pestifero bello cauendo: et praedicando sententia.
et ipse adfui primis temporibus tui consulatus: cum accuratissime
monuisti senatum collatis omnibus bellis ciuilibus: ut et illa timeret
quae imminerent: et sciret cum superiores nullo tali exemplo antea
in re publica cognito. tam crudeles fuissent: qui cum postea rem publicam op-
pressisset armis: multo intolerabiliorem futurum. Quod exemplo
fit id etiam iure fieri putant: sed aliquid: atque adeo multa addi-
tur et afferunt de suo. quare meminisse debes eos: qui auctoritatem
et consilium tuum non sint secuti sua stultitia occidisse: cum tua pru-
dentia salui esse potuissent. Dices quid me istares consolatur: in
tantis tenebris: et quasi parietinis rei publicae. est omnino uix consolabilis do-
lor: tanta est omnium rerum amissio et desperatio recuperandi. sed tamen
et caesar ipse ita de te iudicat: et omnes ciues sic existimant: quasi
lumen aliquod extinctis ceteris elucere sanctitatem et prudentiam
et dignitatem tuam. Haec tibi ad leuandas molestias magna esse de-
bent: quod autem a tuis abes id eo leuius ferendum est: quod eodem tempore

a multis et magnis molestiis abes: quas omnes ad te perscriberem nisi vererer ut ea cognosceres absens. quae quia non vides mihi videris meliore esse condicione quam nos: qui videmus. Hactenus existimo nostram consolationem recte adhibitam esse: quoad certior ab homine amicissimo fieres: his de rebus: quibus levari possent molestiae tuae. Reliqua sunt intra te ipso neque mihi ignota: nec minima solatia: et ut quidem ego sentio multo maxima: quae ego experiens quotidie sic probo: ut ea mihi salutem afferre videantur. Te autem ab initio aetatis memoria teneo summe omnium doctrinarum studiosum fuisse: omniaque quae a sapientissimis ad bene vivendum tradita essent summo studio: curaque didicisse: quae quidem: ut optimis rebus: et usui et delectationi esse possent. His vero temporibus habemus aliud nihil in quo acquiescamus: nihil faciam insolenter neque contra te ut scientia: et natura praeditum hortabor: ut ad eas te referas artes: quibus a primis temporibus aetatis studium tuum dedisti: tantum dicam quod te spero approbaturum: me postea quam illi arti: cui studueram nihil esse loci: neque in curia neque in foro viderem: omnem meam curam atque operam ad philosophiam contulisse: tuae scientiae excellenti ac singulari non multo plus quam nostrae relictum est loci. Quare non equidem te moneo: sed mihi ita persuasi: te quoque: et in hisdem versari rebus: quae etiam si minus prodessent: animum tamen a sollicitudine abducerent. Servius tuus quidem in omnibus ingenuis artibus: in primisque in hac in qua ego me scepsi acquiescere ita versatur: ut excellat a me vero sic diligitur ut tibi uni concedam: praeterea nemini: mihique ab eo gratia refertur: in quo ille existimat: quod facile appareat: cum me colat: et observet: tibique in eo se facere gratissimum. Vale. M. cicero salutem d. servilio sulpitio

Accipio excusationem tuam: qua usus es: cur saepius ad me litteras uno exemplo dedisses: sed accipio ex ea parte: quatenus: aut negligentia: aut improbitate eorum: qui epistolas accipiant fieri scribis ne ad nos perferantur. Illam partem excusationis: qua te scribis orationis paupertate. sic enim appellas hisdem verbis epistolas ad me saepius mittere nec nosco: nec probo: et ego ipse quem tu per iocum: sic enim accipio

dumtaxat orationis habere dicis me non esse verborum admodum inopem
agnosco   enim non necesse est. sed tamen idem ne hoc
          facile cedo tuorum scriptulorum subtilitati et elegantie.
consilium tuum quo te usum scribis hoc achaycum negotium non re-
cusasse. cum semper probavissem. tum multo magis probavi lectis
tuis proximis litteris. omnes enim cause quas commemoras iustissime sunt.
tueque et auctoritate et prudentia dignissime. quod aliter rem cecidisse
existimas atque opinatus sis ibi tibi nullo modo assentior. sed quia tan-
ta perturbatio et confusio est rerum. ita perculsa et prostrata feliciss(im)o
bello iacent omnia. ut is cuique locus ubi ipse sit. et sibi miserrimus
quisque esse videatur. propterea et tui consilii penitet. et nos qui do-
mi sumus tibi beati esse videmur. at contra nobis. non tu quidem
vacuus molestiis. sed pre nobis beatus. atque hoc ipso melior est tua
quam nostra conditio. quod tu quid doleas scribere audes. nos ne id quidem
tuto possumus. nec id victoris vicio. quo nihil moderatius est
sed ipsius victorie. que civilibus bellis semper est insolens. Uno te
vicimus quod de Marcelli college tui paulo ante cognovimus. etiam
me hercule. quod quemadmodum ea res ageretur vidimus. Nam sic
fac. ut existimes post has miserias. id est postquam armis disceptari
ceptum sit de iure publico. nihil esse actum aliud cum dignitate.
Nam et ipse cesar accusata acerbitate Marcelli. sic enim appellat
laudataque honorificentissime. et equitate tua et prudentia. repente
preter spem dixit se senatui roganti de Marcello ne de bonis quidem
causa negaturum. fecerat autem hoc senatus. ut cum a Lucio pis-
sone mentio esset facta de Marcello. et cum Marcellus se ad
pedes cesaris abiecisset. cunctus consurgeret. et ad cesarem
supplex accederet. noli querere ita mihi pulcher hic dies visus
est. ut speciem aliquam videre viderer quasi reviviscentis rei pu(blice).
Itaque cum omnes ante me rogati. gratias cesari egissent preter
Volcatium. is enim sic eo loco esse negavit se facturum fuisse. e-
go rogatus mutavi meum consilium. Nam statueram non me her(cule)

Initium servitutis senatus et populi romani

cule inertia: sed desiderio pristine dignitatis in perpetuum tacere. fregit
hoc meum consilium et cesaris magnitudo animi et senatus officium
Itaque pluribus verbis egi cesari gratias. neque metuo ne etiam in ceteris
rebus honesto otio priuarim: quod erat unum solatium in malis
sed tamen quoniam effugi eius offensionem: qui fortasse arbitraretur
me hanc rem publicam non putare si perpetuo tacerem modice hoc faciam
aut etiam intra modum: ut illius voluntati et meis studiis serviam.
Nam et si a prima etate: me et omnis ars et doctrina liberalis et
maxime philosophia delectavit. tamen hoc studium quotidie ingrave-
scit. credo et etatis maturitate ad prudentiam: et his temporum
vitiis: ut nulla res alia animum levare molestiis possit: a quo studio
te abduci negotiis intelligo ex tuis litteris: sed tamen aliquid iam no-
ctes te adiuvabunt: Servius tuus: vel potius noster: summa me
observantia colit: cuius ego cum omni probitate summaque virtute
tum studiis: doctrinaque delector: is mecum sepe de tua man-
sione: aut decessione communicat. Hac adhuc sum in sententia nisi quod faci-
amus: quod maxime Cesar velle videatur. Res est eiusmodi
ut si Rome sis nihil preter tuos delectare possit. De reliquis: et
nihil melius ipso est: ceteri et cetera eiusmodi: ut si alterutrum
necesse sit audire ea malis quam videre hoc nostrum consilium
nobis minime iocundum est: qui te videre cupimus: sed consu-
limus tibi. Vale. Servius Sulpitius Ciceroni. Salutem plurimam dicit.

Postea quam mihi renunciatum est de obitu Tullie filie tue
sane quam pro eo teneor: ac debui graviter molesteque tuli
communemque eam calamitatem existimavi: qui si istic affuissem: neque
tibi defuissem: coramque meum dolorem declarasse. et si genus hoc con-
solationis miserum atque acerbum est: propterea quod per quos ea fieri de-
bet propinquos: ac familiares ipsi pari molestia afficiuntur: neque sine
lacrimis multis id conari possunt: ut magis ipsi videantur ali-
orum consolatione egere: quam aliis posse suum officium prestare. tamen que
tamen in presentia in mentem mihi venerunt: decrevi ad te brevi perscribere.

non q ea te fugere existimem. sz q forsitan dolore impeditus mi-
nus ea pspicias. Quid est q tantope te comoueat. cuius dolor in-
testinus. cogita quadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit ea no-
bis erepta esse: que omnibus non minus q liberi cara esse debent
patriam honestatem dignitatem honores omnes hoc uno incomodo
addito: quid ad dolorem adiungi potuit? aut qui non illis rebus
exercitatus animus callere iam debet: atque omnia minoris existimare
An illius uicem credo doles. quotiens in eam cogitationem necesse est
et enim tu ueneris. et nos sepe incidimus: hisce temporibus non pes-
sime cum his esse actum: quibus sine dolore ~~lial~~ licitum est mor-
tem cum vita commutare. Quid autem fuit: q illam hoc tempore ad ui-
uendum magnopere inuitare posset? que res? que spes: quod animi
solatium? ut cum aliquo adolescente primario coniunctam etatem
gereret. Licitum est tibi credo pro tua dignitate ex hac iuuentute
generum deligere: cuius fidei liberos tuos: te tuto committere putares?
an ut liberos: ex sese pareret. quos cum florentes uideret la-
taretur. qui rem a parente traditam per se tenere possent hono-
res ordinatim petituri essent in re pu. in amicorum negotiis libera-
litate uti. Quod horum fuit? quod non prius q datum est adem-
ptum sit? At non malum est liberos amittere. nisi hoc malum peius sit
sufferre et perpeti: que res mihi non mediocrem consolationem attulit.
volo commemorare: si forte eadem res tibi minuere dolorem possit: ex
Asia rediens: cum ab egina uersus megaram nauigarem cepi regiones
circum circa prospicere: post me erat egina: ante Megara: dextra pir-
eus: sinistra chorinthus: que opida quodam tempore florentis-
sima fuerunt: et nunc prostrata: et dirupta ante oculos iacent. Cepi
ego mecum sic cogitare: en nos homunculi indignamur si quis
nostrum interijt: aut occisus est: quorum vita breuior esse debet
cum uno in loco tot opidorum cadauera proiecta iacent. Vis ne tu
te Serui cohibere: et meminisse hominem te esse natum. crede mihi
quoque cogitatione ea non mediocriter sum confirmatus. hoc idem si

tibi uidetur fac ante oculos tibi proponas. modo uno tempore tot
uiri preterea clarissimi interierunt: de imperio propterea tanta di-
minutio facta est. omnes prouincie conquassate sunt. In unius mu-
lierculę animula: si iactura facta est tantopere commoueris: que
si hoc tempore non diem suum obisset: paucis post annis: tamen ei
moriendum fuit: quoniam homo nata erat: etiam tu ab hisce rebus
animum ad cogitationem tuam aduoca: atque ea potius reminiscere
que digna tua persona sunt: illam quamdiu opus fuerit uixisse: una
cum re pu. fuisse: te patrem suum pretorem: consulem: augurem ui-
disse adolescentibus primariis nuptam fuisse. omnibus bonis prope ut
perfunctam esse: et eum qui aliis consueueris precipere: et dare con-
silium: neque imitari malos medicos: qui in aliis morbis profitentur
tenere se medicine scientiam: ipsi se curare non possunt: sed potius
que aliis tute precipere soles: tute ea tibi subiice: atque apud animum propo-
ne nullus dolor est: quem non longinquitas temporis minuat: ac mo-
liat: hoc te expectare tempus tibi turpe est: ac non ei rei sapientia
tua te ei occurrere. Quod si quis etiam inferis sensus est: qui illius in
te amor fuit pietasque in omnes suos: hoc te facere certe illa non uult
da hoc illi mortue: da ceteris amicis: ac familiaribus: qui tuo dolore
merent: da patrie: ut si qua in re opus sit opera: et consilio tuo
uti possit: denique quoniam in eam fortunam deuenimus: ut huic rei
etiam nobis seruiendum sit: noli committere: ut quisquam putet non tam filiam
quam rei pu. tempora: et aliorum uictoriam lugere: plura me ad te scri-
bere de hac re pudet. ne uidear prudentie tue diffidere: quare si hoc
unum proposuero finem faciam scribendi: Vidimus aliquotiens se-
cundam pulcherrime te ferre fortunam: magnamque ex ea re laudem a-
dipisci fac aliquando intelligamus aduersam quoque te eque ferre
posse: neque id maius quam debeat tibi onus uideri: ne ex omnibus uirtu-
tibus hec una uideatur deesse: quod ad me attinet: cum te tranquil-
liorem animo esse cognouero de his rebus que hic geruntur quemadmodum que se
prouincia habeat certiorem te faciam. Vale. Cicero Seruio Sulpicio salutem pl. d.

Cum res pu. occid[...]
uita [...]isse [...]
quam tu aut illa cum
tuna hoc nomine quesi[...]
[...]itis. Denique noli ob
sci [...] Ciceronem [...]

+ Ego vero Servi vellem ut scribis in meo gravissimo casu affuisses: quantum enim me presentia adiuvare potes potueris et consolando et prope eque dolendo facile ex eo intelligo quod litteris lectis aliquantulum acquievi. Nam et ea scripsisti que levare luctum possent: et in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis: que illi tempori tribui potuerunt declaravit et quanti me faceret ipse et quam suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore. cuius officia iocundiora scilicet sepe mihi fuerunt numquam tamen gratiora. me autem non ratio tua solum et societas pene egritudinis: sed etiam auctoritas consolatur Turpe enim esse existimo me non ita ferre casum meum: ut in tali sapientia predictus ferendum putas. sed opprimor interdum et vix resisto dolori quod ea me solatia deficiunt que ceteris quidem exempla propono in simili fortuna non defuerunt. Nam et Q. maximus: qui filium consularem clarum virum quem magnis rebus gestis amisit. et L. paulus qui duos septem diebus et vester Gallus et Marcus cato qui summo ingenio summa virtute filium perdidit his temporibus fuerunt. ut eorum luctum ipsorum dignitas consolaretur ea quam ex re publica consequebantur. Mihi autem amissis ornamentis his que ipse commemoras. queque eram maximis laboribus adeptus unum manebat illud solatium: quod ereptum est non amicorum negotiis non rei publice procuratione impediebantur cogitationes mee nihil in foro agere licebat aspicere curiam non poteram. existimabam id quod erat omnes me et industrie mee fructus: et fortune perdidisse. Sed cum cogitarem hec mihi tecum: et cum quibusdam esse communia. et cum frangerem iam ipse me cogerem illa ferre toleranter. Habebam quo confugerem ubi acquiescerem. cuius in sermone et in suavitate omnes curas doloresque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere: etiam illa que consenuisse videbantur recrudescunt. Non enim ut tum

me a re pu· meſtum domus excipiebat: que leuaret ſic nunc domo
merens ad rem pu· confugere poſſum: ut in eius bonis acqeſcam
Itaque et domo abſum et foro: quod nec eum dolorem: quem a re pu·
capio domus iam conſolari poteſt nec domeſticum res pu· quo magis
te expecto: teque uidere quamprimum cupio: maior mihi ratio afferri
nulla poteſt quam coniunctio conſuetudinis ſermonumque noſtrorum: quamquam
ſperabam tuum aduentum: ſic enim audiebam appropinquare. ego autem
cum multis de cauſis te exopto quamprimum uidere: tum etiam: ut ante
commentemur inter nos: qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus
quod eſt totum ad unius uoluntatem accomodandum: et prudentis
et liberalis: et ut perſpexiſſe uideor nec mihi alieni et tibi amiciſſimi
Quod cum ita ſit magne eſt tamen debi deliberationis: que ratio
ſit ineunda nobis non agendi aliquid: ſed illius beneficio: et conceſ-
ſu quieſcendi. Vale. Marcus cicero ſalutem plurimam d. M. Marcello

ETſi eo adhuc te conſilio uſum intelligo ut id reprehendere
non audeam: non quin ab eo ipſo diſſentiam: ſed quod te ſapientia
eſſe iudicem ut meum conſilium non anteponam tuo: Tamen et ami-
citie noſtre uetuſtas: et tua ſumma erga me beniuolentia: que mihi
iam a pueritia cognita eſt: me hortata eſt ut ea ſcriberem ad
te: que et ſaluti tue conducere arbitrarer: et non aliena eſſe du-
cerem a dignitate. Ego eum te eſſe qui horum malorum inicia multo
ante uideris: conſulatum magnificentiſſime: atque optime geſſeris
preclare memini: ſed idem etiam illa uidi: neque te conſilium ciuilis
belli ita gerendi nec copias gn. pompei: nec genus exercitus probare
ſemperque ſumme diffidere: qua in ſententia me quoque fuiſſe memoria te
te tenere arbitror: Itaque neque tu multum interfuiſti rebus gerendis
et ego id ſemper egi ne intereſſem. non enim hiis rebus pugnabamus quibus
ualere poteramus: conſilio auctoritate cauſa: que erant in no-
bis ſuperiora: ſed lacertis et uiribus: quibus pares non eramus: uicti ſu-
mus igitur: aut ſi uinci dignitas non poteſt: fracti certe: et abiecti
in quo tuum conſilium nemo non poteſt non maxime laudare: quod cum

L

ſæpe uincendi ſimul abiecisti certandi et cupididitate: oſtendiſtiq;
ſapientem & bonũ ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcepe extre
ma libenter non pſequi: qui non idem conſiliũ qd tu ſequuti ſũt
eos uideo in duo gnã eſſe diſtractos. Aut enim renouare bellũ
conati ſunt hi qui ſe in affricam contulerũt: aut queadmodũ nõ
uictores ſe eſſe crediderunt mediũ quoddã conſiliũ fuit qui fortaſ
ſe hoc humilis animi duceres illud ptinacis fateor a pleriſq; ut di
cam ab omnibꝫ ſapiens tuũ conſilium a multis et magni & fortis
animi iudicatum ſꝫ habet iſta ratio ut mihi qdem uidetur quẽdã
modũ: præſertim: cum tibi nihil deeſſe arbitrarer ad tuas fortuñs
omẽs obtinendas pter uoluntatem: ſic enim intellexi nihil deeſſe
quod dubitationẽ afferret ei: penes quem eſt poteſtas: niſi q; uere
retur ne tu illud bñficium omnino non putares. de quo quid ſentiã
nihil attinet dicere: cum appareat ipſe qd fecerim: Sed tamẽ
ſi iam ita conſtitues: ut abeſſe ppetuo malles: tñ ea: quæ nolles
diceret: tamen id cogitare deberes ubicũq; eſſes: te fore in eius ipſi
quẽ fugeres poteſtate: qui ſi facile paſſurus eſſꝫ te carentẽ patria
& fortunis tuis quiete & libere uiuere cogitandũ tibi tñ eſſꝫ: Ro
mæ ne & domi tuæ eiuſmodi res eſſꝫ: an mitilenis: aut Rho
di malles uiuere: ſed cum italiate pateat eius poteſtas quæ ue
remur ut terrarꝫ orbem complexa ſit nõne mauis ſine piculo
domi tuæ eſſe: quam cum piculo alienę. equidem etiã ſi oppetẽda
mors eſſꝫ: domi: atq; in patria mallem: q̃ in externis atq;
alienis locis: hæc eqdem omẽs qui intelligunt ſentiunt. quorꝫ
eſt magna pro tuis maximis clariſſimiſq; uirtutibꝫ multitudo
Habemus etiam rationẽ rei familiaris tuæ: quã diſſipari no
lumus: nam & ſi nullam pñt accipe iniuriam. quæ futura ppt
tua ſit: ppea q neq; is qui rem pu. tenet patietur: neq; ipſa res pu
tñ impetum prædonũ in tuas fortuñs ſiu fieri nolet: Hũ autẽ
q eſſent auderem ſcribere. niſi te intelligere confiderem: tu te ſol
licitudines unius unius etiam multe & aſſiduę lachrimę. c.

Marcelli fratris optimi deprecantem. nos cura: et dolore proximi
sumus precibus apud caesarem tardiores quamvis adeundi: cum ipsi
deprecatione eguerimus non habemus gratia tamen possumus quantum tu ue-
lis sed tam consilio studio marcello non desimus a tuis reliquis non
adhibemus ad omnia parati sumus vale. Cicero salutem dicit Marco Marcello.

Neque monere te audeo praestanti prudentia virum nec confir-
mare maximi animi hominem. unumque fortissimum. consolari
vero nullo modo. Nam si ea quae acciderunt ita fers: ut audio. gratulari
magis virtuti debeo. quam consolari dolorem tuum. Sin te tanta mala
rei pu. frangunt non ita habundo ingenio ut te consoler. cum ipse
me non possim. Reliquum est igitur ut tibi me in omni re eum praebeam
praestemque ut ad omnia. quae tui velint ita adsim presto: ut me
non solum omnia debere tua causa sed ea quoque etiam quae non possim
putem. Illud tamen me vel monuisse: vel censuisse puta. vel propter benivo-
lentiam tacere non potuisse: ut quod ego facio: tu quoque animum inducas
si sit aliqua res pu. in ea te esse oportere iudicio hominum reque principem
necessitate concedentem temporis. Sin autem nulla sit: hunc tamen aptissimum esse
et ad exulandum locum: Si enim libertatem sequimur: qui hoc locus do-
minatu vacat. Sin qualemcumque locum. quis est domestica sede iocundior.
Sed mihi crede etiam. is qui omnia tenet favet ingeniis: nobilita-
tem vero. et dignitates hominum: quantum ei res et ipsius causa concedit
amplectitur: sed plura quam statueram. Redeo ergo ad unum illud me
tuum esse fore: cum tuis: si modo erunt tui: si minus me certe omnibus
satis g... nostre: amorique facturum. M. Cicero salutem M. Marcello.

Et si perpaucis ante diebus dederam q. Mucio litteras ad te plu-
ribus verbis scriptas: quibus declaraveram: quo te animo censerem
esse oportere. et quid tibi faciendum esse arbitrarer: tamen cum
Theophylus libertus tuus proficisceretur: cuius ego fidem erga te: beni-
volentiamque perspexeram sine meis litteris eum ad te venire nolui.
hisdem igitur de rebus etiam: atque etiam hortor: quibus superioribus litteris hor-
tatus sum: ut in ea re. pu. quaecumque est quam primum velis esse: multa

uidebis que nolis, non plura tamen quam audis quotidie. Non est
porro tuum uno solo sensu oculorum moveri, cum illud idem au-
ribus percipias: quod maius etiam uideri solet minus laborare.
at tibi ipsi dicendum erit aliquid: quod non sentias: aut facien-
dum: quod non probes: primum tempori cedere: id est neces-
sitati parere semper sapientis est habitum. Deinde non habet ut
nunc quidem est id iudicii res dicere fortasse: que sentias: non licet
Tacere plane licet: omnia enim ad unum delata sunt: is utitur
consilio: ne suorum quidem: sed suo: quod non multo secus fi-
eret: si is rem pu. teneret: quem secuti sumus. an qui in bello cum
omnium nostrum coniunctum esset periculum suo: et certorum hominum mini-
me prudentium consilio uteretur: quem magis communem censemus in victo-
ria futurum fuisse: quam incertis in rebus fuisset: et qui nec te con-
sule tuum sapientissimum consilium sequutus esset: nec fratre tuo con-
sulatum ex auctoritate tua gerente nobis auctoribus uti uoluerit.
Nunc omnia tenentem nostras sententias desideraturum censes fuisse. omnia
sunt misera in bellis civilibus: que maiores nostri: ne semel quidem
nostra etas sepe iam sensit. sed miserius nihil quam ipsa victoria: que
etiam si ad meliores venit: tamen eos ipsos ferociores: impoten-
tioresque reddit ut etiam: si natura tales non sint necessita-
te esse cogantur. Multa enim victori eorum arbitrio per quos vicit
etiam invicto facienda sunt: An tu non videbas mecum simul
quam illa crudelis esset futura victoria? igitur tunc quoque careres patria
ne que nolles videres non inquies: ego enim ipse tenerem opes et
dignitatem meam: at erat tue virtutis in minimis tuas res ponere.
de re pu. vehementius laborare: deinde qui finis istius consilii est?
nam adhuc et factum tuum probatur. et ut in tali re etiam fortuna
laudatur factum: quod et initium belli necessario sequutus sis
et extrema sapienter persequi nolueris fortuna: quod honesto otio
tenueris: et statum: et famam dignitatis tue: nunc uero nec locus
tibi ullus dulcior esse debet patria: nec eam diligere minus

debes quod deformior est: sed miseri potius: nec tam multis claris
viris orbatam putare et aspectu tuo. deinde si fuit magni animi
non esse supplicem victori: vide ne superbi sit aspernari eiusdem
liberalitatem. et sapientis est carere patria: duri non deside-
rare. et si re publica non possis frui: stultum est nolle privata. caput
illud est ut si ista vita tibi commodior esse videatur cogitandum
tamen sit ne tutior non sit. magna gladiorum est licentia: sed
in externis locis minor est ad facinus verecundia. Mihi salus
tua tante cure est ut Marcello fratri tuo: aut par aut certe
proximus sim. Tuum est consulere temporibus et incolumitati tue
et fortunis tuis. Vale. Marcus Cicero Marco Marcello salutem dicit.

Etsi nihil novi quod ad te scriberem: magisque litteras tuas iam
expectare incipiebam: ut te potius ipsum. Tamen cum The-
ophilus proficisceretur: non potui ei nihil litterarum dare. Cura
igitur ut quam primum venias: venies (mihi crede) expectatus neque so-
lum nobis id est tuis: sed prorsus omnibus. Venit enim mihi in mentem
subvereri interdum: ne te delectet tarda decessio. Quod si nullum
haberes sensum nisi oculorum prorsus tibi ignoscerem: si quosdam
nolles videre. Sed cum leviora non multo essent: que audirentur quam que
viderentur: suspicarer autem multum interesse rei familiaris tue te
quam primum venire: atque in omnes partes valere putavi ea de re te esse
admonendum. Sed quoniam quod mihi placeret ostendi: reliqua tu pro
tua prudentia considerabis. tamen velim quoad tempus te
expectemus certiorem me facias. Vale. Marcellus Ciceroni salutem

Plurimum valuisse apud me tuam semper auctoritatem: cum
in omni re. tum in hoc maxime negotio potes existi-
mare. cum mihi consul Marcellus frater amantissimus mei
non solum consilium daret: sed precibus quoque me obsecraret
non prius mihi persuadere potuit quam tuis est effectum litteris
ut uterer vestro potissimum consilio: res quemadmodum sit acta: vestre
mihi littere declarant. Gratulatio tua: etsi est mihi probatissima.

q ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multo iocundius eſt
& gratius q in ſumma paucitate amicorum propinquorum & ne-
ceſſariorum: qui uere meę ſaluti fauerent: te cupidiſſimum
mei ſingularemque mihi beniuolentiam preſtitiſſe cognoui
Reliqua ſunt huiuſmodi: quibus ego: quoniam hec erant per
tempora: facile & equo animo carebam: Hoc uero eiuſmodi eſſe ſtatuo
ut ſine talium uirorum & amicorum beniuolentia: neque in ad-
uerſa: neque in ſecunda fortuna quiſquam uiuere poſſit: Itaque in hoc
ego mihi gratulor: tu uero ut intelligas hominem amiciſſimo
te tribuiſſe officium re tibi preſtabo. Vale. Ser. Sul. ꝯ. s. d. plurimam uobis

E Tſi ſcio non iocundiſſimum uobis nuntium allaturum: tamen
12 quoniam caſus & natura in bonis dominatur uiſum eſt facien-
dum: quoquo modo res ſeſe habet uos certiores facere. Ad decem K. iunij
cum epidauro pirreum naui adductus eſſem: poſtero die cum
ab eo digreſſus eſſem: eo conſilio. ut athenis in boetiam irem
reliquamque iuriſdictionem abſoluerem: ille uti aiebat ſupra maleas
in italiam uerſus nauigaturus erat poſteridie: tertium eiuſ di-
ei: cum ab athenis proficiſci in animo haberem: circiter horam
decimam noctis. poſtumius familiaris eius ad me uenit: et mihi
nuntiauit. M. marcellum collegam nostrum: poſt cene tempus
a Magio chillone familiare eius: pugione percuſſum eſſe.
& duo uulnera accepiſſe: unum in ſtomaco: alterum in capi-
te ſecundum aurem: ſperare tamen eum uiuere poſſe: Magi-
um ſe ipſum interfeciſſe poſtea ſe a marcello ad me miſſum
eſſe. qui hec nuntiaret uti medicos ad eum ducerem coegi
& e ueſtigio ſum profectus prima luce: cum non longe
a pirreo abeſſem puer acidini obuiam mihi uenit cum co-
dicillis: in quibus erat ſcriptum paulo ante lucem marcel-
lum diem ſuum obiſſe. Ita uir clariſſimus ab homine tete-
rimo morte acerbiſſima eſt affectus: & cui inimici propter
dignitatem pepercerant: inuentus eſt amicus: qui ei mortem

afferret

afferret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inveni duos libertos & pauculos servos: reliquos aiebant profugisse metu perterritos quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica: qua ipse delatus eram: meisque lecticariis in urbem eum referre: ibique pro ea copia: quae athenis erat funus ei satis amplum faciendum curavi: ab atheniensibus locum sepulturae ut darent impetrare non potui: quod religione se impediri dicerent: neque tamen id antea cuiquam concesserant: quod proximum fuit: uti in quo vellemus: gymnasio eum sepeliremus nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Achademiae locum delegimus: ibique eum combussimus: posteaque curavimus ut iidem athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Itaque nostra officia fuerunt pro collegio: & propinquitate: & vivo & mortuo omnia ei praestitimus. Vale. Data D. prid. Kal. iunii athenis.

Nota amicum esse eum qui mortem affert

[...] pu. figulo

13 QUaerenti mihi iam diu: quid ad te potissimum scriberem. non modo certa res ulla: sed ne genus quidem litterarum usitatum veniebat in mentem: unam enim partem & consuetudinem earum epistolarum: quibus secundis rebus uti solebamus tempus arripuerat: perfeceratque fortuna: ne quid tale scribere possem: aut omnino cogitare: relinquebatur triste quoddam: & miserum: & his temporibus consentaneum genus litterarum. idque deficiebat me: in quo debebat esse: aut promissio auxilii alicuius: aut consolatio doloris tui: quid pollicerer non erat: ipse enim pari fortuna adiectus aliorum opibus casus meos sustentabam. saepiusque mihi veniebat in mentem: queri: quod gaudere quod viverem: cum ita viverem: quod quamquam nulla me ipsum privatim pepulerit insignis iniuria: nec mihi quicquam tali tempore in mentem venit optare: quod non ultro mihi caesar detulerit. tamen nihil minus est confectior curis: ut ipsum quod maneam invita peccare existimem: careo enim: tum familiarissimis multis: quos aut mors corripuit

nobis aut distraxit fuga. tu in omnibus amicis: quorum benivolentia te nobis conciliarat per me quondam te socio defensa res. pu. versorque inter eorum naufragiis. et bonorum direptionibus: nec audio solum quod ipsum esset miserum: sed etiam ipsum video quo nihil est acerbius eorum fortunas dissipari quibus non solum adiutoribus illud incendium extinximus et in qua urbe: modo gratia auctoritate gloria floruimus in ea nunc his quidem omnibus caremus: obtinemus ipsius caesaris erga nos humanitatem: sed ea plus non potest quam vis est mutatio omnium rerum atque temporum. Itaque orbus omnibus his: quibus et natura me et voluntas et consuetudo assuefecerat: te cum ceteris. ut quidem videor tum mihi ipsi displiceo. Natus enim ad agendum semper ad agendum aliquid dignum viro nunc non modo agendi rationem nullam habeo: sed ne cogitandi quidem. et qui antea aut obscuris hominibus: aut etiam sumptibus opitulari poteram nunc publio nigidio uni omnium doctissimo et sanctissimo: et maxima quondam gratia. et mihi certe amatissimo ne benigne quidem polliceri possim: Ergo hoc ereptum est litterarum genus reliquum est. et afferam rationes quibus te a molestia coner abducere. At ea quidem facultas: vel tui vel alterius consolandi in te summa est si umquam in ullo fuit. Itaque eam partem quae ab exquisita quadam ratione et doctrina proficiscitur non attingam. tibi totam relinquam. quid sit forti et sapienti homine dignum. quid gravitas quid altitudo animi quid acta tua vita: quid studia quid artes quibus a pueritia floruisti a te flagitent tu videbis: ego quidem intelligere et sentire quia sum Romae: et quia curo attendoque possum id tibi affirmo te in his molestiis: in quibus es hoc tempore non diutius futurum in his autem in quibus etiam nos sumus fortasse semper fore videor mihi perspicere. primum ipsius animus

qui plurimũ pōt ꝓpensũ ad salutem tuã: Non scribo hoc
temere: quo minus familiaris sum: hoc sum ad inuesti-
gandũ curiosior: quo facilius: quibꝫ est iratior respondere
tristius possit. hæc est adhuc tardior ad te molestia liberã-
dũ: familiares uō eius: & hĩ q̃dem: qui illi iocundissimi sẽ.
mirabiliter dete & loquũtur: & sentiũt: accedit eodẽ uul-
gi uoluñtas: ut potius consensus omĩu: Et illa: quæ minimũ nũc
q̃dem pōt: s; possit necẽe est res pu. qualescũq; uires habebit ab
ipsis his q̃bus tenetur: d̃ te (mihi crede) prope diem ĩpetrabit.
Redeo igĩ adid: ut iam tibi etiã pollicear aliq̃d: quod p̃-
mo obmiseram: nam & complectar eius familiarissimos
qui admodũ me diligunt: multũq; mecũ sunt: & in ipsius
consuetudinẽm: quã hic meus pudor mihi clausit insinua-
bo: & certe omẽs uias ꝑsequar: quibꝫ putabo ad id q̃d uolu-
mus ꝑuenire posse. In hoc toto gñe plura faciã q̃ scribere au-
deo: cæteraq; quæ tibi multis ꝑrumpta esse certe scio a me
sunt paratissima: nihil in re familiari mea est: q̃d ego meũ ma-
lim esse q̃ tuũ: Hac de re & de hoc gñe toto hoc scribo ꝑcius
qui te id quod ipse confido sperare malo esse usurũ tuis. Extre-
mũ illud est ut te horter: & obsecrem: aĩo: ut maximo sis: nec
ea solũ memineris: quæ ab aliis magnis uiris accepisti: s; illa
etiã: quæ ipse ingenio studioq; ꝑpepisti: quæ si colliges: & spera-
bis omĩa optime: & quæ accident qualiacũq; erũt sapienter
feres: S; hoc tu melius: ut optime omĩum. Ego quæ ꝑtinere
ad te intelligam studiosissime omĩa: diligentissimeq; curabo.
tuorũq; tristissimo meo tpe meritorũ erga me memoriam
conseruabo. Vale. Marcus cicero salutem plurimam d̃ Gn̄ plancio s.

b. A. M. [B]inas a te accepi litt̃as. Corcyræ datas quarũ alteris
14 mihi gratularis q̃ audisses me ꝑstinã meã dignitatẽ
obtinere. alteris dicebas te uelle quæ egissem bene & feliciter
euenire. Ego autẽ si dignitas ẽ bñ de re pu sentire & bonis uiris.

probare quid sentias obtineo dignitatē meā. Sin aūt in eo di
gnitas est quod sentias aut re efficere posse aut denique libe
ra oratione defendere posse ne vestigiū quidem ullū est reliquū.
nobis dignitatis agiturque praeclare si nosmetipsos regē possu
mus: ut ea que ptim adsunt ptim impendent moderate fera
mus quod est difficile ī eiusmodi bello: cui exitus ex altera pte
cedem ostentat ex altera servitutē. quo ī periculo nonnihil me co
solatur: cum recordor hec me tū vidisse. cum secundas etiā
res nostras nō mō adversas ptimescebam videbamque quanto pericu
lo pro iure publico disceptaretur armis: quibus si hii vicissent ad
quos ego pacis spe nō belli cupiditate adductus accesserā tñ
intelligebam et iratorū hoīum et cupidorum et insolentiū quam cru
delis esset futura victoria: Sin autē victi essent: quantus interitus
esset futurus: civium ptim amplissimorum: ptim et optimorum
qui me hoc praedicentem atque hoc optime consulentem saluti
sue malebant nimium timidumque quam satis prudentē existimari. Quod aūt
mihi de eo quod egerim gratularis te ita velle certo scio: sed ego tū
misero tempore nihil novi consiliī cepissem nisi in reditu meo
nihilo meliores res domesticas: quam rem pu. offendissem: Quibus
enim pro meis īmortalibus beneficiis carissima mea salus et mee for
tune ēe debebant: cum propter eorum scelus nihil mihi intra meos
parietes tutū. nihil insidiis vacuū viderē. novarum me necessi
tudinum fidelitate contra veterē pfidiam muniendū putavi: Sed
de nostris rebus satis: ut est nimium multa: de tuis velim: ut eo sis
aīo: quo debes esse: idest ut ne quid praecipue timendū putes.
Si enim status erit aliquis civitatis: quicumque erit te omniū periculorū video
expertem fore. Nam alios tibi iam ēe placatos intelligo alios nunquam
iratos fuisse. De mea aūt ī te voluntate sic velī iudices me quibuscumque
rebus opus esse intelligam quamquam videā quis sim hoc tempore et quid po
ssim: opera tamen et consilio: studio quidem: et re et fame saluti tue praesto
futurum. Tu velim et quid agas: et quid acturus te putes facias me

que diligentissime certiorem. Vale. Marcus Cicero Gneo Plancio salutem.

Accepi perbreuis litteras tuas: quibus quod scire cupiebam cognoscere non potui. cognoui autem id quod mihi dubium non fuit. Nam quam fortiter ferres communis miserias non intellexi: quam me amares facile perspexi. sed hoc sciebam. illud si scissem ad id meas litteras accomodassem. Sed tamen etsi antea scripsi que existimaui scribi oportere: tamen hoc tempore breuiter commonendum putaui: ne quo periculo te proprio existimares esse. in magno omnes. sed tamen in communi sumus. quare non debes aut propriam fortunam: aut precipuam postulare: aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos quo semper fuimus: quod de te sperare de me prestare possum. Vale. Marci Tulii Ciceronis Epistolarum familiarium liber Quartus explicit. Incipit Quintus feliciter.

Metellus celer proconsul salutem dicit Marco Ciceroni.

I EXISTIMARAM pro mutuo inter nos animo et pro reconciliata gratia: nec absentem ludibrio lesum iri nec Metellum fratrem ob dictum capite ac fortunis per te oppugnatum iri: quem si parum pudor ipsius defendebat: debebat uel familie nostre dignitas: uel meum studium erga nos remque publicam satis subleuare. Nunc uideo illum circumuentum: me desertum: a quibus minime conueniebat. Itaque in luctu et squalore sum: qui prouincie qui exercitui presum: qui bellum gero: que quoniam nec ratione nec maiorum nostrorum clementia administrastis non erit mirandum: si uos penitebit. etiam mobili in me meosque esse animo non sperabam. Me interea nec domesticus dolor: nec cuiusque iniuria a re publica abducet. Vale. Cicero salutem dicit Quinto Metello Quinti filio celeri proconsuli.

Si tu exercitusque ualetis bene est. scribis ad me te existimasse pro mutuo inter nos animo et pro reconciliata gratia numquam te a me ludibrio lesum iri: quod cuiusmodi sit satis intelligere non possum: sed tamen suspicor ad te esse allatum me in senatu cum disputarem: permultos esse. qui rem publicam a me conseruatam dolerent: dixisse a te propinquos tuos quibus negare non potuisses impetrasse: ut ea que statuisses tibi in senatu.

quam mea salute laude esse dicenda reticeres. quod cum dicerem illud adiunxi mihi
tecum ita dispertitum officium fuisse in rei pu. salute obtinenda: ut ego urbem
a domesticis insidiis: et ab intestino scelere: tu Italiam ab armatis hostibus
et ab occulta coniuratione defenderes: Atque hanc nostram tanti et tam prae-
clari muneris societatem a tuis propinquis labefactatam: qui tu cum a me rebus
amplissimis: atque honorificentissimis ornatus esses timuissent: ne qua
mihi pars abs te voluntatis mutuae tribueretur. hoc in sermone: cum a me exponeretur
quae mea expectatio orationis fuisset tuae; quantoque in errore versatus essem visa est oratio
non iocunda: et mediocris quidam est risus consecutus non in te sed magis
in errorem meum: et quod me abs te cupisse laudari aperte: atque ingenue con-
fitebar. Iam hoc non potest in te esse honorifice esse dictum: me claris-
meis: atque amplissimis rebus. Tamen aliquod testimonium tuae vocis habere
voluisse. Quod autem ita scribis pro mutuo inter nos animo: quid existimes in amicitia
mutuum esse nescio: equidem hoc arbitror cum par voluntas accipitur: et red-
ditur. Ego: si hoc dicam me tua causa praetermisisse provinciam tibi ipse levior
videar fuisse: meae enim rationes ita tulerunt: atque eius mei consilii maiorem
in dies singulos fructum: voluptatemque capio: Illud dico me: ut primum
in contione provincias deposuerim: statim quemadmodum eam tibi traderem
cogitare coepisse. Nihil dico de sortitione vestra: tantum te suspicari volo: nihil
in ea re per collegam meum me insciente esse factum: recordare cetera
quam cito senatum illo die sortitione facta coegerim: quam multa de te ver-
ba fecerim: cum tu ipse mihi dixisti orationem meam non solum in te ho-
norificam: sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam illud se-
natus consultum: quod eo die factum est ea praescriptione est: ut dum exta-
bit officium meum in te obscurum esse non possit. Postea vero quam profect-
es velim recorderes: quae ego de te in senatu egerim: quae in contio-
nibus dixerim: quas ad te litteras miserim: Quae cum omnia collegeris
tu ipse velim iudices: satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus
cum proxime Romam venisti mutue respondisse. Quod scribis de reconcili-
ata nostra gratia non intelligo cur reconciliatam esse dicas: quae numquam imminuta
est. Quod scribis non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum a me non.

oppugnari a me nolim existimes. Atque mihi istum tuum vehementer pro-
bari et fraternam plenam humanitatis ac pietatis voluntatem. Deinde si
qua ego in re fratri tuo rei publicae causa restiterim: ut mihi ignoscas. tam
enim sum amicus rei publicae quam qui maxime. Si vero meam salutem contra
illius impetum in me crudelissimum defenderim: satis habeas me nihil
etiam tecum de tui fratris iniuria conqueri: quem ego cum comperissem: omnem
sui tribunatus conatum in meam perniciem parare atque meditari egi cum
Claudia uxore tua: et cum vestra sorore Mutia: cuius erga me studium pro Cn.
Pompei necessitudine multis in rebus perspexeram: ut eum ab illa ini-
uria deterreret. Atque ille: quod te audisse credo. pr. Kl. ian. qua iniuria
nemo umquam in aliquo magistratu improbissimus civis affectus est ea
me consulem affecit: cum rem publicam conservassem: atque abeuntem magi-
stratu contione contionis habendae potestate privavit: cuius iniuria mihi
tamen honori summo fuit: Nam cum ille mihi nihil: nisi ut iurarem per-
mitteret: magna voce iuravi verissimum: pulcherrimumque iusiurandum
quod populus idem magna me vere iurasse iuravit. Hac accepta
tamen insigni iniuria: tamen illo ipso die misi ad Metellum communis ami-
cos: qui agerent cum eo: ut de illa mente desisteret: quibus ille respon-
dit sibi non esse integrum: etenim paulo ante in contione dixerat ei qui
in alios animadvertisset indicta causa dicendi ipsi potestatem fieri non opor-
tere hominem gravem: et civem egregium: qui qua poena senatus consensu
bonorum omnium eos affecerat: qui urbem incendere: et magistratus ac se-
natum trucidare bellum maximum conflare voluissent: eadem dignum
iudicaret eum qui curiam caede. urbem incendiis. Italiam bello liberasset.
Itaque ego Metello fratri tuo praesenti restiti: nam in senatu Kl. ian. sic cum eo de re
publica disputavi: ut sentiret sibi cum viro forti: et constanti esse pugnandum. a.d. III no-
nas ian. cum agere coepisset: tertio quoque verbo orationis suae me appellabat: mihi mi-
nabatur: neque illi quicquam deliberatius: quam me quacumque ratione posset non iudicio neque
disceptatione: sed vi: atque impressione evertere. huius ego temeritati si virtute atque
animo non restitissem quis esset: qui me in consulatu non casu potius existimaret quam consilio fortem
fuisse: hoc si tu Metellum cogitare de me nescisti debes existimare te maximis de.

rebus a fratre esse celatum. Si autem aliquid impertinit tibi sui consilii levius
a te ex tualis existiari debeo: qui nihil tecum de ipsis rebus expostulem. &
si intelligis non me dicto Metelli: ut scribis: sed consilio eius animo quo in me inimi-
cissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatem meam: si humanitas appel-
landa est in acerbissima iniuria remisso animo ac dissoluto: nulla a me un-
quam sententia dicta in fratrem tuum: quotienscumque in actum sedens his assensi: qui
mihi levissime sentire visi sunt. Addam illud etiam: quod iam ego
curare non debui: sed fieri non moleste tuli: atque etiam ut ita fieret pro
mea parte adiuvi: ut senatus consulto meus inimicus quia tuus frater erat
sublevaretur. Quare non ego oppugnavi fratrem tuum: sed fratri tuo repugnavi.
nec in te: ut scribis animo fui mobili: sed ita stabili: ut in mea erga te volun-
tate etiam desertus ab officiis tuis permanerem. atque hoc ipso tempore tibi pe-
ne minitanti nobis per litteras hoc rescribo: ac respondeo: Ego dolori tuo
non solum ignosco: sed summam etiam laudem tribuo: meus enim me sen-
sus quantus fraterni sit amoris me admonet: a te peto: ut quoque
aequum te iudicem. dolori meo praebeas: si acerbe: si crudeliter: si sine
causa sum a tuis oppugnatus: ut statuas mihi non modo non cedendum
sed etiam tuo: atque exercitus tui auxilio in eiusmodi causa tuendum fuisse. Ego
te mihi non semper amicum esse volui: me ut tibi amicissimum esse intel-
ligeres laboravi maneo etiam in voluntate: quoad tu velis permanebo: ci-
tiusque amore tui fratrem tuum odisse desinam: quam illius odio: quicquam de
nostra benivolentia detraham. Q. Metellus Nepos salutem d. Ciceroni

3 Hominis importunissimi contumeliae quibus crebris contionibus
me honerat. tuis erga me officiis leniuntur. & ut sunt levia
eiusmodi hostis a me despicienda libenterque commutata persona te mihi loco fratris
esse duco: De illo meminisse quidem nolo: tamen & si eum invictum servavi. De
meis rebus ne vobis multitudine litterarum molestior essem ad Lelium perscripsi.
et rationibus quae in tua qd vellem fieri: ut eis vos doceret: & commonefaceret.
Si poteris velim pristinam tuam erga me voluntatem conserves. Cicero q. Metello s. d.

4 Litterae Q. fratris: & T. Pomponii necessarii mei tantum
mihi spei dederant ut in te non nimis auxilii quam in tuo collega.

mihi constitutum fuit. Itaque ad te litteras statim misi: per quas et fortuna
postulabat et gratias tibi egi: et in reliquo tempore auxilium petii: postea mihi
non tam meorum litterae quam sermones eorum: qui hac iter faciebant animum tuum
in me mutatum significabant: quae res fecit: ut tibi litteris obstrepere non auderem.
Nunc mihi Quintus frater mitissimam tuam orationem: quam in senatu habuisses per
scripsit: qua inductus ad te scribere sum conatus: et abs te quantum tua fert
voluntas peto: quaesoque: ut tuos mecum sermones potius quam propter arrogan-
tem cupiditatem crudelitatem me oppugnes. Tu tuas inimicitias: ut
rei publicae donares te vicisti: alienas: ut contra rem publicam confirmes ad
duceris? Quod si mihi tua clementia opem tuleris: omnibus in rebus me
fore in tua potestate tibi confirmo: si mihi neque magistratus: neque sena-
tum: neque populum auxiliari potes propter eam vim: quae me cum re publica
vicit licuerit. Vide ne cum velis revocare tempus omnium reservan-
dorum cuique servet: cum possis non erit. Vale. Ci. s. d. C. Antonio. M. filio Imperatori

Etsi statueram nullas ad te litteras mittere nisi commendatitias: non
quo eas intelligerem satis apud te valere: sed ne his: qui me roga-
rent aliquid de nostra coniunctione imminutum esse ostenderem: Tamen cum
T. Pomponius: homo omnium meorum in te studiorum: et officiorum maxime con-
scius tui cupidus: nostri amantissimus ad te proficisceretur aliquid mihi
scribendum putavi: praesertim: cum aliter ipsi Pomponio satisfacere non
possem: Sed ego si abs te summa officia desiderem mirum nemini vi-
deri debeat: omnia enim a me in te profecta sunt: quae ad tuum co-
modum: quae ad honorem: quae ad dignitatem pertinerent. pro his rebus
nullam mihi abs te relatam gratiam esse: tu es optimus testis: contra
etiam esse aliquid abs te profectum: ex multis audivi: nam cum com-
perisse me non audeo dicere: ne forte id ipsum verbum ponam: quod ab-
s te aiunt falso in me solere conferri sed ea quae ad me delata sunt malo
te ex Pomponio: cui non minus molesta fuerunt: quam ex meis litteris co-
gnoscere: Meus in te animus quam singulari in te officio fuerit: et senatus
et populus romanus testis est. Tu quam gratus erga me fueris ipse existimare
potes: quantum mihi debeas ceteri existiment: ego quae tua causa ante feci

L

feci uoluntate sum adductus: postea quam constantia tua. sed reliqua (mihi
crede) multo ma(ior)em meum studium: maioremque grauitatem: et laborem
desiderant: que ut ego si non confunder: ac perder prudebor omnibus
meis uiribus sustinebo: Sin autem ingrata esse sentiam: non committam
ut tibi ipse insanire uidear. Ea que sint: et cur hec poteris ex
pomponio cognoscere: atque ipsum tibi pomponium ita commendo ut
quamquam ipsius causa confido te facturum esse omnia: tamen abs te hoc pe
tam: ut siquid inter reliquid amoris erga me: id omne in pompo(nii)
negotio ostendas hoc nihil mihi facere gratius potes. Ci. s. p. d. L.

Cum ad me Decius librarius uenisset: egissetque mecum f. proconsuli
ut operam darem: ne tibi hoc tempore succederetur. quamquam illum hominem
frugi: et tibi amicum existimabam: Tamen quia memoria tenebam
cuiusmodi ad me litteras antea misisses non satis credidi homini
prudenti tam ualde esse mutatam uoluntatem tuam: sed posteaquam et
cornelia tua terentiam conuenit: et ego cum c. cornelio locutus sum.
adhibui diligentiam quotienscumque senatus fuit: ut adessem plu
rimumque in eo negotii habui: et c. Fufium: tribunum plebis et ceteros ad quos
tu scripseras cogerem: mihi potius credere quam tuis litteris. omnino res
tota in mense ianuarium reiecta erat. sed facile obtinebatur. Ego
tua gratulatione commotus: quod ad me pridem scripseras uelle te
bene uiuere: quod et crasso domum emissem: emi eam ipsam
domum triginta quinque aliquanto post tuam gratulationem. Itaque nunc me
scito tantum habere eris alieni: ut cupiam coniurare: si quis reci
piat: sed partim odio inducti me excludunt: partim non credunt: et a me
insidias metuunt: nec putant ei nummos deesse posse: qui ex obsi
dione feneratores exemerit: omnino semissibus magna copia est.
Ego autem meis rebus gestis hoc sum assequutus: ut bonum nomen
existimer. domum tuam atque edificationem omnem perspexi et
uehementer probaui Antonium: et si eius in me officia omnes
desiderant tamen in senatu grauissime ac diligentissime defendi.
Senatumque uehementer oratione mea atque auctoritate commoui.

Tu uelim ad me lrās crebrius mittas. Tulius cicero. M. filius. salutem dicit. Gn. pompeio. Gn. filio magno imperatori ~

Si tibi est quō uis bene est. Ex litteris tuis quas publice misisti cepi una cum omnibꝫ incredibilem uoluptatem. Tantā .n. spem otii ostendisti. quātam ego semꝑ omībꝫ te uno fretus pollicebar. sed hoc scito tuos ueteres hostis nouos amicos uehementer litteris perculsos. atqꝫ ex magna spe deturbatos iacere. Ad me aūt lrās quas misisti. q̄qꝫ exiguā significationē tuę erga me uoluntatis habebant. Tamen mihi scito iocundas fuisse. Nulla enim re tam lętari soleo. q̄ meorū officiorꝫ conscientia quibus si qn̄ nō mutue respondetur. apud me plus officii resider facillime patior. Illud non dubito qn̄ si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerūt res pu. nos inter nos conciliatura coniunctura qꝫ sit. ac ne ignores. quid ego in tuis lrīs desiderarim scribam aperte. sicut et mea natura et nrā amicitia postulat. Res eas gessi quarū aliquā in tuis lrīs. et nrę necessitudinis et rei pu. causa gratulationē expectaui. quā ego abs te ꝑtermissā esse arbitror. q̄ uerere. ne cuius animū offenderes. sꝫ scito ea quę nos ꝑ salute patrię gessimus orbis terrę iudicio. et testimonio comprobari. quę cum ueneris tanto consilio. tantaqꝫ animi magnitudine a me gesta esse cognosces. ut tibi multo maior q̄ Affricanus fuit me nō non multo minorem. q̄ Lelium facile. et in re pu. et in amicitia adiunctū esse patiare.

Quantū meū studiū extiterit dignitatis tuę uel tuendę ut augendę non dubito qn̄ ad te omnes tui scripserint. non .n. fuit aut mediocre. aut obscurꝫ. aut eiusmodi. qd̄ silentio poss& ꝑteriri. Nam et cū consulibꝫ et cū multis consularibꝫ tanta contentionē decertaui. q̄ta nullā antea ulla in causa suscepꝫ. suscepiqꝫ mihi ꝑpetuā ꝑpugnationē pro omībꝫ ornamentis tuis. ueteriqꝫ nrę necessitudini iam diu debitū. sed multa uarietate temporꝫ interruptū officiū cumulate reddidi.

L

Hor.

Neque me hercule unquam mihi tu aut colendi aut ornandi uoluntas de-
fuit. sed quaedam pestes hominum laude aliena dolentium et te numquam ab
me alienarunt et me aliquando immutarunt tibi. sed extitit tempus
optatum mihi magis quam spatium ut florentissimis tuis rebus mea
perspici posset et memoria nostrae uoluntatis et amicitiae fides. Sum enim
consecutus non modo ut domus tua tota sed ut cuncta ciuitas me tibi a-
micissimum esse cognosceret. Itaque et praestantissima omnium femi-
narum uxor tua et eximia pietate uirtute gratia tui crassi meis
consiliis monitis studiis actionibusque utitur. et senatus populusque
romanus intelligit tibi absenti nihil esse tam promptum aut tam paratum quam in omnibus
rebus quae ad te pertinent operam curam diligentiam auctoritatem meam.
Quae sint acta quaeque agantur domesticorum tibi litteris declarari puto. De
me sic existimes ac tibi persuadeas uehementer uelim non me re-
pentina aliqua uoluntate aut fortuito ad tuam amplitudinem meis
officiis amplectendam incidisse. sed ut primum forum attigerim spectas-
se semper ut tibi possem quam maxime esse coniunctus. quo quidem ex tempore
memoria teneo neque meam tibi obseruantiam neque mihi tuam summam
beniuolentiam ac liberalitatem defuisse. si quae inciderint non tam re
quam suspicione uiolenta ea cum fuerint et falsa et inania sunt euulsa
ex omni memoria uitaque nostra. is cum tu uir es eum enim me esse cu-
pio et quoniam in eadem rei publicae tempora incidimus coniunctionem amicitiamque no-
stram utrique nostrum laudi spem fore. quam ob rem tu quantum tuo iudicio tri-
buendum esse nobis putes statues ipse et ut spero statues ex nostra digni-
tate. ego uero tibi profiteor atque polliceor eximium atque singulare meum
studium in omni genere officii quod ad honestatem tuam spectet in quo et
si multi mecum contenderent tamen tam reliquis omnibus tuis tum
crassi iudicibus superabo omnes facillime. quos quidem ambos uni-
ce diligo sed in marco beniuolentia impari hoc magis sum publio
deditus quod me quamquam a pueritia sua semper tamen hoc tempore maxime
sicut alterum parentem et obseruat et diligit. has litteras uelim existi-
mes foederis habituras esse uim non epistolae. meque ea quae tibi promitto.

ac recipio ſanctiſſime eſſe obſeruaturꝫ: diligentiſſimeqꝫ eſſe fa-
cturū: Quę a me ſuſcepta eſt defenſio te abſente dignitatis tuę
iam non ego ſolū ciuitati nrē: ſꝫ et conſtantię meę cā ꝑmanebo.
Quaobrem ſatis hoc tempor arbitratus ſum hoc ad te ſcriberē
me ſiquid ipſe intelligerem: aut ad uoluntatem: aut ad como-
dū: aut ad amplitudinem ꝑtinere tua ſponte eſſe facturū.
Sin autē quidpiam: aut a te eſſem admonitus / aut a tuis eſſe
facturū ut intelligeres nihil neqꝫ ſcripſiſſe: neqꝫ quēqꝫ tuorꝫ fru-
ſtra ad me detuliſſe: Quaobrem ita & ipſe ad me ſcribas de
omnibꝫ minimis: maximis mediocribꝫ rebus: ut ad hominem amiciſ-
ſimū: & tuis precipias: ut opa: conſilio: auctoritate / gratia mā
ſic utantur in omnibꝫ publicis: ꝑuatis / forenſibꝫ domeſticis
tuis amicorꝫ hoſpitū clientū tuorū negotijs: ut qd eius fieri
poſſit preſentie tue deſiderium meo labor minuat. Vatinii imp.

Si uales bene eſt ego ualeo: Si tuā conſuetudinē M. Ciceroni ſuo
in patrociniis & tuendis ſeruas. pu. Vatinius cliens ad te
venit: qui pro ſe causā dicier uult: non puto repudiabis in
honor: quem in ꝑiculo recepiſti: Ego autē: quē potius adoptē
aut inuocem qꝫ illū: quo defendente uincer didici: an uerear
ne qui potentiſſimorꝫ hominū conſpiratione neglexerit pro mea
ſalute: is pro honor meo puſillorꝫ: atqꝫ maliuolorꝫ obtrecta-
tiones & inuidias nō proſternat. atqꝫ obterat: Quar ſi me ſo-
ſicut ſoles amas ſuſcipe me totū: atqꝫ hoc quicqd oneris: & mu-
neris: pro mā dignitate tibi tuendū ac ſuſtinendū puta: Scis
meā fortunā neſcio quo facile obtrectatores inuenire: non
meo qdem mehercule merito: ſed quanti id refert: ſi tamē fato
neſcio quo accidit: ſi quis forte fuerit: qui nrē dignitati obeſſe
uelit peto a te ut tuam conſuetudinem: ac liberalitatem in me
abſentem defendendo mihi preſtes. Litteras ad ſenatū de rebꝫ
meis geſtis: quo exemplo miſerā infra tibi ꝑſcripſi: dicitur
mihi: Magnoſtes fugitiuus cū Vardeis eſſe: de quo mihi

nihil mandasti: ego autem terra marique ut conqreretur
praemandavi: et profecto tibi illum repiam: nisi in dalmatiam
aufugerit: et inde tamen aliquando eruam. Tu fac nos ames
Vale. L. D. u. I. D. quintiles ex castris. Vatinius ciceroni suo salutem. 5.
SI vales bene est: ego quidem valeo: de Dionisio tuo ad
10 huc nihil ex rico: et eo minus: quod frigus dalmaticum
quod illuc eiecit et hic refrigeravit: sed tamen non desistam
qui illum aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi dura impas. Et
catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligen-
tissime: apage te, cum nostro Servilio: Nam me hercule ego
quoque illum amo: sed huiusmodi nos clientes huiusmodi causas
recipitis hominem unum omnium crudelissimum: qui tot inge-
nuas matres familias cives romanas occidit arripuit di-
sperdidit: regiones vastavit: Simius non semus sit homo con-
tra me arma tulit: et eum bello cepit: sed tamen cicero quid
facere possum. omnia me hercule cupio: quae tu mihi impas. meam
animadversionem: et supplicium: quo usurus eram in eum: quem
cepissem remitto tibi: et condono: quid illis respondere possum
qui sua bona direpta naves expugnatas fratres liberos pa-
rentes occisos actiones expostulant: si me hercule Appios haberem
cuid ergo est: faciam omnia sedulo: quae te scio velle. defen-
dit eum Q. Volusio discipulo: si forte ea res poterit adversarios
fugare in eo maxima spes est nos si quid erit istic opus defen-
des: Caesar adhuc mihi iniuriam facit: De meis supplicationibus
et rebus gestis dalmaticis adhuc non refert quasi vero non iustis-
simi triumphi in Dalmatia res gesserim: Nam si hoc expectan-
dum est dum totum bellum conficiam: XX oppida sunt Dalmatiae
antiqua: quae ipsi sibi asciverunt amplius sexaginta: Haec nisi
omnia expugno: si mihi supplicationes non decernuntur longe
alia condicione ego sum: ac ceteri imperatores: Ego post suppli-
cationes mihi decretas in Dalmatia profectus sum sex oppida

vi expugnando cepi: unũ qd erat maximũ: quatt a me iam captum: quatuor enim turres: & quatuor muros cepi & artem eorũ totam: & qua me niues frigora imbres detruserunt: indigneque mi cicero oppidũ captum: & bellũ confectũ relinquere sum coactus: Quare te rogo: si opus erit ad cesarem meã causã agas: meque tibi in omĩb; ptis defendendũ putes: hoc existimãs neminẽ te me tui amatiorem haber. Vat. D. n. dcc varona.

11 Grata tibi mea esse officia nõ miror. Ci· vatinio imperatori s.
cognoui n. te gratissimũ omnium: idque nunquam destiti predicar: nec enim tu mihi habuisti mõ gratiã: uerum etiam cumulatissime reddidisti: quãobrem tuis reliquis rebus omnib; pari me studio erga te & eadem uolũtate cognosces. Qd mihi feminaz primariaz pompeiam uxorem tuã commendas: cũ Surra mõ statim tuis lrĩs lectis loquut sum: & cui meis uerbis diceret: ut quicqd opus esset mihi denũciaret & me omnia que uellet: sũmo studio: sũmaque cura esse facturũ: Itaque faciam: eamque: si opus esse uidebit ipse conueniã: tu tamen velim ei scribas: ut nullam rem: neque tam magnã: neque tã paruam putet: que mihi aut difficilis: aut parũ me digna uideatur: Que uero in tuis rebus agam: omnia & nõ laboriosa mihi: & honesta uidebũtur: de Dionisio: si me amas cõfice quãcũque ei fidem dederis prestabo: si uõ improbus fuerit ut est duces eum captiuũ in triũpho: Dalmatis dii male faciant: qui tibi molesti sunt: sed ut scribis capientur & illustrabũt res tuas gestas: semper enim habiti sunt bellicosi. Vat. breui

Marcus cicero salutem plurimam d. Lutio Luccio.

12 Coram me tecũ eadem hec agere sepe conantem deterruit pudor qdam pene subrusticus: que nũc expmam absens audacius: epistola enim nõ erubescit: Ardeo cupiditate inq incredibili: neque ut ego arbitror reprehendenda: nomen ut nostrũ scriptis illustret: & celebretur.

tuis: quod etsi mihi saepe ostendis te esse facturum tamen ignoscas
uelim huic festinationi meae. Genus enim scriptorum tuorum etsi
etsi erat semper a me uehementer expetitum tamen uicit opinio
nem meam: meque ita uel cepit uel incendit ut cuperem quam celerrime
rumores monumentis comendari tuis: neque enim me solum
commemoratio posteritatis ad spem quandam inmortalitatis rapit
sed etiam illa cupiditas: ut uel auctoritate testimonii tui: uel in
ditio beniuolentiae: uel suauitate ingenii diuini perfruamur.
Neque tamen hoc cum scribebam eram nescius quantis oneribus
premerere susceptarum rerum et institutarum sed quia uidebam ita
lici belli et ciuilis hystoriam iam a te pene esse perfectam. Di
xeras autem mihi te reliquas res ordiri. deesse mihi nolui quin
te admonerem: ut cogitares coniuncte ne malles cum ceteris
nostra contexere: an ut multi greci fecerunt. Calistenes troicum
bellum. Timeus pirrhi. Polibius numantinum. qui omnes a per
petuis suis hystoriis / ea: quae dixi bella separauerunt. Tu quoque ita
ciuilem coniurationem ab hostibus externisque bellis num se
iungeres. Equidem ad nostram laudem: non multum uideo inter
esse: sed ad properationem meam: quoddam interest non me expectare
dum ad locum uenias ac statim causam illam totam et tempus arripis
et simul si uno in argumento: unaque in persona mens tua
tota uersabitur. cerno iam animo quanto omnia uberiora atque
ornatiora futura sint. neque tamen ignoro quam inprudenter faciam. qui
primum tibi tantum oneris inponam. potest enim mihi denegare occupa
tio tua: deinde etiam ut me ornes postulem: quid si illa tibi non tanto
opere uidentur ornanda. sed tamen qui semel uerecundiae fines transierit.
eum bene et grauiter oportet esse inpudentem: Itaque te plane
etiam: atque etiam rogo: ut et ornes ea uehementius etiam quam for
tasse sentis. et in eo leges hystoriae negligas. gratiamque
illam: de qua suauissime quodam in prohemio scripsisti a qua te
affici non magis potuisse demonstras quam herculem xeno

phontius illum a uoluptate eam. si me uehementius tibi commendauit ne aspernere. amorique nostro plusculum etiam quam concedat largiare. Quod si te adducemus ut hoc suscipias erit ut mihi persuadeo materies digna facultate et copia tua. A principio enim coniurationis usque ad reditum nostrum id mihi modicum quoddam corpus confici posse in quo et illa poteris uti ciuilium commutatione sanctissima. uel in explicandis causis rerum nouarum ut in remediis incommodorum. cum et reprehendes ea que uituperanda duces. et que placebunt exponendis rationibus comprobabis. et si liberius ut consuesti agendum putabis. multorum in nos perfidiam insidias proditionem notabis. Multam et casus nostri uarietatem tibi inscribendo suppeditabunt plenam cuiusdam uoluptatis. que uehementer animos hominum in legendo te scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem lectoris quam temporum uarietates. fortuneque uicissitudines. que et si nobis optabiles in experiendo non fuerunt. in legendo tamen erunt iocunde. Habet enim preteriti doloris secura recordatio delectationem. Ceteris uero nulla perfunctis propria molestia. casus autem alienos sine ullo dolore etiam ipsa misericordia est iocunda. Quem enim nostrum ille moriens mantinee epaminundas non cum quadam miseratione delectat. qui cum denique sibi auelli iubet spiculum postquam ei percunctanti dictum est clipeum esse saluum. ut etiam in uulneris dolore quo animo cum laude moreretur. cuius studium in legendo non ereptum Themistoclis fuga redituque retinetur. Et enim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet quasi enumeratione fastorum. At uiri sepe excellentes ancipites uariique casus habent admirationem expectationem letitiam molestiam spem timorem. Si uero exitu notabili concluduntur expletur animus iocundissima lectionis uoluptate. quod mihi acciderit optatius. si in hac sententia fueris. ut a continentibus tuis scriptis. in quibus perpetuam rerum gestarum hystoriam complecteris. secernas hanc quasi fabulam rerum euentorumque nostrorum

L

Habet enim varios actus: multasque actiones: et consiliorum no-
strorum et temporum. ac non vereor ne assentatiuncula quadam aucupari
tuam gratiam videar cum hoc demonstrem me a te potissimum orna-
ri: celebrarique velle. Neque enim tu is es: qui sis nescias: et qui non
eos magis: qui te non admirentur invidos: quam eos qui laudent as-
sentatores arbitrere. neque autem ego sum ita demens: ut me sem-
piternae gloriae per eum commendari velim: qui non ipse quoque
in commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim
Alexander ille gratiae causa ab appelle potissimum pingi et a Li-
sippo fingi volebat: sed quod illorum artem cum ipsis: tum etiam sibi glo-
riae fore putabat: atque illi artifices corporis simulacra ignotis no-
ta faciebant quae si nulla sint: nihilo sint tamen obscuriores clari viri.
Nec minus est Spatiates aggesilaus ille phibendus: qui neque pictam
neque fictam tam imaginem suam passus est esse quam qui in eo genere la-
boraverunt. Unus enim xenophontis libellus in eo rege laudando fa-
cile omnes imagines omnium: omnesque statuas superavit. Atque hoc praestantius
mihi fuerit: et ad laetitiam animi: et ad memoriae dignitatem: si in
tua scripta pervenero. quam si in ceterorum: quod non ingenium solum inde sit sup-
peditatum fuerit mihi totum tuum: sicut timolentia timeo: aut ab he-
rodoto Themistodi: sed etiam auctoritas: clarissimique et spectatis-
simi viri: et in re publica maximis: gravissimisque causis cogniti: atque
in primis probati: ut mihi non solum praeconium quod cum in sigeum venisset
alexander ab homero: Achilli tributum esse dixit: sed etiam grave te-
stimonium impertitum clari hominis: magnique videbatur. Placet enim
Hector ille mihi nevianus: qui non tantum laudari se laetatur: sed
addidit etiam a laudato viro: quod si a te non impetro. hoc est
si quae te res impedirent: neque enim fas esse arbitror: quicquam rogantem
abste non impetrare cogar fortasse facere. quod nonnulli saepe re-
prehenderunt scribam ipse de me: multorum tamen exemplo et
clarorum virorum: sed quod te non fugit: haec sunt in eo genere vitia
et verecundius ipsi de se scribant necesse est: et si quid est la-

laudandum et praetereant: et si quid re[pre]spondendum est. Accedit etiam ut minor sit fides, minor auctoritas: multi denique reprehendant. et dicant verecundiores esse praecones ludorum gymnicorum: qui cum ceteris coronas imposuerint victoribus: eorumque nomina magna voce pronuntiarint cum ipsi ante ludorum missionem corona donentur alium praeconem adhibeant: ne sua voce ipsi se victores esse praedicent. Haec nos vitare cupimus: et si recipis causam nostram vitabimus: idque ut facias rogamus. ac ne forte mirere: cur cum mihi saepe ostenderis te accuratissime nostrorum temporum consilia atque eventus litteris mandaturum: id a te tantopere: et tam multis verbis petamus illa nos cupiditas incendit: de qua in initio scripsi festinationis: quod alacres animo sumus: et ut ceteri viventibus nobis ex libris tuis nos cognoscant: et nosmet ipsi vivi gloriola nostra perfruamur. His de rebus quid acturus sis: si tibi non est molestum rescribas mihi velim: si enim suscipis causam conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud coram tecum loquar. tu interea non cessabis. et ea quae habes instituta perpolies: nosque diliges. Ci. s. d. Lutio Luttio Q. filio. pt.

43 QUamquam ipsa consolatio litterarum tuarum mihi gratissima est: declarat enim summam benivolentiam coniunctamque pari prudentia: tamen illum fructum ex his litteris vel maximum cepi quod te praeclare res humanas contemnentem: et optime contra fortunam paratum armatumque cognovi: quam quidem laudem sapientiae statuo esse maximam: non aliunde pendere nec extrinsecus aut bene aut male vivendi suspensas habere rationes. quae cogitatio cum mihi omnino non excidisset et enim penitus insederat. vi tamen tempestatum et concursu calamitatum aliquantulum erat labefacta: atque convulsa: cui te opitulari et video: et id fecisse etiam proximis litteris multumque profecisse sentio. Itaque hoc saepius dicendum: tibique non consignificandum solum: sed etiam declarandum arbitror nihil mihi esse potuisse tuis litteris gratius. Ad consolandum autem cum illa valent quae eleganter: copioseque collegisti: tamen nihil plus quam firmitudinem

L

gravitatemque animi tui perspexi: quam non imitari turpissimum existimo.
Itaque hoc etiam fortiorem me puto: quod te ipsum praeceptorem fortitudinis.
quod tu mihi videre spem nonnullam habere haec aliquando futura meliora.
Omnes. n. gladiatorii similitudinesque haec tum rationes in ea disputatione
a te collectae vetabunt me rei pu. penitus diffidere. Itaque alterum minus mirum spe illa tueri: o vid est. n. non ita affectum ut id deletum
extinctumque fateare: circumspice omnia membra rei pu. quae notissima
sunt tibi. Nullum profecto reperies quod non fractum: debilitatum ue sit quod
persequerer. si aut melius ea videre quam tu vides. aut commemorare possem
sine dolore: quamquam tuis monitis: praeceptisque omnis est abiciendus dolor: Ergo et domestica feremus: ut censes: et publica paulo etiam fortius
fortasse: quam tu ipse: qui praecipis. Te enim aliqua spes consolatur: ut scribis
nos erimus etiam in omnibus desperatione fortes: ut tu tamen idem et
hortaris et praecipis: Das enim mihi iocundas recordationes conscientiae nostrae: rerumque earum: quas te in primis auctore gessimus: praestitimus. n. patriae non minus certe quam debemus. plus profecto quam est ab
animo cuiusquam: aut consilio hominis postulatum ignosces mihi de me ipso aliquid praedicanti: o narrare. n. tu rerum cogitatione nos levare aegritudine
voluisti: earum etiam commemoratione lenimur. Itaque ut mones quantum
potero me ab omnibus molestiis et angoribus abducam: transferamque animum
ad ea: quibus secundae res ornantur adversae adiuvantur. tecumque et ero
tantum quantum patietur utriusque aetas et valitudo: et si esse una minus
poterimus quam volemus: animorum tamen coniunctione hisdem studiis ita
fruemur: ut numquam non una esse videamur. Luci. lu. s. f. s. d. Mar. Tullius

14 SI vales bene est ego valeo sicut soleo: paulo tamen etiam deterius
quam soleo: Te requisivi saepius ut viderem Romae: quia postea
non fuisti quam a me discesseras: miratus sum: quod item nunc miror: non habeo certum quae te res hinc maxime retrahat: nisi
solitudine delectere: cum scribas et aliquid agas eorum: quorum consuesti gaudeo: neque reprehendo tuum consilium. Nam nihil isto
potest esse iocundius non modo miseris his temporibus: et luctu

ꝯ osis: sed etiam tranquillis

osis. sed etiam tranquillis et optatis: presertim uel animo defatiga-
to tuo: qui nunc regem querit et magnis occupationibus uel er-
udito qui semper aliquid ex se promat: quod alios delectet et te
ipsum laudibus illustret. Sin autem sicut his dum hic eras la-
crimis: et tristitia te tradidisti: doleo: quia doles: et angere
non possum te si non concedis: quod sentimus ut liberius di-
camus accusare. Quid enim tu solus aperta non uidebis: qui
propter acumen occultissima perspicias: tu non intelliges te querel-
lis quotidianis nihil proficere. non intelliges duplicari sol-
licitudines: quas euellere tua prudentia postulat. et si non
possumus aliquid proficere suadendo gratia contendimus.
et rogamus: ut si quid nostra causa uis ut istis te molestiis
lasses: et ad conuictum nostrum redeas et ad consuetudinem
nostram communem: uel tuam solius: ac propriam. cupio non ob-
tundere te si non delectare nostro studio cupio deterrere
ne permaneas in incepto: cum due res iste contrarie me
conturbant. ex quibus aut in altera mihi uelim si potes
obtemperes: aut in altera si potes me non offendas. Cicero s. d. Lucio Lucceio quinti filio.

+ (15) Omnis amor tuus ex omnibus partibus
sese ostendit in his litteris: quas a te proxime accepi
non ille quidem mihi ignotus sed tamen gratus et optatus: dice-
rem iocundus nisi illud uerbum in omne tempus amisissem
neque ob eam unam causam: quam tu suspicaris: et in qua tu leni-
ssimis: et amantissimis uerbis utens: me grauiter accusas: sed
quod illius tanti uulneris que remedia esse debeant ea nulla sunt.
Quid enim ad amicos ne confugiam? qui multi sunt. habui
enim fere omnes quorum alii occiderunt: alii nescio quo pacto
obduruerunt: tecum uiuere possem: et maxime quidem
uellem. et maxime uetustas amor consuetudo studia
paria: quod uinculum quasi est nostre coniunctionis
possumus ne igitur esse una? nec me hercule quidem

pediat: sed certe adhuc non fuimus cum essemus uicini in puteolano
non quid dicam in urbe in qua cum forum commune sit uicinitas non requi
ritur sed casu nescio quo in ea tempora nostra aetas incidit: ut cum
maxime florere nos oporteret: tum uiuere etiam puderet
quod enim esse poterat mihi profugium spoliato et dome
sticis et forensibus ornamentis: atque solatiis litterarum quibus cae
do utor assidue: quid enim aliud facere possum: sed nescio quo
modo ille ipse me excludere a portu: et perfugio uidetur et quasi
exprobare: quod in ea uita maneam: in qua nihil insit nisi pro
pagatio miserrimi temporis: hic tu me abesse ab urbe mi
raris in qua domus nihil delectari possit summum sit odium
hominum: fori curiae. Itaque sic litteris utor in quibus consumo omne
tempus non ut ab his medicinam perpetuam sed exiguam obliuionem
doloris petam: quod si id egissemus ego atque tu: quod ne in mentem
quidem nobis ueniebat propter quotidianos metus omne tempus
una fuissemus neque me ualitudo tua offenderet: neque te
meror meus. quod quantum fieri poterit consequamur. quid enim
est utrique nostrum aptius propediem igitur te uidebo. Vale.

ETsi unus ex omnibus minime sum Cicero salutem d. Titio
ad te consolandum accommodatus: quod tantum ex tuis mole
stiis cepi doloris ut consolatione ipse egerem: tamen cum longius
a summi luctus acerbitate meus abesset dolor quam tuus: statui
nostrae necessitudinis esse. meaeque in te beniuolentiae non
tacere tanto in tuo merore tam diu: sed adhibere aliquam
modicam consolationem: quae leuare dolorem tuum posset
si minus sanare potuisset. Est autem consolatio peruulgata
quidem illa maxime: quam semper in ore atque in animo habere
debemus homines nos ut esse meminerimus ea lege natos
ut omnibus telis fortunae preposita sit uita nostra neque esse
recusandum: quominus ea: qua nati sumus condicione
uiuamus neue tam grauiter eos casus feramus: quos

nullo consilio vitare possimus: eventisque aliorum memoria
repetendis nihil accidisse novi nobis cogitemus neque hee neque
cetere consolationes que sunt a sapientissimis viris usurpate memo-
rieque litteris prodite tantum videntur proferre debere quantum status ipse
nostre civitatis et hec probatio temporum proditorum cum
beatissimi sunt qui liberos non susceperunt: minus autem mi-
seri qui his temporibus amiserunt: quam si eosdem bona aut
denique aliqua re publica perdidissent: quod si tuum te desiderium movet
aut si tuarum rerum cogitationes moeres: non facile exauriri tibi
istum dolorem posse universum puto. Sin illa te res cruciat que magis
amoris est: ut eorum qui occiderunt miserias lugeas: ut ea
non dicam que et sepissime legi et audivi nihil mali esse
in morte: et qui resideat sensus immortalitas illa potius quam mors
dicenda sit. sin sit amissus nulla videri miseria debeat que
non sentiatur hoc tamen non dubitans confirmare possum et misceri
pari impendere rei publice que qui reliquerit nullo modo mihi
deceptus esse videatur: quid est enim iam non modo pudori. pro-
bitati virtuti: rectis studiis: bonis artibus: sed omnino libertati ac
saluti loci: non mehercule quemque audivi hoc gravissimo
anno et pestilentissimo adolescentulum aut puerum mortuum: qui
mihi non a diis immortalibus ereptus ex his miseriis atque ini-
quissima conditione vite videretur: quare si tibi unum hoc detrahi
potest ne quid his quos amasti mali putes contigisse: permultum erit
ex merore tuo diminutum. Relinquetur enim simplex illa iam cura
doloris tui: que non cum illis communicabitur sed ad te ipsum proprie referetur
in qua non est iam gravitas et sapientie tue: quam tu a puero presti-
tisti ferre moderatius casum incommodorum tuorum: qui sit ab eorum
quos dilexeris miseria maloque seiunctus. Etenim semper te et in
privatis in rebus et publicis prestitisti tuenda tibi ut sit gravitas
et constantie serviendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas
que maximos luctus vetustate tollit: id nos precipere consilio

prudentiaque debemus. & enim si nulla fuit umquam liberis amissis tam
imbecillo mulier animo quae non aliquando lugendi modum fecerit certe nos
quod est dies allatura id consilio ante ferre debemus neque expectare
temporis medicinam quam repraesentare ratione possumus. His ego litteris si
quid profecissem: existimabam optandum quiddam me esse assecutum.
Sin minus forte valuissent: officio tamen esse functum beniuolen-
tissimi: quem me tibi fuisse semper existimes velim & futurum. Cicero s.

NON oblivione amicitiae nostrae neque intermissione dicit p. sextio
consuetudinis meae superioribus temporibus ad te nullas litteras mi-
si sed quod priora tempora in ruinis rei publicae nostrisque iacuerunt posteriora
autem me a scribendo tuis iniustissimis atque acerbissimis incommodis
retardarunt. Cum vero & intervallum iam satis longum fuisset & tuam vir-
tutem atque magnitudinem animi diligentius essem mecum recordatus non pu-
tavi esse alienum institutis meis haec ad te scribere. Ego te publi sexti
& primis temporibus illis quibus in invidiam absens & in crimen vocabare de-
fendi. et cum in tui familiarissimi iudicio ac periculo tuum crimen con-
iungeretur: ut potui accuratissime te tuamque causam tutatus sum: &
proxime recenti adventu meo cum rem aliter institutam offendissem ac
mihi placuisset si affuissem. Tamen nulla re tuae saluti defui cumque eo
tempore invidia annonae inimica non solum tui verum etiam amicorum tuorum
iniquitas totius iudicii: multaque alia rei publicae vitia: plusque causa ipsa
veritasque valuissent: publio tuo neque opera neque consilio neque labore
neque gratia: neque testimonio defui. Quamobrem omnibus officiis amicitiae dili-
genter a me sancteque servatis ne hoc quidem praetermittendum esse
duxi te hortarer rogaremque. ut & hominem te et virum esse meminisses.
id est: ut & communem incertumque casum: quem neque vitare quisquam nostrum
nec praestare ullo pacto potest sapienter ferres & dolori fortiter ac for-
tunae resisteres. cogitaresque & in nostra civitate & in ceteris quae
rerum potitae sunt. multis fortissimis atque optimis viris iniustis iudi-
ciis tales casus incidisse. Illud utinam ne vere scriberem ea te re publica carere
in qua neminem prudentem hominem res ulla deferret. De tuo autem filio

vereor ne si nihil ad te scripserim debitum eius virtuti videar testimonium non cepisse. Sin autem omnia que sentio prescripserim ne refricem meis litteris desyderium ac dolorem tuum. Sed tu prudentissime facies si illius pietatem virtutem industriam ubicumque eris tua tecum esse duces. nec enim minus nostra sunt que animo complectimur quam que oculis intuemur. quamobrem et illius eximia virtus. summusque in te amor magne tibi consolationi debet esse. et nos ceterique qui te non ex fortuna sed ex virtute tua pendimus semperque et maxime amici tui constanter: cum tibi nihil merito accidisse reputabis: et illud adiunges homines sapientes turpitudine et non casu. et delicto suo non aliorum iniuria commoveri. Ego et memoria nostre veteris amicitie. et virtute: atque observantia tui filii monitus nullo loco deero: neque ad consolandum neque ad levandum fortunam tuam. tu si quid ad me forte scripseris perficiam ne te profecto frustra scripsisse arbitrere. Marcus cicero. T. Fadio salutem dicit.

18 ETsi egomet qui te consolari cupio consolandus ipse sum propterea quod nullam rem gravius tuli quam incommodum tuum. Tamen te magnopere non hortor solum sed etiam pro amore nostro rogo atque oro te colligas: virumque prebeas. et qua conditione homines et quibus temporibus nati simus cogites. tibi plus virtus tua dedit. quam fortuna abstulit propterea adeptus es. quod non multi homines novi amisisti. que plurimi homines nobilissimi. eademque videtur conditio impendere legum iudiciorum temporum: ut optime actum cum eo videatur esse: qui quam levissima pena ab hac re publica discesserit. tu vero qui et fortunas et liberos tuos habeas. et nos ceterosque necessitudine et benivolentia tecum coniunctissimos. quique magnam facultatem sis habiturus nobiscum. et cum omnibus tuis vivendi et cum unum sit iudicium ex tam multis quod reprehendatur ut quod una sententia eaque dubia potentie alicuius condonatum existimetur omnibus his de causis debes istam molestiam quam levissime ferre. Meus animus erit in te liberosque tuos semper, quem tu esse vis et qui esse debet. Vale. Marcus cicero Papirio. salutem d.

19 ETsi mihi numquam dubium fuit quin tibi essem carissimus, tam

quotidie magis id perspicio: extatque id quod mihi ostenderas quibusdam litteris hic studiosiorem me colendo fore quam in provincia fuisses et si meo officio nihil ad tuum provinciale officium addi potest quo liberius iudicium esse posset tuum. Itaque me et superiores litterae tuae admodum delectaverunt quibus et expectatum meum adventum abs te amanter videbam: et cum aliter res cecidisset ac putasses te meo consilio magnopere esse laetatum: et his proximis litteris magnum cepi fructum et iudicii et officii tui. iudicii quod intelligo te id quod omnes fortes: ac boni viri facere debent nihil putare utile esse: nisi quod rectum honestumque sit. officii quod in te mecum quodcumque cepissem consilium polliceris fore: quo neque mihi gratius. neque ut tibi arbitror quicquam honestius esse potest. Mihi consilium captum est iam diu. de quo ad te non quo celandus esses nihil scripsi antea: sed quia communicatio consilii tali tempore: quasi quaedam admonitio videtur esse officii: vel potius efflagitatio ad coeundam societatem vel periculi vel laboris: Cum vero ea tua sit voluntas: humanitas benivolentia erga me libenter amplector talem animum sed ita: non enim dimittam pudorem in rogando meum si feceris id: quod ostendis magnam habebo gratiam: si non feceris ignoscam: et alterum timori: alterum te mihi negare non potuisse arbitrabor. Est enim res profecto maxima. quid rectum sit apparet quid expediat obscurum est: ita tamen ut si nos hi sumus: qui esse debemus. id est studio digni ac litteris nostris dubitare non possimus. quin ea maxime conducant (utilia sint) que sint rectissima: quare tu si simul placebit statim ad me venies sin idem placebit: atque eodem nec continuo poteris omnia: ut tibi nota sint faciam: quicquid statueris te mihi amicum: sin id quod opto etiam amicissimum iudicabo. Vale. Cicero Rufo salutem plurimam dicit.

121 Quomodo potuissem te convenissem: si eo quo constitueras venire voluisses: quamquam enim mei commodi causa commovere me noluisti: tamen ita existimes velim: me ante laturum fuisse si admonuisses voluntatem tuo commodo meo: Ad ea quae scripsisti commodius equidem possem de singulis ad te rebus scribere si

Si M. Tullius scriba meus adesset, a quo mihi exploratum est in rationibus
dumtaxat referendis. De ceteris rebus affirmare non possum: nihil eum
fecisse scientem quod esset contra aut rem aut existimationem cuiusquam vestrum,
si rationum referendarum ius vetus et mos antiquus maneret, me re-
laturum rationes nisi tecum pro coniunctione nostre necessitudinis co-
tulissem confecissemque non fuisse. Quod igitur fecissem ad urbem si
consuetudo pristina maneret, id quomodo lege Iulia relinquere rationes
in provincia necesse erat easdemque totidem verbis referre ad era-
rium, id feci in provinciam. neque ita feci ut te ad meum arbitrium addu-
cerem, sed tribui tibi tantum quantum me tribuisse numquam poenitebit. To-
tum enim scribam meum, quem tibi nunc video esse suspectum, tibi tra-
didi: tu ei M. Mindium fratrem tuum adiunxisti. rationes confecte
me absente sunt tecum, ad quas ego nihil adhibui preter lectionem.
ita accepi librum a meo suo scriba ut eundem acceperim a fratre
tuo. si honos is fuit, maiorem tibi habere non potui: si fides, maiorem
tibi habui quam pene ipsi mihi: si providendum fuit ne quid aliter ac
tibi et honestum et utile esset referretur, non habui cui potius id ne-
gotium darem. quod tibi illud quidem certe factum esse quod lex iube-
bat, ut apud duas civitates Laodicensem et Lapamensem, que no-
bis maxime videbantur, quoniam ita necesse erat rationes confectas et
consolidatas deponeremus. Itaque huic loco primum respondeo me,
quamquam iustis de causis rationes differre properarim, tamen te expecta-
turum fuisse nisi in provincia relictas rationes prolatis haberem.
quam ob rem de Volusio quod scribis non est id rationum: docuerunt enim
me periti homines in his, cum omnium peritissimus tum mihi amantis-
simus C. Camillus, ad Volusium transferri nomen a Valerio non
potuisse, predes Valerianos teneri. neque id erat HS XXX ut scribis
sed fuit HS XIX. Erat enim curatum nobis pecunia Valerii mancipis
nomine tributi privatis et diligentie et quam minime tibi laboro me
decoris et prudentie liberalitatis cum manus scriberem et beneficio quam
meo legatum meum prefectumque Leptam maxima calamitate levatos

cum presertim non debent esse obligati diligentie: quod existimas de
tanto officio meo: tanto etiam periculo nec fecisse me quicquam nec cogitasse.
Scribam quicquid voluissem: cum id mihi ne recitasset quidem retulisse.
Cum id quidem rem a me non insipienter quidem excogitatam putas: quod Vo-
lusii liberandi meum fuit consilium: et ut multi tam graves valeriani
predibus: ipsique T. Mario depelleretur: a me inita ratio est: quam
quidem omnes non solum probant sed etiam laudant: et si verum scire vis hoc
unum scribam meo intellexi non nimium placere. Sed ego putavi esse viri
boni cum populus suum servaretur consulere fortunis tot: vel amicorum vel
civium. Nam de Luccio est ita actum: ut auctore Gneo pompeio ista pe-
cunia in fano poneretur id ego cognovi meo iussu esse factum: qua pe-
cunia pompeius est usus: ut tua tamen quam deposuerat Sextius
Sed hoc nihil ad te intelligo pertinere. Illud te animadvertisse moleste
ferrem: ut ascriberem te in fano pecuniam iussu meo deposuisse nisi
ista pecunia gravissimis esset certissimisque monumentis testata. cui data
quo senatus consulto. quibus tuis quibus meis litteris. publio Sextio tradita esset. Quae
cum viderem tot vestigiis impressa ut in his errari non posset non ascripsi
id quod tua nihil referebat: Ego tamen ascripsisse mallem quoniam
id te video desiderare sicut scribis tibi id esse referendum. idem ipse sen-
tio: neque in eo quicquam a meis rationibus discrepabunt tue. Addis enim tu meo
iussu: quod ego quidem non addidi: nec tamen est cur negem nec si causa
esset et tu nolles negarem. Nam de sextertiis nuca centum millibus
certe ita relatum est ut tu sive frater tuus referre voluit. Sed si quid
est quod de Logeo parum gratiosum est quod ego in rationibus referendis
etiam nunc corrigere possim de eo mihi senatus consulto non sum usus: quid
per leges liceat considerandum est te certe in pecunie exacte ista referre
et meis rationibus relatis non oportuit nisi quid me fallit. Sunt enim
alii peritiores. Illud cave dubites quin ego omnia faciam que interesse tua
aut etiam velle existimem si ullo modo facere possim. quod scribis de benefi-
ciis scito a me et tribunos militares et prefectos: et contubernales
dumtaxat meos delatos esse in quo quidem me ratio fefellit liberum

enim mihi tempus ad eos deferendos existimabam dari: postea cer-
tior factus sum: xxx diebus deferri necesse esse. quibus rationes retulisse.
Sane moleste tuli non illa beneficia tue potius ambitioni reservata esse
quam mee: qui ambitione nihil uterer. De centurionibus tamen et de tribunorum
militarium contubernalibus res est in integro. genus enim horum beneficiorum
diffinitum lege non erat. Reliquum est de sestertiis centum millibus de quibus
memini mihi ante murina literas esse allatas non mei errati sed tui et tu-
lii: sed cum corrigi non posset in quo peccatum uidebat esse si modo erat fratris
tui et Tulii: sed cum corrigi non posset quoniam depositis rationibus ex provin-
tia decessimus credo me quidem tibi pro animi mei uoluntate proque
ea spe facultatum quam tum habemus: quam humanissime potuerim rescrip-
sisse: sed neque tunc me humanitatem literarum mearum obligatum puto: neque me
tuam hodie epistolam sic accepisse ut hi accipiunt. quibus epistole per hec
tempora moleste sunt. Simul illud cogitare debes me omnem pe-
cuniam: que ad me salvis legibus pervenisset ephesi apud publicanos de-
posuisse id fuisse sestertium xxii. eam omnem pecuniam pompeium abstulisse
quod ego sive equo animo: sive iniquo fero. de sestertium est equo animo ferre de-
bes et existimare: quominus ad te uel de tuis abarus ut de mea
liberalitate pervenisse. quod si mihi expensa ista sestertium tulisses: tamen que tua
est suavitas: quique in me amor: nolles a me hoc tempore existimatione
accipere. nam numeratum si cuperem non erat: sed hoc locatum me putato
ut ego te existimo. Ego tamen cum Tulius rure redierit mittam eum
ad te: si quid ad rem putabis pertinere. hanc epistolam cur non scindi
nulla causa est. Vale. Marcus cicero Lu. Mestinio salutem. prima. 5.

Grate mihi tue littere fuerunt: ex quibus intellexi: quod etiam sine
literis arbitrabar te summa cupiditate affectum esse uidendi mei
quod ego ita libenter accipio ut tamen tibi non concedam nam tecum
esse ita cotiam omnia: que opto contingant: ut uehementer uelim
Ut enim cum esset maior et uirorum et ciuium bonorum et iocundorum hominum
et amantium mei copia tamen erat nemo qui cum essem libentius quam
tecum. et pauci: quibus cum essem eque libenter. Hoc uero tempore cum

Alii interierint alii absint: alii mutati uoluntate sint. Unum medius
fidius tecum diem libentius posuerim. quam hoc omne tempus cum plerisque
eorum: quibuscum uiuo necessario. Noli enim existimare mihi non solitudinem
iocundiorem esse. qua tamen ipsa uti non licet. quam sermones eorum qui
frequentant domum meam. excepto uno aut ad summum altero. Itaque
utor eodem perfugio: quo tibi utendum censeo litterulis nostris praeterea
et conscientia consiliorum meorum. Ego enim is sum: quemadmodum
tu facillime potes existimare qui nihil numquam mea potius quam meorum
ciuium causa fecerim. cui nisi inuidisset et omnes boni. is quem
tu numquam amasti. Me enim amabas: et ipse beatus esset et omnes boni.
Ego sum: qui nullius uim plus ualere uolui. quam honestum otium: idemque
cum illa ipsa arma. quae semper timueram plus posse sensi. quam illum consen-
sum bonorum quem ego idem effeceram. quamuis tota condicione pacem
accipere malui: quam uiribus cum ualentiore pugnare. Sed et haec et multa
alia coram breui tempore licebit. neque me tamen ulla res alia Romae
detinet nisi expectatio rerum affricanarum. Videtur enim mihi res in
propinquum adducta discrimen. Puto autem mea nonnihil interesse
quamquam ipsum quid intersit non sane intelligo. Verumtamen quicquid illinc
nuntiatum sit non longe abesse a consiliis amicorum. Est enim res iam
in eum locum adducta: ut quamquam multum intersit inter eorum causas qui
dimicant. tamen inter uictorias non multum interfuturum putem. Sed
plane animus: qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior desperatis
confirmatus est multum. quem etiam tuae superiores litterae confirmarunt.
quibus intellexi quam fortiter iniuriam ferres. iuuitque me tibi cum summam
humanitatem tum etiam tuas litteras profuisse. Verum etiam scribam tene-
rior mihi animo uidebare sicut omnes fere. qui uita ingenua et beata
ciuitate et in libera uiximus. Sed ut illa secunda moderate tulimus
sic hanc non solum aduersam sed funditus euersam fortunam fortiter
ferre debemus ut hoc saltem in maximis malis boni consequamur.
ut mortem quam etiam beati contemnere debebamus propterea quod nullum
sensum esset habitura. Nunc sic affecti non modo contemnere debeamus

Condiciones pacis erant
ut cesar in galliam
pompeius in hispa-
niam proficis-
ceretur pom-
peius autem
nono
luit

Expectatio rerum affricana-
rum erat quia cato et iuba
rex ibi contra cesarem
potentissimum
exercitum cum
multis eleph-
antis para-
uerant.

sed etiam optas. Tu si me etiam diligis fruere isto otio tibique persuade
preter culpam ac peccatum qua semper caruisti et carebis homini
nihil accidere posse adte veniam brevi quod horribile sit et per-
timescendum. Ego si videbitur recte fieri posse adte veniam brevi si quid
acciderit ut mutandum consilium sit te certiorem faciam statim.
Tu ita fac cupidus mei videndi sis ut istinc te non moveas tam
infirma valitudine nisi ex me prius quesieris per litteras quid veli
te facere. Me velim ut facis diligas valitudinique tue et tranquil-
litati animi servias. Vale. Marci Tulii ciceronis epistolarum fami-
liarium liber quintus explicit: incipit eiusdem sextus feliciter
ad plures romanos. Marcus cicero salutem dic. Aulo Torquato.

ETSI EA perturbatio est omnium rerum: ut sue quemque
fortune maxime peniteat nemoque sit qui ubi-
vis quam ubi est esse malit tamen mihi dubium non est
quin hoc tempore bono viro Rome esse miserrimum
sit. Nam et si quocumque in loco quisquis est idem est
ei sensus et ea acerbitas ex interitu rerum et publicarum
et suarum. Tamen oculi augent dolorem: qui ea que ceteri audiunt
intueri cogunt: nec avertere a miseriis sinunt. Quare et si mul-
tarum rerum desyderio te angi necesse est tamen illo dolore: quo
maxime te confici audio quod Rome non sis animum tuum libera. Et si et
cum magna molestia tuos tuaque desyderes: tamen illa quidem que
suum statum tenent nec melius si adesses tenerent: nec sunt ullo
in proprio periculo nec debes tu cum de tuis cogitas aut precipuam
aliquam postulare fortunam: aut comunem recusare. De te autem ipso
Torquate est tuum sic agitare animo ut non adhibeas in consilium co-
gitationum tuarum despatione aut timorem: Nec enim is qui in te
adhuc iniustior quam tua dignitas postulabat fuit non magna signa
dedit animi erga te mitigati: nec tamen is ipse: a quo salus
petitur habet explicatam aut exploratam rationem salutis sue. Cumque
omnium bellorum exitus incerti sint ab altera victoria tibi periculum

Hoc dixit cicero sciens qua morte esset cesar per manus cassii et bruti moriturus.

nullum esse perspicio: quod quidem sentiendum sit ab omnibus interitu: ab altera
te ipsum numquam timuisse certo scio. Reliquum est ut te id ipsum quod
ego quasi consolationis loco pono maxime excrutiet commune periculum
rei publice. cuius tanti mali: quamvis docti viri multa dicant: tamen vereor
ne consolatio ulla possit vera reperiri: preter illam que tanta est.
quantum in cuiusque animo est roboris atque nervorum. Si enim bene sentire
recteque facere satis est ad bene beateque vivendum: vereor ne eum qui se
optimorum consiliorum conscientia sustentare possit miserum esse nephas
sit dicere. Nec enim arbitror nos victorie premiis ductos patriam
olim: et liberos et fortunas reliquisse. Sed quidam nobis officium iustum
et pium et debitum rei publice nostreque dignitati videbatur: Sed quid?
nec cum id faciebamus tam eramus amentes. ut explorata esset
nobis victoria. Quare si id evenit quod ingredientibus nobis in causam
propositum fuit accidere posse non debemus ita cadere animis
quasi aliquid evenerit quod fieri posse numquam putarimus: Simus
igitur ea mente: quam ratio et veritas prescribit: ut nihil in vita
prestandum nobis preter culpam putemus. Eaque cum careamus
omnia humana placate et moderate feramus: Atque hec pertinet
eo oratio: ut perditis rebus omnibus tamen ipsa virtus se sustentare
posse videatur. Sed si est spes aliqua e rebus communibus: ea tu quicumque
status est futurus carere non debes: Atque hec mihi scribenti
veniebat in mentem: me esse eum: cuius tu desperationem accusare
solitus esses: quemque auctoritate tua cunctantem et diffidentem
excitare. quo quidem tempore non ego causam nostram: sed consilium improbabam.
Sero enim nos his armis adversari videbam: que multo ante
per nosmet ipsos confirmata erant. dolebamque pilis: et gladiis non
consiliis atque auctoritatibus nostris de iure publico disceptari. Neque
ego ea que facta sunt fore cum dicebam divinabam futura
Sed quod et fieri posse et exitio exitiosum est fore si evenisset videbam
id ne accideret timebam presertim cum si mihi alterutrum de
eventu atque exitu rerum promittendum esset et id futurum quod evenit.

exploratius possem promittere. His enim rebus prestabamus que non
possunt maritimi. Usu autem armorum et militum robore inferiores
eramus. Sed tu illum animum nunc adhibe queso quo me tu esse opor
tere censebas. Hec ego scripsi quod mihi Phylargirus tuus omnia de
te requirenti fidelissimo animo ut mihi quidem visus est narravit. ut
te interdum sollicitum solere esse vehementius quod facere non debes
nec dubitare quin aut rei publice sis futurus qui esse debes aut perdita
non afflictiore conditione quam ceteri. Hoc vero tempus hoc quo ex
animati omnes et suspensi sumus. hoc moderatiore animo ferre debes quin
urbe ea es ubi nata est alta ratio ac moderatio vite. et habes Ser
vium Sulpitium quem semper unice dilexisti. qui te profecto et
benivolentia et a sapientia consolatur. cuius si essemus et auctori
tatem et consilium sequuti. togati potius potentiam quam armati
victoriam subissemus. Sed hec longiora fuerunt quam necesse fuit.
Illa que maiora sunt brevius exponam. Ego habeo cui plus quam
tibi debeam neminem. quibus tantum debeam quantum intelligis eos huius
mihi belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore intelligo. sed
quia nemo est tam afflictus qui si nihil aliud studeat nisi id quod
agit possit novare aliquid et reficere omne meum consilium operam
studium certe velim existimes tibi tuisque liberis esse debitum. Vale.

Cicero Aulo Torquato s.

+ 12 PEto a te ne me putes oblivione
tui rarius ad te scribere quam soleam sed aut gravitate vali
tudinis qua tamen iam paululum videor levari aut quia absum ab urbe
et qui ad te proficiscantur scire non possum. Quare velim ita statutum
habeas me tui memoriam cum summa benivolentia tenere. tuasque
omnes res non minori cure quam meas esse. quod maiori varietate ver
sata est adhuc tua causa quam homines aut volebant aut opinabantur mihi
crede non est pro malis temporum quod moleste feras. Necesse est
enim aut armis urgeri rem publicam sempiternis aut his positis recreari
aliquando aut funditus interire. si arma valebunt neque eos
a quibus acceperis vereri debes nec eos quos adiuvisti. aut conditione si armis

Artificialiter posuit lij hoc totiens ~

positis aut defatigatione abiectis aut victoria detractis: civitas
respiraverit dignitate frui tibi et fortunis licebit: si omnino interierint
omnia. fueritque is exitus quem vir prudentissimus iam M. Antonius
iam tum timebat: cum tantum instare malorum suspicabatur. Misera est
illa quidem consolatio: tali presertim civi et viro: sed tamen necessaria.
Nihil esse precipue dolendum cuique in eo quod accidat universis. Quis
in insit his verbis paucis: (plura enim committenda epistole non erant) si atten-
deris quod facis: profecto etiam sine meis litteris intelliges te aliquid habere quod
speres. Nihil quod aut hoc tempore aut aliquo rei publice statu timeas omnia
si interierint. tum superstitem te esse rei publice ne si liceat quidem velis
ferendam esse fortunam. presertim que absit a culpa. Sed hec hactenus
Tu velim scribas ad me quid agas: et ubi futurus sis: ut aut quo
scribam: aut quo veniam scire possim. Vale. Cicero Salutem Aulo Torquato

Suspicionibus tuis benivolentia magis adductus: quam quo res ita po-
stularet fui longior: neque enim confirmatione nostra egebat virtus
tua neque erat ea mea causa atque fortuna: ut ego cui ipsi omnia deessent
alterum confirmarem. hoc tempore brevior esse debeo: sive enim hoc esse
debeo nihil opus tum fuit tam multis verbis nihilo magis nunc opus
est. sive tum opus fuit illud satis est: presertim: cum accesserit nihil novi
Nam et si quotidie audimus aliquid earum rerum: quas ad te perferri existimo
summa tamen eadem est: eidemque exitus: quem ego tam video animo: quam ea que o-
culis cernimus. Nec quicquam video: quod non idem te videre certo scio. Nam
et si quem exitum acies habitura sit divinare nemo potest. Tamen et belli exi-
tum video: et si id minus hoc quidem certe: cum sit necesse alterutrum vin-
cere qualis futura sit hec vel illa victoria. idque cum optime perspexi tale video
nihil ut mali videatur futurum: si id vel ante acciderit: quod vel maxime
ad timorem proponitur. Ita enim vivere ut tum sit vivendum miserrimum est.
Hef. Mori autem nemo sapiens miserum dixit: ne beato quidem: sed in ea urbe in qua
hec vel plura: et ornatiora parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc
confirmo: et si levis est consolatio. ex miseriis aliorum: nullo nunc te ma-
iore in discrimine esse: quam quemvis: aut eorum: qui discesserint alteri dimicant

alteri victorem timent. Sed hec conſolatio leuiſ est. illa grauior: quare
uti ſpero: ego certe utor. Nam enim dum ero: haud angar ulla re: cum omni vacem
culpa. Et ſi non ero ſenſu omni carebo: ſed rurſus   quia
te hec mihi tu tui tua omnia communia maxime ſunt: et dum viua erunt Vale.

N4 Oti quid ad te ſcriberem nihil erat. Cicero Salutem dicit Aulo Tor.
Et tamen ſi quid eſſet ſciebam a tuiſ te certiorem fieri ſolere. De fu-
turis autem rebus: et ſi ſemper difficile eſt dicere tamen perfectum coniectura poſ-
ſis propius accedere: cum eſt res eiuſmodi cuiuſ exitus prouideri poſſit
Nunc tamen uidemur intelligere non diuturnum bellum: et ſi ipſum nonnullis ui-
deatur ſecus. Equidem cum hoc ſcribebam aliquid iam actum putabam. non quo ſit
quod difficilis erat coniectura: Nam cum omnis belli martis communis: et cum ſemper
incerti exitus preliorum ſunt: tamen hoc tempore ita magne utrinque co-
pie ita parate ad pugnandum eſſe dicuntur: ut utrorumque mirum futurum ſit: illa in-
dies ſingulos magis magisque opinio hominum confirmatur. Etiam ſi inter eas
armorum aliquantum interſit. tamen inter victorias non multum interfuturum.
alteros prope modum iam ſumus experti. De altero nemo eſt quin cogitet. cum ſit
metuendus iratus: victor armatus. Hoc loco ſi uideor augere dolorem
tuum: quem conſolando leuare debeam. Fateor me communium malorum conſolationem
nullam inuenire preter illam: que tamen ſi poſſis eam ſuſcipere maxima eſt
quaque quotidie ego magis utor conſcientiam recte uoluntatis maximam
conſolationem eſſe rerum incommodarum: nec eſſe ullum magnum malum preter
culpam a qua quoniam tantum abſumus: ut etiam optime ſenſerimus: euentuſque ma-
gis noſtri conſilij quam conſilium reprehendatur: et quoniam preſtitimus: quod debui-
mus moderate quod euenit feramus. Sed hec mihi tamen non ſumo ut
te conſoler de communibus miſeriis: que ad conſolandum maioris ingenij
et ad ferendum ſingularis virtutis indigent. Illud cuiuſuis facile eſt docere
cur precipue tu nihil dolere debeas. Eius enim: qui te tardior in te leuan-
do fuit quam forte putaremus non eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia. De
illis autem non aliter arbitror te expectare quid ſentiam. Reliquum eſt ut te
angat quod abſis a tuiſ tam diu (vel moleſta) Preſertim ab his quibus ni-
hil poteſt eſſe feſtiuius. Sed ut ad te ſcripſi antea. tempus eſt huiuſmodi.

ut suam quisque conditionem miserrimam putet. et ubi quisque sit ibi esse minime
velit. Equidem nos qui Rome sumus miserrimum esse duco. non solum quod in malis
omnibus acerbius est uidere quam audire. sed et quod ad omnes casus subitorum pericu
lorum magis obiecti sumus quam si abessem. et si me ipsum consolatorem tuum
non tam litere quibus semper studui: quantum longinquitas temporis mitigauit
quanto fuerim dolore meministi: in quo primo illam consolatio est uidisse me
prius quam ceteros. cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem: quod si casu
non diuinatione mea factum est tamen in hac fanni prudentie laude de
lector. Deinde quod mihi ad consolationem commune tecum est. si iam uocer
ad exitum uite non ab ea re publica auellar: qua carendum esse doleam pre
sertim cum id sine ullo sensu futurum sit adiuuat iam me etas. et acta
iam uita que cum cursu suo bene confecto delectatur. tum uetat in eo
uim timere. quo nos iam natura pene produxerit. Postremo is uir aut
etiam hi uiri hoc bello occiderunt. ut impudentia uideatur eandem fortunam
si res cogat recusare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum est tantum malum
quod non putem impendere. sed cum plus in metuendo mali sit: quam in eo
ipso quod timetur: desino presertim cum impendeat: in quo non modo dolor
ullus. uerum finis etiam doloris futurus sit. Sed hec satis. Multa ut plura
potius quam necesse fuit. Facit autem non loquacitas mea: sed beniuolentia
longiores epistolas. Seruium discessisse Athenis moleste tuli. Non enim dubi
to quin magne tibi leuationi solitus sit esse. quotidianus congressus et
sermo tum familiarissimi hominis tum optimi: et prudentissimi uiri. Tu
uelim te ut debes et soles tua uirtute sustentes. Ego que te uelle quaeque
ad te et ad tuos pertinere arbitrabor omnia studiose diligenterque curabo.
que cum faciam beniuolentiam tuam erga me imitabor merita non assequar.

Cicero salutem dicit Aulo Cecine.

Quotienscumque filium tuum uideo uideo.
autem fere quotidie. polliceor ei studium quidem meum et operam sine
ulla exceptione aut laboris aut occupationis aut temporis: gratiam autem atque
auctoritatem: cum hac exceptione quantum ualeam: quantumque possim: Liber
tuus et lectus est. et legitur a me diligenter. et custoditur diligen
tissime. Res et fortune mihi maxime cure sunt: que quidem quotidie.

feliciores mihi et meliores videntur multisque video: magne esse cure que res
et studio et de tua spe filium perscripsisse certo scio a dete. His autem de rebus
quas coniectura consequi possumus: nec mihi sumo: ut plus ipse
perspiciam quam te videre atque intelligere mihi persuaserim. Sed tamen quia
fieri potest: ut ea perturbatione animo cogites: puto esse meum quae sentiam
exponere. Ea natura rerum est et is temporis cursus ut non possit ista
aut tibi aut ceteris fortuna esse diuturna neque herere in tam bona causa
et in tam bonis civibus tam acerba iniuria. Quare ad eam spem quam extra
ordinem de te ipso habemus non solum propter dignitatem et virtutem
tuam: hec enim ornamenta sunt tibi et cum aliis communia. accedit tua pre-
cipua propter eximium ingenium summamque virtutem: cui me hercule hic
cuius in potestate sumus multum tribuit. Itaque ne punctum quidem temporis
in ista fortuna fuisses nisi eo ipso bono tuo: quo delectatur se violatum
putasset: quod ipsum lenitur quotidie: significaturque nobis ab his qui si-
mul cum eo vivunt. tibi hanc ipsam opinionem ingenii apud illum
plurimum profuturam: Quapropter primum fac animo forti: atque magno sis: ita n.
natus: ita educatus ita doctus es ita etiam cognitus: ut tibi id facien-
dum sit: Deinde spem quoque habeas firmissimam: propter eas causas quas scripsi. t
A me tibi vero omnia: liberisque tuis paratissima esse confidas velim
Id n. et vetustas nostri amoris: et mea consuetudo in meos: et tua
multa erga me officia postulant. Vale. Cicero Salutem d. Aulo Cecine

Vereor ne desideres officium meum: quod tibi pro nostra et meritorum
tuorum multorum: et studiorum parium coniunctione deesse non debet.
Sed tamen vereor ne litterarum a me officium requiras: quas tibi etiam pridem et
sedi misissem nisi quotidie melius expectans gratulationem: quam confir-
mationem animi tui complecti litteris valuissem. Nunc ut spero brevi gra-
tulabimur. Itaque in aliud tempus id argumentum epistole differo. his autem
litteris animum tuum quem minime imbecillum esse et audio et spero: et si non
sapientissimi ac amantissimi hominis auctoritate confirmandum etiam
atque etiam puto. Nec his quidem verbis: quibus te consoler: ut afflictum
et iam omni spe salutis orbatum. Sed ut eum de cuius incolumitate

non plus dubitem quam te memini dubitare de mea. Nam cum me ex
re publica expulissent hi qui illam cadere posse stante me non putarunt.
Memini me ex multis hospitibus qui ad me ex Asia in qua tu eras
venerant audire te de glorioso et celeri reditu meo confirmare.
Si te ratio quedam vetuste discipline quam a patre nobilissimo atque
optimo viro acceperas non fefellit: ne nos quidem nostra divinatio fallet
quam tam sapientissimorum virorum monumentis atque preceptis plurimoque
ut tu scis doctrine studio tam magno et usu tractande rei publice ma
gnaque nostrorum temporum varietate consequti sumus. Cui quidem di
vinationi hoc plus confidimus quod ea nos nihil in his tam obscuris
rebus tamque perturbatis numquam omnino fefellit: dicerem que ante futura
dixissem ni vererer ne ex eventis fingere viderer. Sed tamen plurimi
sunt testes me et initio ne coniungeret se cum Cesare monuisse Pom
peium et postea ne se iungeret. Coniunctione frangi senatus opes: diiun
ctione civile bellum excitari videbam: Atque utebar familiarissime Ce
sare. Pompeium faciebam plurimi. Sed erat meum consilium tum fidele
Pompeio tum salutare utrique. Que postea providerim pretereo. Nolo
enim hunc optime de me meritum existimare ea me suasisse Pompeio quibus
ille si paruisset esset is quidem clarus in toga et princeps: sed tantas opes quan
tas nunc habet non haberet. Eundum in Hyspaniam censui quod si fecisset civi
le bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis non tam pug
navi ut liceret quam ut quoniam ipso consule pugnante populus iusserat haberetur.
Causa belli orta est. Quid ego pretermisi aut monitorum aut querellarum cum
vel iniquissimam pacem iustissimo bello anteferrem. Victa est auctoritas
mea non tam a Pompeio (nam is movebatur) quam ab his qui duce Pom
peio freti per oportunam et rebus domesticis et cupiditatibus suis illius belli
victoriam fore putabant. Susceptum bellum est gestante me. depulsum
ex Italia manente me quoad potui. Sed valuit apud me plus pudor
meus quam timor. Veritus sum deesse Pompei saluti cum ille aliquando non
defuisset mee. Itaque vel officio vel fama bonorum vel pudore victus
ut in fabulis Amphiraus. sic ego prudens et sciens ad pestem ante

oculos positam sum profectus quo in bello nihil adversi accidit non
non predicente me. Quare quoniam ut augures et astrologi solent ego
quoque augur publicus ex meis superioribus predictis constitui apud te
auctorem augurii et divinationis mee. Debet habere fidem nostra
predictio. Non igitur ex alitis volatu nec e cantu sinistro obscinis ut
in nostra disciplina est nec ex tripudiis solstiamis aut somniis tibi augu-
ror. Sed habeo alia signa que observem que etsi non sunt certiora
tamen habent vel obscuritatis vel erroris. Notantur autem mihi ad divi-
nandum signa duplici quadam via quorum alterum duco a Cesare ipso al-
terum ei temporum civilium natura atque ratione. In Cesare hec sunt mi-
tis clemensque natura qualis exprimitur preclaro illo libro querelarum tua-
rum. accedit quod mirifice ingeniis excellentibus quale est tuum delectatur.
Preterea cedit multorum iustis et officio incensis non inanibus aut am-
bitiosis voluntatibus in quo vehementer eum consentiens Ethruria mo-
vebit. Cur hec igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat se sustinere
causas posse multorum si tibi cui videtur iustius irasci posse concesserit.
Que est igitur ingens spes ab irato. eodem fonte se hausturum intelli-
get laudes suas e quo sit leviter aspersus. Postremo homo est valde
acutus et multum providens intelligit te hominem in parte Italie minime
contemnenda facile omnium nobilissimum et in communi rei publice cuiusvis summorum
tue etatis vel ingenio vel gratia vel fama populi romani parem esse non
non posse te [illegible] prohibere rei publice diutius nollet hoc temporis
potius esse aliquod beneficium quam suum. Dixi de Cesare. Nunc dicam et
temporum rerumque natura. Nemo est inimicus ei cause quam Pom-
peius animatus magis quam paratus susceperat qui vel nos malos ci-
vis dicere aut improbos audeat homines. In quo admirari soleo gra-
vitatem et iustitiam et sapientiam Cesaris numquam nisi honorificentissime
Pompeium appellat. At in eius persona multa fecit asperius armorum
et victorie ista sunt facta non Cesaris. At nos quemadmodum est
complexus. Cassium sibi legavit. Brutum Gallie prefecit Sul-
picium Grecie Marcellum cui maxime succensebat cum summa illius

Nota de modestia Cesaris

dignitate restituit quo igit̃ hec spectant. Rex hac nã ꝯcauliũ tem
porũ non patientur. nec manens nec mutata ratio feret. primũ ut
non causa pari eadem sit ꝯ conditio ꝙ fortuna oĩuꝫ Deinde ut eam
ĩ ciuitatem boni uiri ꝯ boni ciues nulla ignominia notati non re
uertant. inqua tot nephariorꝫ scelerũ condemnati reuerterũt.
Habes augurium. quo siquid dubitarem non potius uterer ꝙ illa ꝯ̃
solatione qua illa consolatione qua facile fortem uirũ sustentarem
Te si explorata uictoria arma sũpsisses pro re. pu. ita enĩ tum puta
bas non minus esse laudandũ. sin propt̃ incertos exitus euentꝰ
bellorũ posse accidere. ut uinceremur putasses non debeṝ te ad
secundam fortunã bene paratũ fuisse: Aduersam te ferre nul
lo mõ posse. Disputarem etiã ꝙto solatio tibi consciã: tui facti ꝙ
te ut delectationi inrebus aduersis littere esse deberent. comẽ
morarem non solũ ueterꝫ ꝫ horũ ꝙ recentiũ: at duci: ut comitum
tuorũ grauissimos casus ꝙ externos multos claros uiros notare
Leuat enĩ dolorem ꝯis quasi legis: ꝯ humane conditionis recor
datio Exponerem ꝙ que admonꝫ ꝙ quãta ĩ turba ꝙtaꝙ ĩ confusiõe
rerũ omnĩuꝫ uixerimus Necesse est enim minore desyderio pdi
ta re pu carere ꝙ bona. Sed hoc gnẽ nihil opus est: ĩcolumem te cito
ut spero: uel potius ut pspicio uidebimus Interea tibi absenti ꝯ huic
qui adest imagini aĩ ꝯ corporis tui constantissimo atꝙ optimo filio
tuo: studiũ officiũ operam laborem meũ: iam pdem ꝯ pollicitus sum
ꝯ detuli. Nunc hoc amplius. ꝙ me amicissime quotidie magis cesar
amplectitur. familiares qdem eius sicut neminem apud quẽ qcqd ualebo
auctoritate ut gratia ualebo tibi Tu cura ut cum firmitudine ꝯ̃ si
lium te ꝯ spe optima sustentes ✝ uat. Cecina ciceroni. Salutem dic.

Q[17]Vod tibi non tam celeriter liber est redditus: ignosce timori
nrõ. ꝯ miserere ĩ temporis. Filius ut audio pertimuit. Neqꝫ ĩ iniuria
si liber exisset: quando nõ tam interest. quo animo scribat ꝙ quo
accipiatur ne ea res inepte mihi noceret. cum presertim adhuc
stili mei poenas dem. qua qdem ĩ re singulari sum facto nam cũ

commendandum

comendandū scripture lrā tollat/ stultitia fama multetur. meus
error exilio corrigatur cuius summa criminis est quod armatus ad
uersario maledixi. Nemo nostrū est ut opinor qui vota victorie
sue fecerit Nemo quoque cum de alia re immolaret tamen eo quidem ipso
tempore ut quam primū cesar superaretur optaret. Hoc si non cogi
tat omnibus rebus felix est. si scit et persuasus est quid irascitur
ei qui aliquid scripsit contra suam voluntatem cum ignoscat
omnibus qui multa deos venerati sunt contra eius salutem. Sed
ut eodem reuertar causa hec fuit timoris. Scripsi de te parce me
dius fidius ac timide non reuocans me ipse sed pene refugiens.
Genus autem hoc scripture non modo liberum sed incitatū atque latū
esse debere quis ignorat. Solutū existimatur esse alteri maledicere.
Tamen cauendum est ne in petulantiam incidas impeditū se ipsum
laudare ne vitiū arrogantie assequatur. Solum uero liberum est aliū
laudare. de quo quicquid detrahas necesse est aut infirmitati aut inui-
die assignetur. At nescio an tibi gratius opportuniusque acciderit. Nam
quod preclare facere non possem primū munus erat non attingere
secundū beneficiū est quam parcissime facere. Sed tamen ego quidem me
sustinui. multa minui multa sustuli. complura ut posui quidem quem
admodū igitur scalarū gradus si alios tollas alios incidas non
nullos male herentes relinquas ruine periculum struas non as
sensum pares. sic tot malis tum vinctum tum fractum studium
scribendi quid dignū auribus aut probabile potest afferre. Cum
uero ad ipsius cesaris nomen ueni toto tempore contremisco non
pene metu sed illius iudicii. Totum enim cesarem non noui. quem
putas animū esse ubi secum loquetur. Hoc probabit hoc verbū su
spiciosum est. Quid si hoc mitto. aut vereor ne peius sit. Ego uero
laudo aliquem non offendo cum porro offendam quid si uult.
armati stilum persequitur. victi et nondum restituti quid faciet. Auges
tu mihi timorem qui in oratore tuo caues tibi per brutum et ad
excusationem socium queris. Ubi hoc omnium patronus facit quid

Cicero omnium patronus in oratore

me veterem tuu nunc omniu clientem sentire oportet. In hac igr
calumnia timoris et cece suspicionis tormento: cum plurima ad ali
eni sensus coniectura non ad suu iudicium scribant: q difficile
sit euadere: si minus expertus es: qre ad omnia summu atq excellens
ingenium armauit nos sentimus. Sed tamen ego filio dixera
librum tibi legeret et auferret aut ea conditione daret si reciperes
te correpturum. Hoc si totum alium faceres. De Asiatico itinere
qqq summa necessitas premebat ut imperasti feci. te pro me quid hor
ter. Vides tempus uenisse. quo nunc necesse sit de nobis constitui.
Nihil est mi cicero q filium meu expedies. adolescens est. oia
excogitare uel studio. uel etate uel metu non potest. totu
negotiu si sustineas oportet. in te mihi omnis fides spes est. Tu
pro tua prudentia: quibus rebus gaudeat: quibus capiatur cesar
tenes. a te omnia proficiscantur et per te ad exitu producatur necesse est.
Apud ipsum multu apud eius omnes plurimu potes. Unu tibi
si persuaseris in hoc esse tui muneris si quid rogatus fueris ut fa
cias qqq id magnu et amplum est sed totum tuu esse omnis
perficies nisi forte aut in miseria nimis stulte aut in amicitia ni
mis impudenter tibi onus impono. sed utriusq rei excusatione
tue uite: consuetudo dat. Nam q ita consuesti pro amicis labo
rare non iam sic sperant abs te: sed etiam sic imperant tibi fami
liares. Quod ad librum attinet quem tibi filius dabit. peto a
te ne exeat: aut ita corrigas ne mihi noceat. Vale. Cicero Cecine Salutem plurimam dicit.

Isti amici erant consi liarii cesaris

Cum esset mecum Largius homo tui studiosus locutus: Kal. Ian. tibi prefinitas esse q omnibus rebus per
spexeram. que Balbus et Oppius absente cesare egissent ea so
lere illi rata esse egi uehementer cum his ut hoc mihi darent
tibi in Sicilia q uellemus esse uti liceret. qui mihi cum sueuis
sueuissent aut libenter polliceri si quid esset huiusmodi quod eorum
animos non offenderet. aut et negare et afferre rationem cur
negarent huic mee rogationi potius non continuo responderunt.

Eodem die cum ad me reuerterunt: mihi hec dederunt ut esses in
Gallia quoad uelles se prestaturos nihil ex eo te offensionis ha
biturum: quare quid tibi permittatur cognouisti: quid mihi pla
ceat puto te scire oportere. Acceptis his rebus litterae a te mihi red
ditae sunt quibus a me consilium petis: quod sim tibi auctor in Sic
ilia ne subsidas: aut ad reliquias Asiaticae negotiationis proficiscar.
Haec tua deliberatio non mihi conuenire uisa est cum oratione
Largii: Ille enim mihi quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commo
rari: ita loquutus erat: Tu autem quasi concessum sit ita deliberas.
Sed ego. siue hoc siue illud est in Sicilia censeo commorandum: pro
pinquitas locorum. uel ad impetrandum adiuuat: crebris literis et nun
tijs: uel ad reditus celeritatem re aut impetrata: aut quod spero
aliqua ratione confecta: Quamobrem censeo magnopere commorandum
T. Furfano postumio meo familiari: legatisque eius item meis fami
liaribus. diligentissime te commendabo: cum uenerint: Erant enim omnes
Mutinae: uiri sunt optimi et tui similium studiosi et mei necessarij
Quae mihi uenient in mentem: quae ad te pertinere arbitrabor: ea
mea sponte faciam: Si quid ignorabo de eo admonitus omnium
studia uincam: Ego etsi coram de te cum Furfano: ita loquar: ut
tibi litteris meis ad eum nihil opus sit: Tamen quoniam tuis placuit te
habere meas litteras: quas ei redderes: morem his gessi: earum
litterarum exemplum infrascriptum est. Cicero Furfano proconsuli s.

Cum Aulo Cecina: tanta mihi familiaritas: consuetudoque
semper fuit: ut nulla maior esse possit: Nam et patre eius
claro homini et forti uiro plurimum usi sumus: et hunc a puero
quod et spem mihi magnam afferebat summae probitatis: summaeque
eloquentiae et uiuebat mecum coniunctissime non solum officijs
amicitiae sed etiam studijs communibus: sic semper dilexi: ut nullo cum homine
coniunctius uiuerem: Nihil attinet me plura scribere: quod mihi ne
cesse est eius salutem et fortunas: quibuscumque rebus possim tueri
ut uides: Reliquum est ut cum cognorim pluribus rebus: quid tu

et de bonorum fortuna et de rei publicae calamitatibus sentires. nihil a te
petam nisi ut ad eam voluntatem quam tu sponte erga Cecinam
habiturus esses tantus cumulus accedat commendatione mea quanti
me a te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale. Cicero

Ego quanti te faciam semper quantique fecerim quanti me a te fieri s. d. Trebiano
intellexerim sum ipse mihi testis. Nam et consilium tuum
vel casus potius diutius in armis civilibus commorando semper
magno mihi dolore fuit et hic eventus quod tardius quam est aequum
et quam ego vellem recipias fortunam et dignitatem tuam mihi
non minori curae est quam tibi semper fuerunt casus mei. Itaque et Po
stumio et Sextio et saepissime Attico nostro proximeque Theude
liberto tuo totum me patefeci et haec his singulis saepe dixi qui
cumque re possem me tibi et liberis tuis satisfacere cupere. idque tu
ad tuos velim scribas. Haec quidem certe quae in potestate mea
sunt ut operam consilium rem fidem meam sibi ad omnes res
paratam putent. Si auctoritate et gratia tantum possem quantum in ea re
publica de qua ita meritus sum posse deberem. Tu quoque is esses qui
fuisti cum omni gradu amplissimo dignissimus tum certe or
dinis tui facile princeps. Sed quoniam eodem tempore eadem de
causa nostrum uterque cecidit et illa polliceor quae supra scripsi
quae sunt adhuc mea et ea quae praeterea videor mihi ex aliqua
parte retinere tamquam ex reliquiis pristinae dignitatis. Neque enim
ipse cesar ut multis rebus intelligere potui est alienus a nobis
et omnes fere familiarissimi eius casu devincti magnis et veteribus
meis officiis me diligenter observant et colunt. Itaque si quis mihi
erit aditus de tuis fortunis id est de tua incolumitate in qua sunt
omnia agenda quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus
adducor ut sperem agam per me ipse. et moliar et singula per
sequi non est necesse universum studium meum et benivole
ntiam ad te defero. Sed magni mea interest hoc tuos omnes
scire. quod tuis litteris fieri potest. ut intelligant omnia Ciceronis

patere Trebeliano. hoc eo pertinet ut nihil existiment esse tam diffile quod non pro te susceptum mihi iocundum sit futurum. Antea misissem ad te litteras si genus scribendi invenirem. Tali enim tempore aut consolari amicorum est aut polliceri. Consolatione non utebar quod ex multis audiebam quam fortiter sapienterque ferres iniuriam temporis quamque te vehementer consolaretur conscientia factorum et consiliorum tuorum. quod quidem si facis magnum fructum studiorum optimorum capis: in quibus te semper scio esse versatum. idque ut facias etiam atque etiam te hortor: simul et illud tibi homini peritissimo rerum et exemplorum et omnis vetustatis ne ipse quidem rudis: sed in studio minus fortasse: et in rebus atque usu plus etiam quam vellem versatus: spondeo tibi istam acerbitatem et iniuriam non diuturnam fore. Nam et ipse: qui plurimum potest: quotidie mihi delabi ad equitatem et ad rerum naturam videtur: et ipsa causa ea est: ut iam simul cum re pu. quae in perpetuum iacere non potest necessario reviviscat atque recreetur quotidieque aliquid fit lenius et liberalius quam timebamus. quae cum in temporum inclinationibus saepe parvis posita sint omnia momenta observavimus. neque ullum praetermittemus tui iuvandi et levandi locum. Itaque illud alterum quod dixi litterarum genus quotidie mihi ut spero fiet proclivius. ut etiam polliceri possim. id re quam verbis faciam libentius. Tu velim existimes et pluris te amicos habere quam qui in isto casu sint ac fuerint quantum quidem ego intelligere potuerim: et me concedere eorum nemini. fortem fac animum habeas et magnum et quod est in uno te. quae sunt in fortuna temporibus regentur et consiliis nostris providebuntur. Cicero salutem dicit Trebelliano.

Dolobellam antea tantummodo diligebam obligatus ei nihil eram. nec enim mihi acciderat opus esse et ille mihi debebat quod non defueram eius periculis. Nunc tanto sum devinctus eius beneficio quod et antea in re et hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer ut te quoque mihi gratulari quam gratias agere malim. Alterum omnino non desidero. Alterum vero facere poteris. Quod reliquum est.

quam tibi virtus et dignitas tua reditum ad tuos aperuit. est tue sapientie ma-
gnitudinisque animi: quid amiseris oblivisci: quid recuperaris cogitare.
Vives cum tuis: vives nobiscum. plus acquisisti dignitatis quam amisisti rei
familiaris: que ipsa tum esset iocundior: si ulla esset respublica. Vestorius
noster familiaris: ad me scripsit mihi te maximas gratias agere. Hec
predicatio tua mihi valde grata est: eaque te uti facile patior: cum apud
alios: tum me hercule apud Sironem nostrum amicum. Que enim facimus
ea a prudentissimo quoque maxime probabilia esse volumus. Te cupio
videre quamprimum. Vale. Cicero Appio salutem plurimam dicit.

GRatulor tibi mi balbe: vereque gratulor: nec sum tam stultus ut
te usura falsi gaudii frui velim: deinde frangi repente atque ita
ut nulla res te ad equitatem animi possit postea extollere. Egi tuam
causam apertius quam mea tempora ferebant. Vincebatur enim fortu-
na ipsa debilitate gratie nostre: tui caritate: et meo perpetuo er-
ga te amore culto a te diligentissime. Omnia promissa: confirmata
certa: et rata sunt: que ad reditum et ad salutem tuam pertinent. vidi
cognovi interfui. Et enim omnes cesaris familiares satis oportune
habeo implicatos: consuetudine et benivolentia sic: ut cum ab illo
discesserint me habeant proximum. hoc Pansa: hyrtius. balbus oppius
Marius postumius: plane ita faciunt: ut me unice diligant. Quod
si mihi per me efficiendum fuisset non me peniteret pro ratione
temporis ita esse molitum: Sed nihil est a me inservitum temporis
causa: veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt
quibuscum agere non destiti. principem tamen hirtius Pansa
tui studiosissimum. mei cupidum: qui valeret apud illum non minus
auctoritate quam gratia. Cimber autem illius mihi plane satisfecit
valent tamen apud cesarem non ambitiose rogationes quam ne-
cessarie: quodque quia cimber habebat: plus valuit quam pro aliquo ullo
valere potuisset. Diploma statim non est datum: quod mirifica est
improbitas in quibusdam: qui tulissent acerbius veniam tibi dari
quam illi appellant tubam belli civilis. multaque ita dicunt: quasi non

gaudeant illud bellum incidisse: quare visum est occultius
agendum: neque ullo modo divulgandum de te iam esse perfectum. sed
id erat perbrevi: nec dubito quin legente te has litteras: confecta iam res
futura sit. Pansa quidem mihi gravis homo et certus. non solum mi-
hi confirmavit: verum etiam perceleriter recepit: se ablaturum diplomata
mihi tamen placuit hec ad te perscribi: minus enim te firmum sermo
Epuleie tue. lachrimeque declarabant: quam significant tue littere.
Atque illi arbitrabantur: cum a te abessent: ipse te multo ingra-
viore cura futurum: quare magnopere putavi angoris et dolo-
ris tui levandi causa: pro certis ad ea: que essent certa perscribi.
Scis me antea sic solitum esse scribere ad te magis ut consolarer
fortem virum: atque sapientem. quam ut exploratam salutis ostenderem.
nisi eam: quam ab ipsa re publica cum hic ardor extinctus esset spe-
rari oportere censerem: recordare tuas litteras. quibus: et magnum
animum mihi semper ostendisti: et ad omnes ferendos casus: consta-
tem: ac paratum: quod ego non mirabar: cum recordarer te: et
a primis temporibus etatis in re publica esse versatum: et tuos magistratus
in ipsa crimina incidisse salutis: fortunarumque communium: et in hoc
ipsum bellum esse ingressum non solum ut victor beatus: sed
etiam: ut si ita accidisset victus et sapiens esses. deinde cum studium
tuum consumas in virorum factis memorie prodendis: conside-
rare debes nihil tibi esse committendum: quamobrem eos quos la-
udas te consimillimum non prebeas: sed hec oratio magis esset
apta ad illa tempora: que iam effugisti. Nunc vero te tantum para
que iam effugisti ad hec nobiscum ferenda: quibus ego si quam me-
dicinam invenirem. tibi quoque eam traderem: sed est unum perfugium
doctrine et litterarum. quibus semper usi sumus: que secundis rebus de-
lectationem modo habere videbantur: nunc etiam salutem: sed
ut ad initium revertar: cave dubites: quin omnia de salute ac
reditu tuo perfecta sint. Vale. Cicero Ligario salutem plurimam dicit

13 Etsi tali tuo tempore me: aut consolandi: aut iuvandi

tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat. tam̄
adhuc id non fecerim: quia nec lenire uidebar oratione neq; leuarī
poſſe dolorem tuū: postea uō q̄ magnā ſpem haber cepi fore ut te bre-
ui tempore incolumem haberemus facere non potui. q̄n tibi & ſen-
tentiam & uoluntatem declararem meam. primū igitur ſcribā
q̄ intelligo & pſpicio non fore in te Caeſarem duriorem: Nam
& res quotidie & dies & opinio hominū: & ut uidetur etiam ſua
natura mitiorem facit. idq; tum de reliquis ſentio: tū de te etiā
audio ex familiariſſimis eius: quibus ego ex eo tempore: quo pri-
mū ex affrica nuntius uenit ſupplicare unā cum fratribus tuis
non deſtiti quorū q̄dem & uirtute et pietate & amoris in te ſin-
gularis: & aſſidua & ppetua cura ſalutis tuae tantū proficit ut
nihil ſibi ſit q̄d non ipſum Caeſarem tributurū exiſtimem: Sed
ſi tardius ſit q̄ uolumus. magnis occupationibꝫ eius: a quo omīa
petuntur aditus ad eum difficiliores fuerunt & ſimul affricanę
cauſę iratior diutius uelle uidetur eos habere ſollicitos: a q̄bꝫ ſe pu-
tat diuturnioribus moleſtiis conflictatū. ſed hoc ipſū intellegi-
mus eum quotidie remiſſius & placatius ferre: Quare mihi crede
& memorię manda me tibi id affirmaſſe te in iſtis moleſtiis nō
diutius futurū quando quid ſentirem expoſui quid uellem tua cā-
re potius declarabo q̄ oratione: & ſi tantū poſſem: q̄tum ī ea re pu-
de qua ita ſum meritus: ut tu exiſtimas poſſe debebam: ne tu q̄dem in-
comodis eſſes: Eadem enim cauſa opes meas fregit quę tuā ſalu-
tem in diſcrimen adduxit Sed tamen q̄cq̄d imago ueteris meę di-
gnitatis: q̄cq̄d reliquae gratię ualebunt ſtudiū: conſiliū opā gratiā fi-
des meā nullo loco deerit tuis optimis fratribꝫ. Tu fac fortem habeas
animū quem ſemꝑ habuiſti: pmū ob eas cauſas: quas ſcripſi: deī-
q̄ ea de re ſemꝑ uoluiſti: atq; ſenſiſti ut nō modo cū ſecunda ſpar-
debeas: ſed etiam: ſi omīa aduerſa eēnt: tamen conſcīa & factorū
& conſiliorū tuorū: q̄cumq; acciderent fortiſſimo animo ferre de-
beres: Vale. Marcus cicero ſalutem plurimam dicit.

\+ ME. scito omnem meũ laborem omnem operam curam studiũ
14 in tua salute consumere. Nam cum te semp maxime dilexi tũ
plexus. singula tum fratrum tuorum: quos eque atque te sũma beniuo
uolentia sum complexus: singularisque pietas amorque fraternus: nul
lum me patitur officii erga te. studiique munus: aut temporis pre
termittere. Sed que faciam fecerimque pro te ex illorum litteris quam ex
meis malo cognoscere. quid autẽ sperem. aut confidam. et exploratũ
habeam de salute tua. id tibi a me declarari uolo. Nam si quisquam est ti
midus in magnis periculosisque rebus. semperque magis aduersos rerum
exitus metuens: quam sperans secundos: Ego is sum. et si hoc uitiũ est eo
me non carere confiteor. Ego idem cum ad .II. kł. intercalares pri
ores. rogatu fratrum tuorum uenissem mane ad cesarem atque ad
omnem adeundi: et conueniendi illius indignitatem: et molestiã
ptulissem cum fratres et propinqui tui iacerent ad pedes et ego essem
loquutus que causa que tuũ tempus postulabat non solũ ex ora
tione cesaris que sane mollis et liberalis fuit: sed et ex oculis et uultu
et multis preterea signis quę facilius pspicere potui quam scribere: hanc
in opinionen discessi. ut mihi tua salus dubia non esset. quã ob
rem fac animo magno fortique sis. et si turbidissima sapienter ferebas: tran
quilliora recte (leete) feras. Ego tamen sic tuis rebus adero. ut difficilimis
neque solũ cesari: sed etiam amicis eius omnibus: quos mihi amicis
simos esse cognoui pro te sicut adhuc feci libentissime supplicabo. Vał.

\+ 15 TIbi gratulor. mihi gaudeo. te amo. tua tueor. Ci. Basilio. s. p.
a te amari et quid agas: quidque agatur certior fieri uolo. Bithi

\+ SI mihi tecum non multe et iuste amicitie micus ciceroni. s.
16 priuatim essent repeterem initia amicitie ex parentibus nostris
quod faciendum his existimo: qui paternam amicitiam nullis ipsi of
ficiis prosequuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cui
fiducia peto a te ut absentem me quibuscumque in rebus opus fuerit tu
eare: si nullũ officium apud me intermoriturũ existimas. Vał. Cicero

\+ 17 COm ceterarum causa cupio esse aliquando. Lepte. Bithinico. s.

ſ em pu constitutam. tum velim mihi credas accidere id quo
magis expectavi promissum tuum quo in litteris utris scribis eum si ita
sit te meum esse facturum. gratissima mihi tua voluntas est facisque
nihil alienum necessitudine nostra iudicijsque patris tui de me summi
viri. Nam sic habeto beneficiorum magnitudine eos qui temporibus
valuerunt aut valeant coniunctiores tecum esse quam me necessitu-
dine neminem. Quamobrem grata mihi est et memoria tua
nostre coniunctionis et eius etiam augenda voluntas. Vale. Cicero
Simul accepi a Seleuco tuo litteras statim quesivi Lepte s. d.
e Balbo per codicillos quid esset in lege. rescripsit eos qui fa-
cerent preconium vetari esse in decurionibus qui fecissent non ve-
tari. Quare bono animo sint et tui et mei familiares. neque enim erat
ferendum cum qui hodie aruspicinam facerent in senatum legerentur
eos qui aliquando preconium fecissent in municipiis decuriones esse non licere.
De hispanis novi nihil. magnum tamen exercitum Pompeium habere
constat. Nam Cesar ipse ad nos misit exemplum Paciaeci litterarum
in quo erat illas undecim esse legiones. Scripsit et Messala Q. Salasso
P. Curtium fratrem eius iussu Pompei inspectante exercitu inter-
fectum quod consensisset cum hispanis quibusdam si in oppidum nescio
quod Pompeius rei frumentarie causa venisset eum comprehenderent
ad Cesaremque deducerent. De tuo magno negotio quod sponsores pro Pom-
peio si Galba consponsor tuus redierit homo in re familiari non
parum diligens non desinam cum illo communicare si quid expedi-
ri possit quod videbatur mihi ille confidere. Oratorem meum tan-
topere a te probari vehementer gaudeo. me quicquid habuerim iudicii de
dicendo in illum librum contulisse. qui si est talis qualem tibi vi-
deri scribis ego quoque aliquid sum. si aliter non recuso quin quantum
de illo libro tantundem de mei iudicii fama detrahatur. Leptam
nostrum cupio delectari iam talibus scriptis. etsi abest maturitas etatis
iam imbui personare aures eius huiusmodi vocibus non est inutile.
Me Rome tenuit omnino Tullie mee partus. sed cum ea quemadmodum

Credo quod hic intelligat de
pompei magni qui mor-
tuo patre monitu catonis
qui uticam tenebat in
hispaniam profectus
est et ibi grandem
paraverat exercitum
aut per res hispa-
nas intelligit
de petreio et
affranio qui
iussu pom-
pei ma-
gni
cum magno
ibi erant
exercitu
tandem
a cesare
fuit de-
victi

plures ora-
toris

Spero satis firma sit: tenetur tamen diu a dolabelle procuratoribus
exigam primam primam pensionem et me hercle non tam sum pe
grinator iamque solebam edificia mea me delectant et otium do
mus est quod nulli mearum villarum cedat omni otium dilectissima
regione maius. Itaque ne littere quidem mee impediuntur in quibus
in quibus sine ulla interpellatione versor et vacat ut arbitror hic te
nos quod esse hic nos videbis. Lepta suavissimus edificat Stehoda quam ha
beat morem. Marcus cicero salutem plurimam dicit felici

M. Fulam officium esse fundi tui gaudeo eius phalernum mihi
semper idoneum visum est de diversorio si modo recti satis est
ad comitatum nostrum recipiendum cetero qui mihi locus est non
displicet nec eam re petrinum tum deseram. Nam et villa et amoe
nitas illa commemorationis est non diversorii de curatione aliquid
munere pro regiorum cum appio locutus sum. Nam balbum postea
quam profectus non vidi tantis pedum doloribus afficitur ut se
conveniri nolit omnino de tota re ut mihi videris sapientius feceris
si non curaris quod eo labore assequi vis nullo modo assequere
Tanta est enim temporum multitudo ut et his aliquis potius effluat
quam novo sit aditus presertim qui nihil afferat preter operam
in qua die se dedisse beneficium putabit si modo ipsum satis non
accepisse sed tamen aliquid videbimus in quo sit spes aliter
quidem non modo non appetendum sed etiam fugiendum puto ego
ad urbe diutius arbitror commoraturum quoad ille quandoque sit
veniat Vale. Marcus cicero salutem plurimam dicit

+ DEderam triduo ante Sempronio planco litteras ad te nunc crebro = pueris =
tuis te ut antea consolabar hoc tempore monebo. Nihil
tibi puto esse utilius quam ibidem operiri quoad scire possis longe et
hyemalis et minime portuose periculum quod vitaveris ne illud quidem
non quam illud subito cum certi aliquid audieris te istinc posse pro
ficisci nihil preterea cur advenientibus te offerre gestias. Multa pre
terea metuo quequid chilone nostro communicavi quod multis loco opor

timore in his malis nullo esse potuisti. ex quo te quotienscumque opus erit facillime et expeditissime conferas. Quod si recipiet ille se ad tempus aderis. Sin quomodo accidere possunt aliqua res eum imitit impediet ut morabitur tu ibi eris. ubi omnia scire possis. hoc mihi prorsus valde placet. de reliquis ut te per litteras saepe hortatus sum. ita velim tibi persuadeas. te in hac causa nihil habere quod tibi timendum sit preter communem casum civitatis. qui etsi est gravissimus. tamen ita viximus et id etatis iam sumus. ut omnia que non nostra culpa nobis accidant fortiter ferre debeamus. hic tui omnes valent. summaque pietate te desiderant et diligunt et colunt. Tu cura ut valeas. aut te istinc ne temere commoveas rogo.

21 Etsi cum ad te scribebam. aut appropinquare *Ci. Toranio s.* exitus huius calamitosissimi belli. aut iam aliquid actum et confectum videbatur. Tamen quotidie commemorabam te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem et me tibi. solosque nos vidisse. quantum esset in eo bello mali. in quo spe pacis exclusa ipsa victoria futura esset acerbissima. que aut interitum allatura esset si victus esses. aut si vicisses servitutem. Itaque ego. quem tum fortes illi viri et sapientes. Domitii et Lentuli timidum esse dicebant. (eram plane) timebam enim ne evenirent ea que acciderunt. Idem nunc nihil timeo. et ad omnem eventum paratus sum. cum aliquid videbatur caveri posse. tum id negligi dolebam. Nunc vero eversis omnibus rebus. cum consilio nihil profici possit. una ratio videtur. quicquid evenerit ferre moderate. presertim. cum omnium rerum mors sit extremum. et mihi sim conscius me quoad licuerit dignitati rei publice consuluisse. et hac missa salutem retinere voluisse. Hec scripsi. non ut de me dicerem. sed ut tu qui coniunctissima fuisti mecum et sententia et voluntate eadem cogitares. Magna enim consolatio est. cum recordare. etiam si secus acciderit te tamen recte vereque sensisse. Atque licet aliquando rei publice statu nos frui. nosque conferre sollicitudines nostras. quas pertulimus. tum cum

Bonus civis conservator rei publice :–

timidi videbamur. quia dicebamus ea futura que facta sunt. De tuis
rebus nihil esse quod timeas preter universe rei pu. statum confirmo
De me autem sic velim iudices quantum ego me possum tibi saluti
tue. liberisque tuis summo cum studio presto semper futurus. vale. Cicero

NON ea res me deterruit: quominus postea quam Domitio salutem.
22 in Italiam venisti litteras ad te mitterem. quod tu ad me nul
las litteras miseras. sed quia nec quid tibi pollicerer. ipse egens
rebus omnibus. nec quid suaderem. cum mihimet ipsi consili
um deesset. nec quid consolationis afferrem in tantis malis re
periebam. hec quamquam nihilo meliora sunt nunc sed etiam: atque etiam
multo desperatiora. tamen inanis esse meas nullas: quam litteras ma
lui. Ego si te intelligerem. plus conatum esse suscipere. rei pu. causa
muneris: quam quantum prestare potuisses: tamen quibuscumque in rebus
possem ad eam conditionem te vivendi: que daretur. quiete
esset hortarer. Sed cum consilium tui bene fortiterque suscepti: eum
tibi finem statueris: quem ipsa fortuna terminum nostrarum con
tentionum esse voluisset: oro obtestorque te pro vetere coniuncti
one ac necessitudine proque summa in te benivolentia mea et tua
in me pariter ut te nobis parenti coniugi tuisque omnibus quibus es fui
stique semper carissimus salvum conserves incolumitati tue tuorumque
ex tua qui pendent consulas. ea ut didicisti. queque ab adolescentia pulcher
rime a sapientissimis viris tradita memoria et scientia comprehen
disti. his hoc tempore utare quos coniunctos summa benivolentia
plurimisque officiis amisisti eorum desyderium si non equo animo: at forti
feras. Ego quid possim nescio. vel potius me parum posse sentio. illud tamen
ita polliceor me quecumque saluti dignitatique tue conducere arbitrabor
tanto studio esse facturum quanto semper tu et studio et officio in meis rebus
fuisti. hanc meam voluntatem ad matrem tuam optimam feminam. tuique amantissimam
tissimam detuli. Si quid ad me scripseris ita faciam ut te velle intellexero
Si autem tu minus scripseris: ego tamen omnia que tibi utilia esse arbitrabor
summo studio. diligenterque curabo vale. Τέλος. Τέλος. Τέλος.

Marci tulii ciceronis epistolarum familiarium liber Septim(us)
Incipit feliciter ad M. Marium. M. ci. S. d. M. Mario

SI TE dolor aliquis corporis. aut infirmitas ualitu-
dinis tuae tenuit quominus ad ludos uenires: fortunae
magis tribuo: q(uam) sapientiae tuae. Sin haec quae ceteri
mirantur contemnenda esse duxisti: et cum per ua-
litudinem posses uenire: tamen noluisti: utrumq(ue) laetor
et sine dolore corporis te fuisse: et animo ualuisse: cum ea quae
sine causa mirantur alii neglexeris: modo ut tibi constiterit fru-
ctus otii tui quo q(ui)dem perfrui mirifice licuit: cum esses in ista amoe-
nitate pene solus relictus. Neq(ue) tamen dubito: q(uin) tu ex illo cubi-
culo tuo ex quo Stabianum tibi perforasti: et patefecisti scenam: p(er) hos dies
matutina tempora lectiunculis consumpseris: cum illi interea
qui istic reliquerunt spectarent com(m)unes mimos semisomni. reliquas
uero partes diei tu consumebas his delectationibus: quas tibi ipse ad
arbitrium tuum comparabas. Nobis autem erant ea perpetienda: q(uae) s(cilicet) p(ublius)
Metius probauisset omnino. Si quaeris ludi apparatissimi: sed non
tui stomachi. coniecturam n(am) facio de meo. Nam primum honoris c(aus)a
in scenam redierant. hi quos ego honoris causa de scena discessisse
arbitrabar. Deliciae uero tuae noster Esopus eiusmodi fuit: ut ea deli-
nere possent homines liceret: is iurare cum cepisset uox defecit eum
in eo loco si sciens fallo. quid tibi ego alia narrem? Nosti n(am) reliquos
ludos q(ui) ne id q(ui)dem leporis habuerunt. quod solent mediocres
ludi. Apparatus n(am) spectatio tollebat omnem hilaritatem. quo q(ui)dem
apparatu non dubito q(uin) animo aequissimo carueris. Quid enim
delectationis habent sexcenti muli in clitemestra? aut equus
troiano. creterrarum tria millia: aut armatura uaria peditatus
aut equitatus in aliqua pugna? que popularem admirationem
habuerunt. delectationem tibi nullam attulissent. Et si tu per eos
dies operam dedisti protogeni tuo: dummodo is tibi q(ui)duis
potius q(uam) orationes meas legerit: ne haud paulo plus q(uam) q(ui)sq(uam) nostrum

Nota q(uod) isti ludi fiebant
Romae propter corona-
tionem cesaris et ali-
qui istorum hodie
obseruantur sup(er)
mon[illegible]
tio propter
dictam
c(aus)am

delectationis habuisti. Non enim te puto grecos: aut oscos ludos desi-
derasse: presertim cum oscos ludos in senatu nostro spectare possis: gre-
cos ita uero ames: ut ne ad villam quidem tuam via greca ire soleas. Nam quid
ego te athletas putem desiderare: qui gladiatores contempseris: in quibus ipse
pompeius confitetur se operam: et oleum perdidisse. Reliquę sunt ve-
nationes binę per dies quinque magnifice. nemo negat: sed que potest homini
esse pollitico delectatio: cum aut homo imbecillis: a ualentissima be-
stia laniatur: aut preclara bestia venabulo tranuerberatur. que tamen
si uidenda sunt sepe uidisti: Neque nos: qui hec spectamus: quicquam noui
uidimus: extremus elephantorum dies fuit: in quo admiratio ma-
gna vulgi: atque turbę delectatio nulla extitit: quin etiam mira quę-
dam consequuta est: atque opinio huiusmodi esse quandam illi belue
cum genere humano societatem: His ego tamen diebus ludis scenicis
ne forte uidear tibi non modo beatus: sed liber omnino fuisse. diru-
pi pene me in iudicio galli caninii familiaris tui quod si tam facilem po-
pulum haberem: quam esopus habuit. libenter me hercule artem desinere
tecumque: et consimilibus nostri uiuerem. Nam me tum antea tedebat
cum et etas et ambitio me hortabatur: et licebat denique quem nolebam
non defendere. Tum uero hoc tempore vita nulla est: Neque enim
ullum fructum laboris ex his peto: et cogor: nonunquam homines: non op-
time de me meritos: rogatu eorum qui bene meriti sunt defendere
Itaque quero causas omnes aliquando uiuendi arbitratu meo: teque et istam
rationem otii tui: et laudo uehementer et probo: quodque nos minus inter-
uisis: hoc fero animo equiore quod si rome esses tamen: neque nos le-
pore tuo: neque te si quis est in me: meo frui liceret: propter molestis-
simas occupationes meas: quibus si me relaxaro: nam et plane ut
exoluam non postulo: et ipsum quidem multos annos: nihil aliud co-
mentatores: docebo profecto: quid sit humaniter uiuere: Tu modo
istam imbecilitatem ualitudinis tue: sustenta: et tuere. facias ut
nostras villas obire: et mecum simul nostra lecticula concursare possis
hoc ad te pluribus uerbis scripsi quam soleo: non otii habundantia sed

Amoris erga te: quo me quadam epistola subinvitares: et si memoria
tenes ut aliquid eiusmodi ad te scriberem: quominus te pretermisisse lu-
dos peniteret. quod si assequutus sum gaudeo: sin minus hoc me tamen
consolor: quod posthac ad ludos venies nosque vises neque in epistolis relinques
meis spem aliquam delectationis tue. Vale. Ci. Salutem d. M. Mario

2 MANdatum tuum curabo. sed homo acutus ei mandasti potissimum cui
expediret illud venire quam plurimo. sed eo vidisti multum: quod prefinisti
quo ne pluris emerem. quod si mihi permisisses: qui meus est amor in te confe-
cissem cum coheredibus. Nunc quoniam tuum precium novi illicitatorem po-
tius ponam: quam minoris illud veneat. sed de ioco satis est. Tuum negotium
agam sicuti debeo diligenter. de bursa te gaudere certo scio: sed nimis vere-
cunde mihi gratularis. putas enim ut scribis propter hominis sordes minus me ma-
gnam illam letitiam putare. credas mihi velim magis me iudicio malo quam
gladio. deinde gloria potius amici quam calamitate. Inprimis me delectavit
studium bonorum in me extitisse. contra incredibilem contentionem: clarissimi
et potentissimi viri. postremo: quod vix verisimile fortasse videatur. oderam mul-
to peius hunc quam ipsum Clodium. Illum enim oppugnaram: hunc defenderam
et ille cum omnis res publica in meo capite discrimen esset habitura: quiddam spectavit
nec sua sponte: sed eorum auxilio: qui me stante stare non poterant. hic simi-
olus animi causa me in quem inveheret delegerat. persuaseratque nonnullis in-
vidis meis: se in me emissarium semper fore. Quamobrem valde gaudere te iu-
beo. magna res gesta est. numquam ulli fortiores cives fuerunt: quam qui ausi sunt
eum contra tantas opes eius. a quo ipsi lecti iudices erant condemnare. quod
fecissent numquam nisi his dolori meus fuisset dolor. Nos hic in multitudine iu-
diciorum et celebritate: et novis legibus ita destinemur: ut quotidie vota
faciamus ne intercaleatur: ut quam primum te videre possimus. Vale. Ci. Mario.

3 PEr sepe mihi cogitanti de communibus miseriis. in quibus tot annos versamur
et ut video versabimur: solet in mentem venire illius recordatio temporis
quo proxime fuimus una: quin etiam ipsum diem memoria teneo. Nam ad
III. ydus maii Lentulo et Marcello consulibus: cum in Pompeianum vesperi
venissem. Tu mihi sollicito animo prestofuisti. sollicitum autem te habebat

cogitatio tum offici tum etiam piculi mei. si manerem in Italia uerebar ne
officio deessem. si proficiscerer at ad bellu͞ piculu͞ te meu͞ commouebat quo
tempore uidisti profecto me quoque ita conturbatu͞ ut non explicarem
quid esset optimu͞ factu. pudori tamen malui fameque cedere quam salutis me
rationem ducere. cuius me mei facti penituit. non tam propter periculum
meu͞ quam propter uitia multa que ibi offendi quo ueneram primu͞
neque magnas neque bellicosas. deinde extra ducem paucosque preterea
de principibus loquor. reliqui primu͞ in ipso bello rapaces. deinde in ora-
tione ita crudeles ut ipsa uictoriam horrerem. Maximu͞ aut es ali-
enum amplissimorum uirorum. quid queris nihil boni preter causa͞
que cum uidissem desperans uictoria͞ primu͞ cepi suadere pacem. cui
fueram semper auctor. deinde cum ab ea sententia pompeius abhor-
reret suadere institui ut bellu͞ duceret. Hoc interdum probabat et
ea sententia uidebatur fore et fuisset fortasse nisi quadam ex pugna
cepisset suis militibus confidere. Ex eo tempore uir ille summus nullus im-
perator fuit. Signa tirone et collectitio exercitu. cum robustissimis legi-
onibus contulit. uictus turpissime. amissis etiam castris solus fugit. hunc
ego mihi belli finem feci. nec putaui cum integri pares non fuissem
fractos superiores fore. discessi ab eo bello. in quo aut in acie ca-
dendu͞ fuit aut in aliquas insidias incidendum aut deueniendu͞
in uictoris manus. aut ad Iubam confugiendum. aut capiendus ta͞
quam exilio locus. aut consciscenda mors uoluntaria. certe nihil fuit. pre-
terea si te uictori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus aut his q
dixi incommodis nihil tolerabilius exilio presertim innocenti ubi nulla ad
iuncta est turpitudo. addo etiam cum ea urbe careas in qua nihil sit quod ui-
dere possis sine dolore. ego cum meis si quicquam nunc cuiusquam est etiam in meis
esse malui. que acciderunt omnia dixi futura. ueni domu͞ non quo
optima uiuendi conditio esset. sed tamen si esset aliqua forma rei pu.
tamquam in patria ut essem. si nulla tamquam in exilio. mortem mihi
cur consciscerem causa non uisa est. cur optarem multe cause. Uetus
est enim ubi non sis qui fueris non esse cur uelis uiuere. Sed tamen uacare

hoc fuit in Thesalia ubi proditione duorum fratru͞ gallicorum pompei equitis xii milibus cesaris pene superati sed postea pompei penitus deletus est diebus paucis sequentibus sic reperi in comentariis cesaris.

culpa magnū est solatiū presertim cū habeam duas res quibus
me sustenten. optimarum artium medicinā scientiam. et maximarum
rerum gloriam quarū altera mihi uiuo nō eripietur. altera ne
mortuo quidem. Hec ad te scripsi uerbosius et tibi molestus fui
quod te tum mei tum rei pu. cognoui amantissimū. Notū tibi
omne meū consiliū esse uolui. ut primū scires me nunquam uo-
luisse plus quemquam esse quam uniuersam rem pu. postea autem quam ali-
cuius culpa tantū ualeret unius: ubi obsisti nō posset. me
uoluisse pacem amisso exercitu et eo duce in quo spes fuerant
uno me uoluisse etiam reliquis omnibus postquam non potuit
mihi ipsi finem fecisse belli. Nunc autem si hec ciuitas est ci-
uem esse me si uero exulem non esse nō incommodiore loco quam si Rho-
dū aut Mitilenas contulissem. Hec tecū coram malueram sed quia lon-
gius fiebat uolui per litteras eadem ut haberes quid diceres in uituperatores
meos incidisses. Sunt enim qui cū meus interitus nihil fuerit reipu.
profuturus: criminis loco putent esse quod uiuā. quibus ego certo scio non
uideri satis multos perisse. qui si me audissent quamuis iniqua pace ho-
neste tamen uiuerent. armis enim inferiores non causa fuissent.
Habes epistolam uerbosiorem. fortasse quam uelles. quod tibi ita uideri pu-
tabo nisi mihi longiorem remiseris. Ego si que uolo expediero bre-
ui tempore te ut spero. Vale. uidebo Cicero Salutem [illegible]

\+ A d. VIIII kl. iunias in cumanū ueni cum Libone tuo. ut nostro po-
4 tius in pompeianū statim cogito. sed faciam ante te certiorem
te tū semper ualere cupio tum certe dum hic sumus. Vides enim quanto post
una futuri simus. cauare siquid constitutū cū podagra habes fac
ut in aliū diem differas. cura igitur ut ualeas et me hoc biduo aut
triduo expecta. Vale. M. cicero Cesari Imperatori Salutem. Impr.

5 Vide quantam mihi persuaserim te me esse alterum. nō modo in his rebus
que ad me ipsum sed etiam in his que ad meos pertinent. C. Trebatiū
cogitaram. quocunque exirem mecū ducere et cū eum dubio meis studiis
beneficiis domū quam ornatissimū reducerem. sed postea quam et pompei co-

hoc dixit pp
habam pem
tum cicero
ne et mi
tos alios
qui se
ipsos
[illegible]

moratio diuturnior erat quam putaram: et mea tibi quedam non igno
ta dubitatio. aut impedire profectionem meam uidebatur. aut certe tar-
dare: vide quid mihi sumpserim: Cepi uelle ea trebatium expectare
a te. que expectasset a me. neque me hercule minus ei prolixe de
tua uoluntate promisi quam eram solitus de mea polliceri. Casus uero mirificus
quidam interuenit quasi uel testis opinionis mee. uel sponsor humanitatis
tue. Nam cum de hoc ipso Trebatio cum balbo nostro loquerer accuratius: do-
mi tue mee littere mihi dantur a te. quibus in extremis scriptum erat
M. Ilfinium. quem mihi commendas. uel regem gallie faciam: uel hunc lepte
delega. si uis tu alium: ad me mitte quem ornem: sustulimus manus
et ego et balbus. tanta fuit oportunitas. ut illud nescio quod non for
tuitum. sed diuinum uideretur. Mitto igitur ad te trebatium. atque ita mitto: ut initio
mea sponte. post autem inuitatu tuo mittendum duxerim. hunc mi cesar
sic uelim omni tua comitate complectare. ut omnia que per me possis adduci
ut in meos conferre uelis in unum hunc conferas. De quo tibi homine hoc
spondeo. non illo uertere uerbo meo quod cum ad te de millone scripsissem
iure lusisti: sed more romano quo homines non inepti loquuntur: pro
biorem hominem. meliorem uirum: prudentiorem esse neminem: accedit
etiam quod familiam ducit in iure ciuili singularis memoria. summa scientia.
huic ego neque tribunatum: neque prefecturam. neque ullius beneficii certum
nomen peto: beniuolentiam et liberalitatem tuam peto. neque impedio quo
minus si tibi ita placuerit. etiam hisce eum ornes gloriam insignibus. totum
denique hominem ita tibi trado. de manu ut aiunt in manum tuam istam et
uictoria et fide prestantem. simus enim putidiusculi. quamquam per te uix licet
Uerum ut uideo licebit. Cura ut ualeas. et me ut amas ama. Cicero

Trebatio. Sal.

In omnibus meis epistolis. quas ad cesarem aut
ad balbum mitto: legitima quedam est accessio commendationis tue. nec
ea uulgaris. sed cum aliquo insigni iudicio mei erga te beniuolentie. Tu modo
ineptias istas et desideria urbis. et humanitatis depone. et quo consilio pro
fectus es. id assiduitate et uirtute consequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos
amici. quam ignouerunt Medee. que chorinthum arcem altam habitabat matrone

opulente optimates quibus illa manibus gypsatissimis persuasit ne sibi uitio illi
uerterent quod abesset a patria. Nam multi suam rem bene gessere et publicam patria
procul. multi qui domi etatem agerent propterea sunt improbati quo in numero
tu certe fuisses nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus alias tu qui ceteris
cauere didicisti in Britanniam ne ab essedariis decipiaris caueto quoniam Mr.
deam agere cepi illud semper memento. Qui ipsi sapiens prodesse nequit nequi-
quam sapit. Cura ut ualeas. Marcus cicero Trebatio Salutem plurimam dicit.

Ego te commendare non desino sed quid proficiam ex te scire cupio. Spem ma-
7 ximam habeo in Balbo ad quem de te diligentissime et sepissime scribo. Illud
soleo mirari non me totiens accipere tuas litteras quotiens a Quinto mihi fratre af-
feruntur. In Britannia nihil esse audio neque auri neque argenti. id si ita est ali-
quod essedum eripias suadeo et ad nos quam primum recurras. Sin autem sine Britan-
nia tamen assequi quod uolumus possumus perfice ut sis in familiaribus Cesaris. Mul-
tum te in eo frater adiuuabit meus. multum Balbus. sed mihi crede tuus pu-
dor et labor plurimum. Imperatorem liberalissimum. etatem oportunissimam
commendationem certe singularem ut tibi unum timendum sit. ne tibi ipse defuis-
se uideare. Vale. Marcus cicero. Salutem plurimam dicit Trebatio

S Cripsit ad me Cesar perhumaniter nondum te sibi satis esse familiarem
8 propter occupationes suas sed certe fore cui quidem ego rescripsi. quam mihi gra-
tum esset futurum si quam plurimum in te studii officii liberalitatis sue contulisset.
Sed ex tuis litteris cognoui properam quandam festinationem tuam et simul sum
admiratus cur tribunatus commoda dempto presertim labore militie con-
tempseris. querar cum Vacerra et Manilio. Nam Cornelio nihil audeo dicere
cuius tu periculo stultus es. quoniam te ab eo sapere didicisse profiteris. quin tu urges
istam occasionem et facultatem qua melior nunquam reperietur. Quod scribis de illo Pre-
ciano iurisconsulto ego te ei non desino commendare. Scribit enim ipse mihi te
sibi gratias agere debere. de eo quid sit cura ut sciam. Ego uestras Britannicas
litteras expecto. Vale. Marcus cicero Trebatio Salutem plurimam dicit

I Am diu ignoro quid agas. nihil enim scribis neque ego his duobus mensibus
9 scripseram. quod cum Quinto fratre meo non eras. quo mitterem aut cui darem
nesciebam. cupio scire quid agas et tu ubi sis hyematurus equidem uelim cum

Caesare. sed ad eum propter eius occupationes nihil sum ausus scribere. ad bal-
bum tamen scripsi. Tu tibi deesse noli. serius potius ad nos dum plenior. quid huc pro-
peres nihil est praesertim bathara mortuo. sed tibi consilium non deest.
quid constitueris cupio scire. Cn. octavius est an Cn. cornelius quidam tuus
familiaris summo genere natus terrae filius. is quia me scit tuum familiarem
esse crebro ad cenam invitat. adhuc non potuit perducere. sed mihi o
gratum tamen est. vale. Marcus cicero salutem d. Trebatio.

LEgi tuas litteras ex quibus intellexi te caesari nostro valde iure con-
sultum videri. est quod gaudeas te in ista loca venisse. ut aliquid sapere
videare. quod si in britaniam quoque profectus esses profecto nemo in illa tanta
insula peritior te fuisset. verumtamen rideamus licet (sum enim a te invitatus)
subinvideo tibi ultro etiam accersitum ab eo ad quem ceteri non propter superbi-
am eius sed propter occupationem aspirare non possunt. sed tu in ista episto-
la nihil mihi scripsisti de tuis rebus quae me hercule non minori curae sunt
quam meae. valde metuo ne frigeas in hibernis. quam ob rem camino luculento
utendum censeo. idem lucio & manilio placebat. praesertim qui sagis non
habundares. quamquam vos nunc istic satis calere audio. quo quidem nuntio valde
me hercule de te timueram. sed tu in re militari multo es cautior quam in
advocationibus. qui neque in oceano natare volueris studiosus homo natandi
neque spectare esedarios. quem antea ne andabata quidem defraudare pote-
ramus. Sed iam satis iocati sumus. ego de te ad caesarem quam diligenter scripserim
tute scis quam saepe ego. sed me hercule iam intermiseram. ne viderer libera-
lissimi hominis meique amantissimi voluntati erga me diffidere. sed tamen
his litteris quas proxime dedi putavi esse hominem commonendum. id feci. quid
profecerim facias me velim certiorem. et simul de toto statu tuo consiliisque
omnibus. scire enim cupio quid agas quid expectes. quam longum a nobis istum tuum
discessum futurum putes. Sic enim tibi persuadeas velim unum mihi esse solatium
quare facilius possem pati te esse sine nobis si tibi id esse emolumento sciam. sin
autem id non est nihil nobis duobus stultius. me qui non romam attraham
te qui non huc advoles. una me hercule nostra vel severa vel iocosa congres-
sio pluris erit quam non modo hostes sed & fratres nostri hac diu. Quare

omnib; de rebus fac ut c~p~ m~u sciam aut consolando aut consilio aut
re te iuuero vale. Marcus cicero Trebatio suo Salutem plurimam.

Nisi ante Roma profectus esses nunc eam certe relinqueres. quis
enim tot interregis iurisconsultu~ desiderat. ego omnibus unde petenti
hoc consilii dederim ut a singulis interregibus binas aduocationes po
stulent. Satis ne tibi uideor abs te ius ciuile didicisse. Sed heus tu quid
agis et quid fit. uideor enim tibi iam iocari per litteras. hec signa meli
ora sunt quam in meo tusculano. sed quid sit scire cupio. Consuli te
bi quidem a cesare scribis. sed hoc tibi ab illo consuli mauollem.
quod si aut fit aut futurum putas. perfer istam militiam et permane.
Ego enim istud desideriu~ tui spe tuorum comodoru~ consolabor. Sin
autem ista sunt inaniora recipe te ad nos. Nam aut hic erit aliquid
aliquando. aut si minus una me hercule collocutio nostra pluris
erit quam omnes samarobrine. denique si cito te retuleris. sermo nullus erit
si diutius frustra afueris. non modo laberiu~ sed etiam sodalem nostru~
ualeriu~ pertimesco. mira enim persona induci potest. britannia iureconsulti
hec ego non rideo quamuis tu rideas. sed de re seuerissima tecu~ ut
soleo iocor. remoto ioco tibi hoc amicissimo ioco precipio. ut si istic
mea comendatione tuam dignitatem obtinebis perferas nostri desideriu~
honestatem et facultates tuas augeas. Sin autem ista frigebunt. recipias
te ad nos. omnia tamen que uis et tua uirtute profecto et nostro su
mo erga te studio consequere. vale. M. cicero Trebatio salutem dicit.

Mirabar quid esset quod tu mihi litteras mittere intermisisses.
indicauit mihi pansa meus epycuriu~ te esse factu~. o castra R
clara. quid tu fecisses. si te tarentu~ et non samarobrinam misissem.
iam tu mihi non placebas. cum idem intuebar. quod et zeneus famili
aris meus. quonammodo ius ciuile defendas. cum omnia tua causa facias
non ciuiu~. Ubi porro illa erit formula fiducie. ut inter bonos
agier bene oportet. Quis enim is est qui facit nihil nisi sua causa. quod ius
statues. communi diuidundo. cum commune nihil possit esse apud eos. qui uo
luptate sua omnia metiuntur. quo autem tibi placebit iouem lapidem

Isti epicuri dicebant
omnia expetenda
propter se et po
nebant sum
mum bonum
in uolu
ptate

iuvare. cum scias iovem iratum esse nemini posse. quid fiet porro populo
Ulubrano si tu statueris non oportere. quare
si plane a nobis deficis moleste fero. sin Pansae assentiri commodum
est ignosco. modo scribe ad nos aliquando quid agas et a nobis quid
fieri aut curari velis. vale. Marcus Cicero salutem dicit Trebatio

13 Adeo ne me esse iniustum existimasti ut tibi irascerer quod mihi
parum constans et nimium cupidus decedendi viderere. ob eamque
causam arbitrarer litteras ad te iam diu non misisse. mihi perturbatio
animi tui quam in primis litteris perspiciebam molestiam attulit. neque alia
fuit causa intermissionis epistolarum nisi quod ubi esses plane nesci-
ebam. hic tu me etiam insimulas. nec satisfactionem meam accipis. audi
istam utrum ne superbiorem pecunia facit. an quod te imperator consulit.
moriar ni que tua gloria est. puto te malle a cesare consuli quam
inaurari. si vero utrumque est quis te ferret preter me qui omnia ferre
possum. sed ut ad rem redeam te istic invitum non esse vehementer gau-
deo. et ut illud erat molestum sic hoc est iocosum. tantum metuo ne
artificium tuum parum tibi prosit. nam ut audio istic non ex iure
manum consertum sed magis ferro rem repetunt. et tu ad vim faci-
endam adhiberi. neque est quod illam exceptionem interdicto pertime-
scas quod tu prior cum hominibus armatis non veneris. scio enim te non esse
procacem in lacessendo. sed ut ego quoque te aliquid admoneam de
nostris cautionibus treviros vites censeo. audio capitales esse. mallem
auro aere argento essent. sed alias iocabimur. tu ad me de istis rebus
omnibus scribas velim quam diligentissime. xiiii martias non. vale. M. Cicero Trebatio s.

14 + Chrispius vectius cirri architecti libertus
fecit ut te non immemorem putarem mei. salutem enim tuis
verbis nunciarat. valde iam lautus es qui gravere ad me litteras
dare homini presertim prope domestico. qui si scribere oblitus
es. minus multi iam te advocato causa cadent. si nostri oblitus es dabo operam advocato
ut istuc veniam antequam plane ex animo tuo effluo. sin estivorum timor
te debilitat aliquid excogita ut fecisti de britannia. illud quidem perlibenter

audivi ex eodem Chrysippo te esse Caesari familiarem sed me hercule
mallem id quod erat equius de tuis rebus ex tuis litteris quam saepis
sime cognoscere quod certe ita fieret si tu maluisses benivo
lentiae quam litium iura perdiscere. Sed haec iocati sumus et tuo more et
non nihil nostrum. Te valde amamus nosque a te amari cum volumus tum
etiam confidimus. Vale.

Marcus Cicero Trebatio salutem plurimam dicit.

Quam sint morosi qui amant vel ex hoc intellegi potest. Moleste
ferebam te antea invitum istic esse. Pungit me rursus quod scribis
esse te istic libenter. Neque enim mea commendatione te non delectari
facile patiebar et nunc angor quicquam tibi absente me esse iocundum.
Sed tamen hoc malo ferre nos desiderium quam te non ea quae spero con
sequi. Quod vero in C. Matii suavissimi doctissimique hominis famili
aritatem venisti non dici potest quam valde gaudeam. Qui fac ut te
maxime diligat. Mihi crede nihil ex ista provincia potes quod iocun
dius sit deportare. Cura ut valeas.

M. Cicero salutem dicit Trebatio.

In equo Troiano scis esse in extremo: Sero sapiunt. Tu tamen mi
vetule non sero. Primas illas rabiosulas sat fatuas dedisti. Deinde
quod in Britannia non nimis philotheoron te praebuisti plane
non reprehendo. Nunc vero in hibernis intectus mihi videris.
Itaque te commovere non curas. Usquequaque sapere oportet: id erit telum acer
rimum. Ego si foris cenitarem Cn. Octavio familiari tuo non de
fuissem. Cui tamen dixi cum me aliquotiens invitaret: Oro te quis
tu es? Sed me hercule extra iocum homo bellus est: vellem eum tecum
adduxisses. Quid agatis et ecquid in Italiam venturi sitis hac
hieme fac plane sciam. Balbus mihi confirmavit te divitem futurum.
Id utrum Romano more loquatur sit bene nummatum te futurum an
quomodo Stoici dicunt: divites qui caelo et terra frui possint. Po
stea video qui istinc veniunt superbiam tuam accusant quod negent
te percontantibus respondere. Sed tamen est quod gaudeas: constat
enim inter omnes neminem te uno Samarobrivae iuris peri
tiorem esse. Vale.

Marcus Cicero salutem plurimam dicit Trebatio.

EX tuis litteris et Q. fratri gratias egi et te aliquando collaudare possum
17 quod iam videris certa aliqua in sententia constitisse. Nam primorum mensium
litteris tuis vehementer commovebar. quod mihi interdum pace tua dixerim
levis in urbis urbanitatisque desiderio interdum piger. interdum timidus in
labore militari. saepe autem etiam. qui a te alienissimus et subimprudens vi-
debare. tamquam enim syngrapham ad imperatorem non epistulam attulisses: sic pe-
cunia ablata domum ire propabas. nec mihi in mentem veniebat. eos ipsos
qui cum singraphis venissent alexandriam nummum adhuc unum afferre po-
tuisse. Ego si mei commodi rationem ducerem te mecum esse maxime vellem
non enim mediocri afficiebar vel voluptate ex consuetudine nostra vel utilitate
ex consilio atque opera tua. Sed cum te ex adolescentia tua in amicitiam et fidem meam con-
tulisses. semper te non modo tuendum mihi. sed etiam augendum atque ornandum putavi.
Ita quoque quoad opinatus sum me in provinciam exiturum. quae ad te ultro at-
tulerim meminisse te credo. Posteaquam mutata ea ratio est. cum viderem me a
Caesare honorificentissime tractari et unice diligi. hominisque liberalitatem incre-
dibilem et singularem fidem nossem sic ei te commendavi et tradidi ut gra-
vissime diligentissime potui. Quod ille ita et accepit. et mihi saepe litteris
significavit et tibi et verbis et re ostendit mea commendatione sese valde esse
commotum. Hunc tu virum nactus si me aut sapere aliquid aut velle tua causa
putas ne dimiseris. et quae te forte res aliquando offenderit. cum ille aut
occupatione aut difficultate tardior tibi erit visus: perfecto et ultima
expectato. quae tibi iocunda et honesta praestabo. pluribus te hortari non
debeo. tantum moneo. neque amicitiae confirmandae clarissimi viri neque
uberioris provinciae neque aetatis magis idoneum tempus. si hoc amiseris
te esse ullum umquam reperturum. hoc quemadmodum vos scribere soletis in vestris li-
bris. idem cornelio videbatur. In britanniam te profectum non esse gaudeo. quod
et labore caruisti. et ego de rebus illis non audiam. ubi sis hyematurus
et qua spe aut condicione perscribas ad me velim. Vale. Cicero Trebatio

ACcepi a te aliquot epistulas uno tempore. quas tu diversis temporibus dederas
18 in quibus me cetera delectarunt. significabant enim te istam militiam
iam firmo animo ferre. et esse fortem virum et constantem. Quae ego

paulisper a te ita desideraui nō imbecillitate animi tui: sed magis ut desy
derio nostri te estuare putarem. Quare perge ut cepisti: forti animo istam to
lera. multa (mihi crede) assequere. Ego enim renouabo commendationem
sed tempore. Sic habeto non tibi maiori esse curae: ut iste tuus a me dis
cessus tam famosissimus tibi sit quam mihi. Itaque quod uireus cautiones infirme
sunt gratulatum tibi misi cautionem cirographi mei. Tu me uelim et rerum
gallici belli certiorem facias. Ego enim ignauissimo cuique maximam fidem
habeo. Sed ut ad epistolas tuas redeam: cetera belle. Illud miror. quis solet
eodem exemplo pluris dare: qui sua manu scribit. nunc in palimpsesto
laudo equidem parsimoniam. sed miror quid in illa chartula fuerit: quid delere
malueris: quam hec scribere nisi forte tuas formulas. Non enim puto te meas epistolas
delere: ut reponas tuas. An hoc significas nihil fieri frigere te. nec chartam
tibi quidem suppeditare. Iam ista tua culpa est. qui uerecundiam tecum extu
leris: et hic nobis cum reliqueris. Ego te balbo cum ad nos proficiscetur more
romano commendabo. Tu si interuallum longius erit mearum litterarum ne
sis admiratus. Eram enim affuturus mense aprili. Has litteras scripsi in pon
tino cum ad uillam metrilique philomelis diuertissem. ex qua iam audieram
fremitum clientum meorum. quos quidem mihi conciliasti. Nam in lubris ho
noris mei causa uim maximam ranunculorum se commosse constabat. Cura
ut ualeas. VI. idus aprilis. Marcus cicero Trebonio salutem plurimam dicit.

+ D19E pontino epistolam tuam: quam accepi a L. aruntio. quae uel in contione
recte legi posset. Sed Aruncius ita te mandasse aiebat. et tua scri
pseras. Verum illud esto. te ad me postea scripsisse demiror: presertim
tam nouis rebus. Vale. Marcus cicero salutem plurimam dicit Trebonio

V20Ides quanti apud me sis. et si iure id quidem. non enim amore te uinco. uerum
tamen quod presenti tibi prope subnegarem nō tribuerem certe id
absenti debere non potui. Itaque ut primum Veliam nauigare cepi. institui
thopica aristotelica conscribere ab ipsa urbe commonitus amantissima tui
cum librum tibi misi regio scriptum. quam plenissime res illa scribi potuit. Si
tibi quaedam uidebuntur obscuriora cogitare debebis nullam artem sine litteris
sine interprete. et sine aliqua exercitatione percipi posse nō longe abieris.

Num ius ciuile nrm ex libris cognosci pot. qui qq plurimi sunt doctorem tamen unumquemque desiderant. Quamquam si attente leges. si sepius pte oia consequere. ut certe intelligas. ut nō etiam tibi ipsi loci proposita questione occurrant exercitatione consequere. In qua quidem nos te continebimus. si et salui redierimus et salua ista offenderimus. V. Kł. Sept. Regio. Cicero Trebatio.

21 Amabilior mihi uellia fuit. quod te ab ea sensi amari. sed quid ego dicam te quem quis non amat. Ruffinus tuus medius fidius ita desiderabatur. ut si esset unus e nobis. sed te ego non reprehendo. qui illum ad edificationem tuam traduxeris. quamquam enim uellia non est uilior quam lupercal. tamen istuc malo quam hec omnia. tu si me audies. quem soles. has paternas possessiones tenebis. nescio enim quid uelienses uerebantur. neque haleote nobilem amnem relinques. nec papiniana domum deseres. quamquam illa quidem habet locū a quo etiam aduene teneri solent. quem tamen si excideris multum prospexeris. sed imprimis oportunum uidetur his presertim temporibus habere perfugium. primum eorum urbem. quibus carus sis. deinde etiam domum tuosque agros. eaque remoto salubri et amoeno loco. idque etiam mea interesse mi trebati arbitror. sed ualebis meaque negotia uidebis. meque diis iuuantibus ante brumam expectabis. Ego a sexto fabio uetonis discipulo librum abstuli.

ómediam suauem. meque doclem ad hanc disciplinam. Sed bassus noster me de hoc libro celauit. te quidem non uidetur. Ventus increbescit. cura ut ualeas. VIIII. Kł. Sept. Julio. Cicero Trebatio sał.

\+ 22 Silii causam te docui. is postea fuit apud me. cum ei dicerem tibi uideri sponsionem illam nos sine ullo periculo facere posse. Si bonorum Turpilie possessionem capio pretor. preterea ex dicto suo mihi dedit. negare aiebat Seruium tabulas testamenti esse eas. quas instituisset is. qui factionem testamenti non habuerit. Hoc idem offilium dicere. tecum se locutum negabat. meque rogauit. ut se et causam tibi suam commendarem. nec uir melior mi testa nec mihi amicitior p. silio quisquam est. te tamen excepto. Gratissimum igitur mihi feceris. si ad eum ultro ueneris. eique pollicitus eris. sed si me amas quamprimum hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. uał. Cicero Trebatio s.

23 Inluseras heri inter scyphos. quod dixeram controuersiam esse posset ne

Heres q̄d furtum antea factum esset furti recte agere. Itaq; et si domū bene potus seroq; redieram tamen id caput ubi hec controuersia est no tatū et descriptū tibi misi: ut scires id quod tu neminem sensisse dice bas: S. et elium. M. maniliū. M. brutum sensisse ego tamen Scaulo etiā teste assentior uale. Marcus Cicero salutem plurimā d. Fabio Gallo

24 TArtum q; ex arpinati ueneram. cum mihi a te littere reddite sunt ab eodemq; accepi Auiani litteras: in quibus erat hoc sūmū non iasse facturū. cum uenisset qua ego uellem die: fac queso q̄d ego sum eēe. est ne aūt tui pudoris aut nostri p̄mū negare de die deinde plus annu po stularent. sed eēnt mi galle oīa facilia si et mercatus esses que ego desiderabam. et ad eam sūmā quā uolueram. uetamen ista ipsa: q̄ te emisse scribis: non solū rata mihi erunt sed etiā grata. plane n. intelli go te non modo studio: sed etiā amore usū: quę delectarūt hoīem ut ego semp et iudicaui in omni iudicio elegantissimū: quā me putaris dignū coemisse sed uelim maneat damasippus in snīa. prorsus enī ex istis em ptionib; nullam desidero. Tu aūt ignarus instituti mei: q̄ti ego genus oīo signorū oīm: non extimo tanti ista quatuor aut quinq; sūpsisse baccas istas cum musis Metelli comparas: quid simile p̄mū ipsas ego musas nunq; tanti putassem. atq; id fecissem musis omīb; approbantib;: sed tamen erat aptum bibliothecę studiisq; nr̄is congruens Bayis uō ubi est apud me locus: et pulchellę sunt noui optime. et sepe uidi noīatim tibi signa mihi nota mandasset probassem. ea n. signa ego emere soleo: quę ad similitudinē gymnasiorū exornent mihi in palestra locū: martis uō signū: quo mihi pacis auctori gaudeo nulli saturni signū. Hec duo signa putarem mihi es alienū attulisse: mercurij mallem aliquod fuisset. felicius puto cū Auiano transigere possemus: q̄ tibi destinaras trapacē forū si te delectant habebis. Sin aūt sententiam mutasti ego habeo scilicet ista sūma ne libentius ego emerem diuersoriū taraine ne semp hospiti molestus sim oīo liberti mei ui deo eē culpam: cui plane res certas mandar. Itaq; tibi Heius: quem tibi no tum eē Auianū familiarem ex Adria quedam mihi nata sunt in stitutia in porticula Tusculani: ea uolebam tabellis ornare: etenī siquid genus istiusmodi

Nota qualiter hic Cicero erat archimista: per Sa turnū intelligit plū bum: per mercuriū argentum uiuū: cū quibus fit uerum argentum sed ironice loq̄r.

me delectat pictura. Sed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda: certiorem uelim
me facias ubi ſint: quo modo arceſſantur: quo genere uectura. Si enim Damaſippus
in ſententia non manebit aliquem pſeudo damaſippum uel cum iactura reperiemus.
Et quod ad me de domo ſcribis uerum iam id ego proficiſcens mandabam eam
mee Tullie ea enim ipſa hora acceperam tuas litteras egeram autem cum tuo Nicia
quia is utitur ut ſcis familiariter Caſſio: ut redii autem: priuſquam tuas litteras
legi has proximas litteras queſiui de mea Tullia quid egiſſet. per Liciniam ſe
egiſſe dicebat ſed opinor Caſſium uti non ita multum ſororem eam porro ne-
gare ſe audere cum uir abeſſet eſt enim profectus in hyſpaniam. Dectius et
illo abſente et inſciente migrare eſt mihi gratiſſimum. tanti autem exiſtima
tamen conſuetudine uite uictuſque noſtri primum ut eam domum ſumeres: ut modo
non prope me ſed plane mecum habitare poſſes: deinde ut migrare tanto
tempore feſtines. de ſed ne uiuam: ſi tibi concedo: ut eius rei tu cupidior ſis
quam ego ſum. Itaque omnia experiar: uideo enim quid mea interſit: quid utriuſque
noſtrum. ſi quid egero faciam ut ſcias tu et ad omnia reſcribes et quid tu expectes
facies me ſi tibi uidebitur certiorem. Vale. Cicero Fabio Gallo Salutem

Amoris quidem tui: quoquo me uerti ueſtigia: uel proxime de Tigellio
25 Senſi nam ex litteris tuis ualde te laboraſſe. Amo igitur uoluntatem. Sed pau-
ca de re citius opinor olim non omnibus dormio. Sic enim non omnibus in gal
le ſeruio: et ſi quid eſt hec ſeruitus: olim cum regnare exiſtimabamur non
tam ab illis quam ab hoc tempore obſeruor a familiariſſimis Ceſaris omnibus
preter iſtum: id ego in lucris pono: non ferre hominem peſtilentiorem patria
ſua. eumque addictum iam tum puto eſſe Calui Licinii hipponacteo preconio.
At uide quid ſuccenſeat Phamie cauſam receperam: ipſius quidem cauſa
erat nam mihi ſane familiaris: is ad me uenit: dixitque iudicem ſibi operam
dare conſtituiſſe: eo ipſo die quo ipſo P. Seſtio in conſilium iri neceſſe erat. re-
ſpondi nullo modo me facere poſſe: quem uellem alium diem ſi ſumpſiſſet me
ei non defuturum. Ille autem qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere et ſat
bonum unctorem diſceſſit me ut mihi uidebatur iratior. Habes ſardos uenales alium alio
nequiorem: cognoſti meam cauſam: et iſtius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte
cupio enim legere: adhuc non legiſſe turpe utriuſque noſtrum eſt. Vale. Cicero Fabio Gallo.

26 Quod epistolam conscissam doles noli laborare: salva est: domo petes cum licebit. Quod autem me mones valde gratum est, idque ut semper facias rogo. Videris enim mihi vereri, nisi istum habuerimus, rideamus.
Sed heus tu, manum de tabula: magister adest citius quam putaramus. Vereor ne in catonium catonini nos. Mi Galle cave putes quicquam melius quam epistole tue partem ab eo loco: cetera labuntur. Secreto hoc audi, tecum habeto, ne appelle quidem liberto dixeris. Preter duos nos loquitur isto modo nemo: bene male ne videro: sed quicquid est, nostrum est. Urge igitur nec transversum unguem quod aiunt a stilo: is autem est dicendi opifex: atque equidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Vale. Cicero salutem plurimam dicit M. Fabio Gallo

27 Cum decimum iam diem graviter ex intestinis laborarem neque his qui mea opera uti solebant me probarem non valere, quia febrem non haberem, fugi in Tusculanum, cum quidem biduum ita ieiunus fuissem ut ne aquam quidem gustarem. Itaque confectus langore et fame magis tuum officium desideravi quam a te requiri putavi meum. Ego autem cum omnes morbos reformido, tum quo epicurum tuum stoici male accipiunt quia dicat
sibi molesta esse quorum alterum morbum edacitatis esse putant alterum etiam turpioris intemperantie. Sane   permueram. Sed visa est mihi vel loci mutatio vel animi etiam relaxatio vel ipsa fortasse iam senescentis morbi relaxatio remissio non profuisse. Attamen ne mirere unde hoc acciderit: quo ne commiserim lex sumptuaria: que videtur
attulisse ea mihi fraudi fuit. Nam cum volunt isti lauti terra nata que lege excepta sunt in honorem adducere, fungos, helvelas, herbas omnes ita condiunt ut nihil possit esse suavius. In eas cum incidissem in cena augurali apud Lentulum, tanta me   arripuit ut hodie primum videatur cepisse consistere. Ita ego qui me ostreis et murenis facile abstinebam a beta et etiam malva deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiores. Tu tamen cum audisses ab Anicio vidit enim me nauseantem, non modo mittendi causam iusta habuisti sed etiam visendi. Ego hic cogito morari quoad reficiar. Nam et vires et corpus amisi: sed si morbum repulero facile ut spero revocabo. Cicero Fabio Gallo

28 Mirror cur me accuses cum tibi id facere non liceat: quod si liceret tamen

non debebas. ego enim te in consulatu observaram. ut ais fore. ut te Ce-
sar restituat. multa tu quidem dicis. sed tibi nemo credit. tr. pl. di-
cis te in causa petisse. Utinam semper esses tribunus. intercessorem non
quereres. negas me audere quod sentiam dicere. quasi tibi cum parum
impudenter me rogares parum fortiter responderim. Hoc tibi scri-
psi ut isto ipso in genere in quo aliquid posse vis. ut nihil esse cogno-
sceres. quod si humaniter mecum questus esses. libenter tibi me et facile
purgassem. Non enim ingrata mihi sunt que fecisti. sed que scripsisti
molesta. Me autem propter quem ceteri liberi sunt. tibi liberum non visum
demiror. Nam si falsa fuerunt que tu ad me ut ais detulisti. quid
tibi ego debeo. si vera. tu es optimus testis mihi quid populus
Romanus debeat. Vale. Cicero Curio salutem plurimam dicit

MEmini quod mihi desipere videbare. quod cum istic viveres quam nobiscum.
2 Erat enim multo domicilium huius urbis. cum quidem hec urbs
aptius humanitati et suavitati tue. quam tota peloponnensis nedum pa-
tras. nunc contra et vidisse mihi multum videris. cum prope desperatis
his rebus in greciam contulisti. et hoc tempore non solum sapiens qui
hinc absis sed etiam beatus. quamquam quis qui aliquid sapiat nunc esse beatus
potest. sed tu cui licebat pedibus es consequutus. ut ubi esses ubi nec
pelopidarum nosti cetera. nos idem propemodum consequimur alia ratione.
cum enim salutationi nos dedimus amicorum. que fit hoc etiam frequentius
quam solebat. quod quasi avem albam videntur bene sentientem civem videre.
abdo me in bibliothecam. itaque opera efficio tanta quanta fortasse tu sen-
ties. intellexi enim ex tuo sermone quodam. cum meam moestitiam et despera-
tionem accusares domi tue. dicere te ex meis libris animum meum desi-
derare. sed me hercule. tum rem publicam lugebam. que non solum suis er-
ga me. sed etiam meis erga se beneficiis erat mihi carior. et hoc tempore
quod me non ratio solum consolatur. que plurimum debet valere. sed
etiam dies que est. vi stulticie mederi. que et stultis mederi solet. tamen doleo
ita rem communem esse dilapsam. ut ne spes quidem melius aliquando fore reli-
quatur. nec vero nunc quidem culpa in eo est in cuius potestate omnia sunt nisi forte.

id ipsum esse non debuit sed alia causa. alia est in nostra culpa sic acciderit ut posteritas non sit querendum. Reliquam spem nullam uideo. Quare ad primam redeo. sapienter hoc reliquisti si consilio feliciter sicum. Curius Cic.

S[30] i uales bene est. sum enim tuus a thica nostri. ergo fructus est tuus. mancipium illius quod quidem sinit senes comptionalem utile perscripsit egent non multum. sed illa nostra predicatio quanti est. nos quod simus. quod habeamus quod homines existimemur. id omnes abs te habere. Quare Cicero mi persevera constanter nos conseruare. et Sulpicii successori nos de meliore nota commenda. quo facilius tuis praeceptis obtemperare possimusque te ad uer lubentes uidere. et nostra diffigere deportareque tuo possimus. sed amice magne noli hanc epistolam atthico ostendere. si eum errare et eum putare me uirum bonum esse. nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene uale. Tironemque meum saluta nostris uerbis. D. A. octauo. IIII. KL. Nou.

E[31] go uero iam te nec hortor nec rogo ut domum Ci. Curioni sal. redeas quin hinc ipse euolare cupio. et aliquo peruenire ubi nec pelopidarum nomen nec facta audiam. Incredibile est quam turpiter mihi facere uidear. qui his rebus intersim. ne tu uideris multo ante prouidisse quid impenderet tum cum hinc profugisti. quamquam etiam auditu hec acerba sunt. tamen audire tolerabilius est quam uidere. in campo certe non fuisti cum hora secunda comitiis questoriis institutis sella Q. maximi. quem illi consulem esse dicebant posita esset. quo mortuo nunciato sella sublata est. ille autem qui comitiis tributis esset auspicatus centuriata hunc consulem hora septima renunciauit. qui usque ad KL. Ian. esset. que erant futura mane postridie. ita caninio consule scito neminem prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est. Fuit mirifica uigilantia. qui toto suo consulatu somnum non uiderit. hec tibi ridicula uidentur. non enim ades. que si uideres lacrimas non teneres. quid si cetera scribam. Sunt enim innumerabilia generis eiusdem. que quidem ego non ferrem. nisi me in philosophie portum contulissem. et nisi haberem socium studiorum meorum. athicum nostrum. cuius quoniam proprium te esse scribis mancipio

et nexo meo aut usu et fructu contentus istorum. Id enim est amicitie
proprium quo quisque fruitur atque utitur. sed hec alias pluribus.
Attilius qui in grecia cum legionibus missus maximo meo
beneficio est affectus. bis enim est a me iudicio capitis rebus sal-
uis defensus. et est homo non ingratus. meque uehementer ob-
seruat. ad eum de te diligentissime scripsi eamque ep̄tam cum
hac ep̄la coniunxi. quam ille cum accepit. ex quod tibi pollicitus sit
uelim ad me scribas. Vale. M. Cicero Curio salutem plurimam. d.

32 Fama le perspexi ex tuis litteris. quod semper studui. et a me te
plurimum fieri. et te intelligere quam mihi carus esses. quod
quoniam uterque nostrum consecutus est. Reliquum est ut officiis certe-
mus inter nos. quibus ex equo animo uel uincam te. uel uincar ab
te. Attilio non fuisse necesse meas dari litteras facile patior.
Sulpicii tibi opera intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse
propter tuas res ita contractas. ut quemadmodum scribis caput nec
pedes haberent. et aliquando redires. Vides enim exaruisse iam ueterem
urbanitatem. ut pomponius uir suo iure possit dicere nisi nos
pauci retineamus gloriam atticam. Ergo is tibi nos ei succe-
dimus. veni igitur quaeso. ne tantum semen urbanitatis una cum
re p̄ interea. Vale. Marcus Cicero salutem dicit Volumnio

33 Quod sine prenomine familiariter. ut debebas ad me ep̄tam
misisti p̄mū dubitaui num a Volumnio senatore ēēt quo cum
mihi magnus usus est. deinde   litterarum fecit ut intel-
ligerem tuas esse. quibus in litteris omnia mihi iocunda fuerunt. preter
illud quod parum diligenter possessio salinarum mearum a te procurator de-
fendi. Ais enim ut ego discesserim omnia omnium dicta in his et frontinia-
me conferri. quid tu id pateris. num ne defendis. nunc resistis. ego
sperabam ita notata me reliquisse genera dictorum meorum. ut cognosci
sua sponte possent. sed quoniam tanta fax in urbe est ut uel eam
que non aliqui uenustum uideatur pugna. si me amas nisi acuta
nisi elegans   bellum non ridiculum.

nisi cetera que sunt a me in secundo libro de oratore per Antonii personam et arguta apparebunt: ut sacramento contendas mea non esse. Nam de iudiciis quod quereris multo labore minus trahantur per me pedibus omnes rei sint. uel Selius tam eloquens ut possit probare se liberum. Urbanitatis possessionem amabo quibusvis interdictis defendamus: in qua unum te metuo: contemno ceteros. derideri te putas: nunc demum intelligo te sapere. Sed mehercule extra iocum valde mihi tue littere facete elegantesque vise sunt. Illa quamvis ridicula essent sicut erant: mihi tamen risum non mouerunt. Cupio enim nostrum illum amicum in tribunatu quam plurimum habere grauitatis. Id tamen ipsius causa: est enim mihi ut scis in maioribus. tum mehercule etiam rei publice: quam quidem quamvis ingrata sit amare non desinam. Tu Volumni quoniam instituisti: et mihi vides esse gratum scribe ad me quam sepissime de rebus urbanis de re publica: iocundus est mihi sermo litterarum. Preterea Dolobellam: quem ego perspicio et video cupidissimum esse atque amantissimum cohortare: et confirma: et redde plane meum. Non mehercule quo quicquam desit. Sed quia valde cupio non video nimium laborare. Vale.

Cicero Volumnio salutem.

84 Quod declamationibus nostris cares damni nihil facis quod hirtio inuideres nisi eum amares: non erat causa inuidendi: nisi forte ipsius eloquentie magis quam quod me audiret inuideres. Nos enim plane mihi suauissime est Volumni: aut nihil sumus: aut nobis quidem ipsis displicemus gregalibus illis quibus te plaudente uigebamus amissis ut etiam si quid aliquid dignum nostro nomine emisimus ingemiscamus: quod hoc primigero non armigero in corpore tela exerceantur. ut ait Philoctetes apud Accium abiecta gloria: sed tamen omnia erunt mihi si veneris hilariora: quamquam venies ut ipse intelligis in maximarum quasi concursum occupationum: quas si ut volumus exceperimus: ego vero multam salutem et foro dicam et curie: viuamque tecum multum et cum nostris amatoribus omnibus. Nam et Cassius tuus et Dolobella noster: vel potius uterque noster studiis hisdem tenentur et meis equissimis utuntur auribus: opus est ut de limatulo et pollitio tuo iudicio. et illis interioribus litteris meis: quibus sepe verecundiorem me in loquendo facis. Mihi enim iudicatum est. si modo hoc Cesar: aut patietur: aut volet deponere illam iam personam: in qua me [sepe] ipse illi ipsi probaui: ac me totum in litteras abdere

Tecumque et cum ceteris earum studiosis honestissimo otio perfrui. Tu vellem ne
veritus esses ne pluribus legerem tuas litteras si mihi quemadmodum scribis
longioris forte misisses. ac velim post hac sic statuas tuas mihi litteras lon-
gissimas quasque gratissimas fore. Vale. Marci Tullii Ciceronis epistolarum
familiarium liber septimus explicit. Incipit eiusdem liber octavus
Ad M. Celium feliciter. Celius Marco Ciceroni salutem plurimam dicit.

QUOD tibi decedens pollicitus sum me omnes res urbanas
diligentissime tibi perscripturum. data opera paravi qui sic
omnia persequeretur. ut verear ne tibi nimium arguta haec se-
dulitas videatur. tametsi tu scio quam sis curiosus. et quam omnibus
peregrinationibus gratum sit minimarum quoque rerum que do-
mi gerantur fieri certiores. Tamen hoc te deprecor ne meum hoc officium arro-
gantie condemnes quod hunc laborem alteri delegavi. non quin mihi suavissimum
suavissimum sit et occupato ut ad litteras scribendas. ut nosti pigerrimo tue
memorie dare operam. sed ipsum volumen. quod tibi misi. facile ut ego ar-
bitror me excusat. nescio quemvis otii esset. non modo perscribere hoc. sed omnino animad-
vertere. omnia enim sunt ibi s. c. dicte fabule rumores. quod exemplu si forte
minus te delectarit. ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam. fac me
certiorem. Si quid in re publica maius actum erit quod iste operarius minus commode per-
sequi possit. et quemadmodum actum sit. et que existimatio sequuta queque
de eo spes est diligenter tibi perscribemus. Ut nunc est nulla magnopere ex-
pectatio. Nam et illi rumores de comitiis transpadanorum cum hactenus
caluerunt. Romā cum venissem. ne tenuem quidem auditionem de ea re accepi.
Preterea Marcellus. qui adhuc nihil retulit de successione provinciarum
galliarum et ad iii. kl. iunii ut mihi ipse dixit eam distulit relatione sane quam
meos sermones expressit. qui de eo tum fuerant cum Rome nos essemus. Tu
si Pompeium ut volebas offendisti. qui tibi visus sit et quam orationem habuerit
tecum. quāq; ostenderit voluntatem (solet enim aliud sentire et loqui. neque tantum
valere ingenio ut non appareat ut quid cupiat) fac mihi perscribas. Quod ad
Cesarem crebri et non belli rumores. sed susurratores dumtaxat veniunt
alius equitem perdidisse. quod opinor certe factum. alius septimam legionem va-

Nota de pompeio
qui solet unum
sentire et aliud
loqui sicut hodie
fit apud
magnates

pulasse ipsum apud beloacos circumsederi interclusum a reliquo exercitu neque
adhuc certi quicquam est neque haec incerta quidem tamen vulgo iactantur sed inter
paucos quos tu nosti palam secreto narrantur at Domitius cum manus ad
os apposuit te ad VIIII kl iunii subrostra iii qui illorum capiti sunt desperasse per
risse ut de urbe ac foro toto maximus rumor fuit atque Pompeium bau
li sebaniti in itinere occisum ego qui scirem et pompeium bauli sebaniti cum
facere et usque eo ut ego misererer ositare non sum commotus et hoc men
dacio si qua pericula tibi impenderent inde frangeremur optarim Plancus
quidem Ravenne est et magno congiario donatus est a cesare nec beatus
nec bene instructus est tum pollicitus libris omnibus uigens vale. Celius Ciceroni

C 2 Erte inquam absolutus est me representare renuntiatum est et quidem
omnibus ordinibus sed singulis in unoquoque genere sententiis uide modo
inquis mihi litteris ostenderis me isto missurum alios M. fendium equitem
romanum amici mei filium bonum et strenuum adolescentem qui ad suum ne
gotium istuc uenit tibi commendo et te rogo ut eum in tuorum numero habeas
agros quos fructuarios habet ciuitatis vult tuo beneficio quod tibi facile
et honestum factum est immunes esse gratos et bonos viros tibi obligaris no
lo te putare friuolum a columnariis preteritum optimus quisque eum non fecit.
Pompeius tuus aperte cesarem et prouintiam tenere cum exercitu
et consul ipse tamen hanc sententiam dixit nullum hoc tempore senatus
consultum faciendum Scipio hanc et kl martiis de prouintiis gallis neu
quid coniunctim referret constristavit hac sententia balbum cornelium et scio
eum conquestum esse cum scipione calidius in defensione fuit desertus
accusatione satis disertus vale. Celius M. Ciceroni salutem pro cos

S 3 Ane quod litteris .C. cesaris et diotori sumus commoti nam cassius eis
eufraten copias parthorum esse scripsit diotorus profectus per comagi
nem in prouintiam nostram ego quidem precipuum metum quod ad te attinebat
habui qui scirem quam paratus esses ab exercitu esses neque hic tumultus dignitatis
tue periculum afferret nam de uita si paratior ab exercitu esses timuissem nunc
omen mihi tuum presagiebat hoc quo accipiente hostes quam probabilis necessitas
futura esset uereor et nunc neque prius desinam formidare quam tetigisse Italiam

Nota quod urbs Ravennas
fuit primus locus quem
cepit Cesar in Italia
cum veniret ex
gallia ad quem
venerunt pla
cus et tri
plebis fu
gitiui et ro
ma quos beni
gne recepit.

Audiero. Sed de parthorum transitu uarios ſermones excitarunt alius n pom-
peium mittendum alius Cęſarem cum ſuo exercitu. alius conſules. Nemo tamen
ex ſenatus conſulto priuatos conſules: aut quia uerentur ne illud ſenatus
conſultum fiat: aut paludati exeant. et contumelioſe preter eos ad alium res
transferatur. omnino ſenatum haberi nolunt. uſque eo: ut parum diligentes in re pu-
uideantur. ſed honeſte ſiue negligentia ſiue inertia eſt ſiue ille quem
propoſui metus latet ſuper hac temperantie exiſtimatione. nulle in prouin-
ciam a te littere non venerunt. et niſi diotori ſubſequute eſſent in eam mo
opinionem caſſius ueniebat: que diripuiſſet ipſe ut uiderentur ab hoſte
uaſtata finxiſſe bellum et arabas in prouintias inmiſiſſe. eoſque parthos eſſe ſe-
natui renuntiaſſe. Quare tibi ſuadeo: quicumque eſt hic ſtatus rerum diligenter
et caute perſcribas: ne aut bellificatus alicui dicaris aut aliquid: quod
referret ſcire reticuiſſet. Nunc exitus eſt anni: nam ego has litteras ad
xiiii. kl. Septembris ſcripſi plane nihil uideo ante kl. agi poſſe. noſti mar-
cellum quam tardus et parum efficax ſit. Itemque Seruius quam cunctator cuiuſmodi
putas hoc eſſe: aut eos id quod noluit conficere poſſe: quippe cupiunt tamen
ita frigide agunt: ut nolle exiſtimentur nobis: magiſtratibus autem: ſi parthi-
cum bellum erit. hec cauſa primos menſes occupauit. Sin autem ſit: aut non erit
iſtic bellum. aut timerit: aut nos ſucceſſores paruis additis copiis ſuſtinere
poſſint. Curionem uideo ſe dupliciter iacturum primum aut aliquid cęſari
adimat inde ut aliquid pompeio tribuat quodvis quamlibet tenue munuſ-
culum. Paulus quoque non humane de prouincia loquitur. Huius cupiditati oc-
curſus eſt firmus noſter pluribus ſuſpicari non poſſum. Hec noui alia que accidere
poſſunt non certe cerno: multa tempus afferre et preparata mutare te ſcio
Sed intra fines hos quecumque acciderint uertentur. Illud addo ad actiones C.
curionis: de quo negat cęſarem laborat de pompeio ualde. ne uacuus
aduenienti cęſari pateat quod ad tuum acceſſum attinet. Illud tibi non poſ-
ſum polliceri me curaturum. ut tibi ſuccedatur. Illud certo preſtabo: ne amplius
prorogetur tui conſilii. et ſi tempus ſi ſenatus coget ſi honeſte a nobis re-
cuſari non poterit uelint perſeuerare mei officii eſt meminiſſe quia obſtenta-
tione decedens mihi: ut paterer fieri mandaris. Vale. Celius ciceroni ſal.

Non diu sed acriter tue nos supplicationes torserunt. Incideramus enim
in difficilem nodum. Nam curio tui cupidissimus. qui omnibus rationibus dies
comitiales eriperentur negabat se ullo modo pati posse decerni supplicationes
ne quid furore pauli adeptus esset boni sua culpa videretur amisisse et
prevaricator cause publice existimaretur. Itaque de pactione descendimus.
et confirmavit consules esse his supplicationibus et in hunc annum non usuros
plane quod utrisque consulibus gratias agas est paulo magis certe. nam mar
cellus ei sic respondit in istis supplicationibus non habere. paulus sed omnino in hunc
annum non dicturum. prenidimus enim non modo non fecit. sed cum de ho
stibus ageretur. et posset rem impedire si ut numeraret postularet tacuit tantum
Catoni assensus est. qui et loquutus honorifice non decrerat supplicationes
tertius ad nos favonius accessit. quare pro cuiusque natura et instituto gratie sunt a
gende his quod tantum voluntatem ostenderunt pro sententia. cum impedire possent
non pugnarunt. Curioni vero quod de suarum actionum cursu tua causa deflexit
nam firmius et lentulus. ut debuerunt. quasi eorum res esset una nobiscum
circuierunt et laborarunt. Balbi quoque et cornelii operam et sedulitatem laudare
possum. nam cum curione vehementer loquutus est et eum si aliter fecisset
iniuriam cesari facturum dixit. cum eius fidem in suspicione adduxit. decerant
quidem. qui neque transigi volebant. Domitii scipiones. quibus hac re ad
intercessionem evocandam interpellantibus venustissime respondit se ideo
libenter intercedere. quod quosdam qui decernerent viderent confici nolle. quod
ad rem publicam attinet in unam causam omnis contentio coniecta. De provinciis quod
est incubuisse cum senatu pomponius videtur ut cesar inde non decedat
Curio omnia potius subire constituit quam id pati ceteras suas advocationes
nostri porro. quos tu bene nosti ad extremum certamen rem deducere non
audeant senatus rei totius. hoc pompeius tamquam Cesarem non impugnet
Sed quod illi equum putet constituat. aut curionem querere discordias
valde autem non vult. et plane timet cesarem consulem designari prius quam exer
citum et provinciam tradiderit. Accipitur satis male de curione et totus eius
secundus consul exagitatur. Hoc tibi dico. si omnibus rebus premont curionem
Cesar defendetur intercessorem. si quod videntur reformidarint Cesar

quoad uolet manebit. quam quidem ſententiam dixerit commentario eſt
rerum urbanarum e quo tu que digna ſunt ſic lege. multa tranſi in pri-
mis ludorum explosiones & funerum & ceterarum ineptiarum plura habet
utilia. denique malo in hanc partem errare & que non deſideres au-
dias quam quod opus eſt pretermittatur. tibi cure fuiſſe de Sithiano ne-
gotio gaudeo. ſed quoniam ſuſpicaris minus certa fide eos tibi uiſos
tamquam procurator ſic agros rego. Celius Ciceroni ſalutem. pt diar

Pudet me tibi confiteri & queri de Appii hominis ingratiſſimi iniuriiſque
me odiſſe quia magna mihi debebat beneficia cepit & cum homo
auarus & ea ſolueret ſibi imparem non poſſet occultum bellum mihi indicit
ita occultum tamen ut mihi adnuntiarent & ipſe facile animaduerterem male
eum de me cogitare. Poſteaquam non comperi eum collegium temptaſſe dein &
aperte cum quibuſdam locutum cum Lucio domitio ut nunc eſt mihi ini-
miciſſimo homine deliberare uelle hoc munuſculum differre. Sed pompeio
ipſum reprehenderem & ab eo deprecarer iniuriam quamquam uitam non debere
putarem impetrare a me non potui. Quid ergo eſt. Tamen quam aliquid
amicis qui teſtes erant meorum in illum meritorum loquutus ſum. poſteaquam
illud nequeo & ſatiſfacere me dignum quidem habere ſenſi. malui col-
lege eius homini alieniſſimo mihi & propter amicitiam tuam non equiſſimo
me obligare quam illius ſimie uultum ſubire. id poſtquam reſciuit & me
cauſam inimicitiarum querere clamitauit ut ſi mihi in pecunia minus
ſatiſfeciſſet per hanc ſpem ſimultatis eum conſecrarer. poſtea non deſti-
tit accerſere palam ſeruum accuſatorem inire cum domitio conſilia quibus
cum parum procederet ut ulla lege mihi poneret accuſatorem. com-
pellari ea lege me uoluerunt qua dicere non poterant inſolentiſſime
homines circenſibus meis ludis poſtulandum me lege catinia curat uix
uix hoc erat loquutus cum ego Appium cenſorem ea lege poſtulaui quod
melius cadere nihil uidi ſic eſt a populo ne & non infimo approbatum
ut maiorem Appio dolorem fama quam poſtulatio attulerit. preterea
cepi ſacellum in domo quod eſt ab eo petere. conturbat me mora ſerui
qui tibi litteras attulit. nam acceptis litteris prioribus amplius qua-

draginta mansit dies quid tibi scribam nescio sas domitio diem tu mortis
est expecto ualde: ut quam primum uidere cupio a te peto ut meas iniurias
proinde doleas. ut me existimas et dolere et ulcisci tuas soler. Celius)

G[S] raviLor tibi affinitate viri melius fidius optimi. Nam hoc cicero
ego de illo existimo. cetera porro quidem. adhuc ille sibi parum uti-
lis fuit. et etate iam sunt de causa de consuetudine. atque auctoritate
tua. pudore Tullie si qua restabunt confido celeriter sublatum iri. Non
est enim pugnax in uitiis neque hebes ad id quod melius sit intelligendum
Deinde. quod maximum est ego illud valde amo voles cicero curionem
nostrum plautum intercessiones de prouintiis exitum habuisse. Nam cum in-
tercessione resfferet. que relatio fiebat ex senatus consulto: primaque M.
Marcelli sententia pronuntiata est. qui agendum cum tr. pl. censebat fre-
quens senatus in alia omnia iit stomocus. s. pompeius magnus. nunc ita
languenti. ut vix id quod sibi placeat reperiant. illuc uti ratione eius
habenda. qui exercitum neque prouintias tradere. quemadmodum hoc pom-
peius laturus iste non cognoscam. quidnam rei. pu futurus sit. si aut
non curet uos senes diuites uideretisque. hortensius cum has litteras
scripsi causam agebat. vale. Celius. M. ciceroni salutem. pl. d.

T[t] Anti non fuit arsacem capere. et Seleuceam expugnare. ut earum
[7] rerum. que hic geste sunt spectaculo careres. numquam tibi oculi do-
luissent si in re pu. domitii uultum uidisses. magna illa comitia fuerunt
et plane studia ex partium sensu apparuerunt. pauci necessitudine se-
quuti officium prestiterunt. Itaque mihi est domitius inimicissimus
aut ne familiarem quidem suum quemquam tam oderit quam me. atque eo ma-
gis. quod per iniuriam sibi putat ereptum. cuius ego auctor fuerim nunc
furit tam gauisos homines suum dolorem. unumque mouere studiosiorem
Antoniana. Cn. saturninum adolescentem: ipse. Cn. domitius reum fecit
sane quam superiore uita inuidiosum. qui iudicium non expectatione est
enim in bonam spem post. Sex. peducei absolutionem. de summa re. pu. sepe
tibi scripsi me annuum pacem non uidere. et quod propius ea contentio
quam fieri necesse est. accedit eo clarius id periculum apparet. propositum

hoc est: de quo: qui

hoc de est de quo qui rerum potiuntur sunt dimicaturi. quod Gneus pompeius constituit non pati. C. cesarem cons aliter fieri nisi exercitum et provintias tradiderit. Cesari autem persuasum est: se salvum esse non posse ubi ab ab exercitu recesserit. fert illam tamen conditionem ut ambo exercitus tradant. Sic illi amores et invidiosa coniunctio non ad occultas recedit obtractationes: sed ad bellum se erupit. neque mearum rerum quod consilium capiam reperio. quod ne dubito quin te quoque hec deliberatio sit perturbat. Nam mihi cum hominibus his et gratia et necessitudine. cum causam illam unde homines odi illud te non arbitror fugere. quin homines in discessione domestica debeant. quamdiu civiliter sine armis certetur honestiorem sequi partem ubi ad bellum et castra ventum sit firmiorem et id melius statuere quod tutius sit in hac discordia video ac quod pompeium senatum. quique res iudicant secum habiturum ad cesarem omnes qui cum timore et mala spe accensuri his exercitum conferendum non esse omnino satis patefit. ad considerandas utriusque copias. et ad eligendam partem prope oblitus sum quo maxime fuit scribendum. Scis appium censorem hic ostenta facere de signis et tabulis: de agris modo et ere alieno acerrime agere persuasum est ei censuram lomentum aut nitrum esse. errare mihi videtur. nam sordes eluere vult venas sibi omnes et viscera aperit. curre per deos atque homines. et quam primum hanc visum veni leges scribatinie iudicium. apud drusus fieri appium de tabulis et signis agere. crede mihi est propandum. curio noster sapienter id quod remisit de stipendio pompei fecisse existimatur. ad summam queris quid putem futurum. si aliter uter eorum ad parthicum bellum non eat video impendere discordias. quas ferrum et vis iudicavit. uterque et animo et copiis est paratus. si sine periculo fieri posset magnum et iocundum spectaculum tibi fortuna parabat. Celius ciceroni.

ET quando tu hominem ineptiorem quam tuum Gneum pompeium vidisti qui tantas turbas. qui tam nugax esset commorit. et quo autem cesare nostro acriorem in rebus gerendis eodem in victoria temperatiorem. aut legisti. aut audisti? et quid est nunc nostri milites. qui durissimis et frigidissimis locis teterrima hyeme bellum ambulando confecerunt. malis

orbiculatiſ paſti eſſe uidentur. Quid iam inquis glorioſe. omnia ſi ſcias
quam ſollicitus ſum: cum hanc meam gloriam que ad me nihil pertinet
derideas. que tibi exponere niſi coram non poſſum. idque celeriter fo-
re ſpero. Nam me cum expuliſſet ex italia pompeius conſtituit ad
urbem uocare. id quod iam exiſtimo confectum niſi ſi maluit pom-
peius brundiſii circumſedere. paream ſi minima cauſa properando
iſto mihi quod te uidere et omnia intima conferre diſcupio. habeo. n.
quam multa. hui uereor quod ſolet fieri ne cum te uidero omnia oblini-
ſcar. Sed tamen quod ob ſcelus iter mihi neceſſarium retro ad alpes uerſus
incidit. adeo quod intemelii in armis ſunt. neque de magna cauſa. belienus
uerna. Demetriusque ibi cum praeſidio erat. Domitius quendam nobilem
illi ceſaris hoſpitem a contraria factione nummis acceptis comprehen-
dit. et ſtrangulauit. ciuitas ad arma. ut eo non cohortibus mihi per
niues eundum eſt. uſquequaque inquis. ſe domicii male dant. Vellemque
uenireum propugnatus tantum animi habuiſſe in noſtro domitio quantum ipſe
cadenatus in hoc habuit. ciceroni ſ. d. Celius ciceroni sal. pl. dicit

Exanimatus ſum tuis litteris: quibus te nihil niſi triſte cogitare
oſtendiſti. neque id quod eſſet perſcripſiſti. non tamen quale eſſet
quod cogitares aperuiſti. has ad te ilico litteris ſcripſi. fortunas tuas
Cicero per liberos oro. obſecro ne quid grauius de ſalute et incolumitate
tua. Nam deos: hominesque amicitiamque noſtram teſtificor me tibi pre-
dixiſſe. neque temere monuiſſe. Sed poſtquam ceſarem conueneram: ſen-
tentiamque eius qualis futura eſſet parta uictoria cognouerim te cer-
tiorem feciſſe. Si exiſtimas eandem rationem fore: ceſar in dimittendis
aduerſariis: et conditionibus ferendis. erras nihil niſi atrox et ſeuum
cogitat atque etiam loquitur iratus ſenatui exiit. his interceſſionibus
plane incitatus eſt. Non erit deprecationi locus. Quare ſi tibi tu ſi
filius unicus: ſi domus ſi ſpes tue reliquae tibi cure: ſi aliquid apud te
ſi uir optimus gener tuus ualet. quorum fortunas non debes uelle con-
turbare. ut eam cauſam in cuius uictoria ſalus noſtra eſt odiſſe aut
relinquere cogamur: aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam

habeamus. Denique illud cogita quod offense fuerit in ista coniunctione
te subisse. nunc te contra victorem facere: quem dubiis rebus ledere no-
luisti. et ad eos fugatos accedere resistentis summe stultitie est. Vide ne
dum pudet te paratum ad optatum esse parum diligenter. Quid
optimum sit eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum. saltem
dum quid de hyspanis agamus scitur expecta. quas tibi nuntio ad-
ventu cesaris fore nostras: quam isti spem habeant amissis hyspa-
nis nescio quod porro tuum consilium sit ad desperatos accedere non
medius fidius non reperio dicendo. Cesar audierat ac simul atque me
vidit statim. quid de te audisset exposuit. negavit se scire sed tamen
a beo petii ut ad te litteras mitteret. quibus maxime ad remanendum
commoveri posses. me secum in hyspaniam ducit. nam nisi ita faceret
ego priusquam ad urbem accederem: ubicumque esses ad te percurrissem. et
hoc a te presens contendissem atque omni vita retinuissem. etiam atque
etiam rogo mi cicero cogita ne te. tuosque tuosque omnes funditus evertas
neu te sciens prudensque eo demittas. unde exitum nullum vides esse
quod si te aut voces optimatum commovent. aut nonnullorum hominum insole-
ntiam et iactationem ferre non potes. eligas censeo aliquod opidum
vacuum a bello dum hec decernuntur. que iam erunt cum feceris. et
ego te sapienter fecisse iudicabo. et cesarem non offendes. vale. celi

Ergo me potius fuisse proficisci in hyspaniam. ciceroni sal
antequam formias tu profectus es ad pompeium. Quod utinam
aut appius claudius in ista parte prohibuisset. aut c curio cuius
amicitia me paulatim in hanc partem causa imposuit. sed
mihi sentio bonam mentem iracundia tamen ore ablatam. tu por-
ro cum ad te proficiscens ariminum noctu venissem dum mihi pa-
cis mandata das ad cesarem. et mirifici civem agis amici
officium neglexisti. neque me consuluisti. et neque hec dico quod dif-
fidam huic cause. sed crede mihi perire satius est quam hos vi-
dere. quod si timor vestre crudelitatis non esset eiecti iam pridem esse-
mus. Nam huic preter feneratores paucos nec homo nec ordo

q(ui)s q(ue) est nisi est pompeianus eqdem iam essem ut maxime p(rese)s
& qui antea vester est populus n(oste)r esset. hoc cur i(n)g(ra)s nos uno
reliquos expectauit hos inuitos uincere coegero arridenti me
catonem uos dormitis. nec hec adhuc mihi uidemini intelligere
qua nos pateamus: & qua simus imbecilli: atque hoc nullius premij
spe faciam. Sed quod apud me plurimum me solet ualere doloris
atque indignitatis causa: quid istic facitis prelium expectatis: quod
firmissimum est nostras copias non noui. n(ost)ri ualde depugnare &
facile algere & esurire consuerunt. Vale. Marci Tulij Ciceronis e
pistolarium familiarium liber octauus explicit. Incipit eiusdem
nonus feliciter. Marcus Cicero salutem plurimam M. Varroni

E(I) x his litteris quas Atticus a te missas mihi
legit. quid ageres & ubi esses cognoui quando a(utem)
te uisuri essemus: nihil sane ex eisdem litteris suspi
cari potui i(n) spem tamen uenio appropinquare tui
aduentus: qui utinam mihi solatio sit. & si tot tantisque
rebus urgemur nullam ut alleuiationem q(ui)s q(uam) nisi
stultissimus sperare debeat. Sed tamen aut tu potes me aut ego te for
tasse aliqua re iuuare. Scito n(am) me posteaq(uam) in urbem uenerim redi
sse cum ueteribus amicis idest cum libris nostris i(n) gratiam & si non id
circo eorum usum dimiseram: quod his succenserem. de sed quod eorum me
suppudebat. Videbar enim mihi cum in res turbulentissimas infidelissi
mis socijs demisissem preceptis illorum non satis paruisse ignoscunt mihi
reuocant i(n) consuetudinem pristinam. teque in ea p(er)manseris sapientiorem
q(uam) me dicunt fuisse. Quaobrem. q(uonia)m placatis his utor uideor sperare
debere si te uiderim. & ea que impediant que premant me facile tra
siturum. Quamobrem siue in tusculano. siue i(n) cumano adire te pla
cebit siue q(uo)d minime uelim Rome. dummodo simul simus perficiam
profecto: ut id utrique n(ost)rum comodissimum esse uideatur. Cicero Varroni sal(utem).

C(2) Aninius idem tuus & idem noster cum ad me pueri uenisset
& se postridie mane ad te iturum esse dixisset dixi ei daturum

aliquid litterarum mane & ut peteret rogaui conscripsi epistolam no
ctu nec ille ad me rediit oblitum credidi. Attamen eam ipsam tibi epistolam
misissem per meos nisi audissem ex eodem postridie te mane e tusculano
exiturum ac ibi repente paucis post diebus cum minime expectarem
uenit ad me caninius mane se proficisci ad te statim dixit. & si erat
            illa epistola praesertim tantis postea nouis uerbis allatis tamen pe
rire lucubrationem meam nolui & eam ipsam caninio dedi. sed cum eo
& cum homine docto & amantissimo loquutus sum ea que pertulisse eum
ad te existimo. tibi autem me hercule idem consilium & mihi metipsi. uitemus
oculos hominum si linguas minus facere possimus. Qui enim uicto
ria se efferunt. quasi uictos nos intuentur. qui autem uictos nostros mole
ste ferunt nos dolent uiuere. queres fortasse circum hoc in urbe sint non
absim quemadmodum tu. Tu enim ipse qui & me & alios prudentia ui
cis omnia credo uidisti nihil te omnino fefellit. Quis est tam lincens qui
in tantis tenebris nihil offendat. nusquam incurrat. at mihi quidem iam pri
dem uenit in mentem bellum esse aliquo exire ut ea que agebantur hic
queque dicebantur nec uiderem nec audirem sed calumniabar ipse pu
tabam quod obuiam mihi uenisset ut cuique commodum esset suspicaturum aut di
cturum etiam si non suspicaretur hic aut metuit & ea refugit aut aliquid
cogitat & habet nauem paratam. denique leuissime qui suspicaretur & qui
fortasse me optime nouisset putaret me idcirco discedere quod quosdam
homines oculi mei ferre non possent. hoc ego suspicatus adhuc Rome
maneo & tamen   consuetudo diurna callum obduxit stomaco
meo. Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hoc censeo latendum tantisper
ibidem dum effeuerscit hec gratulatio & simul dum audiamus quem
admodum negotium confectum sit enim existimo magni aut interiit qui fuit
uictoris animus. qui exitus rerum quamquam quo me coniectura ducat habeo sed
expecto tamen te non nolo. nisi ipse rumor iam raucus erit factus ad
baias uenire. Erit enim nobis honestius. & cum hic discesserimus uideri ue
nisse in illa ploratum potius quam natatum. Sed hec tu melius. modo nobis stet
illud una uiuere in studiis nostris a quibus antea delectationem modo

petebamus: nunc uero salutem etiam non deesse. si quis adhibere uolet
non modo ut architectos uerum etiam ut fabros ad edificandam rem pu.
et potius libenter accurrere. si nemo utetur opera: tamen et scribere et legere
pollitias. et si minus in curia atque foro at in litteris et libris: ut docti
ssimi ueteres fecerunt gnauare rem pu. et de moribus ac legibus querere
mihi hoc uidentur. Tu quid sis acturus et quid tibi placeat. pergratum
erit si ad me scripseris. Vale. Marcus cicero M. uarroni sal. plurimam d.

3 ETsi quid scriberem non haberem. tamen animo ad te euntium nihil po
tui non dare. Quid ergo potissimum scribam quod uelle te puto? Ci
to me ad esse uenturus. et si inde que le satis ne rectum sit. hoc tanto in
cendio ciuitatis in istis locis esse didicimus sermonem his qui nesciunt
nobis quoque in loco simus. eundem cultum eundem uictum esse. quid re
fert. tamen in sermone incidimus. valde id circo laborandum est. ne cum
omnes in omni genere et scelerum et flagitiorum uolutentur. nostra nobi
cum aut inter nos cessatio uituperetur. ergo uero neglecta barbarorum
insatia persequare. quamuis enim sint hec misera que sunt miserrima tamen
artes nostre nescio quomodo nunc uberiores fructus ferre uidentur
quam olim ferebant. sine quia nunc certe alia nulla acquiescimus. sine quod
grauitas morbi facit: ut medicine egeamus. ea que nunc appareat
cuius uim non sentiebamus: cum ualebamus. Sed quid ego nunc hec ad
te: cuius domi nascuntur nihil scilicet nisi ut rescribes
aliquid me expectares. sic igitur facies. vale. M. cicero M. uarroni sal.

4 NE me scito quapropter
Nisi uenturus es scito necesse esse uenire non est est
te uenire nunc uide ut magis delectet chrisipias hec
quam noster diodotus non coquebat. sed de his etiam rebus otiosi cum erimus
loquemur. hoc etiam est de cossio nubigratus
nam id etiam athico mandaram. Tu si minus ad nos accurremus. ad te
si ortum in bibliotheca habes deerit nihil. Vale. Cicero uarroni salutem.

5 MIhi uero ad nonas uidetur bene maturum fore. neque solum propter rei pu. sed
etiam propter anni tempus quare istum diem probo. Itaque eundem

ipse sequerer consilii nostri nisi eosdem qui id secuti non putarem sed
non poeniteret nobis poenitendum putarem. Secuti enim sumus non spem
sed officium reliquimus autem non officium sed desperationem ita verecundi
ores fuimus quam qui se domo non commoverunt saniores quam qui amissis opibus
domum non reverterunt sed nihil minus fero quam severitatem otiosorum
et quoquo modo sese res habeat magis illos vereor qui bello in
terierunt quam hos curo quibus non satisfacimus quod vivimus. mihi si spa
tium fuerit in tusculanum ante nonas veniendi istic te videbo si minus per
sequar in cumanum et ante te certiorem faciam ut lavatio parata sit. vale. Cicero

Caninius noster me tuis verbis admonuit ut scriberem Varroni sal.
ad te si quid esset quod putarem te scire oportere. Est igitur adventus
Caesaris in expectatione neque tu id ignoras sed cum ille scripsisset ut opinor
se in Alsiense venturum scripserunt ad eum sui ne id faceret multos ei mo
lestos fore ipsumque multis optime videri commodius eum ex ire posse. ego
non intelligebam quid interesset sed tamen hyrtius mihi dixit et se ad
eum et balbum et oppium scripsisse ut ita faceret homines ut cognovi amantes
tui. Hoc idcirco te nosse volui ut scires hospitium tibi ubi parares. et
potius utrobique quid enim ille facturus sit incertum est. et simul ostenta
vi tibi me istis esse familiarem et consiliis eorum. quod ego cur nolim nihil
video. non enim est idem ferre si quid ferendum est probare si quid pro
bandum est. et si quid non probem quid enim iam sciam preter initia rerum
nam hæc in voluntate fuerunt. vidi enim nam tu aberas nostros amicos
cupere bellum. hunc autem non tam cupere quam non timere. ergo hæc con
silii fuerunt cetera necessaria. vincere autem aut hos aut illos necesse e
rat. scio semper meum in luctu fuisse cum videremus quod illud ingens malum alter
utrius exercitus et ducum interitu. tum extremum omnium malorum esse
civilis belli victoriam. quam quidem ego etiam illorum timebam ad quos
veneramus. crudeliter enim otiosis minabantur. erat quoque his et tua invisa
voluntas et mea oratio. Nunc vero si essent nostri potiti valde intemperantes
fuissent. erant enim nobis perirati quasi quicquam de nostra salute decrevissemus
quod non idem illi censuissemus. aut quasi rei publicæ utilius fuerit eos etiam

ad bestiarum auxilia confugere: q velle mori: uel cum spes si omnino op-
tima aut aliqua tamen uiuere & in perturbata re pu. uiuimus. q negat?
Sed hoc uiderint hi qui nulla sibi subsidia ad omnes uite status para-
uerint. Huc enim ut uenirem superior longius q uolui fluxit oro.
Cum enim te semp magnu hominem duxerim. q his tempestatibus
es prope solus in portu: fructusq doctrine percipis eos qui maximi
sunt. ut ea consideres eaq tractes: quorum est usus & delectatio est
omnibus & actis & uoluptatibus anteponendi: ego dem hos tuos tusculanenses
nenses dies instar esse uite puto. libenterq omnes opes concesserim
ut mihi liceat ui nulla interpellante isto modo uiuere: quod nos
quoq imitamur: ut possumus: & in nris studiis libentissime co-
quiescimus. Quis enim hoc non dederit nobis. ut cum opera nra
patria siue non possit uti siue nolit ad eam uitam reuertamur: qua
multi docti homines fortasse non recte: sed tamen multi et rei pu
preponendam putauerunt. Que igitur studia magnorum hominum
sententia uacationem habent. eadem pu. muneris: concedente re pu cur no
abutamur? Sed plus facio q animus mandauit: in re n si quid ego scirem
rem rogat quod tu nescires. Ego ea tibi: que tu melius scis q ipse qui
narro: Faciam ergo illud: quod rogatus sum: ut eorum que temporibus
huius sint: que tua audiero: nequid ignores. Cicero Varroni salut.

C Cenabam apud Seniam. Utriq nostrum reddite sunt a te littere
mihi no maturum iam uidetur nam quod ante te calumniatus
sum indicabam malitiam mea. Uolebam prope alicubi esset: si quid
bone salutis   nunc cum confecta sint omnia dubi-
tandum non est quin eq cum aequis uiris. Nam ut audiui de L cesare me-
tum ipse: quid hic mihi faciet patri? Itaq non desino apud istos qui
nunc dominant coenitare. qd faciam? tempori seruiendum est. Sed ri-
dicula missa: praesertim cum sit nihil qd rideamus. Affrica terribili tremit
horrida terra tumultu. Itaq nullum est   qd no uerear
sed q quereris. qn qua quo mihi adhuc sensimus isthuc ipsum de bais
nonnulli dubitant an per sardiniam ueniat illud etiam adhuc suum praelium no

inſperit. nec ullum habet deteriuſ ſed tamen non contrellit. ego omnino magiſ arbitror per Siciliam uel iam ſcemuſ aduentatu dolobellam. enim puto magiſtrum fore sed tamen ſciam quod tu conſtitueris meum conſilium accomodabo potiſſimum ad tuum. quare expecto tuaſ litteraſ. uale. Cicero Varroni ſalutem.

Etſi minus flagitare quiuis oſtenderet. ne populuſ quidem ſolet niſi concitatuſ. tamen ego expectatione promiſſi tui moueor. ut admoneam te. ut non flagitem. Miſi enim ad te quatuor admonitoreſ. non minuſ uerecundoſ. noſti enim profecto os eiuſ adoleſcentioris achademice. ex ea igitur media excitatoſ qui metuo ne te flagitent forte ego autem mandaui. ut rogarent. expectaui iam diu. neque ſuſtinebam. ne ad te priuſ ipſe quid ſcriberem. quam aliquid accepiſſem ut poſſem te remunerari. quam ſimillimo munere. ſed cum tu tardius facereſ id eſt ut ego interpretor. diligentius teneri non potui. quin coniunctionem ſtudiorum amoriſque noſtri quo poſſem litterarum genere declararem. Feci igitur ſermonem inter noſ habitum in cumano cum eſſem una pomponius. tibi dedi partes antiochinaſ quaſ a te probari intellexiſſe mihi uidebar. mihi ſumpſi philoniſ. puto fore ut cum legeriſ mirere. id noſ locutoſ eſſe inter noſ quod numquam locuti ſumuſ. ſed noſti morem dialogorum. poſt hec autem mi uarro. quam plurima ſin uidetur. et de nobis inter noſ fortaſſe. ſed ſuperiorum temporum fortuna rei publicae cauſam ſuſtineat. hec ipſi preſtare debemuſ. atque utinam qui ex hiſ temporibus. atque aliquo ſi non bono. at ſaltem certo ſtatu ciuitatiſ. Hec inter ſtudia exercere poſſemuſ. quam qui tum quidem tum uel aliquem quampiam rationeſ honeſtaſ nobis et curaſ et actioneſ darent. Nunc autem quid eſt ſine hiſ. cur uiuere uelimus. Mihi uero cum hiſ ipſis uix hiſ autem detractiſ ne uix quidem. ſed hec coram. et ſepius. migrationem et emptionem feliciter euenire uolo. tuumque in ea re conſilium probo. cura ut ualeaſ. Vale. Dolobella Ciceroni ſal. p. dicit

Si uales gaudeo. uale et tulia noſtra et cicero. Terentia. V. Terentia minuſ belle habuit. ſed certum ſcio iam conualuiſſe eam. preterea ſunt

L

omnia apud te rectissime. et si nullo tempore in suspicione tibi debui venire si partium causa potiusque tibi persuadere ut te aut Caesari nobiscum coniungeres aut certe in otium referres: praecipue nunc iam inclinata victoria ne possum etiam quidem nullam aliam in te videre opinionem nisi eam in qua si tibi tua de re videtur quod pie tacere non possum. Tu autem mi cicero si haec accipies ut sive probabuntur sive non probabuntur ab optimo certe animo et deditissimo tibi et cogitata et scripta esse iudices. Animadvertis Gneum pompeium nec nominis sui nec rerum gestarum gloriam neque etiam regum et nationum clientelis quas ostentare crebro solebat esse tutum et hoc etiam quod infimo cuique contigit illi non posse contingere ut honeste effugere possit: pulso Italia amissis hispaniis capto exercitu veterano circumvallato: Nunc denique quod nescio an nulli umquam nostro acciderit imperatori. quamobrem quid ille aut sperare possit aut tum animum adverte. pro tua prudentia. sic enim facillime quid tibi utilissimi consilii capies. Illud autem te peto ut si iam ille evitaverit hoc periculum et se abdiderit in classem tu tuis rebus consulas et aliquando tibi potiusquam cuivis sis amicus. Satis factum est iam a te vel officio vel familiaritati satisfactum et partibus et ei rei publicae quam tu probabas. Reliquum est ubi nunc est res publica ibi simus potiusquam dum illam veterem sequamur in nulla simus. quare velim mi iucundissime cicero si forte pompeius pulsus his quoque locis rursus alias regiones petere cogatur ut tu te vel Athenas vel in quamvis quietam recipias civitatem. quod si eris facturus velim mihi scribas ut ego si ullo modo potero ad te advolem. quaecumque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda qua est humanitate Caesar facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare et meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. erit tuae quoque fidei et humanitatis curare ut is tabellarius quem ad te misi reverti possit ad me et a te mihi litteras referat.

Non sum ausus Salvio nostro nihil ad te litterarum dare. Cicero dolobelle
Nec me hercule habebam quod scriberem nisi te amare mirabiliter amari de quo etiam nihil scribente me te non dubitare certe scio omnino mihi

magis littere sunt expectande a te quam a me tibi. nihil enim rome
geritur quod te putem scire curare. nisi forte scis me inter nitiam
nostrum et uidium iudicem esse. profert alter opinor duobus versiculis
expensum nitie. alter aristarchus hos   ego tamquam
criticus antiquus iudicaturus sum utrum sint   puto
nunc dicere oblitusne es fulgorum eorum quos apud nitiam et ingen-
tium cularum cum sophia septime. quid ergo tu adeo mihi excussam
seueritatem ueterem putas. ut ne in foro reliquie pristine frontis appa-
reant. sed tamen suauissimum nostrum prestabo integellum. ut si ego
eum condemnaro tu restituas ipsum ne habeat bursa plancus apud
quem litteras discat. sed quid ago. cum mihi sit incertum tranquillone
sis animo. an ut in bello in aliqua maiuscula cura negotio uersere.
Labor longius cum igitur mihi erit exploratum te libenter esse ri-
surum scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire uolo. uehementer
populum sollicitum fuisse de pu. sylle morte. antequam certum scierit. nunc
querere desierunt quomodo perierit satis putant scire quod sciunt. ego
cetera qui aio ego fero unum uereor ne hasta cesaris refrixerit. Vale.

VIII. Vel meo ipsius interitu mallem litteras meas Ci. Dolobelle sal.
desiderares quam eo casu quo sum grauissime afflictus. quem ferre
certe moderatius. si te haberem. nam ut oratio tua prudens erga
me singularis multum leuaret. sed quod breui tempore. ut opinio
nostra est sum uisurus ita me affectum offendes. ut non multum aut
possim iuuari non quod ita sim fractus. ut aut hominem me esse oblitus
sim. aut fortune succumbendum putem. sed tamen hilaritas illa nostra
et suauitas. que te preter ceteros delectabat erepta mihi omnis. et
firmitatem tamen et constantiam. si modo fuit aliqua in nobis eandem co-
gnosces. quam reliquisti. quod scribis prelia te mea causa sustinere non tam
id laboro. ut siqui mihi obtrectent a te refutentur quam intelligi cupio. quod
certe intelligitur me a te amari. quod ut facias te etiam rogo. ignoscasque bre-
uitati litterarum mearum. nam et celeriter una futuros nos arbitror et nondum
dum confirmatus sum satis ad scribendum. Vale. M. cicero. Dolobelle sal. dic.

\+ G 12 Gratulor baiis nostris siquidem ut scribis salubres repente facte sunt
nisi forte te amant et tibi assentantur et tamdiu dum ades sunt
sui oblite. quod quidem si ita est minime miror celum etiam et ter-
ras vim suam si tibi ita conveniat dimittere. oratiunculam pro deio-
taro quam requirebas habebam mecum quod non putarem itaque eam tibi
misi. quam velim sic legas ut causam tenuem et inopem nec scriptione
magnopere dignam. sed ego hospiti veteri et amico munusculum mittere
volui de[ ]so crasso filo. cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo
sapienti fortique sis. ut tua moderatio et gravitas aliorum infamet iniuriam.

\+ T 13 Tuberinus calenus et meus est familiaris. Cicero Dolabelle salutem
et Lepte nostri familiarissimi necessarius. is cum vitandi belli causa
profectus esset in hispaniam cum M. varrone ante bellum utinam ea pro-
vintia esset in qua nemo nostrorum post affranium superatum bellum ullum fore
putaret incidit in ea ipsa mala que summo studio vitaverat. oppressus est
enim bello repentino. quod bellum commotum a Scapula ita postea confir-
matum est a pompeio ut nulla ratione se ab illa miseria eripere posset.
Eadem causa fere est M. planij heredis qui est item calenus Lepte
nostri familiarissimus. Hos ego igitur ambos tibi sic commendo ut maiore cura
studio sollicitudine eum commendare non possim. volo ipsorum causa
meque in eo vehementer et amicitia movet et humanitas. Lepta vero cum
ita laboret ut eius fortune videantur in discrimen venire non possum
ego non aut proxime atque ille aut etiam eque laborare. quapropter si sepe
expertus sum quantum me amares tamen sic velim tibi persuadeas id me
in hac re maxime indicaturum. peto igitur a te vel si pateris oro ut homines
miseros et fortuna quam vitare nemo potest magis quam culpa calamitosos con-
serves incolumes. velisque per te me hoc muneris cum ipsis amicis alio
antepono dare. quod dicturus sum puto eundem non valde ad eam
pertinere. Sed tamen nihil obest dicere res familiaris alteri eorum valde
exigua est alteri iure equestris. quapropter quo cesar vitam suam libera-
litate concessit nec est quod his preterea magnopere possit adimi reditum
si me tantum amas quantum certe amas conficito in quo nihil est preter viam

longam quam idcirco non fugiunt ut et vivant cum suis et mo-
riantur domi. quod ut evitare contendas vel potius ut proficias
posse enim te mihi persuasi vehementer te etiam atque etiam rogo. Vale. M.
Etsi contentus eram mi Dolobella tua gloria. Ci. Dolobelle s. d.
satisque ex ea magnam letitiam voluptatemque capiebam tamen
non possum non confiteri cumulari me maximo gaudio quod vul-
go hominum secum me ascribebat tuis laudibus. neminem conveni
convenio autem quotidie plurimos. Sunt enim permulti optimi viri
qui in hec loca valitudinis causa veniant. preterea ex munici-
piis frequentes necessarii mei qui omnes cum te summis laudibus
ad celum extulerunt mihi continuo maximas gratias agunt.
Negant enim se dubitare quin tu meis preceptis et consiliis ob-
temperans prestantissimum te civem et singularem consulem pre-
beas. quibus ego quamquam verissime possum respondere te que facias tuo iu-
dicio et tua sponte facere nec cuiusquam egere consilio. tamen neque
plane assentior ne imminuam tuam laudem si omnis a meis consiliis
profecta videatur neque valde nego. sum enim avidior etiam quam satis
est glorie. tamen non alienum dignitate tua quod ipsi Agamenoni
regum regi fuit honestum habere aliquem consiliis capiendis Ne-
storem mihi vero gloriosum consulem iuvenem florere laudibus
quasi alumnum discipline mee. L. quidem Cesar cum ad eum egro-
tum Neapolim venissem quamquam erat oppressus totius corporis doloribus
tamen antequam me plane salutaverit. o mi Cicero inquit gratu-
lor tibi cum tantum valeas apud Dolobellam quantum si ego apud
sororis filium valerem salvi esse possemus. Dolobelle vero tuo gra-
tulor et gratias ago. quem quidem post te consulem solum vere pos-
simus vere consulem dicere. Deinde multa de facto ac de re gesta
tua nihil magnificentius nihil preclarius actum unquam nihil rei pu.
salutarius atque hec vox omnium est. una autem a te peto ut me hanc
quasi falsam hereditatem aliene glorie sinas cernere meque aliqua
in societatem tuarum laudum venire patiare. quamquam mi Dolobella hoc.

enim locutus ſum liberiuſ omneſ meaſ ſi modo ſunt aliquę meę laudeſ ad te tranſfuderim quam aliquam partem exhauſerim ex tuiſ. etiam cum te ſemper tantum dilexerim quantum tu intelligere potuiſti. tum hiſ tuiſ factiſ ſic incenſus ſum: ut nihil unquam in amore fuerit ardentiuſ. nihil eſt enim mihi crede uirtute formoſius nihil amabiliuſ. ſemper amaui ut ſcis M. Brutum propter ſummum eiuſ ingenium ſuauiſſimoſ moreſ. ſingularem probitatem atque conſtantiam. tamen idibus martiis tantum acceſſit ad amorem ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo quod mihi iampridem cumulatum etiam uidebatur quis erat qui putaret ad eum amorem quem erga te habebam poſſe aliquid accedere. tantum acceſſit. ut mihi nunc denique amare uidear ante dilexiſſe auare quid eſt quod ego te hortor. ut dignitati et glorię ſeruiaſ. proponam tibi claroſ uiroſ: quod facere ſolent: qui hortantur. neminem habeo clariorem quam te ipſum mittere oportere tecum ipſe certeſ non licet tibi iam tantiſ rebus geſtiſ non tui ſimilem eſſe: quod cum ita ſit hortatio non eſt neceſſaria. gratulatione magiſ utendum eſt. contingit enim tibi quod haud ſcio an nemini. ut ſumma ſeueritaſ animaduerſionis non modo non inuidioſa: ſed etiam popularis eſſet et cum boniſ omnibuſ: tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortuna quadam contigiſſet gratularer felicitati tuę: ſed contigit magnitudine tum animi. tum etiam ingenii atque conſilii: legi enim contionem meam: nihil illa ſapientius ita pedetentim et gradatim cum acceſſuſ a te cauſam facti. tum receſſuſ. cum res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omnium conceſſu daret. Liberaſti igitur et urbem periculo: et ciuitatem metu neque ſolum ad tempuſ maximam utilitatem attuliſti: ſed etiam ad exemplum facti intelligere debeſ in te repoſitam eſſe rem publicam tibique non modo tuendoſ: ſed etiam ornandoſ eſſe illoſ uiroſ. a quibuſ initium libertatiſ profectum eſt. ſed de hiſ rebuſ coram plura prope diem ut ſpero. Tu cum rem publicam quoque conſeruaſ fac ut diligentiſſime te ipſum mi Dolobella cuſtodiaſ. Vale

Duabuſ tuiſ epiſtolis reſpondebo unquam. Cicero Dolobellę ſalutem

quatriduo ante acceperam a Zeto. alteri: quam attulerat pileros tabellariuſ. Ex prioribus tuiſ litteriſ intellexi pergratum tibi perſpectum eſſe gaudium

VIIII

Sed mihi crede non perinde ut est reabsens litteris perspicere potuisti
Nam cum satis multas non enim possum aliter dicere et coli modo ui
deam et diligi nemo est illorum omnium mihi te iocundior Namque me
amas quod et pridem et constanter facis est id quidem magnum atque haud
scio an maximum sed tibi commune cum multis quod tu ipse tam amandus es
tamque dulcis tamque in omni genere iocundus id est proprie tuum Accedunt
non attici sed salsiores quam illi atticorum romani ueteres atque urbani sales.
Ego autem existimes licet quidlibet mirifice capior facetiis maxime nostratibus
presertim cum eas uideam primum oblitas latio tamen cum in urbem nostram
est infusa peregrinitas Nunc uero etiam brachatis et transalpinis nationibus
ut nullum ueteris leporis uestigium appareat. Itaque te cum uideo omnes mihi
granios omnes lucilios uere ut dicam crassos ut lalios uidere uideor: moriar si praeter te quenquam reliquum habeo in quo possim imaginem antiquae
et uernaculae uetustatis agnoscere id hos lepores cum amor erga me tantus
accedat. miraris me tanta perturbatione ualitudinis tuae tam grauiter exanimatum fuisse: Quod autem ex altera epistula purgas te non dissuasorem mihi
emptionis Neapolitanae fuisse sed auctorem moderationis urbanae neque
ego aliter accepi intellexi tamen idem quod his intelligo litteris: non existimasse
te mihi licere id quod ego arbitrabar: res non modo has non omnino quidem
sed magnam partem relinquere mihi relinquit. catullum mihi narras
et illa tempora: quid simile. et mihi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse
ab reipublicae custodia. Solebamus enim in puppi sedere clavumque tenebamus: nunc
autem vix est sententia locus: an minus multa senatus consulta futura putas
si ego sim Neapoli. Romae cum sum ut urgeo forum senatus consulta scribuntur
apud amatorem tuum familiarem meum. Et quidem cum in mentem uenit ponor
ad scribendum: et ante audio senatus consulta in Armeniam et Syriam esse plata
quod in meam sententiam factum esse dicatur quam omnino mentionem ulla de ea
re esse factam. atque hoc nolim me iocari putes: Nam mihi scito iam a regibus
ultimis allatas esse litteras quibus mihi gratias agant quod se mea sententia reges
appellauerim: quos ego non modo reges appellatos sed omnino natos nesciebam: Quid ergo est. Tamen quamdiu erit hic noster profectus moribus

probo auctoritati tuae cum uos abiecit. affinges me tuos conferam domum
si habebo unde hos dies singulos sumptuariae legis dies conferam sin autem
minus inuenero quod placeat decreui habitare apud te Scio enim me
nihil gratius tibi facere posse. domum Silanam sperabam iam. ut tibi
proxime scripsi. sed tamen non abiecti. Tu uelim ut scribis eam perspicias
si enim nihil est in parietibus non me hercule mihi unquam tam preter opi
nionem tamque uideretur omnibus indignum accidit quam ego cum pro ami
citia ualidissime fauere mei. et me iam ad dolendum preparasse postquam factum
est obstipui et mihi uisus sum captus esse. quod alios putas clamoribus ma
ximis iudices corripuerunt et ostenderunt plane esse quod fieri non posset
itaque relicta lege licinia maior esse periculo uidetur. Accessit huc quod postri
die eius absolutione in theatrum curionis hortensius introiuit puto ut suum
gaudium gauderemus. hic strepitus fremitus. clamor tonitruum et rudentium
sibilus. Hoc magis animaduersum est quod intactus a sibilo peruenerat hortensius
ad senectutem. sed tota bene et in totam uitam quouis satis esset et poeniteret
eum iam uicisse. de re pu. quid tibi scribam nihil habeo. Marcelli impetus re
sederunt non inertia. sed ut mihi uidebantur consilio. De comitiis con
sularibus incertissima est existimatio. ego incidi in competitorem nobilem
et agentem. nam. M. octauius et Cn. fuluius. et C. hirrus mecum petit
hec ideo scripsi quod scio te acriter propter hirrum nuntium nostrorum comitiorum ex
pectaturum. Tu tamen simul ac me designatum audieris. ut tibi cure sit
quod ad pantheras attinet rogo. Singrafam. Sytianam tibi commendo.
commentarium rerum urbanarum primum dedi L. castrinio peto. secundus ei
qui has litteras tibi dedit. Vale. Marcus cicero salutem d. dolobella.

EST ne uia tibi saepe quod ne carras discedens curaturum tibi litteras mitto
Est siquidem perferuntur quas do. atque hoc ego diligentius facio quod cum
tam otiosis sum. plane ubi delectem otium non habeo. tu cum Romae eras
hoc mihi certum ac iocondissimum uaganti negotium erat tecum id otii tempus
consumere idque non mediocriter desidero. te mihi non modo soli esse
sed Romae profecto te absente solitudo uideatur facta. et qui quam mea
negligentia est multos saepe dies ad te cum hic eras non accedebam

Nunc quotidie non esse te ad quem cursem discrutior tendis discrutior
maxime ut te dies noctesque queram. Competitor hirrus curat quo putas
illum auguratus tuum competitorem dolere et dissimulare incertiorem
quam se in candidatum. de quo ut quem optas quam primum tuum accipias tua me
diusfidius magis quam meas causas cupio. nam me a siphio forsitan cum locu-
plectiore referam: sed hoc usque eo suave est. sed si acciderit tota vita risus
nobis deesse non possit sed aliter poterit tanti. Sed me hercule non mul-
tum M. octavius eorum odia: quae hirrum premunt: quae permulta sunt sublevat
quod ad philotimum liberti officium et bona Mullonis attinet dedimus operam
ut et philotimus quam honestissime Mulloni absenti eiusque necessariis: et satis-
faceret. et secundum eius fidem et sedulitatem existimatio tua conser-
varetur. Illud nunc a te peto. si eris ut spero otiosus aliquid ad nos ut in-
telligamus nos tibi curae esse ἐνταγμα conscribas. quid tibi istuc inquis
quod nostrae amicitiae memoriam quoque nostris prodat. cuiusmodi vellem pu-
to quaeris. tu citius qui omnem nosti disciplinam. quod maxime convenit
excogitabis genere tamen quoad nos pertineat et didascaliam quondam ut ve-
seretur inter manus habeat. Vale. M. T. cicero salutem d. dolobelle

17 Invideo et tibi quam multa quotidie quae mirere istoc perferuntur primum
illud absolutum Messalam. deinde eundem condemnatum. C. Mar-
cellum consulem factum. M. claudium a prepulsa postulatum a gallis duobus. P.
dolobellam XV virum factum ac tibi non invideo caruisse te pulcherrimo
spectaculo. et lentuli oculis repulsi vultum non vidisse. at qua spe quam certa
opinione descenderat. quam ipso diffidente dolobella. et hercle nisi nostris
quae acutius vidissent pene concedente adversario superasset. Illud te non
arbitror miratum servia eum designatum te plebis condemnatum. cuius
loco C. curio petiit. sane quam indigit militis. qui eum facilitatemque eius non
norunt magnum motum. sed ut spero et volo: et ut se fert ipse bono. sed
senatum mallet totus ut nunc est hoc scaturit huius autem voluntatis in-
itium causa est quod eum non mediocriter caesar. qui solet infimorum hominum
amicitia sibi qualibet impensa adiungere valde contempsit quare mihi
videtur illud perquam venuste cecidisse. quoad reliquis quoque usque eo est aiad-

uersum ut curio. qui nihil consilio facit ratione et iudiciis usus ui-
deretur in euitandis his consiliis. qui se intenderant aduersarios.
in eius tribunatu Lelios et Antonios et id genus ualentis dico. has
litteras eo maiore interuallo quod comitiorum dilationes occupatiorem
me habebant et spectare indies exitum cogebant ut confectis omnibus
te facere certiorem ad K. sextil. que expectaui pretoris more quedam
inciderunt mea porro comitia quem euentum sint habitura nescio o-
pinionem quidem quod ad hyrrum attinet incredibilem ra[c]ti[o]. comitiis
nata sunt. nam M. celium uicinianum metuo illa fatua quam dixe-
ramus et promulgatio de dictatore subitio deiecit et deiectum ma-
gno clamore insequuta est inde hyrrum cuncti ad non faciendum fla-
gitare. spero te celeriter et de nobis quod sperasti et de illo quod uix
sperare ausus est auditurum de re publica iam noui quicquam expectare
desideramus. sed cum senatus habitus esset ad populum ad XI Kl. septe
et referetur de stipendio Cn. pompei mentio facta est. ac legione
ea quam expensam tulit C. cesari pompeius quo numero esset in quo ap
peteretur cum pompeius esset in gallia coactus est dicere pompeius se
legionem adducturum. sed non statim sub mentione et conuicium obtrectatorum
elaturum inde interrogatus de successione C. de qua hec est de prouin
tiis placitum est. ut quam primum ad urbem reuerteretur Cn. pomp. ut coram
eo de successione prouintiarum ageretur. Nam ariminum ad exercitum po-
peius erat iturus et statim. ut puta id sex. de ea re factum iri profecto aut
transigeretur aliquid aut profecto turpiter intercederet. Nam in dispu
tando coniecit illam uocem. Cn. pompeio omnes oportere senatui dicto
audientes esse. Ego tamen sic nihil expecto quam paulum cons. designatum
primum sententiam dicentem. sepius te admoneo de singrapha sictiana.
cupio enim te intelligere eam rem ad me ualde pertinere. item de pan-
theris: ut thiburatis accesseras cures quod ut mihi uehantur. preterea nun-
tiatum nobis et pro certo iam habetur regem alexandrinum mortuum quidem
mihi suadeas quomodo regnum illud se habeat. quis procuret. diligenter mihi
perscribas. Kl. Sex. M. cicero Dolobelle salutem plurimam dicit.

Cicero salutem dicit Dollobell.

18 TVas tu cura ſis: qd ad pacem prouintie tue. finitimarũq; regionũ
neſcio. ego quidem uehementer pendeo. nam ſi hoc more mode-
rari poſſemus. & pro uiribus copiarũ tuarũ belliquoq; exiſteret magni-
tudo. & qtum graue triumpho opus eſſet. aſſequeremur. periculoſã
illam. & grauem dimicationem euitaremus. nihil tam eſſet opta-
dum. nũc ſi parthus mouet aliquid ſcio non mediocrem ferre con-
tentionem. tuus nõ exercitus uix unũ ſaltũ tueri pot. hanc aũt ne-
mo dicit rationem. ſed omĩa deſiderantur abeo. tamq̃ nihil dene-
gatũ ſit ei. quominus q̃ paratiſſimus eẽt. qui publico negotio pre-
poſitus eſt. accedit huc q̃ ſucceſſionem futuram. pp galliarũ contro-
uerſiam non uideo. tam&ſi hac de re puto te conſtitutũ quid eẽs
facturus. habere tamen quo maturius conſtitueris. cum hunc euentũ
prouidebam. uiſus. ut eſt te facerem certiorem. noſti enim hanc transla-
titia de gallis conſtituetur erit. qui intercedat. deinde alius exſtat. qui
niſi libere liceat de omĩbs prouintijs decernere reliquas impediat.
ſic multũ ac diu luditur. atq; ita diu. ut plus biennũ in hiis tricis moret.
Sed quid noui de re pu. quod tibi ſcribere haberem. uſus eſſẽ mea conſu-
etudine. ut diligenter & quid actum eſſet & quid ex eo futurũ ſperarẽ
ſ perſcriberem. ſane tamq̃ inquodam angulo omĩa adheſerunt
marcellus idem illud de prouintijs urget. & neq; adhuc frequentem
ſenatũ efficere potuit. Hoc ſi preterito anno curio tribunus. & eadem
actio de prouintijs introijt. ut qm facile nunc ſit omĩa impedire
& q̃ hoc ceſari. qui ſua cauſa rempu. non curent ſuperet. nõ te fallit.

Cicero Dolobelle ſal.

19 NOn dubito qn perlatum ad te ſit appium
ad Dolobellam reuũ factũ. ſane nõ ea. qua exiſtimauerã in-
uidia. neq; enim ſtulte Appius qui ſimulat q̃ ſtulte deceſſit. dolo-
bella ad tribunal introierat. i urbem triũphiq; poſtulationẽ abiecerat
quo factor tollit. ſermonis paratior q̃ uiſus eſt. q̃ ſperauerat accuſa-
tor. nũc uite maximã ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio. q̃
uelim. cum obligarer in tua manu eſt. cũ quo ſimulata eſt. ibi nõ
fuiſſet. liberius tibi de tota re eſſet. nũc ſi ad illam ſũmã ueritatẽ.

2

legi p(er)timum ius exigeris carvisse videaris in hanc porro tutum tibi cavendum tibi erit ne parum simpliciter et callide posuisse inimicitias posuisse videaris in hanc porro tutum tibi erit. si quid volueris gratificari. Nemo enim necessitudine et amicitia tecum te deterritum ab officio ducet. Illud mihi occurrit q(uo)d inter postulationem: et nominis delationem uxorem dolobella discessit quid mihi discedens mandaris memini. quid ego tibi scripserim te non arbitror oblitum. non est iam tempus plura narrandi. Unum illud monere te possum: si res tibi non displicebit. tamen hoc tempore. nihil de tua voluntate ostendas et exspectes quemadmodum exeat ex hac causa. denique invideo tibi sic si emanarit porro significatio ulla intercessit. clarius q(uam) deceat aut expediat fiat neque tacere ille eam rem. pu(to) poterit. que sue spei eam oportuna acciderit. quemque in negotio conficiendo tanto illustrior erit op(inor) cum praesertim ius sit qui si perniciabsum sciret esse loqui contra de hac re. Vix tamen se contineret. pompeius dicitur valde pro Appio laborare ut etiam putent alterum utrum de filiis ad te missurum. his omnes nos absolvimus et hercule consepta omnia foedera et inhonesta sunt. consules autem habemus summa diligentia adhuc senatus cons(ultum). nisi de feriis latinis nullum facere potuerunt curioni nostro tribunatus conglaciat. Sed dici non potest quo hec omnia iaceant: nisi ego cum tabernariis. et aquariis pugnarem veternus civitatem occupasset. si parthi nos nihil calefaciunt nihil frigore frigescimus: tamen quomodo hic omnia iaceant potuit sine parthis bibulus in amano nescio quid cohorticularum amisit. hoc si nuntiatum est. quid tibi supra scripsi curionem frigere iam calent. obtinuerat nam ferventissime concerpitur. Levissime enim quia de intercalendo non obtinuerat transfugit ad populum et pro cesare loqui cepit legemque mariam non dissimilem agrari truli et alimentariam quasi iubet edules metiri iactant. hoc nondum fecerant cum priorem partem epistole scripsi amabo te si quid opus fuit. Appio facies ponito me in gratia. De dolobella integrum tibi reserves suadeo: et huic rei et quia loquor et dignitati tue equitatisque opinione hoc ita faceres expedit turpe tibi erit pacheris quales me non habere vult.

q. 20 Quam cito tu istinc decedere cupias nescio ego quidem eo magis quo
adhuc felicius res gessisti. dum istic eris de belli parthici periculo
cruciabor ne hunc risum meum metus aliquis perturbet. brevio
res has litteras properanti publicanorum tabellario subito dedi tuo liber
to pluribus verbis scriptas pridie dederam. res autem nove nulle sa
ne acciderunt. haec visi scribi que certe vis. cornificius adolescen
tior est ille sibi filium despondit. paula valeria soror tua divortium
sine causa quo die vir provincia venturus erat fecit. nuptura est
d. bruto nondum retuleras. multa in hoc genere incredibilia te absen
te acciderunt. servius ocella nemini persuasisset se mecum esse nisi tri
duo vix deprehensus esset. que res ubi hercule ego minime vellem
relinquo tibi quod ab aliis queras. neque enim displicet mihi imperatorem
singulos percontari. cum sit aliquis deprehensus. Ci. Salutem dic Dolobelle

22 Etsi de re publica que tibi scribam habeo. tamen nihil quo magis te
gavisurum putem quam hoc scito c. sempronium rufum mel ac delitias tuas
calumniam maximo plausu tulisse. queris in causa m. tuccium accusatorem
suum post ludos romanos reum lege plociadem fecit hoc consilio quod
videbat si extraordinarius reus nemo accessisset sibi hoc anno causam
esse dicendam. dubium porro illi non erat quid futurum esset. nemini
hoc deferre munusculum maluit quam suo accusatori. itaque sine ullo subscri
ptore descendit et tuccium reum fecit. At ego simul atque audivi invocatus ad
subsellia rei occurro. surgo. neque verbum de re facio. totum sempronium
usque eo perago. ut nestorium quoque interponam et illam fabulam narrem.
quemadmodum tibi pro beneficio dederit si quod iniuriis esset suis quod nestorius
teneret. hec quoque magna nunc sententia forum tenet. M. servilius post
quam ut ceperat omnibus in rebus ne quod non venderet cuiquam reliquerat.
maximeque nobis traditus erat invidie. neque laterensis pretore postu
lante pausania nobis patronis. quo ea pecunia pervenisset recipere no
luit. quid silius necessarius athici nostri repetundis eum postulavit.
magno illico fama surrexit. de damnatione ferventer loqui ceptum
est. quo vento proicitur appius minor ut indicet de pecunia ex bonis

patris peruenisse ad seruilium preuaricationisque causam diceret ff. lxxxi
admiraris amentiam immo si actionem stultissimas qui de se nepharias pa
tris confessionis audisses mittit in consilium eosdem illos. qui lites extima
rant iudices equo cum animo nisi sententie fuissent. et ad extremum
ut solent non redigam postque discessit et pro absoluto seruilius haberi cetus
legesque unum et centesimum caput legit in quo ita erat quod eorum iudicum maior
pars iudicauerat id ius ratumque esto in tabulas absolutum non retulit or
dinum iudicia perscripsit postulanter usus appio cum l. lolio transegisse et re
laturum dixit. sic neque absolutus neque damnatus seruilius repetendis sau
cius pilo tradetur. nam de diuinatione appius calumniam iurasset con
dere ausus non est. pollioque cessit et ipse de pecuniis repetundis au. seruilio
est postulatus. et preterea de iure usa quodam suo. emissa iustitia factus re
recte hoc par habet. quod ad rem pu. pertinet. omnino multis diebus expecta
tione galliarum actum nihil est aliquando tamen sepe re dilata et grauiter
acta. et plane perspecta. gn. pompei uoluntate in eam partem ut eum decedere
post kl. martias placeret senatus con. quod tibi misi factum est. aucto
ritatesque perscripte senatus cons. auctoritas populi ro. kl. octobr. in aede appol
linis scripto affuerunt. l. domicius. gn. fabius. metellus. pius. sapio. l. ville
lius filius pom. annalis c. septimius. t. filius. grina. a. lucius. c. f. sufrusc
sonbonius c. f. po. curio. l. u. acenus l. f. an. capito. cicero salutem dicit

Quod m. marcellus cons. s. f. de prouinciis consularibus d. e. r. i. c. ut
l. c. marcellus consul cum magistratum inissent. a. d. x. kl. martias
que in suo magistratu futura esse de consularibus prouinciis ad senatum
referrent. ne ne quis coniunctim de ea re referretur a consulibus utique
eius rei causa per dies comitiales senatum haberes sane cumque cons. fuerunt
et de ea re ad senatum referetur a consiliis qui eorum in ccc iudicibus esse
set adducere liceret siquid de r. ad p. r. p. t. ut. at opus esset. uti per sulpicium
m. marcellus cons. pretores quod ut eorum uideretur ad pl. p. plus ne referre
i. u. r. kl. octobres in aede appollinis scriptis affuerunt. l. domicius. gn. fabius
athenio. balbus q. metellus q. f. pius sapio l. uilius. l. f. pom. annalis c. septi
mius t. f. an. capito. m. epius. m. fabi f. teretina quod m. marcellus consul

·VIIII·

ut de prouinciis. d.c.r.i.c. ſenatum exiſtimare neminem eorum qui poteſtatem
habent intercedendi moram afferre. ſenatuſq; conſultum fieri poſſet. qui impe-
dierit prohibuerit eum ſenatum exiſtimari contra rem pu. feciſſe. ſiquis huic
ſenatuſ conſultus intercesserit ſenatui placere auctoritatem pſcribi. & de ea re
ad ſenatum populumq; referre. huic ſenatuſconſulto interceſſit. G. celius. l.
Vicinuſ. pu. corn. c. Iubius. panſa. Item ſenatui placere de militibuſ. qui in exer-
citu. c. ceſariſ ſunt qui eorum ſtipendia: merita. aut cauſaſ. quibuſ de cauſis
miſſi fieri debeant. habeant ad hunc ordinem referre. ut eorum ratio habeat
cauſeq; cognoſcantur. ſiquiſ huic ſenatuſ conſulto interceſſiſſet ſenatui placere
auctoritatem pſcribi. & de ea re. pu. ad hunc ordinem referri. huic ſenatus
conſulto interceſſit. celiuſ. c. panſa. tri. pl. Itemq; ſenatui placere in ciliciã
prouinciã. in VIII. reliquaſ prouinciaſ. quaſ pretorii. pro pretore obtinerẽt
eoſ qui pretoreſ fuerũt. quoſ eorum. et ſenatuſ conſ. cũ imperio in prouĩtias p-
pretore mitti oportere. eoſ ſortito in prouĩtiaſ mitti placere. ſi ex eo nũõ
Neq; in prouinciam cum imperio fuerunt.
quoſ. c. in prouintiaſ ire oporteret. ad nũm c̃. non eẽnt. qui in eaſ pro-
uintiaſ profecti eẽnt: ita ſorte in prouintiam proficiſcerent. H. nũm
non eſſent. tunc deinceps proximi cuiuſq; collegii: qui pretoreſ fuiſſent
neq; ĩ prouintiaſ profecti eſſent. i ſortem conicerent. q̃ ars nũſ effectus
eſſet: quem ad nũs ĩ prouintiaſ mitti oporteret. & ſiquis ſenatus con. in-
terceſſiſſet perſcriberetur. huic ſenatuſ conſ. interceſſit. g. celiuſ. c. panſa
tr. pl. Illa preterea. gñ. pompei ſunt aiaduerſa: que maxime confidentiã
attulerunt omnibuſ. ut diceret ſe ante Kl. martiaſ. non poſſe ſine in-
iuria de prouintiis. ceſ. ſtatuere. poſt Kl. martiaſ. ſe non dubitaturum. cũ
interrogaret ſiquiſ tum intercederent. dixit hoc nihil intereẽ. utrũ
ceſar ſenatui dicto audienſ futuruſ non eſſet. an pareret. qui decer-
nere non pateretur: quid ſi inquis aliuſ. & conſ. eſſe. & exercitum
habere nollet. his uocibuſ. ut exiſtimarent homiñeſ pompeio. cũ ceſare
eẽ negotium efficit. Itaq; iam ut uideo alteram utram ad conditionẽ
deſcendere uult ceſar. ut aut maneat. neq; hoc anno ſua ratio habeat
aut deſignari poterit decedat. cum ſe contra eum totum parat. quid aſſequi
poſſit neſcio. Illud uideo bene ſententiam. & ſi nihil effecerit cadet nõ.

posse me tradat libertate curio et mihi suo munere negotium imposuit
quod a te semper petii. Nam si mihi non dedisset. etsi ad ludos. et aduecte
erant affricane potuit supra sedere. Nunc cum dare necesse est. uelim
tibi curae sit quod a te semper petii. ut aliquid istinc bestiarum habeamus
Sisianam Singrafam tibi comendo libertum philonem istuc misi et dio-
genem grecum quibus mandata et litteras a te dedi eos tibi et rem de qua
misi uelim curae habeas. Namque uehementer ad me pertineat in his quas tibi
illi reddent litteras descripsi. Marcus cicero Salutem. pl. d. preto

23 Sic tu inquis hyrrum tractasti immo si scias quam facile quam nec contentionis
quidem minime fuerit. pudeat te ausum illum umquam esse incedere tam-
quam tuum competitorem. post repulsam uero risus facit ciuem bonum ludit
et contra cesarem sententiam dicit expectationem corripit. Curionem pror-
sus non mediocriter obiurgatus. hac repulsa se mutauit preterea qui
numquam in foro apparuit. non multum a iudiciis uersatus sit agit causam
liberalis. sed raro post meridiem. De prouintiis quod tibi scripseram idibus
sextil. actum iri interpellabat iudicium Marcelli cons. designati in kal. re-
iecta est causa infrequentiam quidem efficere potuerant. has litteras
ad IIII. nonas septembris dedi. cum ad eam diem ne profligatum quidem quic-
quam erat. ut uideo causa haec integra in proximum annum transferetur et quan-
tum diuino relinquendum tibi erit qui prouintiam obtineat. nam non
expeditur successio. cum gallie que habent intercessorem in eandem quam
conditionem qua ceterae prouintie uocantur. hoc tibi non est dubium
quo tibi magis scripsi ut ad hunc euentum te parares. fere litteris omnibus
tibi de pantheris scripsi turpe tibi erit paratus cum curione decem
pantheras misisse te non multis partibus pluris quas ipsas cur curio
mihi et alias affricanas x donauit ne putes illum tantum predia rustica
dare scire. Tu modo si memoria teneres et thobiratas arcesseris itemque
in pamphiliam litteras miseris. nam ibi capi plures aiunt quod uo-
les efficies. hoc uehementius laboro nunc quod seorsum de collega puto
mihi omnia paranda. amabo mi scrutum tibi hoc curare soles libenter. ut
ego maiorem partem nihil curare. in hoc negotio nulla tua nisi loquendi

cura eſt. hoc eſt impandi et mandandi. Nam ſimul atque erunt capte,
quia lanthea & deportent. Habes eas quas cis Siciliam ſingrapham
miſi. puto & ſi nullam ſpem aut i tecto uicii cætera mihi placebuntur.

24 Delectarunt me tue littere in quibus primum Cicero peto. Sal.
amaui amorem tuum qui te ad ſcribendum incitauit uerentem
ne Silius ſuo nuncio mihi aliquid ſollicitudinis attuliſſet de quo &
tu mihi antea ſcripſeras. his quidem eodem exemplo facile ut intelligerem
te eſſe commotum. & ego tibi accurate reſcripſeram ut quoad in tali re atque
tempore aut liberarem te iſta cura aut certe leuarem. Sed quoniam
proximis quoque litteris oſtendis quante ſibi cura ſit. Sic mi pete hoc ſto
quicquid arte fieri poterit. Non enim iam ſatis erit conſilio pugnare. artificium
quoddam excogitandum eſt. ſed tamen quicquid elaborari aut effici poterit
ad iſtorum beniuolentiam conciliandum et colligendum ſummo ſtudio me
conſequutum eſſe. nec fruſtra ut arbitror. ſic enim colo. ſic obſeruor
ab omnibus his qui Cæſarem diligunt ut ab his me amari putem. Nam
& ſi facile non diiudicatur amor uerus & fictus. niſi aliquid incidat
eiuſmodi tempus ut quaſi aurum igni ſic beniuolentia fidelium periculo
aliquo perſpici poſſit. cætera ſunt ſigna communia. ſed ego uno utor argumento.
quam ob rem & animo uereque arbitror diligi quia & noſtra fortuna ea
eſt & illorum ut ſimulandi cauſa non ſit. de illo autem quem pene eſt omnis
poteſtas nihil uideo quod timeam niſi quod omnia ſunt incerta. cum a iure dis-
ceſſum eſt. nec præſciri quicquam poteſt quale futurum ſit. quod poſitum eſt in
alterius uoluntate ne dicam libidine. ſed tamen eius ipſius nulla re
offenſus eſt animus. eſt enim adhibita in ea re ipſa ſumma a nobis moderatio. ut
enim olim arbitrabar eſſe meum libere loqui cuius opera eſſet in ciuitate
libertas. ſic ea nunc amiſſa nihil loqui quod offendat aut illorum qui ab illo
diliguntur uoluntatem effugere aut ſi uelim nonnullorum acute aut fa-
cete dictorum offenſionem. fama ingenii mihi eſſet abiicienda. quod id poſſem
non recuſarem. ſed tamen ipſe Cæſar habet peracre iudicium. & ut Seruius
frater tuus quem litteratiſſimum fuiſſe iudico. facile diceret. hic uerſus plauti
non eſt. hic uerſus eſt quod tritas aures haberet notandis generibus

poetarum & consuetudine legendi. sic audio caesarem cum iam uolumina con-
fecerit siquid   siquid afferatur ad eum pro meo
quod meum non sit reiicere solere. quod eo nunc magis facit. quia uiuunt mecum
fere quotidie illius familiares. incidunt autem in sermone uario multa que
fortasse illis cum dixi. nec illiteratissima. nec illitterata. sed suauissima
insulsa esse uideantur. Haec ad illum cum reliquis actis perferuntur
ita enim ipse mandauit. sic fit. ut siquid praeter eadem audiat non
audiendum putet. Oenomaum de Nomao tuo nihil utor. & si posuisti
loco uersus acciano. sed que est inuidia. aut quid mihi nunc inuideri
potest. uero fac esse omnia. sic uideo philosophis placuisse. his qui mihi
soli uidentur uim uirtutis tenere. nihil est esse sapientis praestare
nisi culpam. qua uideor mihi dupliciter carere. & quod ea senserim que
rectissima fuerunt. & qui cum uiderem praesidii non satis esse ad
ea obtinenda uiribus certandum cum ualentioribus non putarim. ego in
officio boni ciuis non sum reprehendendus. reliquum est. nequid stul-
te. ne quid temere dicam contra potentis. id quoque puto esse sapientis
Cetera uero quid quisque me dixisse dicat aut quomodo ille accipiat aut qua
fide mecum uiuant hi qui me assidue colunt & obseruant praestare non
possum. Ita fit ut & consiliorum superiorum conscientia & praesentis temporis mo-
deratione me consoler. & ut illam accii similitudinem non modo iam
ad inuidiam sed ad fortunam transferam. quam existimo leuem
& imbecillem. ab animo firmo. & graui tamquam fluctum a saxo frangi opor-
tere. & enim cum plena sint monumenta graecorum. quemadmodum
sapientissimi magna tulerint. ut athenis. ut syracusis. cum seruien-
tibus ciuitatibus fuerint ipsi quodammodo liberi ego me non putem
tueri meum statum sic posse. ut neque offendam animum cuiusque ne fran-
gam dignitatem meam. Nunc uenio ad iocationes tuas. cum tu secundum oeno-
maum accii. non ut olim solebat atellanum. Sed ut nunc fit mi-
mum introduxisti. quem tu mihi populum. quem denarium narras.
quem thirotarichi patinam facilitate. mihi ista ferebantur antea. nec mu-
tata res est. hirtium ego & dolobellam dicendi discendi discipulos habeo

coenandi magistros. puto enim te audisse si forte ad uos omnia perfe-
runtur illos coenitare. Tu autem quod mihi bonam copiam eiures nihil
est tamen cum berebas questiunculas te faciebat attentiorem. nunc
cum tam equo animo bona perdas. non eo sis consilio ut cum me
hospitio recipias existimationem te aliquam putes accipere etiam quod
leuior est plaga ab amico quam a debitore. nec tamen eas coenas quero
ut magne reliquie fiant. quod erit magnificum sit et lautum. memini
te mihi phamee coenam narrare temperius fiat. coetera eodem modo
quod si perseueras me ad matris tue coenam reuocare. referam id quoque
nolo enim uidere animum qui audeat ista que scribis apponere. aut etiam
est pisces piscis polipus nimiua iouis similis. crede mihi non audebis
ponere ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia ueniet
eam extimesces. Neque enim quod in promulside spei pones aliquid
quam totam sustuli. solebam enim antea delectari oliuis et lucanicis
tuis. sed quid hec loquimur liceat modo isto uos euenire. tu uero
nolo enim abstergere animi tui metum ad cirotaricas antiquum redi
ego tibi unum sumptum afferam quod balneum calefacias oportebit. ce-
tera more nostro superiora illa lusimus. De uilla seliciana et cura-
sti diligenter et scripsisti facetissime. itaque puto me pretermissurum.
salis enim satis est illorum aborum sanionum parum. Uale. Cicero Papirio sal.

CUm essem otiosus in tusculano propterea quod discipulos obuiam mi-
seram ut eidem me quam maxime conciliarent familiari suo.
accepi tuas litteras plenissimas suauitatis et quibus intellexi pro-
bari tibi meum consilium quod ut dionisius tirrampnus cum siracusis ex-
pulsus chorinthi dicitur ludum aperuisse sic ego sublatis iudiciis amisso
regno forensi ludum quasi habere ceperim. quid queris me quoque de-
lectat consilium. multa enim consequor. primum id maxime quod nunc
est opus munio me ad hec tempora. id cuiusmodi sit nescio tamen ui-
deo nullius adhuc consilio me huic anteponere. nisi forte mori
melius fuit in lectulo fateor. sed non accidit in acie non fui. ceteri
quidem Pompeius Lentulus tuus. Scipio afranius foede perierunt.

et catone preclare iam isthuc quidem cum uolemus licebit. deinde mihi
modo opera ne tam necesse nobis sit quam illi fuit. id quod agimus
ergo hoc primum sequitur illud. ipse melior fio primum ualitudine
quam intermissis exercitationibus amiseram. deinde ipsa illa si qua
fuerat in me facultas orationis nisi me ad has exercitationes rettu
lissem oratio exaruisset. extremum illud est. quod tu nescio an pri
mum putes. pluris iam pauones confeci quam tu pullos columbinos. tu
istuc te aterina iure delectato. ego me hic hyrciano. ueni igitur
si uir es et disce.

Quas queris et si sus mineruam docere uidear. sed quoniam
ut uideo estimationes tuas uendere non potes neque ollam de
nariorum implere romam tibi remigrandum est. satius est hic cru
delitate quam illic fame. uideo te bona perdidisse. spero idem istos fa
miliares tuos. actum igitur de te est nisi prouides. potes mulo isto quem
tibi reliquum dicis esse quoniam catherium comedisti romam peruehi. sella
tibi erit in ludo tamquam ypo didascalo proxima pulvillus sequetur.

Non tu homo ridiculus es qui cum balbus. Cicero Papirio salutem.
26 noster apud te fuerit et me queras quid de istis municipiis
et agris futurum putem. quasi aut ego quicquam sciam quod iste nesciat
aut si quid aliquando scio non ex isto soleam scire. immo uero si me
amas tu fac ut sciam quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in
tua potestate ex quo sobrio uel certe ebrio scire posses. Sed
ego ista mi pete non quero. primum quia de lucro prope iam qua
driennium uiuimus. si aut lucrum est aut hec uita est superstitem
rei publice uiuere. deinde quod scire quoque mihi uidear quid futurum
sit. Fiet enim quodcumque illi qui ualebunt. Valebunt autem semper arma. Satis
igitur nobis esse debet quicquid conceditur. hoc si quis pati non po
tuit mori debuit. Veientem quidem agrum et capetiatem
metiuntur. hoc non longe abest a tusculano fruor dum licet opto
ut semper liceat. si id minus contigerit. Tamen quando ego uir
fortis idemque philosophus uiuere pulcherrimum duxi non possum eum

non diligere cuiuſ id beneficio conſecutuſ ſum. qui ſi cupit eſſe rem p(ublicam) qualem fortaſſe ille uult & omneſ optare debemuſ quod faciat tamen non habet ita ſecum multiſ colligauit. Sed longiuſ progredior. Scribo enim ad te. hoc tamen ſcito non me conſilijs non interfui ſed ne ipſum quidem principem quid futurum ſit ſcire. Noſ enim illi ſeruimuſ ipſe temporibuſ ita nec ille quid tempora poſtulatura ſint. nec noſ quid ille cogitet ſcire poſſumus. hec tibi antea non reſcripſi: non quo ceſſator eſſe ſolerem preſertim in litteris: ſed cum explorati nihil haberem: tibi ſollicitudinem & dubitationem ma(iorem) nec ſpem & affirmationem afferre uolui. Illud tamen aſcribam quod eſt veriſſimum: me his temporibuſ adhuc de iſto periculo nihil audiſſe tu tamen pro tua ſapientia: debebiſ optare optima cogitare difficillima ferre que cumque erunt. M. cicero peto ſalutem

27 TAmen malitia non diſcediſ. te nihilo apparatum ſignificaſ balbum fuiſſe contentum. hoc uideriſ dicere cum reſ geſte ſint. contionentes multo magiſ conſulareſ eſſe oportere. neſciſ me ab illo omnia expiſcatum recta n(on) a porta domum meam uenisse. neque hoc admiror quod non tuam potiuſ ſed illud quod non ad tuam pertinet. Ego autem tribuſ primis uerbiſ quid noſter petulat ille adiuranſ nuſquam ſe eum umquam libentiuſ. hoc ſi uerbiſ aſſequutuſ eſ aures ad te ne afferam non minuſ elegantes. ſin autem obſonio peto a te ne pluris eſſe balboſ quam diſertoſ puteſ. me quotidie aliud ex alio impedit. ſed ſi me expediero ut in iſta loca uenire poſſim. non committam ut te ſero a me certiorem factum puteſ. Ci. peto ſal(utem).

28 DUpliciter delectatus ſum tuiſ litteris & quod ipſe riſi & quod te intellexi iam poſſe ridere. me autem a te ut ſcurram uelitem malis oneratum eſſe non moleſte tuli. Illud doleo in iſta loca uenire me: ut conſtitueram non potuiſſe: habuiſſes enim non hoſpitem: ſed contubernalem: ad quem virum! non eum quem tu es ſolituſ promulſide conficere integram famem ad ouum affero. itaque uſque ad aſſum uitellinum opera perducitur. illa mea quondam.

ſolebas antea laudare. o hominem facilem o hoſpitem non gra-
uem abierunt nam omnem noſtram de re pu. curam. cogitati-
onem de dicenda in ſenatu ſententia cauſarum ab ſtudiis in-
epicuri nos aduerſarii nostri caſtra coniecimus. nec tamen ad
hanc inſolentiam ſed illam tuam lautitiam ueterem dico
cum in ſumptum habebas. et nunc plura praelia habuiſti
pro inde te para cum homine et edaci tibi res eſt et qui iam ſas
aliquid intelligat. autem homines ſit
qui inſolentes ſint dediſcende tibi ſunt ſportellae et artolagani tui
nos iam ex artis tantum habemus ut uerrium tuum et camillum qua
munditia homines qua elegantia uocare ſepius audeamus ſed
uide audaciam: etiam hyrcio cenam dedi ſine pauone. tamen
in ea coena coquus praeter ius feruens nihil potuit imitari
haec igitur eſt nunc uita noſtra: mane ſalutamus domi
et bonos uiros multos. ſed triſtes et hos laetos uictores quiue
quidem per officioſe et peramanter obſeruant. ubi ſalutatio de-
fluxit litteris me inuoluo. aut ſcribo aut lego. ueniunt etiam
qui me audiunt. quaſi doctum hominem. quia paulo quam ipſi doctior
inde corpori omne tempus datur. patriam eluxi iam et grauius
et diutius. quam ulla mater unicum filium: ſed cura ſi me amas ut
ualeas: ne ego iacente bona tua comedam. ſtatui enim tibi ne
aegroto quidem parcere. Vale. Cicero peto ſalutem plurimam dicit.

29 TAndem inſanire tibi uideris: quod imitere meorum uerborum
ut ſcribis fulmina tum inſanires. ſi conſequi non poſſes
non etiam non uincas. ne prius irrideas. quare tibi nihil opus eſt
a trabea ſed potius meum: Verum tamen quid
tibi ego in epiſtolis uideor non me ſermone agere tecum nec non
ſemper eodem modo: quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio aut
contioni. quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare uno modo
priuatas cauſas. et eas tenues agimus ſubtilius. capitis aut famae ſ.
ornatius. epiſtolas uero quotidianis verbis texere ſolemus. ſi nimi

pete quid tibi uenit ī mentem negare papirium quēq̄ unq̄ ni
ſi plebeium fuiſſe. fuerunt .n. patritij minores gentium: quorū
p̄nceps. l. papirius mugillanus. qui conſul: cum. l. ſempronio
atratino fuit. cum ante cenſor eodem fuiſſet ānis poſt romā
condita. cccxii. Sed tum papirij dicebamini. poſt hunc. xiii
fuerunt ſella curuli ante. l. papiriū q̄. craſſū. qui p̄mū papiri⁹
eſt uocari deſitus: is dictator cum. l. papirio curſore magiſtro
equitum factus eſt. poſt romam conditam. cccxv. & quadrienio
poſt conſul. cū. l. diulo. hunc ſequutus: curſor homo ualde ho
noratus: deinde. l. maſo edilicius. inde multi maſones. quorū
q̄dem tu omniū patriciorū imagines uolo. deinde carbones. &
turdi inſequuntur. hi plebei fuerunt. quos contemnas cenſeo. nā
preter hunc. c. carbonem: quem damaſippus occidit: ciuis e re
pu. carbonū nemo fuit. cognouimus. Gn. carbonem: & eius
fratrem scurram: quid his improbius. de hoc amico rubrię filio
nihil dico. tres illi fratres fuerunt. c. gn. marcus. p. flacco accu
ſante condemnatus: magnus et ſicilia. Gaius. accuſante. l. craſſo
cantaridas ſumpſiſſe dicitur. is & tr. pl. ſeditioſus: & p. affricano
uim attuliſſe exiſtimatus eſt. hoc uō. qui lilibei a pompeio nr̄o
interfectus eſt. improbior nemo meo iudicio fuit. p̄pater
eius accuſato a M. Anthonio: ſutorio atra cormento abſolut⁹
putatur. q̄re uare ad patres cenſeo reuertare. plebei q̄ fuerit
importuni uides uale. Marcus cicero p. peto ſaluteni. pl. d.

AMo uerecundiam. uel potius libertatem loquendi atq̄ z enoi
placuit. homini me hercule acuto. & ſi achademiæ nr̄ę cū
eo magna riſſa eſt. ſed ut dico placet ſtoicas ſuo. quaq̄ rem noīe
appellare. ſic enim dixerunt: nihil eſſe obſcenū nihil turpe
dictu. Nam quod ſit ī obſcenitate flagitiū id aut ī re ēē aut
ī uerbo nihil eſſe tertiū in re non eſt. Itaq̄ non mō ī come
dijs res ipſa nr̄a narratur. ut ille trimio forte noſti canticū me
miniſti. uſ oſcium ita me deſtituit. nudus totus & ē ſmo uerbis

L

tectius re imprudentior. Sed etiam in tragedijs: quid est enim illud: que mulier una: quid ingressus est usurpato duplex cubile: quid huius ferri hic cubile inire est ausus: quid est me virginem quondam invitam per vim violat Iuppiter bene violat: atquidem significat sed alterum nemo tulisset. Vides igitur cum eadem res sit quia verba non sint nihil videri turpe. Ergo in re non est: multo minus in verbis. Si enim quod verbo significatur id turpe non est. verbum quod significat turpe esse non potest: Anum appellas alieno nomine: cur non suo potius. si turpe est in alieno quidem. si non est suo potius. Caudam penem antiqui vocabant. ex quo est propter similitudinem penicillus. et hodie penis est in obscenis: At vero pisso ille frugi in annalibus suis queritur adolescentes deditos. quod tu in epistola appellas suo nomine ille tectius penem: sed quia multis factum est tam obscenum quam id verbum: quo tu usus es. quid quod vulgo dicitur. cum nos convenire non obscenum est. memini in senatu disertum consularem: ita eloqui hanc culpam maiorem an illam dicam potuit obscenius: non inquies non enim ita sensit: non enim in verbo est: docui autem in re non esse. nusquam igitur est liberis dare operam quam honeste dicitur. etiam patres rogant filios. eius operae nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen: is connus vocatus est: num id obscenum putas. cum loquimur terni nihil flagitij dicimus: aut cum bini obscenum est. grecis quidem inquies nihil est in verbo: ergo et quando ego grece scio et tamen tibi dico bini id quod tu facis: quasi ego grece non latine dixerim: ruta et menta recte utrumque volo mentam ita pusillam appellare et rutulam non licet bellam tectoriola: dic ergo etiam pavimentula isto modo non potes: vides igitur nihil esse nisi ineptias turpitudinem: nec in verbo nec in re. itaque nusquam esse. ergo in verbis honestis obscena ponimus. quid enim non obscenum verbum est divisior. at inest obscenum: cui respondet intercapedinum ergo obscena sunt. nos autem ridicule. si dicimus ille patrem strangulavit honorem non prefamur sin de Aurelia aliquid aut Lolia honos prefandus est. Et quidem iam non etiam obscena verba pro obscenis sunt. batuit inquit impudenter depsit multo impudentius. at quid neutrum est obscenum. Stultorum

plena sunt omnia. testes verbum honestissimum in iudicio. alio loco non
nimis at honesti colei. lanuuini termini illia menuelli vini non
honesti. quid ipsa res. modo honesta. modo turpis. respondet flagi
tium est iam erit nudus in balneo non reprehendes. habes scho
lam stoicam quam multa ex uno verbo tuo te adversus
me omnia audere gratum est. ego servo et servabo. sic enim assuevi pla
tonis verecundiam. itaque tectis verbis ea ad te scripsi. quae apertissime a
gunt stoici. sed illi etiam crepitus aiunt aeque liberos ac ructus esse oportere.
honor est igitur. kal. martiis. Tu me diliges et valebis. Ci. Peto sal. p. d.

in cumanum fortasse faciam

HEri veni, cras ad te, si certum sciam te paulo ante certiorem. etsi
31 M. ceparius cum mihi in silva gallinaria obviam venisset. quae
sissem quid ageres. dixit te in lecto esse quod ex pedibus laborares. tuli scilicet
moleste ut debui. sed tamen constitui ad te venire ut et viderem
te et viserem et cenarem etiam. non enim arbitror cocum etiam te arthriticum
habere. exspecta igitur hospitem cum minime edacem tum inimicum
cenis sumptuosis. vale. Marcus Cicero Peto salutem plurimam d.

32 Rufum istum amicum tuum de quo mihi iterum iam ad me scribis
adiuvarem quantum possem. etiam si ab eo laesus essem. cum te tanto ope
re viderem eius causa laborare. cum vero et tuis litteris et illius ad me
missis intellegam et iudicem magnae curae ei salutem meam fuisse. non pos
sum ei non amicus esse. neque solum tua commendatione quae apud me ut de
bet plurimum. sed voluntate ac iudicio meo. volo enim te scire mi paete. initium mihi
suspicionis et cautionis et diligentiae fuisse litteras tuas. quibus litteris congruentes
fuerunt aliae postea multorum. nam et aquini et fabraterii consilia sunt inita quae
video te audisse. et quasi divinarent quam his molestus essem futurus. nihil aliud
egerunt nisi me ut opprimerent. quod ego non suspicans incautior fuissem nisi
a te admonitus essem. quamobrem iste tuus amicus apud me commendatione
non eget. utinam ea fortuna rei publicae sit ut ille me gratissimum possit cognoscere. sed
haec hactenus. te ad cenas itare desisse moleste fero. magnam enim te delectationem et
voluptatem privasti. licet enim verum dicere. ne nescio quid illud. quod solebas dedi
scas. et oblivisceare cenulas facere. nam si tum cum habebas quos imitares non.

multum conficiebas. quid nunc te facturum putem. Spurinna quidem cum ei rem demonstrassem et uitam tuam superiorem exposuissem magnum periculum summe rei pu. demonstrabat. nisi ad superiorem consuetudinem tum cum fauonius flaret reuertisses. hoc tempore fieri posse. si forte tu frigus ferre non posses. Sed me hercule mi pete extra iocum moneo te quod pertinere ad beate uiuendum arbitror. ut cum uiris bonis iucundis amantibus tui uiuas. nihil est aptius uite. nihil ad beate uiuendum accomodatius. nec id ad uoluptatem refero sed ad communitatem uite atque uictus remissionemque animorum. que maxime sermone efficiuntur familiari. qui est in conuiuiis dulcissimus. ut sapientius nostri quam greci. illi simposia et sindipnia. id est compotationes aut concenationes. nos conuiuia quod tum maxime simul uiuitur. Vides ut te philosophando reuocare coner ad cenas. Cura ut ualeas. id foris cenitando maxime consequere. Sed caue si me amas existimes me. quod iocosius scribam abiecisse curam rei pu. Sic tibi mi pete persuade me dies et noctes nihil aliud agere nihil curare nisi ut mei ciues salui liberique sint. Nullum locum pretermitto monendi agendi prouidendi. hoc denique animo sum ut si in hac cura atque administratione mihi uita ponenda sit preclare mecum actum putem. etiam atque etiam uale.

S Ummum me ducem littere tue reddiderunt. plane nesciebam te tam peritum esse rei militaris. pyrrhi te libros et cyneo uideo lectitasse. itaque cogito obtemperare preceptis tuis. hoc amplius nauiculas habere aliquid in ora maritima. contra equitem parthum negant ullam armaturam meliorem reperiri posse. Sed quid ludimus. nescis quo cum imperatore tibi negotium sit. Cyri pueritiam quam contriueram legendo totam in hoc imperio explicaui. Sed iocabimur alias coram. et ut spero breui tempore. Nunc ades ad imperandum uel ad parendum potius. sic enim antiqui loquebantur cum M. fabio. quem scire te arbitror mihi summus usus est. ualde eum diligo tum propter probitatem eius ac singularem modestiam. tum quod in his controuersiis. quas habeo cum tuis combibonibus epicuris optima eius opera uti soleo. Is cum ad me Laodiceam uenisset. mecumque ego eum esse uellem repente percussus est atrocissimis litteris. in quibus scriptum erat fundum herculanensem a Q. fabio fratre proscriptum esse. qui fundus cum eo

comunis eſſet: id .M. fabius pgrauiter tulit. exiſtimauitq; fratrem ſuu̅
hoīem non ſapientem impulſu inimicorū ſuorū eo progreſſu ēē. Nūc
ſi me amas mi pete negotiū totum ſuſcipe moleſtia fabiū libera au-
ctoritate nobis opus ē & conſilio. & etiam gratia. Noli pati litigare fratres
& iudiciis turpibus conflictari. Matonem & pollionem inimicos habet
fabius. Quid multa? non me hercule tam perſcribere poſſū q̄ gratū
mihi feceris ſi ocioſum fabiū reddideris id ille in te poſitum ēē putat
mihiq; perſuadet. Vale. Marcus Cicero peto Salutem pl. dicit.

ACcubueram hora nona cum ad te litterarū exemplū icodicillis
exaraui dices ubi. apud Volumniū eutrapellū: & qdem ſupra me
Atticus infra me Verrius familiares tui. Miraris tam exhilaratam ēē
ēē uirtutem noſtram. Quid ego faciam: te conſulo qui philoſophū audis
angar et cruciem ne me. Quid aſſequar. deinde quem ad finem. Viuas
inquis in litteris. an quicq; me aliud agere cenſes. aut poſſem uiuere niſi
in litteris uiuerem. ſed eſt earū etiam non ſacietas: ſed quidam modus
a quibus cū diſceſſi & ſi minimū mihi ēē iocena q̄ tu unū rethema
adioni pbopoſuiſti tamen: quid potius faciam: priuſq; me dormitū con-
feram non reperio. audi reliqua. infra eutrapellū citheris accubuit.
In eo igr̄ inquis conuiuio cicero ille fuit: quem expectabam. cuius obos
graii ora obuertebant ſua. non me hercule ſuſpicatus ſum illam affor.
ſed tamen ariſtipus ille qdem ſocraticus non erubuit cū ēēt obiectū
eum habere laida. Uno inquit non habebor laide. grece hoc melius
tu ſi voles interptabere. me uō nihil iſtorū: ne iuuenem qdem mouit
unq; ne nunc ſenem. Conuiuio delector. ibi loquor aliquid q̄d in ſolū dicit
& gemitū et riſus maximos transfero. an tu id melius: qui ēē phuz irriſeris.
cū ille ſi qs qd quereret dixiſſet coenā te quere amoenā dixeris. Ille uō
putabat te q̄ſiturū unū celū ēē an innūabilia. qd ad te: at hercule coena
nunqd ad te ptī. ſic uiuit̄ quotidie aliqd legitur & ſcribitur. deinde amicis ne
nihil tribuamus. epulamur una nō modo nō contra legem. ſi ulla nūc lex ē.
ſed et intra legem qdem aliquāto: quia nihil eſt q̄d aduentū nrm̄ extime
ſcas. non multi tibi hoſpitem accipies. multi ioci. vale. Seruo ſulpicio·

E absui proficiscens in gratiam: et posteaque de meo cursu sum rei.
pu. voce revocatus: numquam per M. Antonium quietus fui: cuius tanta
est insolentia: etiam id quidem vulgare vitium est: sed immanitas
1 non modo ut vocem: sed ne vultum quidem liberum possit ferre.
cuiusque itaque mihi maxime cura est: non de mea quidem
vita: cui satisfeci vel etate vel factis: vel siquid etiam ad rem pertinet
gloria: sed me patria sollicitat imprimis mi Plance expectatio consulatus
tui quae ita longa est: ut optandum sit: ut possimus ad id tempus rei pu.
spiritum ducere. Quid enim potest spei esse in ea re pu. in qua hominis impu-
dentissimi atque intemperantissimi armis oppressa sunt omnia: et in qua nec
senatus: nec populus vim habet ullam: nec leges ulle sunt nec iudicia nec
omnino simulacrum aliquod ac vestigium civitatis: sed quoniam acta omnia mitti
ad te arbitrabar nihil erat quod de singulis rebus scriberem. Illud erat amoris
mei: quem a tua pueritia susceptum: non servavi solum sed etiam auxi. ad-
monere te: atque hortari ut in re pu. omni cogitatione curaque incum-
beres: quae si ad tuum tempus perducatur: facilis gubernatio est: ut per-
ducatur autem magnae tum diligentiae est: tum etiam fortunae: sed
te et aliquanto ante: ut spero habebimus: et preterquam quod rei pu. consules
debemus tamen tuae dignitati ita favemus: ut omne nostrum consilium
studium officium operam laborem diligentiam ad amplitudinem tuam confe-
ramus: ita facillime: et rei pu. quae mihi carissima est: et amicitiae nostrae
quam sanctissime a nobis colendam puto me intelligo satisfacturum. Fu-
rium nostrum tanti a te fieri quantum ipsius humanitas: et dignitas
postulat: nec miror: et gaudeo teque existimare volo quicquid in eum iudicii of-
ficiique contuleris id ita me accipere: ut me ipsum puto te contulisse. vale.
Meum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset si aut tuto
2 in senatum: aut honeste venire potuissem: sed nec sine periculo quisquam
libere de re. pu. sentiens versari potest in summa impunitate gladiorum nec
nostrae dignitatis videtur esse ibi sententiam de re pu. dicere ubi me et me-
lius: et propius audiant armati quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum

atque officium. neque studium meum desiderabis neque publicas quidem. (si quid erit in quo me interesse necesse sit) numquam deero. nec cum periculo quidem dignitati tue. in his autem rebus. que nihilo minus ut ego absim confici possint peto a te. ut me et rationem habere velis et salutis et dignitatis tue. Cicero Pl[anco]

Cicero Planco s.

Cum ipsum furnium vidi per se libentissime. tum hoc libentius quod illum audiens te videbar audire. nam et in re militari virtutem in administranda provincia iustitiam. et in omni genere prudentiam mihi tuam exposuit. et preterea mihi non ignotam in consuetudine et familiaritate suavitatem tuam adiunxit. preterea summam erga se liberalitatem. que omnia mihi cum fuerint iocundissima hoc extremum etiam gratum fuit. Ego plance necessitudinem constitutam habui cum domo vestra ante aliquanto quam tu natus es. amorem autem erga te ab ineunte pueritia. confirmata iam etate familiaritatem. cum studio meo tum iudicio tuo. constitutum. his de causis mirabiliter faveo dignitati tue. quam mihi tecum statuo habere communem. omnia summa consequutus es virtute duce comite fortuna. eaque es adeptus adolescens. multis invidentibus. quos ingenio industriaque fregisti. nunc me amantissimum tui nemini concedentem. qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse. si audies omnem tibi reliquę vitę dignitatem. ex optimo rei publice statu acquires. scis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus cum homines existimarent te nimis servire temporibus. quod ego quoque existimarem te si ea que prudenter patiebare probare etiam arbitrarer. sed cum intelligerem quid sentires te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est omnium rerum. tuum iudicium est. idque liberum. consul es designatus optima etate summa eloquentia. maxima orbitate rei publice virorum talium. Incumbe per deos immortales in eam curam et cogitationem. que tibi summam dignitatem et gloriam afferat. Unus est autem hoc presenti tempore per tot annos re publica deiecta. rei publice bene gerendę cursus ad gloriam. Hec amore magis impulsus scribenda ad te putavi. quam quo te arbitrarer monitis et preceptis egere. sciebam enim te ex hisdem te hec haurire fontibus ex quibus ipse hauseram. quare modum faciam. nunc tantum significandum putavi. ut potius tibi amorem ostenderem meum. quam ostentarem prudentiam. Interea que ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor. studiose diligenterque curabo. vale.

Gratissime mihi tue littere fuerunt quas ex furii sermone te scripsisse animadverti: ego autem preteriti temporis excusationem affero: quod te profectum audieram: nec multo ante redisse te scivi quam ex epistola tua cognovi: Nullum enim est officium: cui ne minimum quidem sine maxima culpa videor posse preterire in quo tuendo habeo causas plurimas: vel paterne necessitudinis: vel mee a tua pueritia observantie. vel tui erga me mutui amoris. Quare mi cicero quod mea tuaque patitur etas: persuade tibi te unum esse in quo ego colendo precipuam mihi constituerim sanctitatem: omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentie plena: (que summa est) videntur quam fidelitatis: quam ego et mea conscientia metior quare si aut aliter sentirem certe admonitio tua me reprimere: aut si dubitarem hortatio impellere posset: ut id sequerer: quod tu optimum putares. Nunc vero: quid est quod me in aliam partem trahere possit. quecumque in me bona sunt. aut fortune beneficio tributa: aut in meo labore parta: et si a te propter amorem carius sunt existimata: tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt: ut preter bonam famam nihil desiderare videantur: Quare hoc unum tibi persuade: quantum viribus eniti: consilio providere: auctoritate monere potuero: hoc omne rei publice semper futurum: Non enim est ignotus mihi sensus tuus: neque si facultas: optabilis mihi quidem presentis tui esset: umquam a tuis consiliis discreparem: nec nunc committam: ut illud meum factum reprehendere iure possis: sum in expectatione rerum omnium: quid in gallia citeriore: quid in urbe mense ianuario geratur: ut sciam: interim maximas hic sollicitudines: curasque sustineo: ne inter aliena vicia agentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si provide: ut ipse mereor: mihi successerit: certe et tibi: cui maxime cupio: et omnibus viris bonis satisfaciam: fac valeas: meque multum diligas. vale.

Binas a te accepi litteras eodem exemplo quod ipsum argumento mihi fuit diligentie tue: intellexi enim te laborare: ut ad me mihi expectatissime littere perferrentur: ex quibus cepi fructum duplicem: mihique in comparatione difficilem ad iudicandum amorem: ne erga me tuum an animum in re publica

pluris existimandum putarem. est enim patrie charitas meo quidem iudicio
maxima: sed amor. uoluntatisque coniunctio plus certe habet suauitatis. itaque
commemoratio tua paterne necessitudinis: beniuolentieque eius. quam erga me
a pueritia contulisses: ceterarumque rerum. que ad eam sententiam perti-
nebant: incredibilem mihi letitiam attulerunt. rursus declaratio animi
tui quem haberes de re pu. quemque habiturus esses mihi erat iocundis-
sima. eoque maior erat hec letitia: quod illa superiora accedebat. itaque non
hortor solum mi plance: sed plane etiam oro: quod feci his litteris quibus tu
humanissime respondisti. ut tota mente: omnique animi impetu in re. pu.
incumbas: nihil quod maioris fructus: glorieque esse possit. nec quicquam ex omnibus
rebus humanis est preclarius: et prestantius quam de re pu. bene mereri.
Adhuc enim patitur tua summa humanitas: et sapientia me quod sentiam libere
dicere: fortuna suffragante uideris res maximas consequutus. quod quamquam
sine uirtute non potuisses. tamen ex maxima parte: ea que es adeptus
fortune temporibusque tribuuntur: his temporibus difficillimis rei pu.
quod subueneris: id erit totum et proprium tuum. incredibile est omnium ciuium
latronibus exceptis in Antonium odium. magna spes in te et in tuo exercitu
magna expectatio: cuius per deos: gratie. glorieque cave tempus
amittas. sic moneo. ut filium. sic faueo: ut mihi. sic hortor. ut et pro patria et amicissimum.

Que locutus Firmius noster de animo tuo cicero. imperatori. Planco salutem.
in re publica gratissima fuerunt. S. P. Q. R. probatissima. quod ut at
recitate sunt littere in senatu nequaquam consentire: cum Furnii oratione
uisa sunt. pacis enim auctor eras cum collega tuus uir clarissimus
a foedissimis latronibus obsideretur. qui aut positis armis pacem
petere debent: aut si pugnantes eam postulant: uictoria pax non pa-
ctione parienda est. sed de pace littere. uel Lepidi: uel tue. quam
in partem accepte sint: ex uiro optimo fratre tuo: et C. Furnio po-
teris cognoscere. me autem impulit tui charitas: ut quamquam nec tibi ipsi
consilium deesset. et fratris Furniique beniuolentia: fidelisque prudentia
tibi presto esset futura: uellem tamen meam quoque auctoritatis pro plu-
ribus nostris necessitudinibus preceptum aliquod ad te peruenire.

Crede igitur mi plance omnes quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos) eos honorum vocabula habituros non dignitatis insignia nisi te cum libertate populi romani et cum senatus auctoritate coniunxeris. Seiunge te quaeso aliquando ab his cum quibus te non tuum iudicium sed temporum vincula coniunxerunt. Complures in perturbatione rei publicae consules dicti quorum consularis est habitus nemo nisi qui animo extitit in rem publicam consulari. Talem igitur te esse oportet qui primum te ab impiorum civium tui dissimillimorum societate seiungas. deinde ut senatui bonisque omnibus auctorem principem ducem prebeas. postremo ut pacem esse iudices non armis positis sed abiecto armorum et servitutis metu. Haec si et ages et senties: tu eris non modo consul sed etiam magnus consul et consularis. Sin aliter tua in istis amplissimis nominibus honorum non modo dignitas erit sed summa deformitas. Haec impulsus benivolentia scripsi paulo severius: que tu in te experiendo ea ratione que te digna est vera esse cognosces. D. xiiii. Kl. aprilis. Vale. Gn. plancus ciceroni salutem.

Plura tibi de meis consiliis scriberem. rationemque omnium rerum redderem verbosius: quo magis iudicares omnia me rei publicae prestare que et tua exhortatione excepi et mea affirmatione tibi recepi non minus enim a te probari quam diligi semper volui. nec te magis in culpa defensorem mihi paravi quam predicatorem meritorum meorum esse volui: sed breviorem me due res faciunt: una quod publicis litteris omnia sum persequutus. altera quod M. varisidium equitem romanum familiarem meum ad te transire iussi: ex quo omnia cognoscere posses. Non medius fidius mediocri dolore afficiebar cum alii occupare possessionem laudis viderentur. sed usque mihi temperavi dum perducerem eo rem: ut dignum aliquid et consulatu meo et vestra expectatione efficerem: quod spero si me fortuna non fefellerit me consequuturum: ut maximo presidio rei publicae nos fuisse et nunc sentiant homines et in posterum memoria teneant: a te peto ut dignitati mee suffrageris: et quarum rerum spe ad laudem me vocasti harum fructu in reliquum facias alacriorem: non minus posse te quam velle explo-

ratum mihi esse

ratumque mihi est. fac valeas. meque mutuo diligas. vale. Tri. pl. s. pl.
Si cui forte videor diutius et hominum expectationem q. r. s. d.
et spem rei pu. de mea voluntate tenuisse suspensam: huic prius
excusandum me esse arbitror: quam de insequenti officio quicquam pollicendum.
Non enim preteritam culpam videri volo redemisse: sed optime mentis
cogitata iampridem maturo tempore enunciare. Non me preteribat in
sollicitudine hominum: et tam perturbato statu civitatis fructuosissimam
esse professionem bone voluntatis. magnosque honores: ex ea re complu-
res consequutos videbam. sed cum in eum casum me fortuna demi-
sisset: ut aut celeriter pollicendo magna in spe ad proficiscendum impe-
dimenta opponerem. aut si id mihi tempus avissem maiores occasio-
nes: ad opitulandum haberem: expeditius iter communis salutis: quam mee lau-
dis esse volui. Nam quis in ea fortuna: que mea est: et ab ea vita: quam
in me cognitam hominibus arbitror: et cum ea spe: quam in manibus habeo: aut
aut sordidum quicquam pati. aut perniciosum concupiscere potest. sed aliquantum
nobis temporis: et magni laboris: et multe impensa opus fuit: ut
que rei pu. bonisque omnibus polliceremur exitu prestaremus: neque
ad auxilium patrie nudi cum bona voluntate: sed cum facultatibus acce-
deremus. confirmandus erat exercitus nobis: sepe magnis premiis
sollicitatus: ut a re pu. potius moderata quam ab ullo infinita sperare.
confirmande complures civitates: que superiore anno largitionibus con-
cessionibusque premiorum obligate erant: ut et illa vana putarent et
eadem a melioribus auctoribus petenda existimarent. eliciende
et voluntates reliquorum: qui finitimis provinciis exercitibusque
prefuerunt. ut potius societatem defendende libertatis iniremus
quam cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam partiremus.
Muniendi vero nosmet ipsi fuimus aucto exercitu: auxiliisque mul-
tiplicatis. ut cum preferremus sensus aperte. tum invitis quibusdam sciri
quid defensuri essemus non etiam periculosum. Ita numquam diffitebor.
multa me. ut ad effectum consiliorum horum pervenirem. et simulasse
invitum. et dissimulasse cum dolore quod prematura denunciatio boni

ciuis imparati q̄ periculoſa ee̅t ex caſu collegę uidebam: quo noīe et . c . furń
legato uiro forti atq; ſtrenuo. plura etiam uerbo q̄ ſcriptura mandata
dedimus. ut a . ltę . tuis ad nos perferrentur. q̄ nobi nos ee̅mus tutiores
q̄bus rebus ad co̅m ſalutem muniri . ac nos amari conueniret praecepi
mus. ex quo intelligi poteſt curam rei pu ſumme defendendę iam p̄dem
apud nos excubare. nunc cū deum benignitate ab omni re ſimus para
tiores: non ſolū bene ſperare de nobis hoīes. ſed et exploratę iudicare
uolumus. legiones habeo quinq; ſub ſignis: et ſua fide uirtuteq; rei pu.
conmodiſſimas . ac nr̄a liberalitate nobis obſequentes. prouintiam ſūis
ciuitatū conſenſu paratiſſimam: ac ſumma contentione ad officia certantem
equitatus auxiliorumq; tantas copias: quantas gentes ad defendendū
ſalutem ſuam. libertatemq; conficere poſſunt. ipſe ſum ita paratus ut
prouintiā tueri: uel ire quo reſ . pu uocet: uel tradere exercitū . auxilia
prouintiamq;. ut uel omnem ī petum belli ī me conuerterę non recu
ſem: ſi mō meo caſu confirmare . aut patrie ſalutem . aut periculū
poſſum morari. haec ſi iam expeditis omnibꝫ rebus. tranq̄lloq; ſtatu
ciuitatis polliceri mihi d̄ano meę laudis rei pu . comodo laetabor
Sin ad ſocietatem integerrimorū . ac maximorū periculorū accedam
conſilia mea aequis iudiciis ob obtrectatione inuidorū defedenda comm
endo. mihi q̄dem ipſi fructus meritorū meorū ī rei pu . incolumitate ſatis
magnus eſt paratus. eos uō qui ſunt meam auctoritatem . ac mul
to magis ueſtram fidem ſequuti. nec ulla ſpe decipi nec ullo metu
terreri potuerunt. ut commendatos uobis habeatis petendū uidetur. ual.

N ihil me tibi temere aut de ceteris de . Pl . Plancus ciceroni ſal
Ney tene fruſtra recepiſſe laetor. certe hoc maius habes teſtimonium
amoris mei . quo maturius tibi . q̄ ceteris q̄ conſilia mea uolui uo
bis ee̅ nota. in dies uō meorū meritorū fieri acceſſiones. pr̄ uidere
te ſpero cogniturū magis recipio . Quod ad me attinet mi cicero
ita ab imminentibus tibi malis re . pu adiuuante liberetur . ſicut honores
premiaq; nr̄a conſpicio conferenda certe cū īmortalitate . ut ſine his ni
hil de meo ſtudio pſeuerantiaq; ſi remiſſurus niſi multitudine optiorū

ciuiũ impetus animi mei fuerit singularis & opera precipua nihil ad
meã dignitatem accedere uolo suffragatione uñã concupisco nunc nihil
mihi contra q̃ ipse pugno & temporis: & rei te moderatorem facile patior
ẽẽ nihil aut sero aut exigue a patria cui tributũ põt uideri exercitũ ad
ad sex kl maias rhodanũ traieci magnis itineribus: uienna equites mille
uia breuiore premisi: ipse si a lepido non impediar celeritate satisfaciã.
si aũt itinere meo se opposuerit ad tempus consiliũ capiam. copias ad
duco: & nũõ & gnẽ & fidelitate firmissimas: te ut diligas me: si mu
tuo me facturum scis rogo. ual. Cicero . Mũ planco salutem p̃l d.

10 Etsi satis ex furnio nostro cognoram que tua uoluntas: quod con
siliũ de re pu. ẽẽt tamen tuis litteris lectis liquidius de toto sensu
tuo iudicaui: quãobrem quãq; in uno prelio omnis fortuna rei pu. discep
tat. que qdem cum hoc agere iam decretũ arbitrabar fore tamen ipsa fa
ma: que de tua uoluntate percrebuit magnam es laudem consequutus: Itaq;
si consulem rome habuissemus declaratũ ẽẽt a senatu cũ tuis magnis ho
noribus: q̃ gratus ẽẽt conatus: & apparatus tuus: cuius rei non preterijt
tempus sed ne maturũ quidem: etiam nũc meo qdem iudicio. Is enĩ
honos uideri solet: qui non propter spem futuri bñficij sed propter magna
merita claris uiris defertur & datur: quare si modo aliqua res pu. in
qua honos elucere possit omnibus (mihi crede) amplissimis honoribus
habundabis: is aũt: qui uere appellari põt honos: non inuitamentũ ad
tempus: sed perpetue uirtutis est premiũ: quãobrem mi plance incumbe
toto pectore subueni patrie: opitulare collegę omniũ gentiũ consensũ: &
incredibilem conspirationem adiuua: me tuorũ consiliorũ adiutorem:
dignitatis fautorem: omnibus in rebus amicissimũ tibi fidelissimumq; co
gnosces: Ad eas: enim causas: quibus inter nos amore sumus officijs ue
tustate coniuncti: patrie charitas accessit eaq; effecit: ut tuã uitã an
teferam meę. In kl ap̃lis uale. Mũ plancus salutem dic. Ciceroni.

11 Immortales ago tibi gratias agamq; dũ uiuam: nam relaturũ me
affirmare non possũ: tantis enim tuis officijs nõ uideor mihi respõ
dere posse: nisi forte: ut tu grauissime disertissimeq; scripsisti ita sensurus

Rhodanū
Mutina;

est ut me referre putes gratiam cū memoria tenebo: Sed de filii tui digni-
tate actum eēt amabilius certe nihil facere potuisses p̄ne tue sententia
infinitis cum muneribus posteriores ad tempus: arbitriūq; amicorū me-
orum composita oratio assidua: & perpetua de me iurgia cum obtrecta-
toribus notissima mihi sunt. non mediocris adhibita mihi cura est: ut rei pu-
me ciuem dignū tuis laudibus praestem & amicitia tua memorem atq; gratū
quod reliquū est tuū munus tuere & me si quem esse uoluisti eum exitu
rebus: quem cognoscis defende ac suscipe. Cum Rhodanū exercitū traiecissem
fratremq; cum tribus millibus equitum praemisissem: ipse iter Mutinam diri-
gerem in itinere de praelio facto Brutoq; & Mutina obsidione liberatis au-
diui: animaduerti nullū alium receptū Antoniū: reliquasq; quae cumq; eum
habere in his partibus duas ei acies esse oppositas: unam Lepidi ipsius alterā
exercitus: & ut quidem pars exercitus: nō minus furiosa est quam qui cū Antonio
fuerunt. statim equitatū reuocaui ipse in Alobrogibus constiti: ut proinde
ad omnia paratus eēm ac me res moueret. si nudus huc se Antonius con-
ferret facile mihi uideor per me sustinere posse: remq; pu. ex urā sententia
administrare quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur si uero copiarū aliquid ad-
ducet secū: & si ueterana decima legio: quae nostra opa reuocata cū reliquis est
ad eundem fauorem redierit: tamen ne quid detrimenti fiat dabitur opa a
me: idq; me praestaturū spero: dū istinc copiae traiciant̄ coniunctiq; nobiscū
facilius pditos opprimant: hoc tibi spondeo mi cicero nullū animum nullā di-
ligentiam mihi defuturā cupio me hercle nullam sollicitudinem eē. sed si
fuerit: nec animo. nec beniuolentia: nec patientia cuiusquam pro nobis cedam: Do
quidem ego operam: ut etiā Lepidū ad huius rei societatem incitem: omniaq; ei
obsequia polliceor si modo rem pu. respicere uelit. Utor in hac re adiutoribus inter-
pretibusq; fratre meo laterense & furnio nrō. Non me impedient priuatae offen-
siones quominus pro rei pu. salute & cum inimicissimo consentiā & si nihil
profecero: nihilominus maximo sum aīo & maiore fortasse cum mea glā
nobis satisfaciam. fac ualeas: mutuoq; me diligas. Uat. Ci. Cn. plāco sal.

ETsi rei pu. causa maxime gaudere debeo tamen enim te praesidii tantūq; opi
attulisse extremis pene temporibus: tamen ita te uictorem complectar re pu.

recuperata: ut magnam partem mihi laetitiae tua dignitas afferat: quam et
esse iam et futuram amplissimam intelligo. cave enim putes ullas umquam lit-
teras graviores quam tuas in senatu esse recitatas: idque contigit meritorum tuorum
in rem publicam eximia quadam magnitudine tum verborum sententiarumque gra-
vitate: quod mihi quidem minus est novum: qui et te nossem et tuarum
litterarum ad me missarum promissa meminissem: et a Furnio nostro haberem
consilia cognita. sed senatui maiora visa sunt quam erant exspectata. non quo umquam
de tua voluntate dubitasset: sed nec quantum facere posset. nec quo progredi
velles satis exploratum habebat. Itaque cum ad vii idus apriles mane mihi tuas
litteras M. Varisidius reddidisset: easque legissem incredibili gaudio sum elatus.
cumque magna multitudo optimorum virorum et civium de domo me redu-
ceret feci continuo omnes participes voluptatis meae: interim ad me venit
Munatius noster: ut consuerat. At ego ei litteras esse delatas: nihil dum sciebat
Nam ad me primum Varisidius detulerat: idque sibi a te mandatum esse dicebat
paulo post idem mihi Munatius eas litteras legendas dedit: quas primo mihi
Varisidius reddiderat: placuit nobis: ut statim ad Cornutum praetorem ur-
bis litteras deferremus: qui quod consules aberant consulare munus sustinebat
more maiorum. senatus est continuo convocatus: frequensque convenit propter famam
atque exspectationem tuarum litterarum: recitatis litteris oblata religio Cornu-
to est pullariorum admonitu non satis eum diligenter auspiciis operam dedisse
idque a nostro collegio probatum est: Itaque res dilata est in posterum. eo autem
die magna mihi pro tua dignitate contentio sub Servilio: qui cum gratia effecisset
ut sua sententia prima pronuntiaretur frequens eum senatus reliquit. et in alia discessit.
meaeque sententiae: quae secunda pronuntiata erat frequens assentiretur senatus ro-
gatu Servilii Publius Titius intercessit. res in posterum dilata venit paratus Ser-
vilius Iovi ipsi iniquus cuius in templo res agebatur: Hunc quemadmodum fre-
gerim: quantaque contentione Titium intercessorem abiecerim ex aliorum litteris
te malo cognoscere: unum hoc ex meis senatus gravior constantior amicior tuis
laudibus esse non potuit quam fuit. Nec vero tibi senatus amicior quam cuncta civitas.
mirabiliter enim populus romanus et omnium generum ordinumque consensus ad liberan-
dam rem publicam conspiravit. perge igitur (ut agis) nomenque tuum commendatum

mortalitati: atq; hec omnia: que habent speciem glorie. collecta manibus: ſplen-
doribus insignibus contemne. breuia fugacia & caduca existima. Verum Hũ
decus in virtute positum est. que maxime illustratur magnis in re. pu.
meritis: Eam facultatem habes maxima: quam qui complexus es: tene &
fice: ut ne minus res. pu. tibi q rei pu. debeas. Me tue dignitatis non modo
fautorem: sed etiam amplificatorem te cognosces: id cum rei. pu. que mihi
est mea uita carior: tum nostre necessitudini debere me iudico. atq; in his
curis: quas contuli ad dignitatem tuã: cepi magnam uoluptatem: q bene
cognitam mihi. C. Minatij prudentiam & fidem: magis etiã perspexi in
eius incredibili erga te beniuolentia: & diligentia. IIII. idus apl. Cicero ſal.
13 VT primũ potestas data est augende dignitatis tue. pl. d. bru. pl. ſal.
nihil pretermisi in te orando: quod positũ est: aut in premio uirtutis
aut in honore uerborũ: id ex ipso consulto senatus poteris cognoscere: Ita
enim perscriptũ est: ut a me de scripto sententia data est: quam senatus
frequens secutus est summo studio: magnoq; consensu. Ego quamq; ex tuis litteris
quas mihi misisti perspexeram te magis iudicio bonorum: q insignibus glo-
rie delectari: tamen considerandũ nobis existimaui: etiam: si tu nihil
postulares: q tantum tibi a ro. populo deberetur: tu contexeres cetera cum
primis: Qui enim M. Antonium oppresserit: is bellũ confecerit: Itaq; ho-
merus: non aiacem: nec achillem: sed Ulyssem appellauit πτολίπορθος.
14 GRatam p hamam biduo ante uictoriam tuam: de subsidio tuo de stu-
dio de celeritate de copiis. atq; de hostibus fusis. Spes omnis in te est
ꝫ prelio mutinense. fugisse enim ex prelio Mutinensi dicuntur notissimi latronũ duces: est
aut non minus gratum extrema delere q prima depellere. & quidem
spectabam iam tuas litteras: idq; cum multis: sperabamq; etiam lepi-
dum rei. pu. temporibus admonitũ tecum: & rei. pu. satis esse facturum
In illam igitur curam incumbe mi plance: & ne qua scintilla belli re-
linquatur. Quod si erit factũ: & rem. pu. diuino beneficio affeceris: &
ipse eternam gloriam consequere. IIII. ydus maij vale. Cic. pl. imp. cos. des.
15 HIs litteris scriptis: que postea ad rem pu. pertinere accidissent putaui te scire
pertinere. Sedulitas mea: ut spero & mihi & rei pu. tulit fructũ: nãq;

assiduis internuntijs cu lepido egi ut omissa omi contentione reconcili
ataq uoluntate nra comuni consilio rei pu succurreret: seq liberosq ur
bemq pluris q unu perditum abiectu q latronem putaret obsequio
meo si faceret ad omnes res abuteretur: perfeciq itaq per laterensem
terminatum fidem mihi dedit se antonium si prohibere prouincia sua no
potuisset bello persequuturu: me ut uenirem copiasq coniungerem rogauit.
eoq magis q et Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur et Lepidus ne
mediocrem qdem eqtatum habebat Nam et pro paucitate eius non multis
ante diebus x qui optimi fuerant ad me transierit quibus rebus ego co
gnitis cunctatus non sum in cursu bonoru consiliorum lepidu adiuuan
dum putaui. Aduentus meus quid profecturus eet uidi: uel q equitatu
meo psequi atq opprimere eqtatum eius possum uel q exercitus le
pidi eam partem que corrupta est et a re pu alienata et corrigere et
cohercere psentia mei exercitus possem: itaq in ysara flumine maximo
qui in finibus est alobrogum: ponte uno die facto: exercitu ad IIII. yd
maij traduxi. Cum uo mihi nunciatum eet. L. Antoniu premissu cum
equitibus et cohortibus ad foru Julij uenisse fratrem cu eqtu quatuor
milib ut occurreret ei misi ad v idus maij ipse maximis itineribus
cu quatuor legionibus expeditis et reliquo eqtatu subsequar: si nos no
medioris fortuna adiuuerit audacie proditorum et nostre sollicitudi
nis hic finem reperiemus q si latro precognito nro aduentu rursus in Italia
se recipere cepit bruti erit officium occurrere ei cui scis nec consiliu nec a
nimu defuturu. Ego tamen si id acciderit fratrem cu eqtatu mittam
qui insequatur Italiam a uastatione defendat uat fac ualeas meq
mutuo diligas Vale. Marcus cicero salutem plurimam dic impatori plancho
N [illegible] Nil post hominum memoriam gloriosius nihil gratius ne
tempore quidem ipso oportunius accidere potuit q plance tuas litteras
reddite sunt enim frequenti senatu cornuto cum is frigidas sane et in
constantes recitasset litteras lepidi sub eis qdem recitate sunt tue no
sine magnis clamoribus cum rebus enim ipsis essent et studijs bn ficiisq in
re pu gratissime tum erant grauissimis uerbis ac sntis plane flagitare

senatus institit Cornutum ut referret statim de tuis litteris. ille se considerare velle. cum ei magnum convicium fieret a cuncto senatu quinque tribuni pl. retulerunt. Servilius rogatus rem distulit. Ego eam sententiam dixi cui assensi sunt ad unum. ea quae fuerit senatus consulto cognosces. tu quamquam consilio non eges vel potius abundas tamen hoc animo esse debes ut nihil rei ictas. ne ve in rebus tam subitis tamque angustis a senatu petendum consilium putes. ipse tibi sis senatus. quocumque te ratio rei publicae ducet sequare. cura ut aliquid ante factum a te egregium audiamus quam futurum putarimus. Illud tibi promitto quicquid a te erit factum id senatum non modo ut fideliter sapienterque factum comprobaturum. Vale. Bru. Plancus sal. d.

17 Antonius idibus Maiis ad Forum Iulii cum primis copiis venit. Ventidius bidui spatio abest ab eo. Lepidus ad Forum Voconii castra habet. qui locus a Foro Iulii IIII et XX passuum mil. abest. ibique me expectare constituit quemadmodum ipse mihi scripsit. quod si omnia mihi integra et fortuna servarit recipio me vobis celeriter negotium ex sententia confecturum. fratrem meum assiduis laboribus concursationibusque confectum graviter se habuisse antea tibi scripsi. Sed tamen primum posse ingredi cepit non magis sibi quam rei publicae convaluisse existimans ad omnia pericula princeps esse non recusabat. sed cum ego eum non solum hortatus sum verum etiam coegi isto proficisci. quod et illa valitudine magis conficere se quam me tueri posset in castris et quod acerbissimo interitu consulum rem publicam nudatam tali cive praetore in urbanis officiis indigere existimabam. et si quis vestrum non probabit mihi prudentiam in consilio defuisse. Lepidus tamen quod ego desiderabam fecit ut Appellam ad me mitteret quo obside fide illius et societate in re publica administranda uterer. studium mihi suum L. Gellius de tribus fratribus Segaviano probavit. quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus. amicum eum rei publicae cognoscere videor libenterque ei sum testimonio et omnibus ero qui bene merentur. fac valeas meque mutuo diligas dignitatemque meam si mereor tuearis sicut adhuc singulari cum benivolentia fecisti. vale. Bru. Plancus sal. d. Ciceroni

18 Quid in animo habuerim cum Lebernus Lebernaque qui discesserunt a me et ex litteris quas ei dedi et ipsis cognoscere potuisti qui sibi

Rebuſ conſilijſq meiſ interfuerunt accidit mihi q hoi prudenti: & cu-
pido ſatiſfaciendi rei pu accider ſolet. ut cōſultū ſeq̄rer piculoſū magiſ q̄
me probarem q tutū q habere poſſet obtrectationem Itaq poſt diſ-
ceſſum legatorū cū binis continuis litteris: & lepiduſ me ut venirem
rogaret & laterenſis multo cū magiſ prope implorans obteſtaretur
non ullam rem aliam extimeſcenſ: q eandem q mihi quoq facit timorē
varietatem q infidelitate exercitus eiſ nō dubitandū putavi: qn ſuc-
currerem: meq cōi piculo offerrem Sciebam enī: & cautiuſ erat illud
conſiliū expectare me ad hyſuram dū brutus traijceret exercitū & cū
collega conſentiente ſicut milites faciunt hoſtibus obuiam ire tū ſiq
Lepidus bene ſentienſ detrimenti cepiſſet hoc omē aſſignatū iri aut per-
tinacie mee aut timori videbam. Si aut offenſum hoīem mihi coniūctū
cū re pu non ſubleuaſſem: aut ipſe accerrarem belli tam neceſſarij remo-
uiſſem. Itaq potius piclitari volui. ſi poſſe mā pſītia & Lepidū tueri: &
exercitū facere meliorem: q nimis cautus videri. Sollicitiorem certe
hoīem non ſuis cōtractis neminem puto fuiſſe. Nam que reſ nullā habe-
bat dubitationem: ſi exercituſ lepidi abſit ea nūc magnā affert ſollicitu-
dinem. magnūq habet caſum. Mihi enī ſi contigiſſet. ut prior occurrerē
Antōio. non me hercule horam conſtiſſet: tantū ego & mihi confido &
ſic perculſas illius copiaſ Ventidij q mulionis caſtra deſpicio. Sed non poſ-
ſum non exhorreſcere: ſiquid intra cuten ſubeſt vulneris: q prius noceret
poſt q ſciri curariq poſſit. Sed certe niſi vno loco me tenerem. magnū
piculū ipſe Lepidus. magnaq eius pars exercitus adiret. que bn̄ de
re. pu ſentiret: magnā etiam pditi hoſteſ acceſſionem ſibi feciſſent. ſi q̄s
copias a lepido abſtraxiſſent. Que ſi meus aduentus repſſerit: agam grās
fortune conſtantieq mee q me ad hanc experientiam excitauit. Itaq ad
xij. Kl. iunias: ab hyſura caſtra moui pontem quem in hyſura feceram
caſtellis duobuſ ad capita pōtis reliqui preſidiaq firma poſui. ut venienti
bruto: exercituiq eius ſine mora tranſitus eēt paratuſ. ipſe ut ſpero: dieb
octo: quibuſ has litteras dabam cū Lepidi copijs me cōiungā. vale Cicero
Quanq gratiarū actionem non deſiderabam cum te. [illegible] planco

re ipsa atque animo scirem esse gratissimum tamen faciendum est fuit et in
iocunda. sic enim vidi quasi ea que oculis cernuntur me a te amari. di
ces quid antea? semper quidem. sed numquam illustrius. littere tue mirabiliter gra
te sunt senatui cum rebus ipsis que erant gravissime et maxime fortissimi
animi summique consilii. tum etiam gravitate sententiarum atque verborum. Sed
mi plance incumbe et belli extrema conficias. in hoc erit summa et gloria
et gratia. cupio omnia rei publice causa. sed me hercule in ea conservanda
iam defatigatus sum. non multo plus patrie faveo quam tue glorie cuius
maximam facultatem tibi dii immortales ut spero dedere quam comple
ctere obsecro. Qui Antonium oppresserit is hoc bellum teterrimum peri
culosissimumque confecerit. Vale. Marcus Cicero planco salutem pl

20 Ita erant omnia que istinc afferebantur incerta. ut quid ad te scriberem non
occurreret. modo enim que vellemus de Lepido modo contra nuntiabantur. de te
tamen fama constans nec decipi posse nec vinci. quorum alterius fortuna
partem habet quandam. alterum est prudentie tue proprium. sed accepi litteras a col
lega tuo idibus maiis. in quibus erat te scripsisse a Lepido non recipi An
tonium. quod erit certius si tu idem ad nos scripseris. sed minus audes forta
sse propter inanem letitiam litterarum superiorum. verum ut et errarem id plance
retinuisti. quis enim id effugerit. sed decipi te potuisse quis non videt. nunc
vero etiam erroris causa sublata est. culpa enim illa bis ad eundem vulgari
reprehensa proverbio est. Sin ut scripsisti ad collegam ita se res habet omni
cura liberati sumus. nec tamen erimus prius quam ita esse tu nos feceris certiores
Mea quidem ut ad te sepius scripsi hec sententia est. qui reliquias huius
belli oppresserit eum totius belli confectorem fore. quem te opto esse
et confido futurum. Studia mea erga te quibus certe maiora esse nulla
potuerunt tibi tam grata esse quam ego putavi fore minime. miror ut
vehementerque letor. que quidem si recte istic erit maiora et graviora
cognosces. viii kal. iunias. Vale. Plancus salutem d. Ciceroni

21 Puderet me inconstantie mearum litterarum. si non hec ex aliena
levitate penderent. omnia feci quare Lepido coniuncto ad rem
publicam defendendam minore sollicitudine vestra perditis resisterem. omnia
ei et petenti et promisi et ultro pollicitus sum. scripsique tibi biduo.

ante confiderem me bono Lepido usurum communique consilio bellum admi-
nistraturum. credidi cyrographis eius affirmationeque presentis Laterensis, qui
tum apud me erat reconciliaremque me Lepido fidemque haberem orabat. non
licuit diutius bene de eo sperare. illud certe cavi et cavebo ne mea cru-
delitate rei publicae summa fallatur. Si cum Ysaram flumen ponte uno die effe-
cto exercitum traduxissem pro magnitudine rei publicae celeritatem adhibens quod
petierat per litteras, ut mature venirem presto mihi fuit stator eius cum
litteris quibus ne venirem denuntiabat se posse conficere per se negotium
interea ad Ysaram spectarem. indicabo tibi temerarium meum consi-
lium nihilo minus ire decreveram existimans eum socium gloriae vi-
tare. putabam posse me nec de laude ieiunissimi hominis delibare quicquam
et subesse tamen propinquis locis ut si durius aliquid esset succur-
rere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar. At late-
rensis vir sanctissimus suo cyrographo mittit mihi litteras in quibus
desperans de se de exercitu de Lepidi fide queresque se destitutum
aperte denuntiabat videam ne fallar suam fidem solutam esse rei publicae ne
desim. Exemplar eius cyrographi exemplo Titio misi. Ipsa cyrographa
omnia et quibus credidi et ea quibus non habendam fidem putavi Levo Spitio dabo
perferenda qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eo ut milites eius cum Lepidus
contionaretur improbi per se corrupti et per eos qui presunt Candidios Ru-
fenosque ceteros quos cum opus erit scietis conclamarunt ut viri boni pacem
se velle nullumque esse cum illis pugnaturos duobus iam consulibus singularibus
occisis pro patria amissis hostibus denique omnibus iudicatis bonisque publi-
catis. Neque hoc aut vindicarat Lepidus aut sanarat. Hunc me venire
et duobus exercitibus coniunctis obicere exercitum fidelissimum maxima au-
xilia principes Gallie provinciam cunctam maxime temeritatis esse vidi et mihi quidem
ita oppressus essem remque publicam mecum perdidissem mortuo non modo honorem
sed misericordiam quidem defuturam. Itaque rediturus sum nec tantum munus
dari perditis hominibus [illegible] exercitum habeo opportunis locis tuear provin-
tiam etsi ille exercitus descierit omniaque integra servem dabo operam
quoad exercitus huc summittatis pari felicitate rei publicae hic vindicetis

nec depugnare si occasio tulerit nec obsideri si necesse fuit nec mori si
casus inciderit pro uobis paratior quisquam. Quare hortor te mi cicero exer-
citum huc traiciendum quam primum cures. et matures priusque hostes corroborent
magis. et nostri perturbentur. in quo si celeritas erit adhibita res publica pos-
sessione uictorie deletis sceleratis permanebit. Fac ualeas. meque mutuo
diligas. fratrem meum tibi fortissimum ciuem. et ad omnia paratissimum excu-
ses litteris. qui ex labore in febriculam incidit assiduam et satis molestam.
Cum primum poterit istuc recurrere non dubitabit. ne quo loco rei publice de-
sit meam dignitatem. habeas commendatam rogo concupiscere me ni-
hil oportet. Habeo te et amantissimum mei. et quod optaui summe
auctoritatis. tu uideris quantum. et quam tuum munus apud uelis esse. Tan-
tum te rogo in hiiculo cum me subdas. et ad tuum amorem et ad meum ob-
seruandum. Vale. *M. cicero salutem plurimam dicit Gn. planco*

1 22 INTA: et in collega omnis spes et diis approbantibus concordia uestra que se-
natui declarata est litteris uestris mirifice et senatus et cuncta ciuitas de-
lectata est. Quod ad me scripseras de re agraria si consultus senatus esset
ut quisque de re honorificentissimam sententiam dixisset eam secutus essem qui
certe ego fuissem. sed propter tarditatem sententiarum moramque rerum cum
ea que consulebantur ad exitum non peruenirent. commodissimum mihi pla-
coque fratri uisum est uti eodem nostro arbitratu componeret quod fuerit impedimento ar-
bitror litteris cognouisse. Sed siue in senatus consulto siue in ceteris rebus desideras
aliquid tibi sic persuade. tantam esse apud bonos omnes tui charitatem ut
nullum genus amplissime dignitatis excogitari possit quod tibi non paratum
sit. litteras tuas uehementer expecto. easdem tales quales maxime opto. Vale.

N 23 Vnquam beraile mi cicero me penitebit maxima *Gn. plancus s. d. ci.*
pericula pro patria subire. dum si quid acciderit mihi a reprehensione teme-
ritatis absim. confiterer imprudentia me lapsum si umquam ex animo Lepido cre-
didissem. Credulitas enim est error magis quam culpa et ne quidem in optimi
cuiusque mentem facile irrepit. sed ego non hoc uitio pene sum deceptus
Lepidum enim pulchre noram. Quid ergo est. pudor me. qui in bello maxime
est periculosus hunc casum coegit subire. Nam si uno loco essem uerebar.

ex planci [margin, beside "bitror litteris cognouisse"]

al' facillime [margin, beside "cuiusque mentem facile irrepit"]

ne cui obtrectatori viderer et nimium pertinaciter lepido offensus et mea
pertinacia alere bellum. Itaque copias prope in conspectum lepidi antoniique — al' patientia
adduxi xl que milium passuum spacio relicto consedi eo consilio ut vel
celeriter accederem vel salutari recipere me possem. adiunxi hoc in loco eligendo
flumen oppositum ut haberem in quo mora transitus esset. vocontii sub manu
ut essent per quorum loca fideliter mihi pateret iter. lepidus desperato adventu
meo quem non mediocriter captabat se cum antonio coniunxit. iiii kl. iu-
nias eodemque die castra ad me moverunt. xx mil. pas. spacio cum abessent
res mihi nunciata est. dedi operam deum benignitate et ut celeriter me
reciperem et hic discessus nihil fuge simile haberet. non miles unus
non eques non quicquam impedimentorum amitteretur aut ab illis furiosis — latronibus interciperetur.
Itaque pridie nonas iunias omnes copias ysaram traieci. pontesque quos
ut spacium et ad se colligendum homines haberent et ego me interea cum col-
lega coniungerem quem triduo cum has litteras dabam expectabam. Late-
rensis et fidem et animum singularem in rem publicam semper fatebor sed certe ni-
mia eius indulgentia in lepidum ad hec pericula perspicienda fecit eum
minus sagacem. qui quidem cum in fraudem se deductum videret manus
quas iustius in lepidi perniciem armasset sibi afferre conatus est in quo
casu tamen interpellatus et adhuc vivit et dicitur victurus. sed tamen hoc mihi
parum certum est. et magno cum dolore parricidarum elapsus sum his. ve-
niebant enim eodem furore in me quo in patriam incitati. iracundias autem harum
rerum recentes habebant. quod lepidum castigare non destiteram ut extingueret
bellum. quod colloquia facta improbabam. quod legatos fide lepidi dimissos ad me
in conspectum venire vetueram. quod c. caninium vestinum tr. pl. missum ab an-
tonio ad me cum litteris exceperam in quo hanc capio voluptatem. quo cer-
te magis me petiverunt tanto maiorem his frustratio dolorem attulit.
Tu mi cicero quod adhuc fecisti idem presta ut vigilanter nervoseque
nos qui stamus in acie subornes. veniat cesar cum copiis suis quas habet — Hic intellige de cesare parvo quia idem nominis erat cesar imperator.
firmissimas aut si ipsum aliqua res impedit exercitus mittatur cuius
ipsius magnum periculum agitur. et unicuique aliquis furorum fuit in castris per-
ditorum contra patriam hoc omne iam convenit. pro urbis vero salute

cur non omnibus facultatibus quas habemus utamur. Quod si uos istic
non defueritis, profecto quod ad me attinet omnibus rebus habitu de
rei publicae satisfaciam. Te quidem mi Cicero indies habeo cariorem, sollici-
tudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex
amore aut ex iudicio tuo perdam. Opto ut mihi liceat iam praesenti pietate
meorum officiorum tua beneficia tibi facere iocundiora. VII idus Janu-
arias ex finibus Allobrogum. Vale. Lucius Plancus salutem dicit Ciceroni

Facere non possum quin in singulas res meritaque tua tibi gratias agam,
sed me hercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo quantam tu
mecum esse uoluisti desiderare uidetur gratiarum actionem, neque ego liben-
ter pro maximis tuis beneficiis tam uili munere defungor orationis, et
malo praesens obseruantia indulgentia assiduitate memorem me tibi
probare. Quod si uita contigerit, omnes gratas amicitias atque etiam pias
propinquitates in tua obseruantia indulgentia assiduitate uincam. Amor
enim tuus ac iudicium de me utrum mihi plus dignitatis in perpetuum an
uoluptatis quotidie sit allaturus non facile dixerim. De militum
commodis mihi curae fuit, quos non potentiae meae causa (nihil enim me
non salutariter cogitare scio) ornari uolui a senatu, sed quod primum ita me-
ritos iudicabam, deinde quod ad omnes casus eos coniunctiores rei publicae esse
uolebam, ut ab omni omnium sollicitatione aduersus eos tales uobis praestare
possem quales adhuc fuerunt. Nos adhuc omnia integra sustinuimus.
Quod consilium nostrum, etsi quanta sit auiditas hominum non sine causa ta-
lis uictoriae scio, uobis probari scio. Non enim si quid offensum in his exer-
citibus sit, magna subsidia res publica habet expedita, quibus subito ac latrocinio
parricidarum resistat. Copias uero nostras notas tibi esse arbitror. In castris
meis legiones sunt ueteranae III, tironum una uel luculentissima ex omnibus,
una in castris Bruti una ueterana legio, altera bima, VIII milium
tironum. Ita uniuersus exercitus numero amplissimus est, firmitate exi-
guus. Quam multum autem in acie tironi sit credendum saepe per re experti habemus.
Si ad hoc robur nostrorum exercituum siue Africanus exercitus qui est ue-
teranus siue Caesaris accessisset, aequo animo summam rem publicam in discrimen

deduceremus. aliquanto autem propius esse. Quod ad caesarem attinet uide-
batur. nihil destiti eum hortari litteris. cum ille interim misit affir-
mare se sine mora uenire. cum interim auersum illum ab hac cogita-
tione: ad alia consilia uideo se contulisse. Ego tamen ad eum furnium
nostrum cum litteris mandatisque misi si quid forte proficere posset.
Scis tu mi cicero: quod ad caesaris amorem attinet societatem mihi esse
tecum: uel quod in familiaritate caesaris uiuo illo. iam tueri eum et di-
ligere mihi fuit necesse. uel quod ipse quoad nosse potui moderatis-
simi ac humanissimi fuit sensus. uel quod ex tam et insigni amicitia mea
atque caesaris habet eum filii loco et illius et uestro iudicio non perinde sub-
stitutum habere mihi turpe uidetur. Sed quod scribo tibi dolenter me-
hercule magis quam inimice facio. Quod uiuit Antonius hodie. quod le-
pidus una est. quod exercitus habent non contemnendos. quod sperant quod au-
dent omnem caesari possunt acceptum referre. Neque ego superiora repetam
sed eo turpe. quo ipse mihi professus est se uenire. si uenire noluisset
aut oppressum iam bellum esset. aut in aduersissimam illi hyspaniam
cum detrimento eorum maximo et rursum. quae mens eum aut quorum
consilia a tanta gloria: sibi uero etiam necessaria ac salutari aduocarit.
et ad cogitationem consulatus bimestris summo cum terrore hominum et
insulsa cum efflagitatione transtulerat explicare non possum. Multum in
hac re mihi uidentur necessarii eius. et res publica ipsius causa posse
proficere plurimum ut puto. tu quoque cuius ille tanta merita habet
quanta nemo praeter me. numquam enim obliuiscar maxima et plurima me
tibi debere. de his rebus ut exigerent cum eo furnio mandaui. quod
si quantam debeo habuero apud eum auctoritatem. plurimum ipsi iuuero.
Nos interea duriori condicione bellum sustinemus. quod neque expeditissimas
putamus. neque tamen re fugiendo commissuri sumus. ut maius detri-
mentum res publica accipere posset. quod si caesar. aut se respexerit aut
affricanae legiones celeriter uenerint. securos ab hac parte reddemus.
Tu ut instituisti me diligas rogo propriumque prope tuum esse persu-
adeas. Vale. V. Kal. ex castris. Vale. Cicero salutem d. Furnio.

25 SI interest illud quod homines arbitrantur rei publicae ut instituisti atque fe-
cisti navare operam rebusque maximis quae ad extinguendi belli
reliquias pertinent interesse nihil videris melius neque laudabilius neque
honestius facere posse. Itaque operam tuam navitatem animum in re publica ce-
leritati preturae anteponendam censeo. Nolo enim te ignorare quan-
tam laudem consecutus sis: mihi crede proximam Planco idque ipsius
Planci testimonio praeterea fama scientiaque omnium. Quamobrem siquid operis
tibi etiam nunc restat id magnopere censeo persequendum. Quid enim ho-
nestius aut quid honesto anteponendum? Si autem satisfactum rei publicae putas celeri-
ter ad comitia quae mature sint futura veniendum censeo: dummodo ne quid
haec ambitiosa festinatio aliquid imminuat eius gloriae quam consecuti
sumus. Multi clarissimi viri rei publicae cum darent operam annum petitionis
suae non obierunt: quod eo facilius nobis est quod non est annus hic
tibi destinatus: ut si aedilis fuisses post biennium tuus annus esset. Nunc nihil
praetermittere videbere usitati et quasi legitimi temporis ad petendum. Video autem
Planco consule etsi sine eo rationes expeditas haberes tamen splendidiorem
petitionem tuam: si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino me plura
scribere cum tuum tantum consilium iudiciumque sit non ita necesse arbitrabar
sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse nolebam: cuius haec est summa: ut
haec omnia te metiri dignitate malim quam ambitione: maioremque fructum po-
nere in perpetuitate laudis quam in celeritate praeturae. Haec eadem locutus sum
domi meae adhibito Quinto fratre meo et Caecina et Calvisio studiosissimis tui
cum Dardanus libertus tuus interesset omnibus probari videbatur oratio mea. Sed
tu optime iudicabis. Vale. Cicero salutem plurimam dicit Gaio Furnio
26 LEctis litteris tuis quibus declarabas aut dimittendos Narbonenses
aut cum periculo dimicandum illud magis timui quod vitatum non
moleste fero. Quod de Planci et Bruti concordia scribis in eo maximam pono
victoriam. De Gallorum studio nos aliquando cognoscemus ut scribis cuius id opera
excitatum maxime sit: sed iam mihi crede cognovimus. Itaque iocundi-
ssimis tuis litteris stomachatus sum in extremo. Scribis enim si in sextilem
comitia cito te: si ut iam confecta sint citius ne diutius cum periculo fatuus

sis. Sed mi Furni: quam tu causam non nosti: qui alienas tam facile noscas. Tu nunc candidatum te putas: et cogitas ut aut ad comitia putas curras: aut si iam confecta domi tue salicet: ne cum maximo periculo ut scribis stultissimus sis non arbitror te ita sentire: omnes enim tuos ad laudem impetus novi. Quod sicut scribis ita sentis non magis te quam deterius iudicium reprehendo metuere adipiscendi magistratus levissimi et divulgatissimi si ita adipiscare: ut plerique propter festinatio adducet a tantis laudibus quibus te omnes in celum vere et iure ferunt salicet id agatur utrum hac petitione an proxima prettor fias non ita de re pu. mereare omni honore ut dignissimus iudicere. Verum nescis quam alte ascenderis: an pro nihilo id putas? sine scis tibi ignosco nos in culpa fuimus: si intelligis ullam tibi esse preturam vel officio: quod pauci vel gloria: quam omnes assequuntur dulciorem. hac dere ego et Claudius homo magni iudicii: tuique amantissimus te accusamus quotidie. Comitia tamen quoniam ex his pendes: quantum facere possumus: quod multis de causis arbitramur rei pu. conducere in Ianuarium mensem protendimus. Vince igitur et vale. M. Cicero Salutem pl. d. Lepido

27 Quod mihi pro summa erga te benivolentia magne cure est ut quam amplissima dignitate sis. moleste tuli senatui gratias te non egisse: cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus pacis inter cives conciliandos cupidum te esse letor pacem si a servitute seiungas consules et rei pu. et dignitati tue Sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitura est hoc animo omnes scito sanos: ut mortem servituti anteponant Itaque sapientius meo quidem iudicio facies si te in istam pacificationem non interponas que nec du senatui: nulli populo: nulli cuique bono probatur: sed hec audies ex aliis aut certior fies litteris: tu pro tua prudentia quid optimum factu sit videbis.

28 Quam vellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus martiis invitasses: reliquiarum nihil haberemus: at nunc Cl. S. D. M. Trebonio cum his tantum negotii est ut vestrum illud divinum in rem pu. beneficium non nullam habeat querelam: quod non dubitem optimo viro sed natus est tuoque beneficio adhuc vivit hec pestis interdum (quod vix mihi phas est) tibi su-

irascor mihi enim negotii plus reliquisti uni: quam preter me omnibus. ut n.
primum post Antonii discessum foedissimum senatus haberi libere potuit
ad illum animum meum reuerti pristinum. quem tu tamen cum ciui acerrimo
patre tuo in ore et amore semper habuisti. Nam cum senatum ad xiii. kl.
Ianuarias tr. pl. uocassent: de quaque re alia referretur. rem totam rei pu.
sum complexus. egique acerrime. senatumque iam languentem et de
fessum ad pristinam uirtutem: consuetudinemque reuocaui. magis ani
mi quam ingenii uiribus hic dies. meaque contentio. atque actio spem primum
populo ro. libertatis attulit recuperande. Nec uero ipse postea ullum tem
pus intermisi de re pu. non cogitandi solum sed etiam agendi. Quod
nisi res urbanas actaque omnia ad te perferri arbitrarer ipse perscriberem
quamquam eram maximis occupationibus impeditus. sed illa cognosces ex aliis
a me pauca et ea summatim. habemus fortem senatum. consulares partim
partim timidos partim male sentientes. Magnum damnum factum est in
Seruio. L. cesar optime sentit. sed quod auunculus est non acerrimas dicit sententias
Consules egregii. D. brutus egregius puer cesar. de quo spero eqdem re
liqua. hoc uero certum habeo nisi ille ueteranos celeriter conscripsisset. legi
onesque duas de exercitu Antonii ad eius se auctoritatem contulissent. atque
his appositus esset terror Antonio. nihil antonium sceleris. nihil crudelita
tis praeteriturum fuisse. Hec tibi. et si audita esse arbitrabar. uolui tamen
notiora esse. plura scribam. si plus otii habuero. vale. Cicero Appio sal. d.

D[29]E meo studio erga salutem tuam. et incolumitatem credo te cogno
scere ex litteris tuorum. quibus me cumulatissime satisfecisse certe scio
nec his concedo. quamquam sint singulari in te beniuolentia. ut salutem maluerint
quam ego. illi mihi necesse est concedant. ut tibi plus quam ipsi hoc tempore
prodesse possim. quod quidem nec destiti facere. nec desistam. et iam maximum
refeci et fundamenta iecit salutis tue. Tu fac hoc bono animo. magnoque sis
me tibi nulla re defuturum esse confidas. pridie non. quintil. vale. Balbi ci-

D[30]Ecima vii. kl. maii. quo die pansa in castris hirtius ceroni sal. d.
erat futurus. cum quo ego eram. Nam ei obuiam processeram. mil. pass.
centum. quo maturius ueniret. Antonius legiones eduxit duas. secundam

et quartam trigesimam et cohortes pretorias duas. Unam suam alteram s
evocatorum partem. Ita venit obviam nobis quod nos quattuor legiones tironum
solum habere arbitrabatur. Sed noctu quo tutius venire in castra potuis
semus legionem martiam cui ego preesse solebam et duas cohortes
pretorias miserat hirtius nobis. Cum equites Antonii apparuissent con
tineri neque legio martia neque cohortes pretorie potuerunt. quas sequi
cepimus coacti (quoniam eas retinere non poteramus). Antonius ad forum
gallorum suas copias continebat. nihil sciri volebat se legiones habere
tantum et levem armaturam ostendebat. postea quam vidit legionem se in
vito ire pansa sequi se duas legiones iussit tironum. posteaquam angustias
silvarum et paludis transiimus acies instructa a nobis duodecim co
hortium (nondum venerant legiones due) repente Antonius in
aciem suas copias de vico produxit. et sine mora ita concurrit. Primo
ita pugnatum est ut acrius non posset ex utraque parte pugnari. et si dex
terius cornu in quo eram cum martie legionis cohortibus octo impetu primo
le fugaverat legionem xxxv antonii ut amplius passus ultra aciem
quo loco steterant processerit. Itaque cum equites nostrum cornu circuire vellent
recipere me cepi et levem armaturam opponere maurorum equitibus
ne adversus nos aggrederentur. Interim me video esse inter Anto
nianos. antoniumque esse post me aliquanto. repente equum immisi ad eam
legionem tironum que veniebat ex castris scuto reiecto. Antoniani me
sequi. nostri pilla conicere velle. ita nescio quo fato sum servatus qui sum
cito a nostris cognitus. In ipsa emilia ubi cohors cesaris pretoria erat
diu pugnatum est. cornu sinistrius quod erat infirmius ubi martie
legionis due cohortes erant et cohors pretoria pedem referre ceperunt.
quia ab equitatu circuebantur quo plurimum valet Antonius. cum omnes
se recepissent nostri ordines recipere me cepi novissimus ad castra
Antonius tamquam victor putavit se castra capere posse. quo cum venit
complures ibi amisit nec egit quicquam. Audita re hirtius cum cohortibus
xx veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit. copiasque eius
omnes delevit. fugavit eodemque loco ubi erat pugnatum ad forum.

Nota descriptionem huius pugne et modus.

Mutinos

Gallorum Antonius cum equitibus hora noctis quarta se in castra ad Mutinam recepit. Hirtius in eadem castra rediit unde Pansa exierat ubi duas legiones reliquerat que ab Antonio erant oppugnate. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua iactura cohortium pretoriarum nostrarum et legionis martie fieri potuit. Aquile due signa lx sunt relata Antonii. Res bene gesta est ad xii ~~kal.~~ maias. Vale.

Gaius Asinius pollio sal. p. d. M. ciceroni

Minime mirum tibi videri debet nihil me scripsisse de re publica postea
30 itum est ad arma. Nam saltus castrinolensis qui semper tenuit nostros tabellarios et si nunc frequentioribus latrociniis infestior factus. Tamen nequaquam tanta in mora est quanta qui locis omnibus dispositis ab utraque parte scrutantur tabellarios et retinent. Itaque nisi naves plate litterarum essent omnino nescirem quid isthic fieret. Nunc vero nactus occasionem postquam navigari ceptum est cupidissime et quam celerrime potero scribam ad te. Nec movear eius sermonibus que tamen etsi nemo est qui videri velit tamen nequaquam proinde ac dignus est oderunt homines periculum non est. adeo est enim invisus mihi ut nihil non acerbum putem quod commune cum illo sit. Natura autem mea et studia mea trahunt ad pacis et libertatis cupiditatem. Itaque illud belli initium civilis sepe deflevi. Cum vero non liceret mihi nullius partis esse quia utrobique magnos inimicos habebam ea castra fugi in quibus plane tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum. Compulsus eo quo minime volebam ne in extremis essem plane pericula non dubitanter adii. Cesarem vero quod me tanta fortuna cognitum vetustissimorum familiarium loco habuit dilexi summa cum pietate et fide. Que mea sententia gerere mihi licuit ita feci ut optimus quisque probaret. Quod iussus sum eo tempore invito imperatum esse. Cuius facti iniustissima me potuit erudire quam iocunda libertas et quam misera sub dominatione vita esset. Ita si agitur ut rursus in potestate unius sint omnia quicumque is est ei me profiteor inimicum. Nec periculum est ullum quod pro libertate aut refugiam aut deprecer. Sed consules neque nullo senatusconsulto neque litteris suis preceperant mihi quid facerem. Unas enim post idus martias demum a Pansa litteras accepi in quibus hortabatur me ut ad senatum scribam

me et exercitum in potestate

me et exercitum in potestate eius futurum. Quod cum Lepidus contiona-
retur: atque omnibus scriberet se cum Antonio consentire maxime contra-
rium fuit. Nam quibus commeatibus inuito illo per illius prouintiam legiones
ducerem: aut si cetera transissem: num etiam alpes poteramus transuolare.
que presidio illius tenentur. adde huc quod nulla ratione perferri littere
potuerunt: sescentis enim locis excutiuntur. deinde etiam retinentur a Lepido
tabellarii. Illud me Cordube pro conditione dixisse ne(mo) uocabat in
dubium prouintiam me nulli nisi qui a senatu missus uenisset traditurum. Nam
de legione tertia tradenda quantas contiones habuerim: quid ego scribam?
qua tradita: quanto infirmior pro re publica futurus fuerim: quis ignorat? hac enim
legione nulli acrius: aut pugnatius quicquam putat esse. quare me eum existi-
stima esse: qui primum pacis cupidissimus sim. omnes enim ciues plane studeo
esse saluos: deinde qui et me et rem publicam uendicare in libertatem paratus sum.
Quod familiarem meum tuorum numero habes opinione tua mihi gratum est: in-
uideo illi tamen: qui ambulat et iocatur tecum. quas res quanti existimem.
si umquam licuerit uiuere in otio experieris nullum certe uestigium abs te discessurus
sum. Illud uehementer admiror non scripsisse te mihi manendo in prouin-
tia an ducendo exercitum in Italiam rei publice magis satisfacere possim. Ego
quidem: et si mihi tutius: ac minus laboriosum est manere. tamen quia ui-
deo tali tempore multo magis legionibus opus esse quam prouinciis: que presertim
reciperari nullo negotio possunt: constitui ut nunc res est cum exercitu profi-
cisci. Deinde ex litteris: quas Panse misit cognosces omnia. Nam tibi earum
exemplar misi. X. Kal. Aprilis. Corduba. uale. C. Asinius polio s. d. M. T. C.

B31 Albus questor magna numerata pecunia. magno pondere auri
maiore argenti coacto de publicis exactionibus ne stipendio quidem
reddito discessit a Gadibus et triduum tempestate retentus ad Calpe Kal.
Iuniis traiecit sese in regnum Bogutis. plane bene quod peculiatus his rumo-
ribus: utrum Gadis referatur an Romam (ad singulos enim nuntios consilia mu-
tat) nondum scio: sed preter furta et rapinas: et uirgis cesos socios. hoc quoque
fecit: ut ipse gloriari solet eadem que .C. Cesar ludis: quos Gadibus fecit Heren-
nium Gallum histrionem: summo ludorum die anulo aureo donatum in XIIII.

L

sessum deduxit (tot enim fecerat ordines equestris loci) quatuoratum pro-
rogavit. comitia biduo habuit. hoc est renuntiavit quos ei visum est. exules
reduxit. non horum temporum sed illorum quibus a seditiosis senatus trucidatus
aut expulsus est Sex. Varro proconsule. Illa vero causa ne Cesaris quidem exem-
plo quod ludis praetextam de suo itinere ad L. Lentuli proconsulem sollici-
tandum posuit. et quidem cum ageretur flevit memoria rerum gestarum co-
motus. gladiatoribus autem Fabium quendam militem pompeianum qui
cum oppressus bis gratis depugnasset et auctorare sese nollet ad populum
confugerat. primum gallos equites immisit in populum. coniecti enim sunt lapi-
des. cum arriperetur Fabius. deinde abstractum defodit in ludo et vivum
combussit. Tum quidem pransus nudis pedibus soluta tunica manibus
ad tergum reiectis inambularet. et illi misero quiritanti civis romanus
natus sum responderet. Abi nunc populi fidem implora. bestiis vero ob-
iecit cives romanos. in his circulatorem quendam auctionem notissimum
hominem hispali quia deformis erat obiecit. cum huiusmodi portentores
mihi fuit. sed de illo plura coram. nunc quod praestat. quid me facere velitis
constituite. tres legiones firmas habeo. quarum unam XXVIII. cum ad se ini-
tio belli accessisset Antonius hac pollicitatione. quo die in castra venisset.
denarios quingentos singulis militibus daturum. in victoria vero eadem pre-
mia que suis legionibus. quorum quis nullum finem aut modum futurum pu-
tavit incitatissimam retinui. Egre me hercle. nec retinuissem si uno
loco habuissem. ut puta cum singule quedam cohortes seditionem fecerint.
reliquas legiones non destitit litteris atque infinitis pollicitationibus in-
stingare. Nec vero minus Lepidus ursit me. suis et Antonii litteris ut le-
gionem trigesimam mitterem sibi. Itaque quem exercitum neque ullum vendere
ullius premiis volui. nec eorum periculorum metu que victoribus illis por-
tendebantur diminuere debetis existimare retentum conservatum rei pu-
blice esse. atque ita credere. quodcumque imperassetis facturum fuisse. sed quod iussi-
stis feci. Nam et provinciam in otio et exercitum in mea potestate te-
nui. finibus meae provincie numquam excessi. militem non modo legionarium
sed ne auxiliarium quidem nullum quoquam misi. et si quos equites decedentes

Nactus sum supplicio affici· quarum fructum satis magnum re pu· salua tu-
lisse me putabo· Sed res pu· si me satis nouisset· et maior pars senat(us)
maiores ex me fructus tulisset· Epistolam quam et balbo· cum etiam
nunc in prouintia esset· scripsi· legendam tibi misi et pretextam· si uoles
leges· balbum cornelium familiarem meum poscito· Val(e). C· Asinius polio· Ciceroni·

Quo tardius certior fierem de proeliis apud Mutinam factis Lepidus | Mutina
effecit· qui meos tabellarios nouem dies retinuit· tam et si tan-
tam calamitatem rei pu· quam tardissime audire optandum est· sed illis
qui prodesse nihil possunt· neque mederi· atque utinam eodem senatus consulto
quo plancum et Lepidum et in Italiam accersistis· me quoque ius-
sissetis uenire· profecto non ad accepisset rei pu· hoc uulnus· quorum si
qui letantur in presentia· quia uidentur· ut duces ut ueterani Cesaris
partium interisse· tamen postmodum necesse est doleant· cum uasti-
tatem Italie respexerint· Nam et robur· et soboles militum interiit
siquidem· que nuntiantur ulla ex parte uera sunt· neque nullum ego ui-
debam· quanto usui rei pu· essem futurus· si ad Lepidum uenissem· om-
nem enim cunctationem discussissem· presertim adiutore planco
sed scribenti ad me huiusmodi litteras· quas leges et contionibus
quas Narbone habuisse dicitur similes palpari eum necesse erat·
si uellem commeatum per prouintiam eius iter faciens habere· preter-
ea uerebar· ne si ego ante quam inceptum perficerem prelium confectum
esset· piam consilium meum raperent in contrariam partem obtrectatores
mei· propter amicitiam· que mihi cum Antonio· non maior tamen quam Planco
fuit· Itaque a gadibus mense aprili binos tabellarios in duas
naues imposui· et tibi· et consulibus· et octauio scripsi ut me
faceretis certiorem· quonammodo plurimum possem prodesse rei pu· sed
ut rationem teo· quo die pansa prelium commisit eodem a gadibus
naues profecte sunt· Nulla enim fuit post hiemem ante eam diem na-
uigatio· et hercule longe remotus a suspicione ciuilis tumultus
in lusitania legiones in hibernis collocaram· Itaque festinauit uterque
porro confligere· tamquam nihil peius timerent· quam ne sine maximo

rei pu. detrimento bellum componeretur. sed si propandum fuit nihil nos
summi ducis consilio gessisse hirtium video. Nam hec mihi scribuntur
ex gallia lepidi. et nunciant panse exercitum concisum esse. pansam
ex vulneribus mortuum. eodem prelio martiam legionem in
teriisse. et l. fabatium. et c. pudercdium. et d. cafulenum. hirciano autem
prelio: et quartam legionem: et omnes pariter Antonii cesas. item
hirtii quartam. cum castra Antonii cepisset. a quinta legione concis
sam esse. hirtium quoque perisse: et pontium aquilam dici et octavi
anum cecidisse: que si quod dii prohibeant vera sunt. non mediocriter
doleo Antonium turpiter Mutine obsessionem reliquisse. sed ha
bere equitum legiones. sub signis armatas tres. et puplii bagieni unam
inermes bene multos: Ventidiumque se cum legione martia coniunxisse.
Si nihil Lepido spei sit descensurum ad extrema: et non modo nationes
sed etiam servitia concitaturum. l. Antonium alpes occupasse. que
si vera sunt nemini nostrum cessandum est nec expectandum quid decer
nat senatus. cogit hoc in tanto incendio succedere. omnis qui imperium
aut ullam denique rem pu. salvam esse vult. Brutum non cohor
tes. xiiii. et xx. non frequentes tironum legiones. quas conscripserat
Antonius habere audio. neque tamen dubito quin omnes qui su
persint: de hirtii exercitu confluant ad eum. nam in delectu non
multum puto spei esse. presertim. cum nihil sit periculosius: quam spacium
confirmandi sese antonio dari. anni: aut tempus libertatem mihi
maiorem dat. preterea frumenta: aut agris: aut villis sunt. Itaque pro
ximis litteris meum consilium expediet. Nam neque ullum deesse rei pu.
volo neque superesse maxime: tamen doleo: adeo: et longo: et infesto i
tinere ad me veniri. ut. die. lx post aut ultra: que facta sunt
nunciantur. vale. Lepidus imperator iterum pontifex maximus s. d. ciceroni.
53 Cum suis audissem Antonium cum suis copiis: premisso. l. An
tonio cum parte equitatus in provinciam meam venire. cum exercitu
meo: a confluente rhodano castra movi: ac contra eas venire institui.
Itaque continuis itineribus ad forum Vocontiorum veni. et ultra steti.

castra ad flumen argenteum feci. P. Ventidius suas legiones tres coniunxit cum eo
et ultra me castra posuit. Habebat antea legionem secundam et ex reliquis legionibus
magnam multitudinem sed inermorum. Equitatum habet magnum. Nam omnis equitatus ex proelio
integer discessit, ita ut sint amplius equitum. Itaque ad me complures ad me trans-
ierunt et in dies singulos eius copie minuuntur. Silanus et Culeo ab eo
discesserunt. Nos etsi graviter ab his lesi eramus, quod contra nostram volun-
tatem ad Antonium ierant, tamen nostre humanitatis et necessitudinis causa eorum
salutis rationem habuimus, nec tamen eorum opera utimur, neque in castris habemus
neque ulli negotio prefecimus. Quod ad bellum hoc attinet, neque senatui neque po. ro.
deerimus. Que ut postea egerimus faciam te certiorem. Etsi omni tempore
summa studia officii mutua inter nos certatim constiterunt pro nostra inter nos
familiaritate et proinde diligenter ab utroque conservata sit, tamen non dubito
in tanto et tam repentino motu rei pu. quin non nulla de me falsis munerib(us) [rume]
et a meis obtrectatoribus me indigna ad te delata sunt, que tuum animum ma-
gnopere moverent. Pro tuo amore in re. pu. ea te accepisse moderate, neque temere
credendum iudicasse a meis procuratoribus certior sum factus, que mihi ut debent
gratissima sunt. Memini enim et illa superiora, que tua voluntate profecta sunt ad
meam dignitatem augendam et ornandam, que perpetuo animo meo fixa manebunt.
Abs te, mi Cicero, magnopere peto, si meam vitam et studium diligentissime superi-
oribus temporibus in administranda re pu., que Lepido digna sunt, perspecta habes, ut paria
aut eo ampliora reliquo tempore expectes et proinde tua auctoritate me
tuendum existimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. Kl. iun. ponte
argenteo ex castris. Lepidus imp. iter. pontifex maxi. s. d. sena. po. ro. plebique ro.

q 34 Deos hominesque testor, patres conscripti, qua mente et quo animo semper in rem pu.
fuerim et quod nihil antiquius communi salute ac libertate iudicarim, quod vobis bre-
vi probassem, nisi mihi fortuna proprium consilium extorsisset. Nam exercitus cunctus consue-
tudinem suam in civibus conservandis communique pace seditione facta retinuit meque tante mul-
titudinis civium ro. salutis atque incolumitatis causam suscipere, ut vere dicam, coegit. In qua re ego vos,
pa. c., oro atque obsecro ut privatis offensionibus omissis summe r. p. consulatis neve
misericordiam nostram exercitusque nostri in civili dissensione sceleris loco ponatis. Quod si salutis omnium
ac dignitatis rationem habueritis, melius et vobis et rei p. consuletis. Val. IIII Kl. iu. a po. ar.

Marci Tullii Ciceronis epistolarum familiarium liber undecimus
Incipit feliciter. Brutus Marco Bruto et Cassio salutem plurimam dicit.

1 Quo in statu simus cognoscite. Heri vesperi apud me
Hirtius fuit: qua mente esset Antonius demonstravit
pessima scilicet et infidelissima. Nam se nullas
mihi provintias dare posse aiebat neque ullum ar-
bitrari tuto in urbe esse quemquam nostrum adeo esse militum
concitatos animos et plebis: quod utrumque esse plurimis,
puto vos animadvertere atque illud esse verum quod
Hirtius demonstrabat timere eum ne si mediocre auxilium dignitati
nostre habuissemus nulle partes his in re publica relinquerentur.
Cum in istis angustiis versarer placitum est mihi: ut postularem lega-
tionem liberam mihi reliquisque nostris: ut aliqua causa honesta
proficiscendi quereretur. Haec se impetraturum pollicitus est nec me
impetraturum confido. Tanta est hominum insolentia et nostri insectatio.
ac si dederint quod petimus: tamen paulo post futurum puto ut ho-
stes iudicemur aut et aqua aut igni interdicatur. Quid ergo est
inquis tui consilii? Dandus est locus fortune cedendum est ex Italia
migrandum Rhodum aut aliquo terrarum arbitror. Si melior casus
fuerit revertemur Romam si mediocris in exilio vivemus: si pessimus
ad novissima auxilia descendemus. Succurreret fortasse hoc loco ali-
cui vestrum cur novissimum tempus expectavimus: potiusquam nunc aliquid
moliamur: quia ubi consistamus non habemus preter Sex. Pompeium et Bassum
Celium: qui mihi videntur hoc nuntio de Cesare allato firmiores futuri.
Satis tempore ad eos accedens ubi quid valeant scierimus pro Cassio et
te si quid me velitis recipere recipiam. Postulat enim hoc Hircius ut faciam.
rogo vos: ut quam primum mihi rescribatis: nam non dubito quin his rebus ante horam
quartam Hirtius certiorem me sit facturus: quem in locum convenire possimus: quo me veli-
tis rescribite. Post novissimum Hirtii sermonem: placitum est mihi postulare ut
liceret nobis Rome esse publico presidio. quod illos nobis concessuros non puto. Magnam enim in-
vidiam his faciemus. Nihil tamen non postulandum putavi quod esse statuere. Vale. Brutus

et cassius pretores Marco Antonio consuli Salutem plurimam dicit.

DE tua fide et beniuolentia in nos nisi persuasum esset nobis non conscrip-
sissemus hec tibi: que profecto quoniam istum animum habes in optimam partem
accipies. Scribitur nobis magnam ueteranorum multitudinem Romam con-
uenisse iam etiam ad kalendas iunias futuram multo maiorem. de te si dubitemus
aut uereamur: simus nostri nos non dissimiles. sed certe cum ipsi in tua potestate
fuerimus. tuoque adducti consilio: dimiserimus te et municipos nostros
necessarios: neque solum edicto: sed etiam litteris id fecerimus: digni sumus
tui consilii participes in ea presertim re: que ad nos pertinet. Quare petimus
a te facias nos certiores tue uoluntatis in nos putes ne tutos nos in tanta
frequentia militum ueteranorum: quos etiam de reponenda ara cogitare audimus.
Quod uelle et probare uix quisquam credere posse uidetur: qui nos saluos et honestos
uelit nos quidem ab initio spectasse otium: nec quicquam aliud libertate communi quesisse
exitus declarat. fallere nemo potest nos nisi tu: quod certe abest a tua uir-
tute et fide. Sed alius facultatem nemo habet decipiendi nos. Tibi uni
credimus: et credituri sumus. maximo timore de nobis afficiuntur amici nostri.
quibus etsi tua fides explorata est: tamen illud in mentem uenit multitudinem
ueteranorum facilius impelli ab alio quolibet quam a te retineri posse. Rescribas
nobis ad omnia rogamus. Nam illud ualde leue est: ac nugatorium ea re de-
nuntiatum esse ueteranis: quod tu de commodis eorum mense iunio laturus esses.
Quem enim impedimento futurum putas. cum de bonis certum sit nos co-
uituros: non debemus cuiquam uideri nimium cupidi uite: cum accidere nobis
nihil possit sine periculo et confusione omnium rerum. Brutus et cassius M. Antonio

Litteras tuas simillimas legimus: tui editi contumeliosas minaces mi-
nime dignas quas nobis mitteres. Nos Antoni te nulla lacessiuimus iniuria:
Nullum miraturum te credimus: si pretores et ea dignitate homines aliquid edicto po-
stulassemus a consule. quod si indignaris ausos esse id facere: concede nobis: ut non doleamus
ne quod abs te Bruto et Cassio tribui. Nam de dilectibus habitis et pecuniis imperatis: et
nuntiis trans mare missis. exercitibus sollicitatis: quod te questum esse negas non quod tibi credimus.
optimo animo te fecisse: sed tamen neque agnoscimus quicquam horum: et te miramur hec cum
reticueris non potuisse iram tuam continere: quin nobis de morte cesaris.

L

obiceres. Illud vero quemadmodum ferendum sit, tute cogita: non licere senatoribus concor-
die ac libertatis causa per edictum de suo iure decedere. quod consul arma
minetur, quorum fiducia nihil est quod nos terreas. neque enim decet aut convenit nobis
periculo ulli submittere animum. neque est Antonio postulandum ut his imperet quorum
opera liber est. Nos si alia hortarentur ut bellum civile suscitare vellemus, tue
littere nihil proficerent. nulla enim minantis auctoritas apud liberos est. sed
pulchre intelligis non posse nos quoque impelli: et fortassis ea re minaciter
agis, ut iudicium nostrum metus videatur. Nos hac sententia sumus: ut te cu-
piamus in libera re publica magnum atque honestum esse. vocemus te ad nullas in-
optime dictum — imicitias. sed tamen nostram libertatem quam tuam amicitiam extimamus. Tu etiam
atque etiam vide quid suscipias, quid sustinere possis: neque quam diu vixerit Caesar, sed
quam non regnaverit, fac cogites. Deos quesumus consilia tua rei publice salutaria
sint ac tibi: atque si minus salva atque honesta re publica tibi quam minimum no-
ceatur optamus. Vale. pridie Non. Sextil. Brutus salutem d. Ciceroni
+ 4 Si de tua in me voluntate dubitarem, multis a te verbis peterem ut digni-
tatem meam tuerere. sed profecto est ita: ut mihi persuasi me tibi esse cure.
progressus sum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen imperatorium captans
quam cupiens militibus satisfacere, firmosque eos ad tuendas res nostras reficere.
quod mihi videor consequutus. Nam et liberalitatem nostram et animum sunt experti.
cum omnium bellicosissimis bellum gessi: multa castella cepi: multa vastavi. non
sine causa ad senatum litteras misi. Adiuva nos tua sententia. quod cum
facies, ex magna parte communi commodo inservieris. Vale. Cicero sal. Decio Bruto.
5 Lupus familiaris noster cum ad te venisset cumque Rome quosdam dies
commoraretur, ego eram in his locis in quibus maxime tuto esse arbitrabar. eo
factum est ut ad te Lupus sine meis litteris veniret, cum tamen curasset tuas
ad me perferendas. Romam autem veni ad V idus decembris: nec habui quicquam
antiquius quam ut Pansam statim convenirem. ex quo eadem de te cognovi que
maxime optabam. qua hortatione quidem tu non eges: sine illa quidem in re que
a te gesta est post hominum memoriam maxima hortationem desiderasti. Illud tamen
breviter significandum videtur: populum Romanum omnia a te expectare atque in te aliquando
recuperande libertatis omnem spem ponere. Tu si dies noctesque memineris

quod te facere certe scio quantam rem gesseris non obliuiscere. profecto quante
tibi etiam nunc gerende sint. Si enim iste prouinciam nactus erit. cuius ego semper
amicus fui. antequam illum intellexi non modo aperte. sed etiam libenter cum re publica
bellum gerere. spem aliquam nullam uideo salutis. Quam obrem te obsecro hisdem
precibus. quibus senatus. populusque romanus. ut in perpetuo rem publicam dominatu regio li-
beres. ut principiis consentiant exitus. Tuum est hoc munus. tue partes. a te hoc
ciuitas. uel omnes potius gentes non expectant solum. sed etiam postulant. quamquam hor-
tatione non egeas. ut etiam supra scripsi. non utar ea pluribus uerbis. faciam
illud. quod meum est. ut tibi omnia officia mea studia. curas. cogitationes.
pollicear. que ad tuam gloriam et laudem pertinebunt. Quam obrem uelim tibi
persuadeas. cum rei publice causa que mihi uita mea est carior. tum quod tibi ipsi faueam
tuamque dignitatem amplificari uelim. me tuis optimis consiliis. amplitudini
glorie nullo loco defuturum. Vale. Cicero Decio Bruto consuli designato.

LUpus noster cum Romam uenisset. postero die mane me conuenit tuamque
mandata diligentissime exposuit. et litteras reddidit. ex mihi tuam
dignitatem commendas. eodem tempore existimo me tibi meam dignitatem
commendare. quo me hercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum
facies. si exploratum habebis tuis laudibus nullo loco. nec consilium nec stu-
dium meum defuturum. Cum tribuni plebis edixissent senatus adesset ad quin-
to kalendas Ianuarias. haberentque in animo de presidio consulum designatorum referre
quamquam statueram in senatum ante kalendas Ianuarias non uenire. tamen cum eo die ipso
edictum tuum propositum esset nefas esse duxi. aut iam haberi senatum. ut de tuis
diuinis in rem publicam meritis sileretur. quod factum esset nisi ego uenissem. aut etiam
siquid honorifice diceretur me non adesse. Itaque in senatum ueni mane. quod cum esset
animaduersum frequentissimi senatores conuenerunt. Que uero de te egerim que
in contione maxima dixerim. aliorum te litteris malo cognoscere. Illud
tibi persuadeas uelim. me omnia que ad tuam dignitatem augendam pertinebunt. que
est per se amplissima summo semper studio suscepturum et defensurum. quod quamquam intelligo
me cum multis esse facturum. tamen appetam huius rei principatum. Cicero sal. Decio Bruto.

CUm adhibuisset domi mee Lupus me et Libonem et Seruium consobrinum
tuum. que mea fuerit sententia cognoscere te ex M. Seio arbitror qui nostro sermoni interfuit.

Reliqua quae Seius Greceius est statim est subsequutus: inde ex Seio Gre-
ceio poteris cognoscere. Caput autem est quod te diligentissime percipere et memi-
nisse velim: ut ne in libertate et salute populi romani conservanda auctoritatem
senatus expectes nondum liberi: ne et tuum factum condemnes. Nullo enim publico
consilio rem publicam liberasti: quo etiam est res illa maior et clarior: et adolescentem vel
puerum potius Caesarem iudices temere fecisse: qui iam tantam causam publicam
privato consilio susceperit: denique homines rusticos sed fortissimos viros civesque
optimos dementes fuisse iudices: primum milites veteranos commilitones tuos: deinde
legionem martiam: legionem quartam: que suum consulem hostem iudicaverunt:
seque ad salutem rei publicae defendendam contulerunt. Voluntas senatus pro auctoritate haberi
debet cum auctoritas impeditur metu. Postremo tibi suscepta iam bis ut non sit integrum:
primum idibus martiis: deinde proximo exercitu novo et copiis comparatis: et ita
comparatum ad omnia paratus: ut animatus debes esse non ut nihil facias nisi iussus: sed ut
ea geras quae ab omnibus summa cum admiratione laudentur. Vale. Ci. de bruto consuli design.

8 Eo tempore Polla misit ad me: ut ad te si quid vellem darem
litterarum: cum quid scriberem non habebam: omnia enim erant suspensa: propter
expectationem legatorum: qui quid egissent nihil nunciabatur. Haec tamen scribenda
existimavi: primum senatum: populumque romanum de te laborare: non salutis suae causa
sed et dignitatis tuae. Admirabilis est enim quaedam nostri tui charitas amorque
in te singularis omnium civium: ita enim sperant: atque confidunt: ut ante a rege
sic hoc tempore te a regno rem publicam liberaturum. Romae delectus habetur: to-
taque Italia: si hic delectus appellandus est: cum ultro se offerunt omnes
tantus ardor animos hominum occupavit: desiderio libertatis odioque diutur-
nae servitutis: de reliquis rebus: de te expectare iam litteras debemus
quid ipse agas: quid Hirtius: quid Caesar meus: quos spero brevi tempore
societate victoriae tecum copulatos fore: reliquum est ut de me scri-
bam: quod te ex tuis litteris et spero: et malo cognoscere: me neque
deesse ulla in re: neque umquam defuturum dignitati tuae. Brut. imp. consul. desi. Ci.

9 Pansa amisso quantum rei publicae detrimenti acceperit: non te preterit. Nunc
auctoritate et prudentia tua prospicias oportet: ne inimici nostri
consulibus sublatis sperent se convalescere posse. Ego ne consistere possit

in Italia Antonius: dabo operam: sequar eum confestim: utrumque me praesta-
turum spero: ne aut Ventidius elabatur aut Antonius in Italia moretur.
Imprimis rogo ad hominem uentosissimum Lepidum mittas: ne bellum nobis
possit Antonio sibi coniuncto. Nam de pollione asinio puto te pro-
spicere quid facturus sit multe et bone et firme sunt legiones
lepidi et Asinii. Neque hoc scribo quod te non eadem animaduertere sciam
sed quod mihi persuasi. Antisti et Lepidum recte facturum numquam: si forte
uobis id de hoc dubium est: plancum quoque confirmetis oro: quem spero pul-
so Antonio rei publicae non defuturum. Si se Antonius traiecerit constitui
praesidium in alpibus collocare: et te de omni re facere certiorem
IIII. Kl. Maias ex castris regiis. vale. Brutus Salutem dicit Ciceroni

NON mihi rem publicam plus debere arbitror quam me tibi gratiorem me
esse in te non posse quam isti peruersi sint in me et ploratum habes sim
hoc tempore his uideantur dici causa: mallem me hercule tuum iudicium
quam ex altera parte omnium istorum. Tu enim a certo sensu et non iudicas de
nobis. Quod isti ne faciant summa maliuolentia et liuore impediuntur. Inter-
pellent me quominus honoratus sim: dum me interpellent quo
minus res publica a me administrari possit. Quae quanto sit in periculo quam potero
breuissime exponam. Primum omnium quantam perturbationem rerum urba-
narum afferat obitus consulum quantam cupiditatem hominibus iniciat no-
uitas te non fugit satis me multa scripsisse quae litteris commendari possunt
arbitror. Scio enim cui scribam. Reuertor nunc ad Antonium qui ex fuga cum
parvam manum militum habere et ermium ergastula soluendo omneque genus ho-
minum arripiendo satis magnum numerum uidetur effecisse. Huc accessit manus
Ventidii: quae trans apenninum itinere facto difficillimo aduada peruenit
atque ibi se cum Antonio coniunxit. Est numerus ueteranorum et armatorum satis frequens
cum Ventidio: consilia Antonii haec sunt necesse est aut ad lepidum ut se
conferat: si recipitur. aut Apennino alpibusque se teneat: et decursionibus
per equites quos habet multos uastet ea loca in quibus incurrit. aut rursum
in etruriam referat quod ea pars Italiae sine exercitu est. Quod si me
Caesar audisset atque apenninum transisset in tantas angustias Antonius

Etruria

compulissem: ut inopia potius quam ferro conficeretur. Sed neque Caesari imperari potest
nec Caesar exercitui suo: quod utrumque pessimum est. Cum haec talia sint quo
minus, cum ad me pertinebit, homines interpellent ut supra scripsi non impedio.
haec quemadmodum expliciari possunt: ut a te cum explicabuntur ne impediant
timeo. alere iam milites non possum. cum ad rem publicam liberandam accessi
sestertium mihi fuit pecuniae cccc amplius. tantum abest ut meae rei
familiaris liberum sit quicquam: ut omnes amicos meos aere alieno obstrinxerim.
Septenarium numerum legionum alo: qua difficultate tu arbitrare. Non si Varronis
thesauros haberem subsistere possem sumptui. Cum primum de Antonio exploratum
habuero faciam te certiorem. tu me amabis ita si hoc idem me in te facere
senseris. III nonas ex castris de Berthona. Decius Brutus Ciceroni s.

11 Eodem exemplo litterae mihi redditae sunt. quo pueri mei attulerunt.
Tantum me tibi debere existimo: quantum persolvere difficile est. scripsi tibi quae
hic gerentur. In itinere est Antonius ad Lepidum proficiscitur. ne de Planco
quidem spem adhuc abiecit ut ex libelis suis animadverti: qui in me inciderunt in quibus
quos ad Asinium: quos ad Lepidum: quos ad Plancum mittere scribebat. ego
tamen non habui ambiguum: et statim ad Plancum misi: et biduo ab Allobro-
gibus et totius Galliae legatos expecto. quos confirmatos domum remittam.
Tu quae istic opus erunt administrari prospicies. ut ex tua voluntate reique pu-
blicae commodo fiant. malivolentiae hominum in me si poteris occurres. si non poteris
hoc consolabere: quod me de statu meo nullis contumeliis decernere possunt.
decernere po pridie nonas ex castris finibus Castelensium. Cicero salutem Decio Bruto

12 TRes uno die a te accepi epistolas. unam brevem quam Flacco Volumnio dederas
duas pleniores quarum alteram tabellarius Titi Iubii attulit. alteram ad
me misit Lupus. ex tuis litteris et ex Graeceii oratione non modo non restinctum bellum
sed etiam inflammatum videtur. non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias si
firmitatis nactus sit Antonius omnia illa tua praeclara in rem publicam merita ad nihilum
esse ventura: ita enim Romae erat nuntiatum ita persuasum omnibus cum paucis inermis perterritis
metu fracto animo fugisse Antonium. qui si ita se habet quemadmodum audiebam et Graeceio
confligi cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fugisse a Mutina videtur sed
locum belli gerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt non nulli etiam queruntur

q pseq̄uuti nō sritis opprimi potuisse: si celeritas adhibita eēt & istuc
ōmō est hoc populi: maximeq nostri: ī eo potissimū abuti libertate
p quem eam ōsecutus sit: sed tū puidendū sit pro ne qua iusta qrela eē pos
sit. Res sic se habet: is bellū confecerit: qui Antoniū qui oppsserit: hoc quā
vim habeat te existimarē malo: q apertius scribere. Vale. Brutus S. M. ciceroni

Iam ego nō hab ago tibi grās: cui n. uix referre possū. huic uerbi res
nō patitur satisfieri: Attenderē uolo q īmanibꝰ sit: quan. p̄dentia es
nihil te fugiet: si meas litteras diligenter legeris. ōfestim Antonius his de
causis cicero nō potuerā sine eqtibꝰ sine iūmētis: hirciū pisse nesciebā.
Cesari nō credebam: pusq cō uenissem & colloquutus essem: hic dies hoc
mō abijt: postero die mane a pansa sū arcessitus: bononiam: cū iter
eēm nūciatū mihi est eū mortuū esse recurri: ad meas copiolas (sic
enim uere tales appellarē possū) sunt extenuatissime: & inopia oīū rerū
pessime accepte: biduo Antonius antecessit itinere multo maiora fugiēs
q ego sequēs: Ille n. ut passim ego ordinatim quacūq: ut ergastula solū.
hoies arripuit: cōstitit nusq priusq ad vada pueniret: quem locū uolo tibi
eē notū: iacet inter apenninū: & alpes īpeditissimus ad iter faciendū
cum abeēm ab eo mil. pass. xxx. & se iam Ventidius cōiunxisset: contio
eius ad me tota die est allata: ī qua petere cepit a militibꝰ: ut se transal
pes sequerent: sibi cū lepido cōuenire succlamatū est: & frequenter a mili
tibus Ventidianis: nam suos valde q paucos habet: sibi aut ī Italia pe
rundū: aut uincendū: & orare ceperunt: ut polentiā iter facerent: cū su
stinere eos non possent ī posterum diem iter suū contulit. Hac re m
nūciata statim. V. cohortes: polentiā pr̄amisi: iterq meū contuli: hora
ante presidiū meū pollentiā uenit: q Trebelius cū eqtibꝰ: saneq sum
gauisus: ī hoc n. uictoriam puto consistere ī spem uenerat: q neq plācū
IIII. legiones omībꝰ suis copijs pares arbitrabatur: neq ex Italia tam
celeriter exercitum traijci posse credebant: quos ipsi adhuc satis ele
gant alobroges: eqtatusq omīs: qui eo p missus erat a nobis susti
nebant: nroq aduentu facilius substineri posse cōfidimus: tamen
si quo et casū hij sarā se traiecerint: ne qd detrimenti rei. pū. infugat.

summa a nobis datur opera: vos magnum animum: optimamque spem: de summa
re. pu. habere volumus: cum et nos et exercitus nostros: singulari concor-
dia coniunctos ad omnia pro vobis videatis paratos: sed tamen nihil de diligentia re-
mitter debetis: daretisque operam: ut quam paratissimi et ab exercitu reliquisque rebus
pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus
qui quidem eas copias quas diu simulatione rei. pu. comparabat subito ad
patrie periculum converterunt. val. Cicero Decio Bruto Salutem dicit

14 Mirabiliter mi Brute laetor: mea consilia: measque sententias a te pro-
bari: de decem viris de ornando adolescente: sed quid refert nihil
crede homini non glorioso: plane iam Brute frigeo: octavianus: non id
erat meum senatus: id iam est consultum: tantam spem attulerat
explorata tua victoria: tua preclara Mutine eruptio: fuga Antonij con-
ciso exercitu: ut omnium animi relaxati sint: meeque ille vehementes contentiones
tamquam ambilatae esse videantur: Sed ut ad rem redeam: legionem
martiam et quartam negant: qui illas norant ulla conditione ad te posse
perduci: pecunie: quam desideras ratio potest haberi neque habebitur: de
Bruto arcessendo: cesareque ad Italie presidium tenendo: valde tibi assen-
tior: sed ut scribis habes obtrectatores: quos equidem facillime sustineo
sed impediunt tamen ex affrica legiones expectantur: sed bellum istuc renatum
mirantur homines: nihil tam preter spem umquam. nam die tuo natali victoria
in multa secula videbamus rem pu. liberatam novi timores retexunt
superiores: Scripsisti autem de me iis: quas idibus maijs dedisti: modo te ac-
cepisse a planco litteras non recipi a Lepido Antonium: id si ita est omnia
faciliora: sin aliter: magnum negotium: cuius exitum non extimesco tue
partes sunt: ego plus quam feci facere non possum: te tamen id quod spero omnium maxi-
mum: et clarissimum videre cupio. Cicero Decio Bruto Salutem dicit

15 Etsi mihi tue littere iocundissime sunt: tamen iocundius fuit
quod in summa occupatione tua planco collegae mandasti: ut te mihi
per litteras excusaret: quod fecit ille diligenter: Mihi autem nihil amabilius
officio tuo et diligentia: coniunctio tua cum collega ~~cum colle~~ et con-
cordia vestra: que litteris communibus declarata est senatui: populoque Romano gra-

f. agr.
tissima accidit. Quod superest mi Brute. et iam nõ cũ aliis sed tecũ ipse certa. plu
ra scribere non debeo. presertim ad eã quo magro brevitatis uti cogito.
litteras tuas uehementer expecto. eq̃dem tales quales maxĩe opto. Cicero lentulo

P[16] Ermagni interest quo tibi hoc tempore epistola reddita sit. Cicero Bruto
utrũ cum sollicitudinis aliquid haberes an cum ab omni molestia
uacuus esses. Itaq̃ ei precepi quem ad te misi. ut tempus obseruaret ep̃le
tibi reddende. Nam quẽadmodũ coram q̃ ad nos intempestiue adeunt
molesti sepe sunt. sic ep̃le offendunt nõ loco reddite. Si autẽ ut spero nihil
te ꝑturbat nihil ĩpedit. et ille cui mandaui satis scite et cõmode t̃ps
ad te cepit adeundi. confido q̃ uelim me a te facile ĩpetraturũ. L. Lucius
Lamia preturã petit. hoc ego utor uno oĩuz plurimũ. magna uetustas
magna consuetudo intercedit. quodq̃ plurimũ ualet nihil mihi est
magno ꝑterea bñficio eius. magnoq̃ merito sum obligatus. Nam clo-
dianis temporibꝫ cũ equestris ordinis ꝑnceps eẽt. ꝓq̃ mea salute acer
rime ꝓpugnaret a Gabinio consule relegatus est. qđ ante id tempus
ciui romano rome contigit nemini. hoc cũ populus ro. meminerit
me ipsũ non meminisse turpissimũ est. quapp ꝑsuade tibi mi Brute
me petere ꝑturã. q̃q̃ n. Lamia summo splendore. summa grã est ma-
gnificentissimo muner̃ edilicio. tamen quasi ea ita nõ essent ego su-
scepi totũ negotiũ. Nunc si me tanti facis q̃ tũ certe facis. qñ equitum
centurias tenes in quis regnas mitte ad Lupũ nrm̃. ut is nobis
centurias conficiat. Nõ tenebo te pluribꝫ. ponã in extremo q̃ sentio.
Nihil est Brute. cum omĩa a te expectem q̃ mihi grati facere possis.

L[17] Amia uno oĩuz familiarissime utor. magna Ci. decio Bruto Imperatori
eius in me nõ dico officia sed merita. eaq̃ sunt populo ro. notissima
is magnificentissimo muner̃ edilitatis ꝑfunctus petit preturam.
omnesq̃ intelligunt nec dignitatem ei deesse nec grãm. sed his
ambitus excitar̃ uidetur. ut ego omĩa ꝑtimescam. totamq̃ petitionẽ
Lamie mihi sustinendam putem. in ea re q̃tum me possis adiu-
uare facile ꝑspicio. nec uõ q̃tum mea causa uelis dubito. Velim igr̃
mi Brute tibi persuadeas me maiore studio a te peter̃ nihil te

mihi gratius facere posse: quam si omnibus tuis opibus omni studio Lamiam
in petitione iuveris: quod ut facias vehementer te rogo. Vale. Cicero Decio Bruto sal.

18 Etsi ex mandatis: quae Galbe Volumnioque ad senatum misisti: quid timen-
dum suspicandumque putares suspicabamur. tamen timidiora mandata vi-
debantur: quam erat dignum tua populique romani victoria. senatus autem mi Bru-
te fortis est et habet fortes duces. Itaque moleste ferebat se a te: quem omnium
quicumque fuissent fortissimum iudicaret timidum atque ignavum iudicari. et
enim cum te incluso spem maximam omnes habuissent in tua virtute florente
Antonio: quis erat qui quicquam timeret profligato illo te liberato. nec vero Lepidum
timebamus: quis enim esset: qui illum tam furiosum arbitrabatur:
ut qui in maximo bello pacem velle se dixisset is optatissima pace bel-
lum rei publicae indiceret. nec dubito quin tu plus provideas: sed tamen tam
recenti gratulatione: quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus. reno-
vatio timoris magnam molestiam afferebat. quare velim equidem id quod spero
ut plane abiectus et fractus sit Antonius. sin aliquid virium forte collegerit.
sentiet nec senatui nec consilium nec populo romano virtutem deesse: nec rei publicae
te uno imperatore. Vale. Brutus imperator consul designatus Ciceroni.

19 In senatum quas litteras misi velim prius perlegas: et si qua tibi vide-
buntur commutes. necessario me scripsisse animadvertes. nam cum putarem
quartam: et martiam legiones mecum futuras: ut drusso paulloque placuerat.
vobis assentientibus minus de reliquis rebus laborandum existimavi. nunc
vero cum sim cum tironibus egentissimis valde: et meam et vestram vicem timeam
necesse est. Vicentini me et M. Brutum praecipue observant. his ne
quam patiare iniuriam fieri in senatu vernarum causa a te peto. causam
habent optimam: officium in rem publicam summum genus hominum adversariorum se-
diciosum: et ineptissimum. XIII. Kal. Iun. Vercell. Brutus Ciceroni sal.

20 Quod pro me non facio: id pro te facere amor meus in te: tuaque of-
ficia cogunt: ut timeam. saepe enim cum mihi esset dictum: neque a me
contemptum novissime Labeo Segulius homo sui simillimus narrat mihi
apud caesarem se fuisse: multumque sermonem de te habitum esse ipsum cae-
sarem nihil et sane de te questum nisi dictum: quod diceret te dixisse lau-

dandū adolescentem ornandū tollendū se nō ēē cōmissurū: ut tolli
possit: hoc ergo credo Labeonem illi retulisse: aut finxisse dictū: nō
ab adolescente platū. Veteranos uō pessime loqui uolebat Labeo me
me credere. & tibi ab his instare piculū. maxīme q3 indignari q̄ in
x. viris neq3 cesar. neq3 ego habiti essemus: atq3 oīa ad uestrum arbitrium
essent collata. hec cū audissem: & iam in itinere essem cōmittendū nō
dū putaui prius: ut alpes transgrederer q̄ quid istic ageretur scire.
Nam de quo piculo crede mihi iactatione uerbo⁊ & denūciatione
piculi sperare eos te p timefacto adolescente impulso posse magna
consequi premia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere: ut q̄ plurimū
lucri faciant: neq3 tamen non te cautū ēē uolo: nihil n. tua uita mihi
pōt esse iocundius neq3 carius. Illud uide: ne timendo magis timere
cogare. & quibus rebus potest occurri ueteranis occurras: primū
q̄ desiderant de decem uiris facias: deinde de premijs si tibi uidetur
agros eo⁊ militū: qui cū antonio ueterani fuerunt his dandos cen
seas: Ab utrisq3 nobis de nummis lente: ac rōe hita pecunie senatū
de ea re cōstiturū quatuor legionibꝫ: quibus agros dandos censuistis
uideo facultatem fore ex agris sillanis: & agro cāpano equaliter
aut sorte agros legionibꝫ puto assignari oportere. Hec me tibi
scribere non prudentia mea hortatur: sed amor in te et cupiditas
otij: quod sine te consistere non potest. Ego nisi ualde necesse fuit.
ex Italia non excedam: legiones armo paro spero me non pessimū
exercitum habiturū: ad omnes casus & impetus hominū: De exercitu
quem pansa habuerit legionem mihi cesar non remittit. Ad has
literas statim mihi rescribe: tuorūq3 aliquem mitte: si quid reconditum
ditum magis erit: neq3 scire opus esse putaris. Vale. Ci. Sal. d. Decio Bruto

D[22] De isti sequio male faciant homi neqssimo oīm q̄ sunt: qui fu
erunt: qui futuri sunt: quid tullium tecum solum locutū putas
aut cū cesare qui neminem pretermiserit: qui cū loqui potuerit
cui non eadem ista dixerit: te tamen mi brute sic amo: ut de
beo: q̄ istud quod esset nugarum me scire uoluisti: signū n.

L

magnum amoris dedisti. Nam quidem Segulius veteranos queri
quod tu et Caesarem decem viris non essetis. Utinam ne ego quidem essem.
Quid enim molestius. Sed tamen cum ego sensissem de his qui exercitus
haberent iidem illi qui solent reclamarunt. Itaque excepti etiam
estis me vehementer repugnante. Quocirca Segulium negligamus
qui res novas querit non quo veterem comederit (nullam enim habuit)
sed hanc recentem ipsam ipsam novam devoravit. Quod autem scribis
te quod pro te ipso non facias id pro me ut de me timeas aliquid omnia
te vir optime mihique carissime Brute metu libero. Ego enim
que provideri poterunt non fallar in hiis que cautionem non habebunt.
De his non ita valde laboro. Sim enim impudens si plus postulem
quam homini a rerum natura tribui potest. Quod mihi precipis ut caveam
ne timendo magis timere cogar et sapientissime et amantissime
precipis. Sed velim tibi persuadeas cum te constet excellere hoc genere virtutis
ut numquam extimescas numquam perturbere me huic tue virtuti proxime
accedere. Quamobrem nec metuam quicquam sed cavebo omnia. Sed vide
ne tua iam mi Brute culpa futura sit si ego quicquam timeam. Tuis enim
opibus et consulatu tuo etsi timidi essemus tamen omnem timorem
abiceremus presertim cum persuasum omnibus esset mihique maxime nos
a te unice diligi. Consiliis tuis que scribis de quatuor legionibus deque
agris assignandis ab utrisque vehementer assentior. Itaque
cum quidam de collegiis nostris agrariam curationem ligurirent
disturbavi remque totam nobis integram reservavi. Si quid erit occul-
tius et ut scribis reconditum meorum aliquem mittam quo fidelius
littere ad te perferantur. pridie nonas Iunii. C. Bruto imperatori sal. d.

22 Cum Appio Claudio C. filio summa mihi necessitudo est
multis eius officiis et meis mutuis constituta. Peto a te ma-
iorem in modum vel humanitatis tue vel mea causa ut eum auctoritate
tua que plurimum valet conservatum velis. Volo te cum fortissimus vir
cognitus sis etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento
nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cuius quidem cau-

hoc melior debet esse. quo pietate adductus: pro patris restitu-
tionem me cum Antonio iunxit. Quare etsi minus veram causam
habebis tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Cunctus pot
hominem sanctissimo summo loco natum summo ingenio summa virtute officio-
sissimum: praeterea et gratissimum incolumem in civitate retinere. quod
ut facias ita de te peto: ut maiore studio magis ut ex animo petere non
23 NOs hic valemus recte. et quo Brutus imperator Ciceroni possim.
melius valeamus operam dabimus. Lepidus de nobis commode
sentire videtur. omni timore deposito debemus libere rei publicae consulere.
Quod si omnia essent aliena: tamen tribus tantis exercitibus propriis rei publicae va-
lentibus magnum animum habere debebis. et quem et semper habuisti
et nunc fortuna adiuvante augere potes. Quod tibi superioribus litteris
mea manu scripsi terrendi tui causa homines loquuntur. Si frenum
momorderis peream: si omnes. quot sunt contra te loqui ferre
poterunt. Ego tibi ut antea scripsi dum mihi a te litterae veniant
in Italiam morabor. VIII. Kalendas Iunias e poredia vale. Cicero Decio Bru-
24 PArum tibi antea subirascebar. brevitati tuarum to salut.
litterarum: nunc mihi loquax esse videor. Te igitur imitabor. Quam mul-
ta: quam paucis te recte valere. operamque dare ut cotidie melius
Lepidum commode sentire tribus exercitibus quod vis nos opor-
tere confidere. si timidus essem tamen ista epistola mihi totum me-
tum abstersisses. Sed ut mones frenum momordi. Et enim qui te inclusso
omnem spem habuerim in te: quid nunc putas. cupio iam vigiliam
meam Brute tibi tradere. Sed ita ut non desim constantiae meae.
Quod scribis in Italia memoraturum dum tibi litterae meae veniant.
si per hostem licet non erraris. Multa enim Romae si in adventu tuo bel-
lum confici potest nihil sit antiquius pecunia expeditissima. quae erat
tibi decreta est. Habes amantissimum Servilium nos defuimus. VIII.
25 EXpectanti mihi tuas litteras Cicero Decio Bruto Idus Iunias vale.
cotidie Lupus noster denuntiavit ut ad te subito scriberem si quid
vellem. Ego autem etsi quid scriberem non habebam. acta enim ad

te mitti sciebam) inanem sermonem autem litterarum tibi non iocundum et au-
diebam: brevitatem sequutus sum te magno. Scito igitur in te et in collegis
spem omnem esse. De Bruto autem nihil certi adhuc. quem ego quem-
admodum precipis privatis litteris ad bellum vocare non desino. qui utinam
iam adesset. intestinum urbis malum quod est non mediocre minus timeremus. sed quid ago non imitor λακωνισμὸν tuum. altera iam pagel-
la procedit. vince et vale. xiii. kl. quintiles. Brutus imperator Ciceroni s.

26 Maximo meo dolore hoc solatio utor quod intelligunt homines non
sine causa me timuisse ista que acciderunt. deliberent utrum traiciant
legiones ex Africa necne et ex Sardinia. et Brutum arcessant necne. et mihi
stipendium dent an non decernant. ad senatum litteras misi. crede mihi nisi
ista omnia fiunt quemadmodum scribo. magnum nos omnes adituros periculum.
Rogo te videte quibus hominibus negotium detis qui ad me legiones adducant. et fide opus est et celeritate. iii. non. iunias ex castris. Marius Ciceroni.

27 Magnam voluptatem ex tuis litteris cepi. quod quam speraram atque optaram te habere de me opinionem cognovi. de qua etsi dubitaram tamen
quia maximi extimabam ut incorrupta maneret laborabam. conscientia
autem mihi eram nihil a me commissum esse quod boni cuiusque offenderet animum.
eo minus credebam plurimis atque optimis rebus ornato tibi temere quicquam
persuaderi posse. presertim in quem mea propensa et perpetua fuisset atque esset
benivolentia. quod quando ut volui scio esse respondebo criminibus quibus pro me
ut par erat tua singulari bonitate et amicitia nostra sepe restitisti. nota enim
mihi sunt que in me post cesaris mortem contulerunt. vicio mihi dant
quod mortem hominis necessarii graviter fero. atque eum quem dilexi perisse
indignor. aiunt enim patriam amicitie preponendam esse. proinde ac si vicerunt
obitum eius rei publice fuisse utilem. Sed non agam astute. fateor me ad istum
gradum sapientie non pervenisse. Neque enim cesarem in dissensione civili
sum secutus. sed amicum quamquam re offendebar tamen non deserui. neque bellum umquam civile aut etiam
causam dissensionis probavi. quam etiam nascentem extingui summe studui. Itaque in victoria hominis necessarii neque honoris neque pecunie dulce-
dine sum captus. quibus premiis reliqui minus apud eum quam ego cum

possem commodare essent

possem immoderate sunt abusi. Atque etiam res familiaris mei lege Cesaris diminuta est. cuius beneficio plerique qui Cesaris morte letantur remanserunt in civitate. civibus victis ut parceretur eque ac pro mea salute laboravi. Possum igitur qui omnes voluerim incolumes eum a quo id impetratum est perisse non indignari cum presertim idem homines illi et invidie et exitio fuerint. plecteris ergo inquiunt quoniam factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam alios in facinore gloriari aliis ne dolorem quidem impune licet. At hec etiam servis semper libera fuerunt timerent dolerent gauderent suo potius quam alterius arbitrio. que nunc ut quidem isti dictitant libertatis auctores metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. nullius umquam periculi terroribus ab officio aut ab humanitate desistam. Numquam enim honestam mortem fugiendam sepe etiam appetendam putavi. Sed quid mihi succensuerit si id opto ut eos peniteat sui facti. cupio enim Cesaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte rem publicam velle salvam. id quidem me cupere nisi et ante acta vita et reliqua mea spes tacente probat vincere non postulo. Quare maiorem in modum te rogo ut rem potiorem oratione ducas mihique si sentis expedire recte fieri credas nullam communionem cum improbis esse posse. An quod adolescens prestiti cum etiam errare cum excusatione possem id nunc etate precipitata commutem ac me ipse retexam. non faciam neque quod displiceat committam. preterquam hominis mihi coniunctissimi ac viri amplissimi doleo gravem casum. quod si aliter essem animatus numquam quod facerem negarem ne et in peccando improbus et in simulando timidus ac vanus existimarer. At ludos quos Cesaris victorie Cesar adolescens fecit curavi. at id ad privatum officium non ad statum rei publice pertinet. quod tamen munus et hominis amicissimi memorie atque honoribus prestare etiam mortuo debui et optime spei adolescenti ac dignissimo Cesari repetenti negare non potui. Veni etiam consulis Antonii domum sepe salutandi causa. quod ad eum qui me parum patrie amantem esse existimant rogandi quidem aliquid aut auferendi causa frequentes ventitare reperiens. Sed que hec est arrogantia quod Cesar numquam interpellavit quin quibus vellem atque etiam quos non diligebat tamen his uterer. eos qui mihi amicum eripuerunt carpendo me efficere conari ne quos velim diligam. Sed non vereor ne aut mee vite modestia

parum valitura sit i posteru: contra falsos rumores: aut ne et hi: qui
me nō amant pp meam i Cesarem costantiā: non maline mei: q̄ sui
similes amicos habere. Mihi qdem si optata contingent: q̄d reliquū est
uite i otio rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit: ita ero rome
ut recte fieri semp cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias: q tuū
erga me aīum simplicem: atq amicum aperuit: et q eū quem semp ti
libent dilexi: quo magis iure colere: atq obseruar deberem fecit. Bn
vale et me diliges. M. cicero Mario salutem plurimam dicit.

NOndum satis constitui molestie: ne plus an voluptatis attulerit
29 Trebatius mihi noster homo tū plenus officij: tum utriusq nostrū
amantissimus. Nam cum i tusculanū vespi venissem: postridie ille
ad me nondū satis firmo corpore venisset cum eet mane venit. quem
cū ego obiurgarem: q parū valitudini parcere. Tum ille sibi nihil lon
gius fuisse. q ut me videret. Nunquid nam inq̄ noui. Detulit ad me q̄
relam tuam: de qua priusq respondeo: pauca pponā quātum memo
ria repeter preterita possum. Nemo ē te mihi amicus antiqor. Sz uetu
stas hēt aliq coē cū multis amor nō hēt. Dilexi te quo die cognoui: meq
a te diligi iudicaui. tuus inde discessus isq diuturnus ambitio nr̄a: et uite
dissimilitudo nō est passa uoluntates nr̄as consuetudīe conglutinari:
tuū tamen erga me aīum cognoui: multis annis ante bellū ciuile cū Ce
sar esset in gallia: q̄d enī uehementer utile mihi ee putabas: nec inutile
ipsi cesari pfecisti: ut ille me diligeret coleret: haberet i suis. Multa p
tereo. q temporibz illis inter nos familiarissime dicta scripta coicata sunt
grauiora enim consequuta sunt et initio belli ciuilis cum Brūdusiū
versus ires ad cesarem venisti ad me i firmanū. pmū hoc ipsū
qnti presertim temporibz illis: deinde oblitū me putas: consilij ser
monis humanitatis tue: qbus rebus interee memini Trebatium
Nec uō sum oblitus litterar tuar: quas ad me misisti. cum cesari
obuiam venisses in agro ut arbitror Trebulano. Sequutū illud tēp
est: cum me ad pompeium proficisci siue pudor meus coegit: siue
officiū: siue fortuna. quod officium tuū: q̄ studiū: uel in absentem me

vel in presentes meos defuit quem porro omnes mei et mihi et sibi a
miciorem iudicaverunt. Veni Brundusium: oblitumne me putas qua
celeritate ut primum audieris ad me Tarento advolaris que tua fuerit as
sessio oratio confirmatio animi mei fracti communium miseriarum metu.
Tandem aliquando Rome esse cepimus: quid defuit nostre familiaritati in maximis rebus
quonam modo me gererem adversus Cesarem usus tuo consilio sum in reliquis
officijs cui tu tribuisti excepto Cesare preter me ut domum ventitares ho
rasque multas saepe suavissimo sermone consumeres: tum et si meministi
ut haec haec ad philosophum eius ascriberem: tu me impulisti: post Cesaris
reditum quid tibi maiori cure quam ut essem ego illi quam familiarissimus.
Quod effeceras: Quorsum igitur haec oratio longior quam putaram quia sum
admiratus te: qui haec nosse deberes: quicquam a me commissum quod esset
alienum a nostra amicitia credidisse: Nam preter haec que commemo
ravi: que testata sunt: ut illustria habeo multa occultiora que vix verbis
exequi possum: omnia me tua delectant sed maxime maxima cum
fides in amicitia consilium gravitas: lepos cum humanitas litterae: Qua
propter redeo nunc ad querelam: Ego te suffragium tulisse in illa lege primum
non credidi: deinde si credidissem: numquam id sine aliqua iusta causa
existimaram te fecisse: dignitas tua facit ut animadvertatur quicquid facias.
malivolentia autem hominum: ut non nulla durius quam a te facta sint pro
ferantur: Ea tu si non audis quid dicam nescio: equidem si quando audio
tam defendo quam me scio contra inimicos meos solere defendi: Defen
sio autem est duplex: alia sunt que aliquando negare soleam: ut de isto
ipso suffragio: alia que defendam a te pie et humane fieri: ut de
curatione ludorum: sed te hominem doctissimum non fugit: si Cesar rex fuit
quod mihi quidem videtur in utramque partem de tuo officio disputari posse
vel in eam qua ego uti soleam: laudandam esse fidem: et humanitatem tuam
qui etiam amicum mortuum diligas: vel in eam: qua nonnulli utuntur
libertatem patrie vite amicitie anteponendam. Ex his sermonibus utinam
essent delate ad te disputationes mee: Illa vero duo: que maxima sunt
laudum tuarum: quis aut libentius quam ego commemorat aut saepius: te.

et nō ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimū auctorem fuiſſe: et mode-
randę victorię ī quo: qui mihi non aſſentiretur īueni neminē. Quare
habeo gratiam Trebatio familiari nrō: qui mihi dedit cauſam harum
litterarū: quibus niſi credideris me omīs officij: et humanitatis expertem
iudicaris: quo nec mihi grauius quicquam pōt eſſe: nec a te alienius. vale.

29 Dubitanti mihi: quod ſcit Atticus nr̄: de hoc. Cicero Appio Salutem.
toto conſilio profectionis: quod ī utramque partem ī mentem ueni-
ebant multa: magnū pondus acceſſit: ad tollendam dubitationē iu-
dicium: et conſilium tuū. Nam: et ſcripſiſti aperte: quid tibi uideretur et
in capiendo conſilio prudentiā ſummam eſſe: et in dando fidem maximeque
ſum expertus: cum initio ciuilis belli per litteras te conſuluiſſem: quid mihi
faciendum eſſe cenſeres eundū ne ad pompeiū: an manendū in Italiam
ſuaſiſti. ut conſulerem dignitati meę. ex quo quid ſentires intellexi.
et ſum admiratus fidem tuā: et in conſilio dando religionem. quod
cum aliud malle amiciſſimū tuū putares antiquius tibi officiū meū quā illi
uoluntas fuit. Equidem et ante hoc tempus te dilexi: et ſemper me a te diligi ſenſi.
et cum abeſſem atque ī magnis periculis eſſem: et me abſentem: et meos
preſentes a te cultos: defenſoſque eē memini: et poſt reditū meū quam fami-
liariter mecū uixeris queque de te: et ſenſerim: et predicarim: omnes
qui ſolent hoc animaduertere teſtes habemus: Grauiſſimū uō iudiciū
de mea fide et de conſtantia feciſti: cū poſt mortem Ceſaris: totū te ad
amicitiam meam contuliſti: quod tuū ſtudiū niſi mea ſumma beniuo-
lentia erga te: omnibuſque meritiſ comprobaro: ipſe me hominem nō
putabo: Tu mi Appi conſeruabis amorem tuū: et ſi more magis hoc
quidem ſcribo: quam quo te admonendū putem: meaque omnia tuebere: que
tibi ne incognita eſſent Attico mandaui: A me aūt cum paulum ocij
nacti erimus uberiores litteras expectato. Da operam: ut ualeas: hoc mihi
gratius facere nihil poteſ. vale. Marci Tullij Ciceronis Epiſtola-
rum familiarium liber undecimus explicit. Incipit eiuſdem
Duodecimus ad Cassium feliciter

Marcus Cicero Cassio Salutem plurimā dicit.

FINEM nullam facio mihi crede mi Cassi de te et Bruto meo et de tota re pu. cogitandi cuius omnis spes in nobis est et in Decio Bruto quam quidem iam habeo ipse meliorem re pu. a Dolobella meo praeclarissime gesta. Manebat enim illud malum urbanum et ita corroborabatur quotidie ut ego quidem et urbi et otio diffiderem urbano. sed ita compressa est ut mihi videamur omne iam id tempus ab illo duntaxat sordidissimo periculo tuti futuri. Reliqua magna sunt ac multa. sed posita omnia in nobis. quae primum quidque explicemus. Nam et adhuc quidem actum est non regno sed rege liberati videmur: interfecto enim rege regios omnes nutus tuemur. neque vero id solum: sed etiam quae ille ipse si viveret non faceret. ea nos quasi cogitata ab illo probamus. nec eius quidem rei finem video. tabulae figuntur immunitates dantur pecuniae maxime describuntur. exules reducuntur. senatus consulta falsa referuntur. ut tantummodo odium illud hominis impuri et servitutis dolor depulsus esse videatur: res pu. iaceat in his perturbationibus in quas eam ille coniecit. haec omnia nobis sunt expedienda. nec hoc cogitandum satis habere rem pu. a nobis: habet illa quidem tantum quantum numquam in mentem mihi venit optare sed contenta non est. et pro magnitudine et animi et beneficii vestri a nobis magna desiderat. adhuc ulta suas iniurias est per vos interitu tyranni nihil amplius: ornamenta vero sua quae recuperavit. an quod ei mortuo paret quae vivum ferre non poterat? Cuius aera refigere debebamus eius etiam chirographa defendimus. At enim ita decrevimus. fecimus id quidem temporibus cedentes: quae valent in re pu. plurimum sed immoderate quidam et ingrate nostra facilitate abutuntur. Verum haec propediem et multa alia coram. Interim velim tibi persuadeas mihi tum rei pu. quam semper habui carissimam tum amoris nostri causa maxime caram esse tuam dignitatem. Da operam ut valeas.

M. Cicero Cassio Salutem

Vehementer laetor tibi probari sententiam et orationem meam qua si saepius uti liceret nihil esset negotii libertatem et rem pu. recuperare sed homo amens et perditus multo nequior quam ille ipse quem tu nequissimum occisum esse dixisti caedis initium quaerit nullamque aliam ob causam me auctorem

fuisse Caesaris interficiendi: criminatur nisi: ut in me veteranos incitentur
quod ego periculum non extimesco: modo vestri facti gloria cum mea laude
communicetur. Ita nec Pisoni qui in eum primus invectus est nullo assentiente
nec mihi qui tricesimo post die feci: nec publio Servilio: qui me est consecutus
tuto in senatum: caedem gladiator quaerit: eiusque initium ad xiii kal.
octo. a me se facturum putavit: ad quem paratus venerat: cum in villa Metelli
complures dies commoratus esset. Quae autem in lustris et in vino commentatio potuit
esse? Itaque omnibus est visus: ut ad te antea scripsi vomere non dicere. Quare
quod scribis te confidere auctoritate et eloquentia nostra aliquid profici posse.
non nihil in tantis malis est profectum: intelligit populus romanus tres esse
consulares: qui quia de re publica bene senserint libere loquuti sunt: tuto in
senatum venire non possunt: nec est praeterea quod quicquam exspectes: tuus enim ne-
cessarius affinitate nova delectatur: itaque iam non est studiosus ludorum
infinitoque fratris tui plausu dirumpitur: Alter autem affinis novis
Caesaris commentariis delinitus est. Sed haec tamen tolerabilia: illud non
ferendum quidem est: quod vestro anno filium suum consulem futurum putet: ob eamque
causam se huic latroni deservire prae se ferat. Nam Lucius Cotta fami-
liaris meus: fatali quadam desperatione: ut ait minus in senatum venit.
Lucius Caesar optimus et fortissimus civis valitudine impeditur. Servius
Sulpicius et summa auctoritate et optime sentiens non adest. Reliquis exceptis
designatis ignosce mihi sed non numero consulares. Habes auctores
consilii publici: qui numerus etiam bonis rebus exiguus esset: quid censes perditis?
Quare spes est omnis in vobis: qui si idcirco abestis: ut sitis in tuto
ne in vobis quidem: sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis: velim salvis
nobis: sin id minus: res tamen publica per vos brevi tempore ius suum recupera-
bit. Ego tuis neque desum neque deero: qui si ne ad me referent: mea tibi
tamen benivolentia fidesque praestabitur. Vale. Cicero Salutem d. Cassio.
43 QVget tuus amicus furorem in dies: proximum in statua: quam posuit in
rostris inscripsit parenti optime merito: ut non modo sicarii sed
iam et parricidae iudicemini: potius videmur. Vestri enim pulcher-
rimi facti ille furiosus me principem dicit fuisse. Utinam quidem fuissem.

molestus nobis non esset quod nostrum est sed hoc nostrum est quod quam praeter
rit ut haberem quod uobis darem consilii sed ne mihi ipsi quidem
repio quid faciendum sit quid enim fieri potest contra uim sine ui fieri non
possit consilium autem hoc est illorum ut mortem caesaris persequantur
itaque ante diem VI nonas octobris productus in contionem a canutio
turpissime ille quidem discessit sed tamen ea dixit de conseruatoribus
patriae quae dici deberent de proditoribus de me quidem non dubi
tanter quin omnia de meo consilio et uos fecissetis et canutius facerent
cetera cuiusmodi sint ex hoc iudica quod legato uestro uiaticum eripuerunt
quid eos interpretari putas cum hoc faciunt ad hostem scilicet portari o
rem miseram dominum ferre non potuissemus conseruo seruimus
et tamen me quidem fauente magis quam sperante etiam nunc residet spes in
uirtute tua sed ubi sunt copiae de reliquo malo te ipsum tecum loqui
quam nostra dicta cognoscere Vale. Cicero Cassio salutem plurimam dicit

V[4]ELLem idibus martiis me ad coenam inuitasses reliquiarum nihil
fuisset nunc me reliquiae uestrae exercent et quidem praeter ceteros
me quos egregios consules habemus sed turpissimos consulares senatum
fortem sed infimo quoque honore fortissimum populo uero nihil fortius nihil
melius italiaque uniuersa nihil autem philippo foedius et pisone legatis
nihil flagitiosius qui cum essent missi ut Antonio ex senatus sententia cer
tas res nuntiarent cum ille earum rerum nulli paruisset ultro ab il
lo ad nos intollerabilia postulata retulerunt itaque ad nos concurritur
factique iam in re salutari populares sumus sed tu quid ageres quid acturus
ubi denique esses nesciebam fama nuntiat te esse in syriam auctor erat
nemo de bruto quo propius est firmiora uidentur esse quae nuntiantur
Dolobella ualde uituperabatur ab hominibus non insulsis qui tibi tam cito
succederet cum tu uix dum XXX dies in syria fuisses itaque constabat eum
recipi in syriam non oportere summa laus et tibi et bruto est quod exer
citum praeter spem existimamini comparasse scriberem plura si rem causamque
nossem nunc quae scribo scribo ex opinione hominum atque tuas litteras
auide exspecto Vale. Cicero Cassio salutem plurimam dicit

5 Hyemem credo adhuc prohibuisse quo minus de te certum haberemus quid ageres maximeque ubi esses. Loquebantur omnes tamen credo quod volebant in Siria te esse & habere copias. id autem eo facilius credebatur quia simile vero videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consequutus. res enim tantas gessit tamque inopinatas ut haec cum se grata essent tamen ornatiores propter celeritatem. quod si tu eas tenes quas putamus. magnis subsidiis opus est fulta res publica est. a prima enim ora grecie usque ad egiptum optimorum civium imperiis muniti erimus. quamquam nisi me fallebat res sic se habebat ut totius belli omne discrimen in decio bruto positum videretur. qui si ut speramus erupisset. Mutina nihil reliqui fore videbatur. parvis omnino iam copiis obsidebatur. quod magno presidio Bononiam tenebat Antonius. erat autem Claterne noster hircius ad forum cornelium. Caesar uterque cum firmo exercitu. magnasque Rome Pansa copias e delectu Italie comperat. Hyems adhuc rem geri prohibuerat. hircius nihil non considerate ut mihi crebris litteris significat acturus videbatur preter Bononiam regium Lepidi parmam. totam galliam tenebamus

Bononia

studiosissimam rei publicae. tuos etiam clientes transpadanos mirifice coniunctos cum causa habebamus. erat firmissimus senatus exceptis consularibus

Parma

ex quibus unus Lucius Caesar firmus est & rectus. Servii Sulpicii morte magnum presidium amisimus. Reliqui partim inertes partim improbi. nonnulli invident eorum laudi. quos in re publica probari vident. populi vero romani totiusque Italie mira consensio est. Haec erant fere que tibi nota esse vellem. nunc autem opto ut ab istis orientis partibus virtutis tue lumen eluceat. Vale.

Cicero Cassio s.d.

6 Qui status rerum fuerit tum cum has litteras dedi scire poteras ex C. Titio Strabone viro bono & optime de re publica sentiente. Nam quid dicam cupidissimo tui qui domo & fortunis relictis ad te potissimum profectus est. Itaque eum tibi ne commendo quidem. adventus eius ad te satis eum commendavit. Tu velim sic existimes tibique persuadeas omne perfugium bonorum in te & bruto esse positum. si quid quod nolim adversi evenerit. res quom haec scribebam erat in extremum deducta discrimen.

Mutina

Brutus noster Mutine vix iam sustinebat. qui si conservatus erit vicimus.

Sin quod dii omen auertant omnis hominu͂ curſus eſt ad nos proinde fac
animi tantum habeſ: tantu͂q; apparatu͂: quantum opus eſt ad uniuer
ſam rem pu. recuperandam. vale. M. cicero cassio salutem dic. plurimam

Q Uanto ſtudio dignitatem tua͂ ⁊ in ſenatu ⁊ ad populu͂ defenderi
m ex tuis te malo: quam ex me cognoſcere. que mea ſententia in ſenatu
facile valuiſſet: niſi panſa uehementer obſtitiſſet. Ea ſententia dicta pro
ductus ſum in contionem: a tr. pl. M. Seruilio: dixi de te: que potui
tanta contentione quantum forum eſt: tanto clamore: conſenſu͂q; populi
ut nihil unq; ſimile viderim. id uelim mihi ignoſcas: quod inuita ſocru
tua fecerim. Mulier timida uidebatur: ne panſe animus offenderetur.
In contione quidem panſa dixit matrem quoq; tuam ⁊ fratrem illam a
me ſententiam noluiſſe dici: ſed me hec no͂ mouebant. Alia
malebam. fauebam ⁊ rei pu. cui ſemp̃ faui: ⁊ dignitati ⁊ glorie tue.
Quod autem ⁊ in ſenatu pluribus uerbis diſſerui: dixi no͂ in contione
in eo uelim fidem meam liberes: promiſi n. ⁊ prope confirmaui te
non expectaſſe nec expectaturum decreta nr͂a: ſed te ipſu͂ in tuo more
rem pu. defenſuru͂: ⁊ quamquam nihil audieramus nec ubi eſſes nec quas
copias haberes: tamen ſic ſtatuebam: omnes que in iſtis partibus eſſent opes
copiaſq; tuas eſſe: per te q; Aſiam prouintia͂ confidebam iam rei pu. recu
peratam. Tu fac in augenda gloria te ipſum vincas. vale. Ci. caſſio salutem

S Celus affinis tui lepidi: ſummamq; leuitatem ⁊ inconſtantiam
ex actis: que ad te mitti certe ſcio cognoſcere te arbitror. Itaq; nos
confecto bello ut arbitrabamur: renouatu͂ bellum gerimus ſpemq; o
mnem in decio bruto ⁊ planco habemus: ſi uerum quęris te ⁊
in meo bruto: non ſolum ad preſens perfugium ſi quod nolim aduerſi
quid acciderit: ſed etia͂ ad confirmationem perpetue libertatis. Nos hic
de dolobella audiebamus que uellemus: ſed certos auctores non habe
bamus. Te quidem magnum hominem ⁊ preſenti iudicio ⁊ reliqui temporis
expectatione. ſcito eſſe hoc tibi pro pacto fac: ⁊ ad ſummam contenda.
Nihil eſt tam̃ quod non po. ro. a te perfici atq; obtineri poſſe iudicet. vale.

B Reuitas tuarum litterarum litterarum me quoq; cicero caſſio sal.

breuiorem in scribendo facit. et uere ut dicam non satis occurrit quid
scribam. nostras enim res in actis perferri ad te certo scio tuas autem
ignoramus. tamquam enim sit clausa Asia sic nihil perfertur ad nos preter
rumores de oppresso Dolobella satis illos quidem constantes. sed adhuc
sine auctore. Nos confectum bellum cum putaremus repente a Le-
pido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi
maximam rei publice spem esse in te et in tuis copiis. Firmos omnino
exercitus habemus. sed tamen ut omnia ut spero prospere procedant mul-
tum est interesse uenire. Exigua enim spes rei publice. nam nullam habere nolo
dicere. sed que cumque est ea desponenter anno consulatus tui. Vale

M. Cicero sal. d. Cassio

ll Lepidus tuus affinis meus familiaris
pridie kl. quintil. sententiis omnibus hostis a senatu iudicatus est.
ceterique qui una cum illo a re publica defecerunt. quibus tamen ad sani-
tatem redeundi ante kl. septembres potestas data est. fortis certe senatus
sed maxime spe subsidii tui. bellum quidem cum hec scribebam sane
magnum erat scelere et leuitate Lepidi. Nos de Dolobella cotidie que
uolumus audimus. sed adhuc sine capite sine auctore rumore nuncio
pronunciate. Quod cum ita esset cum litteris tuis quas ex nonis mais
ex castris datas accepimus. ita persuasum erat ciuitati ut iam illum
oppressum arbitrarentur. te autem in Italiam uenire cum exercitu
ut sit hec ex parte iam confecta essent consilio atque auctoritate tua. Sin
quid forte turbatum ut fit in bello exercitu tuo niteremur. quem
quidem ego exercitum quibuscumque potuero rebus ornabo. Cuius rei
tum tempus erit cum quid opus rei publice exercitus laturus sit. aut
quid iam tulerit notum esse cepit. Nam adhuc tamen conatus audi-
untur optimi illi quidem et preclarissimi. sed gesta res expectatur
quam quidem aut iam esse aliquam aut appropinquare confido tua
uirtute magnitudine animi. nihil est nobilius. Itaque optamus
ut quam primum te in Italia uideamus. rem publicam nos habere arbitramur
si uos habebimus. Preclare uiceramus nisi spoliatum inermem fugi-
entem Lepidus recepisset Antonium. Itaque numquam tanto odio ciuitati

Antonius fuit quanto est lepidus. Ille n. ex turbulenta re. pu. hic ex pace
et victoria bellum excitavit. hunc oppositos designatos consules
habemus in quibus est illa magna spes. sed anceps cura. pp incertos
exitus prelior. persuade tibi igitur in te et in bruto tuo esse sola
vos expectari bruti quidem iamque. quod si ut spero victis hostibus nostri
veneritis tamen auctoritate vestra res. pu. exurget et in aliquo statu
tolerabili consistet. Sunt n. permulta quibus erit medendum. et
si res. pu. satis esse videbitur sceleribus liberata vestr. Cassius pro cos. Ciceroni

11 IN Syriam me profectum esse scito ad L. Murcum et q. crispum
Imperatores viri fortes. optimique cives. optimique audierunt postea,
audiverunt. quod rome gererentur exercitus mihi tradiderunt. ipsique
mecum una fortissimo animo rem pu. administrant. Item legionem
quam. q. cecilius Bassus habuit ad me venisse scito. quatuorque legi
ones. quas A. alienus ex egypto eduxit. traditas ab eo mihi esse scito
Nunc te exhortatore indigere non puto. ut nos absentes. remque pu.
quantum opus est defendas. Scire te volo firma presidia nobis. senatui
que non deesse ut optima spe. et maximo animo rem. pu. defendas
Reliqua tecum aget. L. n. carteius familiaris meus. vale datum non
martiis ex castris carteiis Cassius Marco Ciceroni Salutem plurimam dicit

LEgi tuas litteras in quibus mirificum tuum erga me amorem reco
gnovi. videbaris non solum favere nobis. idque et nostri et rei pu.
causa semper fecisti. sed et gravem curam. vehementerque esse de nobis sol
licitus. Itaque quod te primum existimare putabam nos oppressa re. pu.
quiescere non posse. Deinde cum suspicarer nos moliri quid te sollicitum
esse de salute nostra et de rerum eventu putabam. simul ac legiones
cepi quas A. alienus eduxerat ex egypto. Scripsi ad vos. tabellariosque com
plures Romam misi. Scripsi etiam ad senatum litteras quas reddi
vetui. priusquam tibi recitate essent. si forte mei obtemperare mihi voluerint
et si littere non sunt. non dubito quin dolobella qui nepharie Trebonio
occiso Asiam occupavit. Tabellarios nostros deprehenderit litterasque
intercepit. Exercitus omnes. qui Syria fuerunt teneo. habui paululum.

more · dum promissa militibus persoluo · nunc iam expeditus a te
peto · ut dignitatem meam tibi commendatam habeas · si me in
telligis · nullumque periculum · neque laborem patrie denegasse · si con
tra importunissimos latrones arma cepi te hortante & auctore
si non solum exercitum ad rem pu · libertatemque defendendam
comparaui · sed etiam crudelissimis tyrannis eripui · quos si
occupasset dolobella non solum aduentu · sed & opinione ex
pectatione exercitus sui Antonium confirmasset · Quas ob res mi
lites tuere · si eos mirifice de re pu · meritos esse animaduertis · &
effice ne quem poeniteat rem pu · quam spem rapinarum · & prede se
qui maluisse · Item marci crispi imperatoris dignitatem quantum est in te
tuere · Nam bassus misere noluit mihi legionem tradere · quas nisi
milites inuito eo legatos ad me misissent clausam appameam
tenuisset · quoad esset expugnata · hec a te peto · non solum rei pu · que tibi
semper fuit carissima · sed etiam amicitie mee nomine · quam confido apud te plu
rimum posse · crede mihi hunc exercitum · quem habeo senatus atque optimi
cuiusque esse maximeque tuum · de cuius uoluntate assidue audiendo mirifice
et te diligit carumque habet · Qui nisi intellexerit comoda sua curae tibi esse debere
& se tibi omnia putabit · Litteris scriptis audiui Dolobellam in ciliciam uenisse
cum suis copiis proficiscar in ciliciam · Quid egerim celeriter ut scias dabo operam · At
uelim ut meremur de re pu · sic felices simus · fac ualeas · meque ames · Non · maii ·

C 13 Um reipu · causa · uel salute · ut uictoria · Cassius pro consule Marco Ciceroni · Et astris
gaudeamus · tamen in restauratione tuarum laudum quod maximus consularis
maximus consulem et ipse uicisti · & letamur & mirari satis non possumus · fauit
nescio quid tue uirtuti datum · idque sepe iam experti sumus · Est enim tua toga
omnium armis felicior · quod nunc quoque nobis uictam rem pu · ex manibus hostium
eripuit · ac reddidit · Nunc ergo uiuemus liberi · nunc te omnium maxime qui
& mihi carissime id quod maxime rei pu · tenebaris comparasti · nunc te habebimus
testem nostri & in coniunctissimam tibi rem pu · amoris · que sepe pollicitus
es te & taciturus · dum serui essemus · & dicturum de me · tum tamen mihi
profutura essent · nunc illa non ego · quem dici tantopere desiderabo · presentiri

a te ipso: neque non omnium iudicio malim me a te commendari: quam in petito
iudicio digne. ac mereor commendatus esse ut haec novissima nostra facta
non subita nec inconvenientia: sed simillima cogitationibus quarum tu testis
es fuisse iudicas: meque ad optimam spem patriae non minimum tibi ipsi produ-
cendum putes. Sunt tibi Marce Tuli liberi propinquique digni quidem te et
merito tibi carissimi esse et debent in re. pu. proxime hunc ari: qui studiorum
tuorum sunt emuli. quorum esse cupio tibi copiam: Sed tamen non maxima
me turba puto excludi: quominus tibi vacet me excipere: et ad omnia quae velis
et probes producere. Animum tibi nostrum fortasse probavimus: ingenium diu-
turna servitus certe qualecumque est minus tamen quam erat passa est videri.
Nos ex ora maritima Asiae provinciae et ex insulis quas potuimus naves
deduximus. Delectum remigum magna contumacia civitatum tamen
satis celeriter habuimus: secuti sumus classem Dolobellae cui Lucilius
preerat: qui spem saepe transitionis prebendo neque umquam decedendo novissime
Chorinthum se contulit: et clauso portu se tenere cepit. Nos illa relicta quia et
in castra pervenire satius esse putamus. et sequebatur classis altera quam anno priore
in Bithinia Tullius Cimber comparat cui tum Turulius quaestor preerat
Ciprum petinimus ibi cognovimus scribere ad vos quam celeriter voluimus. Do-
lobella ut Tarsenses pessimi socii ita Laodiceni multo amentiores ultro ac-
cesserunt ex quibus utriusque civitatibus grecorum militum numero speciem exercitus
effecit castra habet ante oppidum Laodiceam posita et partem muri demolitus
est et castra oppido coniunxit. Cassius cum decem legionibus et cohortibus xx.
auxiliaribus et quatuor milium equitatu a milibus passuum xx. castra habet posito
et existimat se sine prelio posse vincere. Nam iam ternis terraciis pene
Dolobellam est nisi quam navibus Laodicenorum supportarit cito fame pereat
necesse est ne supportare possit et Cassii classis bene magna: cui preest Sextilius
Rufus: et tres quas nos adduximus: ego Turulius Patiscus facile prestabunt et
vole bene sperare: et rem pu. ut et vos istic expedistis. Ita pro nostra parte
celeriter nobis expediri posse confidere vale. Data idibus Iunii cypro
ac Romania cridade. Vale. Lentulus Ciceroni salutem dicit

C(um) ad Brutum nostrum convenissem: eumque tardius in Asiam venturum

2

animaduerterem in Asiam redii reliquias mei laboris colligerem et Romam
pecuniam Romam mitterem. Interim cognoui in Licia esse classem Do-
lobellae ampliusque naues onerarias in quas exercitus eius imponi posset
idque Dolobellam ea mente comparasse ut si Syriae spes eum frustrata esset
conscenderet in naues et Italiam peteret seque cum Antoniis et reliquis latronibus
coniungeret. Cuius rei tanto in timore fui ut omnibus rebus relictis cum
paucioribus et minoribus nauibus ad illas ire conatus sim. Quae res si a Rho-
diis non essem interpellatus fortasse tota sublata esset. tamen magna
ex parte profligata est quando quidem classis dissipata est aduentus nostri
timore. milites ducesque effugerunt. Onerariae omnes ad unam a nobis
sunt exceptae. Certe quod maxime timui uideor esse consequutus ut non
posset Dolobella in Italiam peruenire nec suis sociis firmatis durius uobis
efficere negotium. Rhodii nos et rem publicam desperauerint ex litteris quas publice
misi cognosces. eadem multo parcius scripsi. Ne irari nolim. Mira istorum
amentia. nec me mea ille priuatim iniuriae umquam malus a uisceribus in nostram
salute cupiditas partium aliarum perseuerantia in contentione optimi cuiusque
ferendum mihi non fuit. nec tamen omnes perditos esse puto sed iidem illi qui
tam fugientem patrem meum. L. Lentulum. qui Pompeium. qui ceteros uiros cla-
rissimos non receperunt iidem tamquam aliquo facto etiam nunc aut ma-
gistratum gerunt aut eos qui gerunt in sua potestate habent. Itaque
eadem superbia in prauitate utuntur. quorum improbitatem aliquando retundi
et non putari impunitate augeri non solum utile est rei publicae nostrae sed etiam necessarium.
De nostra dignitate uelim tibi ut semper curae sit. et quocumque tempore occasionem
habueris et in senatu et in ceteris rebus laudi nostrae suffragere. Quoniam
consulibus decreta est Asia et permissum est his ut dum ipsi uenirent
darent negotium qui Asiam obtineant. rogo te petas ab his ut hanc
dignitatem potissimum nobis tribuant et mihi dent negotium ut Asiam
obtineam. dum ipsorum alteruter uenit. Nam quod huc properent in ma-
gistratum uenire aut exercitum mittere causam non habent. Dolobella enim
in Syria est et ut tu diuina tua mente prospexisti et praedicasti dum isti ue-
niunt Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab Anthiochia Dolobella

et in oppugnando male acceptus nulla alia confisus urbe Laodiceam que
est in Syria ad mare se contulit. ibi spero celeriter eum penas daturum. nam
neque quo refugiat habet. neque diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii
sustinere. Spero etiam confectum esse iam et oppressum Dolobellam. Quare
non puto Pansam et Hirtium in consulatu properaturos in provinciam
exire. Sed Rome acturos consulatum. Itaque si ab his petieris ut interea no-
bis procurationem Asie dent spero te posse impetrare. Preterea mihi promi-
serunt Pansa et Hirtius coram et absenti mihi scripserunt. Verrioque nostro
Pansa affirmavit se daturum operam ut in suo consulatu mihi succedat.
Ego porro non mediusfidius cupiditate provintie produci longius spatium
mihi volo. Nam mihi fuit ista provintia plena laboris periculi detrimenti
quae ego ne frustra subierim neve prius quam reliquias mee diligentie con-
sequar decedere cogar valde laboro. Nam si potuissem quam exegeram pe-
cuniam universam mittere postularem ut mihi succederetur. Nunc quod Cassio
dedi quod Trebonii morte et etiam crudelitate Dolobelle aut perfidia rei pu-
blice mihi fidem non prestiterunt id consequi et reficere volo. quod aut non
potest fieri nisi spatium habuero. id ut per te consequar velim ut solet tibi
cure esse. Ego me de re publica puto esse meritum ut non provintie istius beneficium
expectare debeam. Sed tantum quantum Cassius et Brutus non solum illius facti
periculique societate sed etiam huius temporis studio et virtute. Primus enim ego leges
Antonianas fregi. primus equitatum Dolobelle ad rem publicam traduxi Cassioque tra-
didi. primus dilectus habui pro salute omnium contra coniurationem sceleratissimam. Solus
Cassio et rei publice Syriam exercitusque qui ibi erant coniunxi. Nam nisi ego tantam
pecuniam tantaque presidia et tam celeriter Cassio dedissem ne ausus quidem
esset in Syriam et nunc non minora pericula rei publice instarent a Dolobella
Atque hec is feci qui sodalis et familiarissimus Dolobelle eram coniunctissimus
sanguine Antonius provinciamque illorum beneficio habebam. Sed omnibus
meis prius bellum indixi. Hec etsi adhuc non magnopere mihi tulisse fru-
ctum animadverto tamen non despero nec defatigabor non solum in studio liber-
tatis sed etiam in labore et periculis. Attamen si aliqua et gloria iusta et me-
rita provocabimur senatus et optimi cuiusque officiis maiore cum aucto-

apud ceteros erimus et eo plus prodesse rei pu. poterimus. Filium tuum ad Brutum
cum veni videre non potui. quoque iam in hyberna cum equitibus erat profectus
sed medius fidius ea esse eum opinione et tua et ipsius et imprimis me causa
gaudeo. Fratris enim loco mihi est. qui ex te natus est teque dignus est. Vale.
Dat. XIIII. Kl. Junij perge. Lentulus pu. filius proquestor salutem d. cos.

15 SCelere Dolobelle oppressa Asia fidelibus po. ro. tr. pl. senatuique. Si valetis bene est.
In proximam provinciam Macedoniam praesidiaque rei pu. que M. Brutus
v. c. tenebat me contuli. et id egi ut per quos celerrime possit Asia provincia
vectigaliaque in vestram potestatem redigerent. Quod cum pertimuisset Dolobel-
la. vastata provincia correptis vectigalibus praecipue civibus ro. omnibus de-
nudatis ac divenditis: celeriusque Asia excessisset quam eo praesidium adduci po-
tuisset. diutius morari ac expectare non necesse habui. quod primum ad meum
officium revertendum mihi esse existimavi. et ut reliqua vectigalia exigerem
et quam deposui pecuniam colligerem. quicquid ex ea correptum esset aut
quorum id culpa accidisset cognoscerem. Quam ad rem promittit quos facere
certiores. Interim cum per insulas ad Asiam naviganti nunciatum esset
classem Dolobelle in Licia esse. Rhodiosque naves complures instructas et
paratas in aqua habere cum his navibus. quas aut mecum adduxeram
aut comparat. patiscus proquestor homo mihi cum familiaritate tum
et sensibus in re pu. coniunctissimus. Rhodum reverti confisus auctori-
tate vestra. senatusque consulto. quo hostem Dolobellam iudicaretis. foedere
quoque. quod cum his M. Marcello. Servio Sulpitio renovatum erat. quo
iuraverant Rhodij eosdem hostes habituros. quos senatus populusque ro.
Que res nos vehementer fefellit. Tantum enim ab Rhodiis urbe portu
statione. quae extra urbem est commeatu aqua denique prohiberentur nostri mi-
lites. Nos vix ipsis singulis navigiolis reciperemur. quam in dignitatem
diminutionemque magestatis: non solum iuris nostri: sed et imperij populique
ro. idcirco tulimus quod interceptis letteris cognoveramus Dolobellam. si de-
sperasset de egypto Syriaque: quod necesse erat fieri in naves cum omnibus suis
latronibus. atque omni pecunia conscendere et paratum Italiamque petere
idcirco et naves onerarias: quarum minor nulla erat duum millium

amphorarum: contractus in licia a classe eius obsideri huius rei timor
patres conscripti facit ut iniurias perpeti et contumelias quamvis nostra omnia perire
voluerim. Itaque ad illorum voluntatem interductus in urbem et in senatum
eorum quam diligentissime potui causam rei publice egi periculumque omne quod
instaret si ille latro cum omnibus suis naves eo venisset exposui. Rho-
dios autem tanta in pravitate animadverti ut omnes firmiores putarent quam
bonos: ut hanc concordiam et conspirationem omnium ordinum ad defen-
dendam libertatem propense non crederent esse factam. ut patientiam
senatus et optimi cuiusque manere etiam nunc confiderent nec potuisse au-
dere quemquam dolobellam hostem iudicare. ut denique omnia que impro-
bi fingebant magis vera existimarent quam que vere facta erant et a nobis
docebantur: qua mente etiam ante nostrum adventum Trebonii indignissimam
cedem: ceteraque tam tot nepharia facinora bis esse profecte erant ad Dolo-
bellam legationes eorum et quidem novo exemplo: contra leges ipsorum prohibe-
tibus: qui tum magistratus gerebant. hec sive timor est: ut dictitant. De
agris quos in continenti habent sive furor sive pertinacia paucorum: qui et ante
pari contumelia viros clarissimos affecerant: et nunc maximos magistratus
gerentes: nullo exemplo: neque ex nostra parte: ex neque ex nostro presentium in
eminenti. Italie urbisque nostre periculo: si ille parricida cum suis latronibus
navibusque ex Asia. Syriaque expulsus Italiam petisset mederi cum facile possent
noluerunt: nonnullis etiam ipsi magistratus veniebant in suspicionem detinuis-
se eos et demorati esse dum classis Dolobella certior fieret de adventu nostro
quam suspitionem consequute res aliquos auxerunt: maximeque subito ex
licia. Sex. marius et c. titius legati dolobelle a classe discesserunt. navibusque longis
profugierunt. onerariis relictis in quibus colligendis non minimum temporis la-
borisque consumpserunt. Itaque cum a rhodo cum quas habueramus navibus
in Liciam venissemus naves onerarias recepimus dominisque restituimus. Idemque
quod maxime verebamur ne posset Dolobella cum suis latronibus in Italiam
venire timere desimus: classem fugientem persequuti sumus usque in Sidam que
extrema est regio provincie mee. Ibi cognovi partem navium Dolobelle
diffugisse: reliquas Syriam Egyptumque petisse: quibus disiectus cum scirem.

cassii singularis ciuis et ducis classem maximam fore in presidio in Syria ad meum officium reuerti. dabo(que) operam ut meam diligentiam questores conscripti rei pu. prestem. pecuniamque quam maximam potero et quam celerrime cogam omnibusque rationibus ad uos mittam. Si percurrero prouintiam et cognouero qui nobis et rei pu. fidem prestiterunt conseruanda pecunia a me deposita, qui scelere ultro deferentes pecuniam pu. hoc munere societatem facinoris cum dolobella inierunt, faciam uos certiores. de quibus si uobis uidebitur sicut meriti sunt grauiter constitueritis, nobisque uestra auctoritate firmaueritis facilius et reliquum exigere uectigalia et exacta seruare poterimus. interea quo commodius uectigalia tueri prouintiamque ab iniuria defendere possim presidium necessarium uoluntariumque paraui. His litteris scriptis milites circiter xxx quos dolobella ex asia conscripserat ex Syria fugientes in pamphiliam uenerunt. hi nuntiauerunt dolobellam Anthiochiam que in Syria est uenisse non receptum conatum et aliquotiens ui introire. repulsum semper esse cum magno suo detrimento. itaque centum circiter amissis et egris relictis noctu Anthiochia profugisse Laodiceam uersus. Ea nocte omnes fere asiaticos milites ab eo discessisse et ex his ad octingentos anthiochiam redisse et sese tradidisse qui a cassio relicti illi urbi preerant. ceteros per amanum in ciliciam descendisse quo ex numero se quoque esse dicebant. cassium autem cum suis omnibus copiis nuntiatum esse quatridui iter Laodicea abfuisse tum cum Dolobella eo tenderet. quamobrem opinione celerius confido sceleratissimum latronem penas daturum. IIII. non. Iunias perge.

Trebonius Ciceroni

ATHENAS ueni ad xi. kl. Iunias atque ibi quod maxime optabam uidi filium tuum deditum optimis studiis summaque modestie fama. qua ex re quantam uoluptatem ceperim scire potes etiam me tacente. non enim nescis quanti te faciam et quam pro nostro ueterrimo uerissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commodis non modo tanto bono gaudeam. noli putare mi Cicero me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo atque adeo nostro (nihil enim mihi a te potest esse seiunctum) aut amabilius omnibus his qui athenis sunt aut studiosius earum artium quas tu maxime amas.

hoc est optimas. Itaque tibi quod uere facere possum: libenter quoque gra-
tulor: nec minus etiam nobis qui eum quem necesse erat diligere quali-
cumque erat talem habemus: ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi
in sermone iniecisset se uelle Asiam uidere: non modo inuitatus: sed etiam
rogatus est a me: ut id potissimum nobis obtinentibus prouinciam faceret.
Qui nos et charitate et amore tuum officium prestaturos non debes
dubitare. Illud quoque erit nobis curae: ut Cratippus una cum eo sit: ne putes
in Asia feriatum illum ab hijs studiis in que tua cohortatione incitatur fu-
turum. Nam illum paratum: ut uideo: et ingressum pleno gradu co-
hortari non intermittemus: quo in dies longius discendo exercendoque se
precedat. Vos quid egeritis in re. pu. cum has literas dabam non sciebam. Audi-
ebam quedam turbulenta: que scilicet cupio esse falsa: ut aliquando otiosa
libertate fruamur: quod uel minime adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus
in nauigatione nostra pusillum laxamenti concinnaui tibi munusculum ex in-
stituto meo: et dictum cum magno nostro honore a te dictum conclusi: et
tibi infrascripsi: in quibus uersiculis si tibi quibusdam uerbis iracundius
uidebor: turpitudo personae eius in quam inuehimur liberius nos uindicabit.
Ignosces etiam iracundiae nostrae que iusta est in eiusmodi homines et ciues. De-
inde quid magis hoc lucilio licuerit assumere libertatis quam nobis: cum
etiam si odio par fuerit in eos quos lesit: tamen certe non magis dignos
habuerit in quos tanta libertate uerborum incurreret. Tu sicut mihi polli-
citus es adiunges me quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito
quin si quid de interitu Caesaris scribas non patiaris me minimam partem
et rei et amoris tui ferre. Vale: et matrem meosque tibi commendatos habe.
D. VII. Iunias Athenis. Marcus Cicero Cornificio Sal. plurimam dicit

GRATA mihi est uehementer memoria nostri tua: quam significasti lit-
teris: quam ut conserues: non quo de constantia tua dubitem: sed quia
mos est ita rogandi rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quedam nunciata
sunt: que quia tibi sunt propiora quam nobis: tua me causa magis mouent
quam mea. Romae summum otium est: sed ita ut malis salubre aliquod et
honestum negotium quod spero fore: quia uideo id curae esse Caesari

Necessario dum tu abes: quasi occasionem quandam et licentiam nactus
scribere audacius: et cetera quidem fortasse quae etiam tu concederes
Sed proxime scripsi de optimo genere dicendi: in quo saepe suspicatus sum
te a iudicio nostro sic scilicet ut indocto paulum dissidere: huic tu libro maxime
velim ex animo: si minus gratiae causa suffragere: dicam tuis: ut eum
si velint describant adteque mittant: puto enim etiam si rem minus pro-
babis tamen in ista sollicitudine quicquid a me profectum sit iocundum tibi fore
Quod mihi existimationem tuam dignitatemque commendas facis tu quidem
omnium more: sed velim sic existimes me tamen amori quem inter nos
mutuum esse intelligis plurimum tribuam: tu de summo ingenio et de studiis
tuis optimis: et de spe amplissimae dignitatis ita iudicare: ut neminem
tibi anteponam: comparem paucos. Cicero Cornificio salutem plurimam dicit.

18 Quod extremum fuit in epistola quam a te proxime accepi ad id primum
respondeo Animadverti hoc vos magnos oratores numquam epistolam
requiris meas: Ego autem numquam cum mihi nuntiatum esset a tuis ire
aliquem non dedi. Quod mihi videor ex tuis litteris intelligere te nihil
commissurum esse temere nec ante quam scisses: quo iste nescio qui Caecilius
Bassus erumperet quicquam certi constituturum. Id ego speraram prudentia
tua fretus et ut confiderem fecerunt tuae gratissimae mihi litterae idque ut facias
quam saepissime et ut quid agas et quid agatur scire possim: et etiam quid acturus
sis valde te rogo: et si periniquo patiebar te a me animo digredi: tamen eo tempore
me consolabar quod et in summum otium te ire arbitrabar: et ab impenden-
tibus magnis negotiis discedere. Utrumque contra accidit. Istic enim bellum est
exortum: hic pax consequuta: sed tamen huiusmodi pax in qua si adesses multa
te non delectarent ea tamen: quae ne ipsum quidem Caesarem delectant. Bellorum
enim civilium hi semper exitus sunt: ut non ea solum fiant: quae velit victor,
sed etiam ut his mos gerendus sit quibus adiutoribus sit parta victoria. Equidem
sic iam obdurui: ut ludos Caesaris nostri animo audirem equissimo: Titum planci:
Laberii et publii poemata nihil mihi tam deesse scito: quam qui cum haec familiariter
docteque rideam. is tu eris si quam primum veneris: quod ut facias non mea solum
sed etiam tua interesse arbitror. Vale. Cicero Cornificio salutem plurimam dicit.

Libentissime legi tuas litteras

19 Libentissime legi tuas litteras in quibus iucundissimum mihi fuit quod cognovi meas
tibi redditas esse verebar ne redderentur. Bellum quod est in Syria Syriamque
provinciam tibi tributam esse a Caesare ex tuis litteris cognovi eandem rem tibi volo
bene et feliciter evenire quod ita fore confido fretus et industria et prudentia tua
sed de parthici belli suspicione quod scribis etiam me commovit quantum copiarum
haberes cum ipse coniectura consequi tum ex tuis litteris cognovi itaque opto
ne se illa gens moveat hoc tempore dum ad te legiones hee perducantur quas
audio duci quod si pares copias ad confligendum non habebis non te fugiet uti
consilio M. bibuli qui se oppido munitissimo et copiosissimo tam diu tenuit
quam diu in provincia parthi fuerunt sed hec melius ex re et tempore constitues. Mi-
hi quidem usque cure erit et quid agas dum quid egeris sciero. litteras ad te numquam
habui cui darem quin dederim. A te ut idem facias peto. in primisque ut ita ad tuos
scribas ut me tuum sciant esse. Vale. M. Cicero Cornificio Salutem plurimam dicit

20 Grate mihi littere tue nisi quod sinuessanum diversoliolum contempsisti quam quidem
contumeliolam villa pusilla iniquo animo feret nisi in cumano et pompeiano
reddideris omnia de omnibus. Sic igitur facies meque amabis et scripto aliquo lace-
sseris. Ego enim respondere facilius possum quam provocare quod si ut tu es cessabis lacessam
nec tua ignavia etiam inertiam afferet meam. plura otiosus hec cum essem in senatu exaravi.

21 Gaius canuaus familiaris meus vir omnibus rebus ornatus negotiorum suorum
causa legatus est profectus in affricam legatione libera. Cicero Cornificio
velim rebus omnibus adiuves operamque des ut quam commodissime sua negotia
conficiat in primisque quod et carissimum est dignitatem eius tibi commendo id que
a te peto quod ipse in provincia facere sum solitus non rogatus ut omnibus se-
natoribus lictores darem quod idem acceperam et id cognoveram a summis viris
factitatum. Hoc igitur mi cornifici facies ceterisque rebus omnibus eius digni-
tati reique si me amabis consules erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

22 Nos hic cum homine gladiatore omnium nequissimo collega Cicero Cornificio
nostro Antonio bellum gerimus sed non pari condicione contra arma ver-
bis at etiam de te contionatur nec impune nam sentiet quos lacesserit
Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab aliis a me futura debes cogno-
scere quorum quidem non est difficilis coniectura. Oppressa omnia sunt nec habent

ducem: boni nostriq; tyriremotini longe gentium absunt. pansa et sen-
tit bene. et loquitur fortiter. hircius nr tardius conualescit quid futurus
sit plane nescio. spes tamen est una aliquando populum ro. maiorum simi-
lem fore: ego rei pu. non deero. et quod acciderit a quo mea cul-
pa absit animo forti feram. Illud profecto quoad potero tuam famam
et dignitatem tuebor. Ad xiii. kl. ianuarias senatus aut frequens
mihi est assensus: cum de ceteris rebus magnis et necessariis: tum
de prouintiis ab his qui obtinerent retinendis. neque cuiquam tradendis
nisi qui obtinerent retinendis neque cuique tradendis nisi qui ex senatus
consulto successisset: hoc ego tum rei pu. caussa censui tum me hercule
imprimis retinendae dignitatis tuae: quamobrem te amoris nostri cau.
rogo. rei pu. causa hortor: ut ne cui quicquam iuris in tua prouintia esse
patiare. Atque ut omnia referas ad dignitatem qua nihil esse potest prae-
stantius. uere tecum agam: ut necessitudo nostra postulat. in sempronio
si meis litteris obtemperasses. maximam ab omnibus laudem adeptus esses
sed illud et praeterit et leuius est. Fac ut prouintiam retineas in po-
testate rei pu. plura scripsissem nisi tui festinarent. itaque cerripo nostro
me uelim excuses. Uale. M. Cicero Cornificio Salutem plurimam dicit

Omnem conditionem imperii tui statumque prouintiae mihi de-
monstrauit Tarcorius: o multa intollerabilia locis omnibus. sed quo
tua maior dignitas: eo quae tibi acciderunt minus ferenda. neque enim quae
tu propter magnitudinem animi et ingenii moderate fers a te non
ulciscenda sunt etiam si non sint dolenda: sed haec posterius. Cicero cornificio

Vrbanarum rerum acta tibi nota esse certo scio: quod ni ita putarem
ipse perscriberem. in primisque caesaris octauiani conatum de quo
multitudini fictum ab Antonio crimen uidetur ut in pecuniam adole-
scentis impetum faceret. prudentes autem et boni uiri et credunt
factum et probant: quid quaeris magna spes est in eo. nihil est quod
non existimetur laudis et gloriae causa facturus. Antonius autem noster
familiaris tanto se odio esse intelligit: ut cum interfectores suos domi
comprehenderit rem proferre non audeat. ad vii. idus octobris bru.

dusium venerat obviam profectus obviam legionibus macedonicis
quatuor sibi conciliare cogitabat: easque ad urbem adducere etiam
in cervicibus nostris collocare. habes formam rei pu. si in castris potest
esse res pu. in qua tuam vicem saepe doleo quod nullam partem per aetatem
sanae et salvae rei pu. gustare potuisti: atque ante hac quidem sperare
saltem licebat: nunc etiam id ereptum est. o vi. et est spes cum in con
tione dicere ausus sit Antonius. Canutius apud eos locum sibi quaereret
quibus se salvo locus in civitate esse non posset. equidem et haec et omnia
quae homini accidere possunt sic fero ut philosophiae magnam ha
beam gratiam quae me non modo ab sollicitudine abducat: sed etiam con
tra omnes fortunae impetus armat. ubique idem censeo faciendum
nec quo culpa absit quicquam in malis numerandum. sed haec tu melius
Trebonium nostrum cum semper dilexissem tum maxime in tuis rebus sum
mam eius fidem diligentiam prudentiamque cognovi. da operam ut va
leas. hoc mihi gratius facere nihil potes. vale. Cicero Cornificio sal.

25 Ego nullum locum praetermitto neque enim debeo non modo laudandi
tui sed ne ornandi quidem. sed mea studia erga te et officia malo tibi
ex tuorum litteris quam ex meis esse nota. te tamen hortor: ut omni cura in rem pu.
incumbas hoc est animi hoc est ingenii tui hoc eius spei quam habere debes
amplificandae dignitatis tuae. sed hac de re alias ad te pluribus. cum enim
haec scribebam in expectatione erant omnia nondum legati redierant quos
senatus non ad pacem deprecandam: sed ad denuntiandum bellum miserat nisi
legatorum nuntio paruisset. ego tamen ut primum occasio data est meo pri
stino more rem pu. defendi. me principem senatui populoque ro. professus
sum neque postea quam suscepi causam libertatis minimum tempus amisi
tuendae salutis libertatisque communis. sed haec quoque te ex aliis malo. Titum Pina
rium familiarissimum meum tanto tibi studio commendo: ut maiore non
possim cui cum propter omnes virtutes tum etiam propter studia communia sum
amicissimus is procurat rationes dionisii mei. quem et tu multum amas
et ego omnium plurimum. ea tibi non debeo commendare. sed commendo tamen
fac igitur ut ex pinarii hominis gratissimi litteris tuam erga illum et erga

L

Dionysium studium prospiciamus. Vale. Cicero Cornificio salutem plurimam dicit.
26 Liberalius litteras accepi tuas quas mihi Cornificius alter qui censusho
die ut dicebat reddidit. Eo die non fuit senatus, neque postero. Quinquatribus
frequenti senatu causam tuam egi non invita minerva. Etenim eo ipso
die senatus decrevit ut minerva nostra custos urbis quam turbo deiecerat
restitueretur. Pansa tuas litteras recitavit. Magna senatus approbatio conse-
cuta est cum summo gaudio et offensione minotauri, id est Calvisii et Tauri. Factum
de te senatus consultum honorificum. Postulabatur autem etiam ut illi notarentur, sed
Pansa clementior. Ego, mi Cornifici, quo die primum in spem libertatis ingressus sum
et cunctantibus ceteris ad XIII. Kalendas Ianuarias fundamenta rei publicae romano populo eo ipso
die providi, multumque habui rationem dignitatis tuae. Mihi enim est assensus se-
natus de obtinendis provinciis. Nec vero postea destiti labefactare eum qui summa
cum tua iniuria contumeliaque rei publicae provinciam absens obtinebat. Itaque crebras vel
potius quotidianas compellationes meas non tulit seque in urbem recepit invitus,
neque solum spe sed certe re etiam et possessione deturbatus est meo iustissimo
honestissimoque convicio. Te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse provinciaeque
honoribus amplissimis affectum vehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio
purgas, accipio excusationem. Fuit enim illud quoddam caecum tempus servituti.
Ego tuorum consiliorum auctor dignitatisque fautor iratus temporibus in Graeciam de-
sperata libertate rapiebar, cum me Etesiae quasi boni cives derelinquentem
rem publicam persequi noluerunt, austerque adversus maximo flatu me ad tribulos
tuos Regium rettulit. Atque etiam ventis vectus remisque in patriam omni festinatione
properavi, postridieque in summa reliquorum servitute liber unus fui. Sic sum in
Antonium invectus ut ille non ferret, omnemque suum vinolentum furorem in me
unum effunderet, meque tum elicere vellet ad caedis causam, tum tentare insi-
diis. Quem ego ructantem et nauseantem conieci in Caesaris Octaviani plagas.
Puer enim egregius praesidium sibi primum a nobis, deinde summae rei publicae comparavit,
qui nisi fuisset, Antonii reditus a Brundusio pestis patriae fuisset. Quae deinceps
acta sint scire te arbitror. Sed redeamus illuc unde divertimus. Accipio ex-
cusationem tuam de Sempronio. Neque enim statuti quid in tanta perturbatione
habere potuisti. Nunc haec dies aliam vitam defert, alios mores postulat, ut ait.

Terentius. Q uam ob rem mi Q uinte conscende nobiscum et quidem ad
puppim: una navis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam
ut rectam teneamus utinam prospero cursu: Sed quicumque venti erunt ars
nostra certe non aberit. Quid praestare aliud virtus potest? Tu fac ut
magno animo sis et excelso: cogitesque omnem dignitatem tuam cum re pu.
coniunctam esse debere. Publium Lucium mihi meum commendas: quem
quibuscumque rebus potero diligenter tuebor. Hirtium quidem et Pansam
collegas nostros homines in consulatu rei pu. salutares alieno sane tempore
amisimus: rei pu. Antoniano quidem latrocinio liberata sed nondum omnino
explicata: quam nos si licebit more nostro tuebimur quamquam admodum sumus
iam defatigati sed nulla lassitudo impedire officium et fidem debet. Verum
haec hactenus ab his et de me quam a me ipso malo cognoscere. De te audiebamus ea
que vellemus. De greco minutio: quem tu quibusdam litteris ad celum laudibus
extulisti rumores duriores erant. Id quale sit omniaque quid istic agatur facias
me velim certiorem. Q uintus Turius qui in Affrica negotiatus est vir bonus
et honestus heredes fecit similes sui. Cn. Saturninum Sex. Aufidium. C. Ameium
Q. Considium Gallum Lucium Servilium Postumium. C. Rubellium. Ex eorum
ratione intellexi gratiarum actione eos magis egere quam commendatione. Tanta
enim liberalitate se tua usos predicant: ut his plus a te tributum intelligere
quam ego auderem rogare. Audebo tamen: scio enim quantum ponderis mea com-
mendatio sit habitura. Q uare a te peto: ut ad eam liberalitatem: qua si-
ne meis litteris usus es quam maximus his litteris cumulus accedat. Caput
autem est mee commendationis: ut patiare Erotem Turium Q uinti Tu-
rii libertum: ut adhuc fecit hereditatem Turianam avertere: ceterisque
rebus omnibus habeas eos a me commendatissimos: Magnam ex eorum splen-
dore observantiaque capies voluptatem: quod ut velis te vehementer et
etiam atque etiam rogo. Vale. Marcus Cicero Cornificio salutem plurimam dicit.

S Extus Aufidius et observantia qua me colit accedit ad proximos et
splendore equitis romani nemini concedit. Est autem ita temperatis mode-
ratisque moribus: ut summa severitas summa cum humanitate iungatur.
Cuius tibi negotia que sunt in affrica ita tibi commendo: ut maiore studio:

magis ut et animo commendare possum non possem. pergratum mihi fe-
ceris si dederis operam ut is intelligat meas apud te litteras maximum
pondus habuisse. hoc te vehementer mi Cornifici rogo. Vale.

Cicero Cornificio

129 Assentior tibi eos quos scribis Lilybeo minari istic poenas dare de-
buisse. sed metuisti ut ais ne minus liber in ulciscendo viderere
metuisti igitur ne minus fortis civis et dignus viderere. Quod societa-
tem rei publice conservande tibi mecum a patre acceptam renovas
gratum est. que societas inter nos semper mi Cornifici manebit. Gra-
tum etiam illud quod mihi tuo nomine gratias agendas non putas. nec enim
id inter nos facere debemus. Senatus sepius pro dignitate tua appellaretur
si absentibus consulibus umquam nisi ad rem novam cogeretur. itaque nec
de sestertiis XX nec de sestertiis DCC quicquam agi nunc per senatum potest.
tibi autem ex consulto expendium mutuumque sumendum censeo. In re publica
quid agatur credo te ex eorum litteris cognoscere qui ad te acta de-
bent perscribere. Ego sum spe bona consilio cura labore non desum omnibus
inimicis rei publice esse acerrimum hostem preter me fero quam res nunc difficili
loco mihi videtur esse. et fuisset facillima si culpa a quibusdam abfuisset.

Cicero Cornificio sal.

129 Non modo tibi cui omnia nostra notissima
sunt sed neminem in populo romano arbitror esse cui sit ignota ea
familiaritas que mihi cum L. Lamia est. etenim magno theatro
spectata est. tum cum est ab Aulo Gabinio consule relegatus. quod libere
et fortiter salutem meam defendisset. nec ex eo amor inter nos natus est
sed quod erat vetus et magnus. propterea nullum periculum pro me adire du-
bitavit. Ad hec officia vel merita potius iocundissima consuetudo accedit.
ut nullo prorsus plus homine delecter. non puto te iam expectare
quibus eum verbis tibi commendarem. causa enim tanti amoris intel-
ligis que verba desideret. his me omnibus usum putato. Tantum velim
existimes si negotia Lamie procuratores libertos familiam quibuscumque
rebus opus erit defenderis gratius mihi futurum quam si ea tua libe-
ralitas pertinuisset rem familiarem meam. nec dubito quin sine mea commen-
datione quod tuum est iudicium de hominibus ipsius Lamie causa

studio facturus sis. Quod erat nobis dictum te existimare alicui senatus
consulto quod contra dignitatem tuam fieret scribendo Lamiam af-
fuisse qui omnino consulibus illis numquam fuit ad scribendum. Deinde etiam
tum falsa senatus consulta deferebantur. nisi forte et illo Semproniano
senatus consulto me censes affuisse qui ne Rome quidem fui. ut tum
de eo ad te scripsi re recenti. Sed hec hactenus. Te mi Cornifici etiam
atque etiam rogo. ut omnia Lamie negotia mea putes esse. curesque ut in-
telligat hanc commendationem sibi usui fuisse. Hoc mihi gratius fa-
cere nihil potes. Cura ut valeas. Vale. Cicero Cornificio salutem plurimam dicit.

ITa ne preter litigatores nemo ad te meas litteras. multas istaec
tu enim perfecisti ut nemo sine litteris meis tibi se commendatum pu-
taret. Sed quis umquam tuorum mihi dixit esse cui darem quin dederim. aut
quid mihi iocundius quam cum coram tecum loqui non possim. aut scribere
ad te. aut tuas legere litteras. Illud magis mihi solet esse molestum
tantis me impediri occupationibus ut ad te scribendi meo arbitratu
facultas nulla datur. Non enim te epistolis sed voluminibus lacesserem.
quibus quidem me a te provocari oporteret. Quamvis enim occupatus sis
otii tamen plus habes. aut si ne tu quidem vacas noli impudens esse
nec mihi molestiam exhibere. et a me litteras crebriores cum tu mihi
raro mittas flagitare. Nam cum antea distinebar maximis occu-
pationibus propterea quod omnibus curis rem publicam tuendam putabam
Tum hoc tempore multo distineor vehementius. ut enim gravius egro-
tant hi qui cum levati morbo videntur tamen de integro inciderunt
sic vehementius nos laboramus. qui profligato bello ac pene sublato
renovatum bellum gerere conamur. Sed hec hactenus. Tu tibi
mi Cornifici fac ut persuadeas non esse me tam in bello animo. neo
dicam inhumano ut a te vinci possim. aut officiis aut amore
non dubitabam equidem. verumtamen multo mihi notiorem amorem
tuum effecit Cratippus. o hominem semper illum quidem mihi aptum
nunc vero etiam suavem. vultus mehercule mihi tuos expressit
omnes non solum animum nec verba pertulit. Itaque noli vereri

ne tibi subcensuerim. quod eodem exemplo ad me quod ad ceteros requiri eqdem proprias ad me unus litteras. sed neque vehementer: et amari de sumptu quem te in rem militarem facere et fecisse dicis: nihil sane possum tibi opitulari: propterea quod et orbus senatus consulibus amissis et incredibiles angustie pecunie publice: que conquiritur undique ut optime meritis militibus promissa solvantur. quod quidem fieri sine tributo posse non arbitror. De attio dionisio nihil puto esse. quoniam mihi nihil dixit Tratorius de pu. Luceio nihil tibi concedo: quo studiosior eius sis quam ego sim. Est enim nobis necessarius. sed a magistris cum contenderem de proferendo die probarunt mihi sese quo minus id facerent et compromisso: et iure iurando impediri. Quare veniendum arbitror Luceio quamquam si meis litteris obtemperaverit cum tu hec leges illum Rome esse oportebit: Ceteris de rebus: maximeque de pecunia: cum Panse mortem ignorares scripsisti: que per nos ab eo consequi posse arbitrarere que te non fefellissent si viveret: Nam te diligebat. post mortem eius autem quid fieri posset non videbamus: De venuleio latino horatio valde laudo: illud non nimium probo: quod scribis: et illi animo equo ferrent te tuis etiam legatis honores ademisse: Honore enim cum ignominia dignis non erant comparandi eos ex senatus consulto si non decedunt: cogendos: ut decedant existimo. Hec fere ad eas litteras: quas eodem exemplo binas accepi de reliquo velim tibi persuadeas non esse mihi et meam dignitatem tua cariorem. Vale.

Marci Tullii Ciceronis epistolarum familiarium liber. XII. explicit feliciter

Incipit eiusdem. XIII. Ad quosque plures romanos et primo Cicero Caio Memmio Salutem plurimam dicit vale qui legis.

Etsi non satis mihi constiterat: cum qua ne animi mei molestia. potius te libenter Athenis visurus essem quam iniuria quam recepisti dolore me afficere et sapientia tua: qua fers iniuriam. Letitia tamen vidisse te mallem. Nam quid est molestie non sane multo levius est cum te video: quod esse potuit voluptatis certe: si vidissem te.

plus fuisset. Itaque non dubitabo dare operam ut te videam: cum id satis co-
mode facere potero. Interea quid per litteras et agi tecum et ut arbitror
confici potest agam. Ac te illud primum rogabo: ne quid invitus mea causa
facias. sed id quidem mea intelliges tua nullam in partem multum interesse
ita mihi des si tibi ut id libenter facias ante persuaseris. Cum Patrone epicureo
mihi omnia sunt nisi quod in philosophia vehementer ab eo dissentio. sed et initio Ro-
mae cum te quoque et tuos omnes observabat me coluit in primis et nuper
cum ea que voluit de suis commodis et premiis consequutus est et me habuit
sociorum defensorum ac amicorum vere principem et iam a phedro qui nobis
cum pueri essemus antequam philonem cognoverimus valde ut philosophum
postea tamen ut vir bonus et suavis et officiosus probabatur traditus mihique
commendatus est. Is igitur patro cum ad me Romam litteras misisset uti te
sibi placarem peteremque ut nescio quid illud epicuri parietinarum sibi con-
cederes nihil scripsi ad te ob eam rem quod edificationis tue consilium commendatione
mea nolebam impediri. Idem ut veni Athenas cum idem ad te scriberem
rogasset et ob eam causam impetravit quod te abiecisse illam edificationem
constabat inter omnes amicos tuos. Quod si ita est et si iam plane tua nihil
interest velim si qua offensiuncula facta est animi tui perversitate aliquorum
(novi enim gentem illam) des te ad lenitatem: vel propter summam humani-
tatem vel etiam honoris mei causa. Equidem si quid ipse sentiam queris ne-
que cur ille tantopere contendat video: nec cur tu repugnes nisi tamen multo
minus tibi concedi potest quam illi laborare sine causa. Quamquam patronis et ora-
tionem et causam tibi cognitam esse certo scio honorem officium testamen-
torum ius epicuri auctoritatem phedri obtestationem sedem domicilium ve-
stigia summorum hominum sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam rationemque
quam sequitur in philosophia derideamus licet si hanc eius contentionem volumus re-
prehendere sed mehercule quando illi ceterisque quos illa delectant nam val-
de inimici sumus nescio an ignoscendum sit huic si tantopere laborat: in quo
etiam si peccat magis ineptiis quam improbitate peccat. Sed ne plura dicen-
dum non aliquando est pomponium atticum sic amo: ut alterum fratrem nihil
est illo mihi nec carius nec iucundius. is non quo sit ex istis: est enim

omni liberali doctrina politissimus sed valde diligit patronem. vald
phedrum amavit. sic a me hoc contendit homo minime ambiciosus
in rogando molestus: ut nihil umquam magis. nec dubitat quin ego a te
nutu hoc consequi possem etiam si edificaturus essem. nunc vero
si audierit te edificationem deposuisse. neque tamen me a te im
petrasse non te solum me liberalem sed me in se neglegentem putabit.
Quam obrem peto a te ut scribis ad tuos posse tua voluntate
decretum illud ariopagitarum quem illi notavit tolli sed
redeo ad prima. prius velim tibi persuadeas quod ut facias ut hoc mea
causa libenter facias. Sic tamen habeto si feceris quod rogo fore mihi
gratissimum. Vale. Marcus cicero memmio salutem plurimam dicit

Gaio Aviano Sandro: qui habitat in tuo sacrario. et ipso multum
utor. et patrono eius M. emilio familiarissime. peto igitur
a te in maiorem modum. quod sine tua molestia fiat. ut mediam eius
habitatione accomodes. nam propter opera instituta multa mul
torum subitum est ei remigrare. et. qualibus impedior verecundia
ne te pluribus verbis rogem. neque tamen dubito quin si tua nihil
aut non multum interfit eo sis animo quo ego essem. si quid tu
me rogares mihi certe gratissimum feceris. Vale.

Ollium Fusium unum ex meis vicinis observantissimum studi
osissimumque nostri eruditum hominem. et summa humani
tate tuaque amicitia dignissimum. velim ita tractes ut mihi co
ram recepisti. tam gratum id mihi erit quam quod gratissimum. ipsum
preterea summo officio et summa observantia tibi in perpetuum
devinxeris. Vale. Cicero salutem d. q. valerio q. filio orce legato pro pretore

Cum municipiis volaterranis mihi summa necessitudo est.
magno enim meo beneficio affecti cumulatissime mihi gratias
retulerunt. nam nec in honoribus meis laboribusque umquam de
fuerunt. cum quibus si mihi nulla causa intercederet. tamen
quod te vehementissime diligo. quodque me a te plurimi fieri sentio
et monerem et hortarer ut eorum fortunis consuleres pre

sertim cum prope praecipuam causam haberent ad ius obtinendum primum quod Sillani temporis acerbitatem deorum immortalium benignitate subterfugerunt deinde pro summo studio populi romani a me in consulatu meo defensi sunt. cum enim tribuni plebis legem iniquissimam de eorum agris promulgavissent facile senatui populoque romano persuasi ut eos cives quibus fortuna pepercisset salvos esse vellent. Hanc actionem meam C. Caesar primo suo consulatu lege in agraria comprobavit agrumque volaterranum et oppidum omni periculo in perpetuum liberavit ut mihi dubium sit quin is qui novas consuetudines adiungat vetera sua beneficia conservari velit. Quamobrem est tuae prudentiae aut sequi eius auctoritatem cuius sectam atque imperium summa tua cum dignitate secutus es aut certe illi integram omnem causam reservare. Illud vero dubitare non debes quin tam grave tam firmum tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed haec quae supra scripta sunt eo spectant ut te horter et suadeam. reliqua sunt quae pertinent ad rogandum ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes sed quod mihi opus sit me a te petere et rogare. Gratissimum igitur mihi feceris si volterranos omnibus rebus integros incolumesque esse volueris. eorum ego domicilia sedes rem fortunas quae a diis immortalibus et praestantissimis in nostra republica civibus summo senatus populique romani studio conservatae sunt tuae fidei bonitati iustitiaeque commendo. si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret ut ita defendere possem volteranos quemadmodum consuevi tueri meos nullum officium nullum denique certamen in quo illis prodesse possem praetermitterem. sed quoniam apud te nihilominus hoc tempore valere me confido quam valui semper apud omnes pro nostra summa necessitudine parique inter nos et mutua benivolentia abs te peto ut ita de volteranis merere ut existiment eum quasi divino consilio isti negotio prepositum esse apud quem unum nos eorum perpetui defensores plurimum valere possemus. Vale.

Ci. salutem d. q. valerio Ligurio

Non moleste fero eam necessitudinem quae mihi tecum est notam

esse quam plurimis neque tamen ob eam causam quod tu optime existimare
potes te impedii quo minus susceptum negotium tua fide et dili-
gentia ex voluntate Cesaris qui tibi rem magnam difficilemque commisit
gerere possis. Nam cum multi a me petant multa et de tua gratia
erga me voluntate non dubitent non committo ut ambitione mea
conturbem officium tuum. Gaio curcio ab ineunte etate familiarissime
sum usus eius et syllani temporis iniustissima calamitate dolui et cum
his qui similem iniuriam acceperant amissis omnibus fortunis reditus tamen
in patriam voluntate omnium concedi videretur adiutor incolumitatis
fui. is habet in volterano possessionem cum in eam tamquam e naufragio
reliquias contulisset. hoc autem tempore eum cesar in senatum legit quem
ordinem ille ista possessione amissa vix tueri potest. gravissimum autem
est cum superior factus sit ordine inferiorem esse fortuna minimeque
convenit ex eo agro qui cesaris iussu dividatur eum moveri qui ce-
saris beneficio senator sit. sed mihi minus libet multa de equitate rei scribere
ne causa potius apud te quam gratia valuisse videatur. Quamobrem te
in maiorem modum rogo ut Gai curcii meam rem putes esse quicquid mea
causa feceris ut id Gai curcii causa in eum cum feceris existimes quicquid ille
pro me habuerit id me habere abs te. hoc te vehementer et atque etiam rogo.

Credo te memoria tenere me et
coram publio cuspio tecum loquutum esse cum te prosequerer palu-
datum et item cum te pluribus verbis tecum egisse ut quoscumque tibi
eius necessarios commendarem haberes eos in numero meorum necessariorum. id tu pro
tua summa erga me benivolentia perpetuaque observantia mihi liberalissime atque
humanissime recepisti. Cuspius homo in omnes suos officiosissimus mirifice quosdam
homines ex ista provincia tuetur et diligit propterea quod fuit in affrica bis cum
maximis societatis negociis precessit. Itaque hoc eius officium quod adhibetur erga
illos ego mea facultate et gratia soleo quantum possum adiuvare. Quare cuspianorum
omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi. Reliquis e-
pistolis tantum faciam ut notam apponam eam quae mihi tecum convenit et simul
significem de numero esse cuspii amicorum. Sed hanc commendationem quam his litteris

consignare volui facto omnium gratissimo. Nam publius cuspius singulari
studio contendit a me: ut tibi quam diligentissime L. iulium commendarem. ei
ego studio vix videor mihi satisfacere posse: si utar verbis his: quibus cum di-
ligentissime quid agimus uti solemus: nova quedam postulat et putat
me eius generis artificium quoddam tenere. ei ego pollicitus sum: me ex intima
nostra arte depromturum mirificum genus commendationis. Id quando assequi
non possum tu re velim efficias: ut ille genere mearum litterarum incredi-
bile quoddam perfectum arbitretur. Id facies si omne genus liberalitatis: quod
et ab humanitate et potestate tua proficisci poterit non modo re sed et
verbis: vultu denique expresseris: que quantum in provintia valeant vellem ex-
pertus esses. sed tamen suspicor ipsum hominem: quem tibi commendo perdignum esse
tua amicitia non solum quia mihi cuspius dicit credo tamen et si satis et
debebat. Sed quia eius iudicium in hominibus et amicis diligendis harum
litterarum vis quanta fuerit propediem iudicabo tibi ut gratias agam. ego
que te velle: queque ad te pertinere arbitrabor omnia studiose diligenterque
curabo. cura ut valeas. M. Cicero Servio Valerio salutem pl. d.

+ Publius cornelius qui tibi litteras dedit est mihi a pu. cuspio commen-
datus: cuius causa quantopere deberemque profecto ex me facile cognoscere pot. cupere ii
vehementer te rogo ut cures et hac commendatione mihi cuspius quam maxime
quam sepissime gratias agat. vale. M. Cicero Olurio salutem plurimam dicit

Cum in galliam proficiscens pro nostra necessitudine tuaque summa in me
observantia ad me domum venisses: locutus sum tecum de agro vectigali
municipii attelani: qui esset in gallia quantoque opere eius municipii causa la-
borem tibi ostendi: post tuam autem profectionem: cum et maxima res
municipii honestissimi mihique coniunctissimi: et summum meum officium
ageretur pro tuo animo in me singulari existimavi me oportere ad te ac-
curatius scribere: etsi non sum nescius: et que temporum ratio: et que
tua potestas sit: tibique negotium datum esse a Gaio Cesare non iudicium
preclare intelligo: a vare dee tantum peto: quantum que te facere posse libenter
mei causa facturum esse arbitror: et primum velim existimes quod res est omnes
municipii fortunas in isto vectigali consistere: his autem temporibus hoc

municipium maximis oneribus pressum summis esse affectum diffi
cultatibus. hoc et si commune videtur esse cum multis tamen mihi crede
singulares huic municipio calamitates accidisse. quas id circo non comme
moro ne de miseriis meorum necessariorum conquerens [homines] quos nolo
videar offendisse. Itaque nisi magnam spem haberem Caio Caesari nos causam
municipii probaturos non erat causa cur a te hoc tempore aliquid
contenderem. Sed quia confido mihique persuasi illum et dignitatis mu
nicipii et equitatis et etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem
ideo a te non dubitavi contendere ut hanc causam illi integram conser
vares. Quod et si nihilominus a te peterem si nihil audivissem te tale
fecisse tamen maiorem spem impetrandi nactus sum posteaque mihi
dictum est hoc idem a te regienses impetrasse qui et si necessitudine
attingunt tamen tuus amor in me sperare me cogit et quod tuis ne
cessariis tribueris idem esse tributurum meis presertim cum ego pro his
unus unus petam: habebam autem qui simuli a causa laborent complures
necessarios. hoc me non sine causa facere. neque aliqua levi ambitione
commotum a te contendere et si te existimare arbitror tamen mihi
affirmanti credas velim me huic municipio debere plurimum nul
lum umquam fuisse tempus neque honorum neque laborum meorum in quo non
huius municipii studium in me exstiterit singulare. Quapropter a te etiam
atque etiam pro nostra summa coniunctione [pro]que tua in me perpetua et ma
xima benivolentia maiorem in modum peto atque contendo. ut cum for
tunas agi eius municipii intelligas qui sit mihi necessitudine officiis
benivolentia coniunctissimum id mihi des quod erit huiusmodi. ut si
a caesare quod speravimus impetraverimus tuo beneficio nos id con
sequutos esse iudices sin minus pro eo tamen id habeamus quando
a te data sit opera ut impetraremus. hoc cum mihi gratissimum feceris
tum viros optimos honestissimos eosdem gratissimos et tua necessitu
dine dignissimos summo beneficio in perpetuum tibi devinxeris. Vale. Cicero

Cum et mihi conscius essem quanti te facerem M. Rutilio salutem
et tuam erga me benivolentiam expertus essem non dubitavi a te

petere quid mihi petendum esset. p. Sextium quanti faciam ipse optime
scio. quanti autem facere debeam et tu et omnes sciunt. is cum ex aliis te
mihi coniunctissimum esse cognosceret petivit a me ut ad te quam ac-
curatissime scriberem de re Gai Albini senatoris cuius ex filia natus
est Lucius Sextius optimus adolescens filius p. Sextii. hoc ideo scripsi
ut intelligeres non solum me pro publio sextio laborare debere sed sextium
etiam pro Albino. res autem est hec. a M. laberio Gaius Albinius predia in
estimatione accepit que predia Laberius emerat laberius a cesare de bonis
plotianis. ea si dicam non esse e re p. dividi docere te videar non rogare. sed tamen
cum cesar syllanas venditiones ratas esse velit quo firmiores existimentur
sue si ea predia dividentur que ipse cesar vendidit. que tandem in eius ven-
ditionibus esse poterit auctoritas. sed hoc quale sit tu pro tua prudentia con-
siderabis. ego te plane rogo atque ita ut maiore studio iustiore de causa
magis ex animo rogare nihil possim: ut Albinio parcas. predia liberiana
ne attingas. magna me affeceris non modo letitia sed etiam quodammodo gloria
si p. sextius homini maxime necessario satisfecerit pro me: ut ego illi uni plu-
rimum debeam. Quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo. maius
mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges esse gratissimum. M

Cicero Cassipedi salutem pl.

Quamquam tibi presens commendavi ut potui
socios bithynie teque cum ea commendatione tum etiam tua sponte
intellexi cupere ei societati quibuscumque rebus posses commodare tamen quia hi
quorum agitur res magni sua interesse arbitrarentur me etiam per litteras
declarare tibi per litteras qua essem erga illos voluntate non dubitavi hec
ad te scribere. volo enim te existimare me cum universo ordini publi-
canorum semper libentissime tribuerim idque magnis eius ordinis erga me
meritis facere debuerim tamen in primis amicum esse huic bithinie
societati que societas ordine ipso hominum genere pars est maxima civitatis. constat
enim ex ceteris societatibus et casu permulti sunt in ea societate valde mihi
familiares in primis is meum cuius precipuum officium agitur hoc tempore p. rupilius
p. filius meum: qui est magister in ea societate. Quod cum ita sit te maiorem
in modum a te peto gnaeum pupium qui est in operis eius societatis omnibus el-

tuis officiis atque liberalitate tueare curesque ut eius operę quod tibi facile
factu est quam gratissime sint sociis. remque et utilitatem sociorum: cuius rei quan
tam potestatem questor habeat non sum ignarus per te quam maxime defensam
et auctam uelis. id cum mihi gratissimum feceris tum illud tibi expertus
promitto: et spondeo te socios bithinie. si iis comodaris memores esse et
gratos cogniturum. vale. Marcus Cicero Decio Bruto Salutem plurimam dicit

Cum et tuus questor marcus Varro proficisceretur comendatione eum
egere non putabam: satis enim tibi comendatum eum arbitrabar ab ipso
more maiorum: qui ut te non fugit hanc questure coniunctionem liberorum
necessitudini proximam uoluit esse. Sed cum sibi ita persuasisset ipse meas
de se accurate scriptas litteras maximum apud te pondus habituras: a meque
contenderet: ut quam diligentissime scriberem. malui facere quod meus fami
liaris tanti sua interesse arbitraretur. ut igitur debere me facere hoc intel
ligas: cum primum M. terentius in forum uenit ad amicitiam se meam contulit
deinde ut se corroborauit due cause accesserunt que in illum beniuolen
tiam augerent: Una quod uersabatur in hoc studio nostro: quo et nunc maxime
delectamur et cum ingenio ut nosti. nec sine industria: deinde quod mature
se contulit in societate publicanorum quod quidem nollem maximis enim damnis
affectus est. sed tamen communis ordinis mihi comendatissimi fecit amicitiam no
stram firmiorem: deinde uersatus in utrisque subselliis optima et fide et fama
petitioni sese dedit honoremque honestissimum existimauit fructum laboris sui
his autem temporibus a me brundusio cum litteris et mandatis profectus
ad cesarem est: qua in re et amorem eius in suscipiendo negotio per
specti et in suscipiendo negotio perspecti et conficiendo et renuntiando fidem
Videor cum separatim de probitate eius et moribus dicturus fuissem si prius
causam cur eum tanto opere diligerem tibi exposuissem in ipsa causa expo
nenda satis etiam de probitate dixisse. sed tamen separatim promitto. in meque
recipio fore eum et uoluptati tibi et usui. nam et modestum hominem cogno
sces et prudentem et a cupiditate omni remotissimum preterea magni labo
ris summeque industrie: neque ego hoc polliceri debeo que tibi ipsi cum bene co
gnoris iudicanda sunt. sed tamen in omnibus nouis condicionibus coniunctionibus.
d

interest qualis primus aditus sit et qua commendatione quasi amicitie fo-
res aperiantur. Quod ego his litteris efficere volui. etsi id ipsa per se neces-
situdo constituit effecisse debet. sed tamen nihilo infirmius illud hoc addito.
Cura igitur si me tanti facis quanti et Varro existimat et ipse sentio ut
quam primum intelligam hanc meam commendationem tantum illi utilitatis at-
tulisse quantum et ipse speravit et ego non dubitarim. Vale. Cicero Bruto.

12 Quia semper animadverti studiose te operam dare ut ne quid meorum tibi
esset ignotum. propterea non dubito quin scias non solum cuius mu-
nicipii sim. sed etiam quam diligenter soleam meos municipes Arpinates tueri
quorum quidem omnia commoda omnesque facultates quibus et sacra conficere et sacrata
tecta edium sacrarum quoque locorumque communium tueri possint consistunt in his vectiga-
libus que habent in provincia Gallia. ad ea visenda pecuniasque que a colonis debent
exigendas totamque rem et cognoscendam et administrandam legatos equites Roma-
nos misimus Q. Fufidium Q. filium M. Faucium M. filium Q. Mamercum Q. filium. peto
a te in maiorem modum pro nostra necessitudine tibi cura sit operamque des ut
per te quam commodissime negotium municipii administretur quamprimumque conficiatur
ipsosque quorum nomina scripsi ut quam honorificentissime pro tua natura et quam liberalissime
tractes. bonos viros ad tuam necessitudinem adiunxeris municipiumque gratis-
simum pro tuo beneficio devinxeris. mihi vero etiam gratius feceris. Et cum semper
tueri municipes meos consuevi tum hic annus precipue ad meam curam et
officiumque pertinet. Etiam constituendi municipii causa hoc anno edilem filium
meum fieri volui et fratris filium et M. Cesium hominem mihi maxime ne-
cessarium. hi enim magistratus in nostro municipio nec alius ullus creari
solet. quos cum honestaris in primisque me si res publica municipii tuo studio dili-
gentia bene administrata erit. quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo.

Alia epistola communiter commendavi tibi legatos Arpinatium. Cicero Bruto Sal.
13 ut potui diligentissime ac separatim Q. Fufidium quocum omnes mihi necessi-
tudines sunt diligentius commendo. non ut aliquid de illa commendatione demi-
nuam sed ad hanc addam. etiam est privignus M. Cesii mei maxime et fami-
liaris et necessarii et fuit in Cilicia mecum tribunus militum. Quo in munere
ita se tractavit ut accepisse ab eo beneficium viderer non dedisse. et propterea

quod apud te valet plurimum a nostris studiis non abhorrens. Quare velim eum
quam liberalissime complectare optimeque des ut in mea legatione quam suscepit
contra suum commodum secutus auctoritatem meam quam maxime eius excellat
industria. Valde enim quod optimo cuique natura tributum est quam maximam
laudem cum a nobis qui eum impulimus tum a municipio consequi.
Ea contingent si hac mea commendatione tuum erga se studium erit consecutus. Vale.

14 L. Vaius Crostonius Petus longe princeps municipii Cicero Bruto Salutem
Lucensis est honestus gravis plenus officii bonus plane vir
cum etiam fortuna si quid hoc ad rem pertinet ornatus meus autem
est familiarissimus sic prorsus ut nostri ordinis observet ne-
minem diligentius. Quare et meum amicum et tua dignum amicitia
tibi commendo. Cui quibuscumque rebus commendaveris tibi profecto iocun-
dum mihi certe erit et gratum. Vale. Cicero Decio Bruto Salutem

15 Lucio Titione Strabone equite Romano in primis honesto et ornato fami-
liarissime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt iura summe ne-
cessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet Pupilus Cornelius. Ea
res a Volcatio qui Rome ius dicit reiecta in Galliam est. Peto a te hoc
diligentius quam si mea res esset quo est honestius de amicorum pecunia labo-
rare quam de sua ut negotium conficiendum cures ipse suscipias transigas
operamque des quoad tibi rectum et equum videbitur ut quam commodissima con-
dicione libertus Strabonis qui eius rei causa missus est negotium conficiat
ad nummosque perveniat. Id et mihi gratissimum erit et tu ipse Lucium tuum
Titium cognosces amicitia tua dignissimum. Quod ut tibi cure sit ut omnia
solent esse que me velle scis te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. Cicero

16 Precilium tibi commendo unice tui necessarii mei Caesari Imperatori
familiarissimi viri optimi filium. Quem cum adolescentem ipsum
propter eius modestiam humanitatem animum et amorem erga me sin-
gularem mirifice diligo tum patrem eius re doctus intellexi et didici
mihi fuisse semper amantissimum. En hic ille est de illis maxime irridere
atque obiurgare me solitus est quod me non tecum presertim cum abs te hono-
rificentissime invitarer coniungerem. Audiebamus enim nos proceres cla-

micantes: sed tamen idem me consolatur et hominem perfectum et itinimum
gloria volunt incendere atque ita loquuntur. sed me minus ista movent
ut vides. Itaque ab homeri magniloquentia confero me ad vera precepta: que
versum senex precilius laudat egregie. et ait posse eundem et
videre: et tamen nihilo minus. Sed ut redeam ad id unde cepi vehementer
mihi gratum feceris si hunc adolescentem humanitate tua que est singu-
laris comprehenderis: que et ad id quod ipsorum piciliorum causa te velle arbitror
addideris cumulum commendationis mee. Genere sum novo litterarum ad
te usus: ut intelligeres non vulgarem esse commendationem. M. cicero Ce-

17 Publium crassum ex omni nobilitate adolescentem sari imperatori s.
dilexi plurimum et ex eo quod ab ineunte etate eius bene sperauissem. tum
optime existimare cepi: et ex his iudiciis: que de eo feceram cognitis eius liber-
tum Apolonium iam tum quidem. cum ille viveret et magnifaciebam
et probabam. Erat enim et studiosus crassi: et ad eius optima vehementer
aptus. Itaque ab eo admodum diligebatur. post mortem autem crassi: eo mihi et
dignior visus est quem in fidem atque amicitiam meam reciperem: quo eos a
se observandos: et colendos putavit quos ille dilexisset et quibus carus fuisset
Itaque ad me in ciliciam venit multisque in rebus mihi magno usui fuit et fi-
des eius et prudentia. et ut opinor tibi in alexandrino bello quantum studio
et fidelitate consequi potuit non defuit. Quod cum speraret te quoque ita exi-
stimare in hispaniam ad te maxime ille quidem suo consilio: sed etiam me au-
ctore est profectus cui ego commendationem non sum pollicitus non quin eam
valituram apud te arbitrarer: sed quod neque egere mihi commendatione vi-
debatur qui et in bello tecum fuisset: et propter memoriam crassi de tuis unus esset
et si uti commendationibus vellet etiam per alios eum videbam id con-
sequi posse. testimonium mei de eo iudicii: quod et ipse magni existima-
bat et ego apud te valere eram expertus ei libenter dedi. Doctum igitur
hominem cognovi et studiis optimis deditum idque a puero. Nam domi mee
cum de diodoto stoico homine meo iudicio eruditissimo multum et a puero
fuit. nunc autem incensus studio rerum tuarum litteris grecis mandare cupi-
ebat posse arbitror valet ingenio habet usum. Iam pridem in eo genere

studii litterarumque versatur satisfacere immortalitati laudum tuarum mira
biliter cupit. habes opinionis meae testimonium. sed tu hoc facilius pro tua
singulari prudentia iudicabis. et tamen quod negaveram commendo tibi
eum. o . . . commendatio erit in maiorem modum gratum. Vale.

(186) Qartus curius qui patras negociatur multis Ci. Servio Sulpitius.
et magnis de causis a me diligitur. nam et amicitia pervetus mihi
cum eo est. ut primum in forum veni: instituta et patras cum aliquotiens
antea tum proxime hoc bello miserrimo domus eius tota mihi patuit: qua
si opus fuisset tam essem usus quam mea. Maximum autem mihi vinculum cum
eo est quasi sanctioris cuiusdam necessitudinis: quod est athici nostri fami-
liarissimus eumque unum praeter ceteros observat: ac diligit: quem si tu iam
cognovisti puto me hoc quod facio facere serius: ea est enim humanitate et obser-
vantia: ut eum tibi iam ipsum per se commendatum putem. o quod tamen
si ita est magnopere a te quaeso: ut ad eam voluntatem: si quam in illum ante
has meas litteras contulisti: quam maximus postea cumulus commendatione ac-
cedat. Sin autem propter verecundiam suam minus se tibi obtulit: aut eum
nondum satis habes cognitum: aut quae causa est cur maioris commendationis
indigeat: Sic tibi eum commendo: ut neque maiore studio quemque: neque iustio-
ribus de causis commendare possim: faciamque id quod debent facere hi qui
religiose et sine . . ambitione commendant: Spondebo enim tibi: vel potius spon-
deo in meque recipio eos esse M. curii mores: eamque tum probitatem: tum et
humanitatem: ut eum et amicitia tua: et tam accurata commendatione: si tibi
sit cognitus: dignum sis existimaturus: Mihi certe gratissimum feceris: si in-
tellexero has litteras tantum: quantum scribens confidebam apud te pondus
habuisse. vale. . . . Cicero Servio Salutem plurimam dicit

(19) Non concedam: ut athico nostro: quem elatum laetitia vidi iocundi-
oris tuae suavissimae ad eum: et humanissime scriptae litterae sunt quam mihi
Nam et si utrique nostrum propter gratae erant aeque tamen ego admirabar
magis te quasi rogatus: aut certe admonitus liberaliter athico respondis-
ses: quod tamen dubium nobis quin ita futurum fuerit non erat: ultro ad
eum scripsisse: eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per litteras detu

Lesser: de quo non modo

tulisse de quo non modo rogare te: ut eo studiosius: mea quoque cau-
facias non debeo. Nihil enim cumulatius fieri potest: quam polliceris: sed
ne gratias quidem agere: quod tu et ipsius causa: et tua sponte feceris
Illud tamen dicam, mihi id quod fecisti esse gratissimum: tale enim
tuum iudicium de homine eo: quem ego unice diligo non potest mi
non summe iocundum esse: quod cum ita sit esse gratum et necesse
est. sed quando mihi pro coniunctione nostra: uel peccare apud te
scribendo licet: utrum eorum: que negaui mihi facienda esse faciam.
Nam et ad id quod athici causa te ostendisti esse facturum tantum
uelim addas: quantum ex meo amore accessionis fieri potest: et qui
non uerebar tibi gratias agere: nunc preclare ago. Te itaque existi-
mare uolo: quibuscunque officiis in epiroticis: reliquisque rebus athicum
obstrinxeris hisdem me tibi obligatum fore. Vale. Cicero Seruio Salutem

Cum Lysone patrensi est mihi quidem hospitium uetus: quam neces-
situdinem sancte colenda puto: sed ea causa etiam cum aliis compluribus
familiaritas tanta nullo cum hospite: et ea tum officiis eius multis: tum etiam
consuetudine quotidiana sic est aucta: ut nihil sit familiaritate nostra
coniunctius: is cum Rome annum prope ita fuisset: ut mecum uiueret. et
si eramus in magna spe: te meis litteris: commendationeque diligentissime facturum
id quod fecisti: ut eius rem et fortunas absentis tuerere: tum quod in unius
potestate erant omnia: et quod Lyso fuerat in nostra causa: nostrisque presidiisque
fuit aliquid timebamus: effectum tamen est: et ipsius splendore et
nostro reliquorum hospitum studio: ut omnia: que uellemus a Cesare im-
petrarentur: quod intelliges ex his litteris: quas Cesar ad te dedit. nunc non
modo remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione: quasi adepti omnia
iam. sed eo uehementius a te contendimus: ut Lysonem in fidem: neces-
situdinemque tuam recipias cuius dubia fortuna timidius tecum agebam
uerens ne quid accideret eiusmodi: ut ne tu quidem mederi posses. ex-
plorata uero eius incolumitate omnia a te studio summo cura peto: que
ne singula enumerem totam tibi domum commendo in his adolescen-
tem filium eius: quem Caius Menmius gemellus cliens meus: cum

incalamitate exilii sui patrensis eius factus esset patrensium legibus a
doptauit ut eius ipsius hereditatis ius causamque tueare. Caput illud
est ut lisonem quem ego uirum optimum gratissimumque cognoui
recipias in necessitudinem tuam. quod si feceris non dubito
quin in eo diligendo ceterisque commendando idem quod ego sis iudi
cii et uoluntatis habiturus. quod tamen fieri uehementer studeo
tum etiam illud uereor ne si minus cumulate uidebere fecisse aliquid
eius causa me ille negligenter scripsisse putet non te oblitum mei. quan
ti enim me feceris tum ex sermonibus quotidianis meis tum ex e
pistolis etiam tuis poteris cognoscere. Vale. Cicero Seruio Salutem

21 Aulo Sordino Serapone patrensi medico utor familiariter
eiusque tum consuetudo mihi iocunda fuit tum ars et
quam sum expertus in ualitudine meorum in qua mihi tum
ipsa scientia tum etiam fidelitate beniuolentiaque satisfecit hunc igitur
tibi commendo et a te peto ut des operam ut intelligat diligenter me
scripsisse de sese meamque commendationem usui sibi magno fuisse
erit id mihi uehementer gratum. Vale. Cicero Octauio Salutem dicit.

22 Marcus emilius auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit
semperque dilexit uir tum bonus tum perhumanus et omni genere officii
diligendus quem si arbitrarer esse Sicione et nisi audirem ibi etiam
eum nunc ubi ego reliqui Tibur commorari nihil esset necesse plura
ad te de eo scribere. proficeret enim ipse profecto suis moribus suaque
humanitate ut sine cuiusque commendatione diligeretur abs te non
minus quam a me et a ceteris tuis familiaribus. sed cum illum abesse
putem commendo tibi in maiorem modum domum suam que est Sicione remque
familiarem maximeque auianum amonium libertum eius quem quidem
etiam tibi suo nomine commendo. Etiam tum propterea mihi est pro
batus quod est in patronum suum officio et fide singulari tum etiam
in me ipsum magna officia contulit mihique molestissimis temporibus
ita fideliter beniuoleque presto fuit ut si a me manumissus esset. Itaque
peto ut eum hamonium et in patroni eius negotio sic tueare ut eius

procuratorem: quem tibi comendo. et ipsum suo nomine diligas. habeasque
in numero tuorum hominem prudentem et officiosum cognosces. et dignum
qui a te diligatur vale. Marcus Cicero Servio Salutem plurimam dicit.

23 Titum Manilium qui negotiatur Thespiis vehementer diligo. nam
et semper me coluit diligentissimeque observavit et a studiis nostris
non abhorret. accedit eo quod Varro Murena magnopere eius causa vult
omnia. qui tamen existimavit et si suis litteris quibus tibi Manilium
commendabat valde confideret tamen mea commendatione aliquid
accessionis fore. me quidem tum Manilii familiaritas tum Varro
nis studium commovit ut ad te quam accuratissime scriberem. Gra
tissimum igitur mihi feceris si huic commendationi meae tantum
tribueris quantum cui tribuisti plurimum. id est si Titum Manilium
quam maxime quibuscumque rebus poteris iuveris ornaveris. et ipsius
praeterea gratissimis et humanissimis moribus confirmo tibi te
eum: quem soles fructum a bonorum virorum officiis expectare
esse capturum vale. Marcus Cicero Salutem plurimam dicit Servio Sulpicio.

24 Vlcio [?] Cossinio amico et tribuli meo valde familiariter utor. nam
et inter nosmetipsos vetus usus intercedit. et Atticus noster ma
iorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. Itaque tota
Cossinii domus me diligit in primisque libertus eius Lucius Cossinius
Anchialus homo et patrono et patroni necessariis. quo in numero
ego sum probatissimus. hunc tibi ita commendo. ut si meus liber
tus esset. eodemque apud me loco esset: quo est apud suum patronum
maiore studio commendare non possum. Quare pergratum mihi
feceris: si eum in amicitiam tuam receperis atque quod sine tua mo
lestia fiet si qua in re opus fuerit iuveris. Id et mihi vehementer
gratum erit et tibi postea iocundum. hominem enim summa probitate
humanitate observantiaque cognosces vale. Cicero Servilio salutem plurimam dicit.

25 Cum antea capiebam ex officio meo voluptatem quod meminerani
quam diligenter Lysonem hospitem et familiarem commendassem
tum vero posteaquam ex litteris eius cognovi eum tibi falso suspectum

fuisse. uehementissime laetatus sum me tam diligentem in eo com
mendando fuisse. Ita enim scripsit ad me sibi meam commendationem
adiumento fuisse. quod ad te delatum diceret sese contra dignitatem tuam
Romae de te loqui solitum. de quo et si pro tua facilitate. et humani
tate purgatum se tibi scribit esse. tamen primum. ut debeo tibi ma
ximas gratias ago cum tantum litterae meae potuerunt. ut his lectis
omnem offensionem suspicionis quam habueras. de Lisone deponeres
Deinde credas mihi affirmanti uelim. me hoc non pro Lisone magis
quam pro omnibus scribere. hominem esse neminem. qui umquam mentionem tui si
ne tua summa laude fecerit. Liso uero cum meus prope quotidie esset
unaque uiueret. non solum. quia libenter me audire arbitrabatur sed quia
libentius ipse loquebatur. omnia mihi tua et facta. et dicta laudabat. quo
circa quapropter et si a te ita tractatur. ut iam non desideret commendationem
meam. tamen quia se meis litteris omnia consequutum putet. tamen abs te peto in
maiorem modum. ut eum etiam. atque etiam tuis officiis liberalitate com
plectare. Scriberem ad te qualis vir esset. ut superioribus litteris fecerim
nisi eum iam per se ipsum tibi satis esse notum arbitrarer. vale. Cicero Ser[vio] sal.

26 Hagesaretus Larisaeus magnis meis beneficiis ornatus
in consulatu meo memor. et gratus fuit meque praeterea diligentis
sime coluit. eum tibi magnopere commendo. ut et hospitem meum. et fami
liarem. meum. et gratum hominem et uirum bonum et principem ciuitatis
suae. et tua necessitudine dignissimum. pergratum mihi feceris. si dederis
operam. ut is intelligat hanc meam commendationem apud te fuisse pondus. vale.

27 L. Mescenius ea mecum necessitudine coniunctus est. Cicero Seruio s.
quod mihi quaestor fuit. sed hanc causam. quam ut a maioribus accepi pergra
uem duxi fecit uirtute. et humanitate iustiorem. Itaque eo sic utor
ut nec familiaris ullo. nec libentius is quamquam confidere uidebatur. et sua
causa. quae honeste posses libenter esse facturum. magnum esse tamen spe
rauit. apud te nostras. quoque litteras. id cum ipse ita iudicabat. tum pro
familiari consuetudine saepe ex me audierat. quam suauis esset inter nos
et quanta coniunctio. peto igitur a te tanto scilicet studio. quanto in

telligis debere me petere pro homine tam mihi necessario quam familiari
ut eius negotia: quae sunt in Achaia ex eo quod heres est M. Minucio fratri suo
ea negotiatus est explices et expedias: cum iure et potestate quam habes tum
etiam auctoritate et consilio tuo. sic enim praescripsimus his quibus ea nego
tia mandavimus: ut omnibus in rebus quae in aliquam controversiam vocarentur
te arbitro: et quod commodo tuo fieri posset te disceptatore uterentur. id ut ho
noris mei causa suscipias vehementer a te etiam atque etiam rogo. illud praeterea
si non alienum tua dignitate putabis esse feceris mihi pergratum: si qui diffi
ciliores erunt ut rem sine controversia fieri nolint si eos qui cum senator
res est Romam reieceris: pro quo minore dubitatione facere possis. litteras
ad te a Lepido consule non quae te aliquid iuberent: neque enim id tuae digni
tatis esse arbitramur: sed quodammodo quasi commendaticias sumpsimus. Scriberem
quam id beneficium apud Mescinium bene positurus esses nisi et te scire confi
derem et mihi peterem. Sic enim velim existimes non minus me de illius
re laborare quam ipsum de sua. sed tamen illum studeo quam facillime sui ius
praestare: tum illud laboro ut non minimum hac sua commendatione se con
secutum arbitraretur. Vale. M. Cicero Servio salutem plurimam dicit

28 Licet eodem exemplo saepius tibi huius generis litteras mittam cum gratias
agam quod meas commendationes tam diligenter observes: quod feci in aliis: et
faciam ut video saepius. sed tamen non parcam operae: et ut vos soletis in formu
lis. sic ego in epistolis de eadem re alio modo. C. Avianus F. Hammonius in
credibiles mihi gratias egit: et suo et Aemilii Aviani patroni sui nomine non
liberalius nec honorificentius potuisse tractari nec praesentem: nec familiarem
absentis patroni sui. id mihi cum iocundum est eorum causa: quos tibi ego
eximia hac necessitudine adductus commendarem vero. quia M. Aemilius unus est ex meis
familiarissimis atque intimus maxime necessarius homo et magnis meis beni
ficiis devinctus et prope omnium qui mihi debere videntur gratissimus: tum
multo iocundius te esse tam tali voluntate quam plus prosis amicis meis
quam ego praesens fortasse prodessem. credoque magis dubitarem quid illorum causa
facerem quam tu quid mea. sed hoc non dubito: quin existimes mihi esse gratum
illud te rogo ut illos quoque gratos esse homines putes quod ita tibi esse.

promitto atque confirmo. Quare velim: quicquid habet causae negotii: des operam quod commodo tuo fiat: ut et obtinente Achaiam conficiant. Ego cum tuo Servio iocundissime et coniunctissime vivo: magnamque et tum ingenio eius singulari et studio: tum et virtute et probitate voluptatem capio. Vale.

Cicero Servio Salut.

Etsi libenter petere a te soleo: siquid opus est meorum.

Et quapiam causa multo libentius gratias tibi ago: cum fecisti aliquid commendatione mea quod semper facis: incredibile est enim mihi quas gratias agat etiam a me tibi commendati: quae mihi omnia grata. sed de L. Mescinio gratissimum sic enim est mecum loquutus te: ut meas litteras legeris statim procuratoribus suis pollicitum esse omnia: multo vero plura quam maiora fecisse. id igitur puto enim nihil dicendum esse velim existimes mihi te fecisse gratissimum: quicquid hoc vehementer letor. quod ex isto a Mescinio te video magnam voluptatem capturum. est in eo tum virtus et probitas et summum officium: summaque observantia: tum studia illa nostra: quibus antea delectabamur: nunc etiam vivimus. Quod reliquum est velim augeas tua erga eum beneficia: omnibus rebus: quae te erunt dignae. sed duo quae te nominatim rogo primum: ut siquid satisdandum erit amplius eo nomine non peti cures: ut satisdet fide mea deinde cum fere consistat hereditas ut his rebus: quas avertit Oppia: quae uxor Mindi fuit adiuves inveniendis rationes: quemadmodum ea mulier Romam perducatur: Quod si portarit illa fore: ut opinio nostra est negotium conficiemus: hoc ut assequamur te vehementer etiam: atque etiam rogo: illud: quod supra scriptum: id tibi confirmo in meque recipio: et ea quae fecisti Mescinii causa: quaeque feceris ita bene collocaturum: ut ipse iudices homini te gratissimo et iocundissimo benigne fecisse volo enim id quod mea causa fecisti hoc etiam accedere: nec Lacedemonios dubitare arbitror: quin ipsi sua maiorumque suorum auctoritate: satis commendati sint fidei et iustitiae tuae: et ego: qui te optime novissem: non dubitavi quin tibi notissima iura et merita populorum essent: Itaque cum a me peteret Philippus Lacedemonius: ut tibi civitatem commendarem etiam si meminerim me ei civitati omnia debere: tum respondi commendatione Lacedemonios apte non egere: Itaque sic velim existimes: me omnes Achaiae civitates arbitrari pro horum temporum perturbatione felices quod his tu praesis eum denique

me ita iudicare te quod unus optime nosses non nostra solum sed etiam grecarum
monumenta omnium tua sponte amicum lacedemoniis et esse et fore. Quare
tamen a te peto ut quod ea facies lacedemoniorum causa que tua fides amplitudo
iusticia postulat ut si tibi videbitur significes te non moleste ferre quod intelli
gas ea que facias mihi gratissima esse. pertinet enim ad officium meum eos existi
mare curae mihi suas res esse. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. Cicero

Non dubito quin scias in his necessariis qui tibi a patre relicti Servio Sul
sunt me tibi esse vel coniunctissimum non his modo causis que speciem
habeant magne coniunctionis sed his etiam que familiaritate et consu
etudine tenentur. quam mihi iocundissimam cum patre tuo et summam
fuisse ab his initiis noster inter amor profectus auxit paternam necessitudinem
et eo magis quod intellexi ut primum per etatem iudicium facere potueris quanti
quisque tibi faciendus esset me a te in primis coeptum esse observari coli diligi
accedebat non mediocre vinculum cum studiorum. quod ipsum est per se
grave tum studiorum earum artium que per se ipsos qui voluntate eadem sunt
etiam familiaritate devinciunt. Exspectare te arbitror hec tam longe repe
tita principia quo spectent. id primum ergo habeto non sine magna iustaque
causa a me hanc commemorationem esse factam. C. Atteio Capitone utor fami
liarissime. nota tibi sunt varietates meorum temporum in omni genere et ho
norum et laborum meorum et animus et opera et auctoritas et gratia et
res familiaris C. Capitonis presto fuit et paruit et temporibus et fortune
mee. huius propinquus fuit T. Antistius qui cum forte questor Macedoniam
obtineret neque ei fuit successum esset Pompeius in eam provinciam cum
exercitu faceret Antistius nihil potuit. nam si potuisset antiquius quam ut
Capitonem quem ut parentem diligebat reverti praesertim sciret quanti Ce
sarem faceret semperque fecisset. sed oppressus tantum attigit negotii quantum
recusare non potuit. cum signaretur argentum Appolonie non possum dicere
eum prefuisse neque possum negare affuisse sed non plus duobus aut tribus
mensibus. deinde abfuit a castris fugit omne negotium. hoc mihi velim ut
testi concedas. meam enim ille mestitiam in illo bello videbat mecum omnia
communicabat. Itaque abdidit se in intimam Macedoniam quo potuit longissime.

a castris non modo: ut praeesset illi negotio: sed etiam. ut ne interesset. quem
is post prelium: sed ad hominem se necessarium ad plancum in bithiniam
contulit. Ibi cum caesar eum vidisset nihil aspere, nihil acerbe dixit. Romam
iussit ille in morbum incidit ex quo non convaluit. aeger. chorciram venit ibi
est mortuus: testamentum: quod Romae paulo et marcello consulibus fecerat: heres
ex parte dimidia: et tercia est capito. in sextante sunt ei quorum pars
sine ulla cuiusque querela publica potest esse: ea est ad XXX. sed de hoc
caesar viderit: Te mi plance pro paterna necessitudine, pro nostro
amore: pro studiis: et omni cursu nostro totius vitae, simillimo rogo.
et a te ita peto: ut maiore cura maiore studio nullo modo possim
ut hanc rem suscipias meam putes esse, enitare contendas: efficias: ut mea
commendatione tuo studio: caesaris beneficio hereditatem propinqui sui.
C. capito obtineat omnia: quae petiui in hac summa tua gratia: ac potentia
a te impetrare si potuissem: ultro te ad me detulisse putabo: si hanc rem
impetravero illud fore tibi adiumento spero, cuius ipse caesar esse optimus
iudex potest: semper caesarem capito coluit et dilexit: sed
ipse huius rei testis est novi hominis memoriam. Itaque nihil te doceo
tantum tibi committo pro capitone apud caesarem: quantum ipsum meminisse
senties. ego quod in me ipso experiri potui ad te deferam: in eo quantum sit
ponderis: tu videbis: quam partem in re. pu. causamque defenderim: per
quos ordines: hominesque steterim: quibusque munitus fuerim non igno-
ras. hoc mihi velim credas. si quid fecerim: hoc ipso in bello minus ex
caesaris voluntate: quod intellexerim scire ipsum caesarem me invi-
tissimum fecisse, id fecisse aliorum consilio: hortatu auctoritate: quod fu-
erim temperatior: moderatiorque quam in ea parte quisquam id me fecisse
auctoritate capitonis. cuius similes si reliquos necessarios habu-
issem rei pu. fortasse non nihil mihi certe plurimum profuissem. hanc
rem mi plance si effeceris meam de tua erga me benivolentia spem
confirmaveris. ipsum capitonem gratissimum officiosissimum opti-
mum virum ad tuam necessitudinem tuo summo beneficio adiun-
xeris: ——— vale. ——— M. Cicero Acilio proconsuli Sal. pl. dicit

31 Lucius manlius est sosis. is fuit catinensis: sed est una cum reliquis nea
politanis ciuis romanus factus. decurioque neapoli. erat enim ascriptus
in id municipium: ante ciuitatem sociis et latinis datam. eius frater cati
nae nuper mortuus est. nullam omnino arbitramur de ea hereditate controuer
siam habiturum eum. et est hodie in bonis. sed quoniam habet praeterea negotia
uetera in sicilia sua: et hanc hereditatem fraternam et omnia eius tibi commendo
in primisque ipsum uirum optimum: mihique familiarissimum: his studiis litterarum et
doctrinae praeditum: quibus ego maxime delector. peto igitur abs te
ut eum: siue aberit: siue uenerit in siciliam in meis intimis: maximeque ne
cessariis scias esse. itaque eum tractes: ut intelligat meam sibi commen
dationem adiumento fuisse. uale. Cicero Attilio proconsuli Salutem d.

32 C. Flauio honesto et ornato equite ro. utor ualde familiariter: fuit
enim generi mei C. pisonis necessarius: meque diligentissime obseruat
et ipse et lucius flauius frater eius. quapropter uelim honoris mei causa
quibus rebus honeste et pro tua dignitate poteris quam honorificentissime
et quam liberalissime C. Flauium tractes. id mihi erit gratum: ut gratius
nihil esse possit. sed praeterea tibi affirmo. neque id ambitione adductus facio
sed tum familiaritate et consuetudine. tum etiam et ueritate te et C. Fla
uii officio et obseruantia. et praeterea splendore: atque inter suos gratia ma
gnam uoluptatem esse capturum. uale. Cicero Attilio proconsuli Salutem.

33 In halesina ciuitate tam lauta tamque nobili coniunctissimos habeo
et hospitio et familiaritate. marcum et gaium clodios. archagathum
et philonem. sed uereor ne quia compluris tibi praecipue commendo. ex
aequare uidear ambitione quadam commendationes meas. quamquam a te quidem
cumulate satisfit: et mihi et meis omnibus. sed uelim existimes hanc fa
miliam et hos mihi maxime esse coniunctos uetustate officiis beniuolentia
quamobrem peto a te in maiorem modum in his omnibus rebus: quantum tua
fides: dignitasque patietur commendes. id si feceris erit mihi uehementissime

34 Gneo octauio Nasone utor. Cicero Octauio Salutem. gratum. Vale.
familiarissime ita prorsus: ut illius ordinis nullo familiarius. nam
et humanitate eius: et probitate in consuetudine quotidiana magnopere

detestor: nihil iam opus est expectare te: quibus eum verbis tibi commendem
quo sic utar: ut scripsi: habes in provincia tua negotia que procurant liberti
hilarius Antigonus demonstratus: quos tibi: negotiaque omnia Nasonis non secus
commendo: ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris: si intellexero hanc com
mendationem magnum apud te pondus habuisse. vale. Cicero Attilio Salutem

35 Q Vitum mihi hospitium est cum Lisone Lisonis filio liberti. valdeque ab eo
observor. cognovique dignum et patre et avo: est in nobilissima familia
quapropter commendo tibi maiorem in modum: rem domumque eius magnopere
abs te peto cures: ut his intelligat meam commendationem maximo sibi apud
te adiumento et ornamento fuisse. vale. Cicero Attilio proconsuli Salutem plurimam.

36 G Aius Avianus philoxenus antiquus est hospes meus: et preter officium valde
etiam familiaris: quem Cesar meo beneficio in novo comensis retulit: nomen
Aviani secutus est: quod homine nullo plus est usus: quam Flacco Aviano meo (quem admodum
te scire arbitror) familiarissimo: que ego omnia collegi: ut intelligeres non vul
garem esse commendationem hanc meam. peto igitur abs te: ut omnibus rebus
quod sine tua molestia facere possis ei commodes: habeasque in numero tuorum: perficiasque ut
intelligat has litteras meas magno sibi usui fuisse: erit mihi id maiorem in
modum gratum. vale. M. Cicero Attilio proconsuli Salutem plurimam dicit

37 C Um demetrio mega mihi vetustum hospitium est: familiaritas autem tanta
quanta cum siculo nullo. ei dolobella rogatu meo civitatem a cesare im
petravit: qua in re ego interfui. itaque nunc pu. cornelius vocatur: cum propter
quosdam sordidos homines: qui cesaris beneficia vendebant: tabulam in
qua nomina civitate donatorum incisa essent repelli iussisset: eidem dolobelle
me audiente cesar dixit nihil esse quod de mega vereretur: beneficium suum in
eo manere: hoc te scire volui: ut eum in civium romanorum numero haberes: ceterisque in
rebus eum tibi ita commendo: ut maiore studio neminem commendarim. Gra
tissimum mihi feceris: si eum ita tractaris: ut intelligat meam commendationem
sibi ornamento fuisse. vale. Cicero Attilio proconsuli Salutem plurimam dicit.

38 H Ippiam philoxeni filium calatinum hospitem: et necessarium meum tibi com
mendo maiorem in modum eius bona: que ad modum ad me delata res est
publice possidentur alieno nomine contra leges calatinorum: id si ita est: et

sine mea commendatione ab equitate tua res ipsa impetrare debet: ut ei subuenias. Quoquo autem se res habet, peto a te: ut honoris mei causa eum expedias tantumque ei cōmodes: ut hac in re & in ceteris: quantum tua fides dignitasque patietur: id mihi uehementer gratissimum erit. Vale. Cicero Attilio salutem

39 L. Oppius (?) Loritius eques rō. adolescens omnibus rebus ornatus est in meis familiarissimis meque obseruat diligentissime: cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde a questura mea siciliensi omnino ipse Loritius mecum Rome est. Sed tamen domum eius & rem familiarem & procuratores tibi sic commendo: ut maiore studio commendare non possem. gratissimum mihi feceris: si curaueris ut intelligat Britius id: quod ei recepi hanc meam commendationem sibi magno adiumento fuisse. Vale. Ci. Q. Attilio proconsuli sal.

40 Cum familia Titurina necessitudo mihi intercedit uetus: ex qua reliquus est M. Titurinus Rufus: qui mihi omni diligentia atque officio est tuendus. Est igitur in tua potestate ut ille in me satis presidii putet esse. Quapropter eum tibi commendo in maiorem modum: & abs te peto: ut efficias ut commendationem meam intelligat sibi magno adiumento fuisse. Erit mihi uehementer gratum. Cicero s. d. Q. Ancharino Q. filio proconsuli

41 L. & T. Turnu q; Gaium Aurelios Lucii filios: quibus & ipsis & patre eorum uiro optimo familiarissime utor: commendo tibi maiorem in modum adolescentes omnibus optimis artibus ornatos meos necessarios tua amicitia dignissimos: si ulla mea apud te commendatio ualuit: quod scio multas plurimum ualuisse: hec: ut ualeat rogo. Quod si eos honorifice liberaliterque tractaueris: & tibi gratissimos: optimosque adolescentes adiunxeris: & mihi gratissimum feceris.

42 Quod fecisti Lucii Lucei causa scire te plane. Cicero Culeolo salutem pl. d. Volo te homini gratissimo commodasse: & cum ipsi que fecisti pergrata sunt: tum Pompeius quotienscumque me uidet uidet autem sepe gratias tibi agit singulares. Addo et illud quod tibi iocundissimum esse certo scio me ipsum ex tua erga erga Lucceium benignitate maxima uoluptate affici. Quod superest: quamquam mihi non est dubium: qui cum antea nostra causa nunc tam etiam tua constantia gratia mansurus sis in eadem ista liberalitate. Tamen abs te & atque etiam peto: ut ea que initio petisti ostendisti

L

deinceps fecisti ad extum augeri & cumulari per te uelis: id & Lucceio & pompeio
ualde gratum fore: teque apud eos preclare positurum confirmo & spondeo
de re pu. deque his negotiis: cogitationibusque nostris perscripseram ad te diligenter
paucis ante diebus easque litteras dederam pueris tuis. Val. Cicero. L. Culleolo sal.

43 L. Lucceius Lucceius meus homo omnium gratissimus mirificas tibi apud me
gratias egit: cum diceret omnia te cumulatissime: & liberalissime pro-
curatoribus suis pollicitum esse: cum oratio tua tam ei grata fuerit: quam gratam
rem ipsam existimas fore: cum: ut spero pollicitus es feceris: omnino ostenderas
bullidenses sese lucceio pompei arbitratu satisfacturos: sed uehementer opus est
nobis & uoluntatem & auctoritatem: & imperium tuum accedere: quod ut
facias te & etiam atque etiam rogo: illudque mihi gratissimum est: quod ita sciunt luccei
procuratores & ita lucceius ipse ex litteris tuis quas ad eum misisti intellexit
hominis nullius apud te auctoritatem & gratiam ualere plusquam meam id
ut re experiatur iterum & sepius te rogo. Val. Ci. Q. Gallio sal. pl. d.

44 Etsi plurimis rebus spero fore: ut perspiciam: quod iampridem perspicio me
a te amari: tamen ea causa datur in qua facile declarare possis
tuam erga me beniuolentiam. L. oppius M. f. Philomelii negotiator homo mihi fa-
miliaris eum tibi unice commendo: eoque magis: quod cum ipsum diligo tum quod
negotia procurat L. Egnatii Rufi: quo ego uno equite ro. familiarissime utor
& qui cum consuetudine cotidiana: tum officiis plurimis: maximisque mihi coniunctus
est. oppium igitur presentem: ut diligas Egnatii absentis rem: ut tuearis aque
a te peto: ac si mea essent: uelim memorie tue causa des litteras aliquid
que tibi in prouincia reddantur: sed ita conscribas: ut tum cum eas leges facile
recordari possis huius mee commendationis diligentiam hoc te uehementer
etiam: atque etiam rogo. Val. M. Cicero Gallio salutem plurimam dicit

45 Etsi ex tuis & oppii familiarissimi litteris cognoui te memorem com-
mendationis mee fuisse: idque pro tua summa erga me beniuolentia
proque nostra necessitudine minime sum admiratus: tamen etiam: atque etiam tibi
L. oppium presentem: & L. Egnatii mei familiarissimi absentis negotia
commendo: tanta mihi cum eo necessitudo est: familiaritasque: ut si mea
res esset non magis laborarem. quapropter gratissimum mihi feceris si cura-

ueris: ut is intelligat me a te tam amari quantum ipse existimo: hoc
mihi gratius facere nihil potes: idque ut facias uehementer te rogo.
Lucio Egnatio uno equite ro. uel familiarissime.
46 L Lucius eius Anchialum seruum: negotiaque que habet in Asia tibi
non minore equidem studio quam si rem meam commendarem: sic enim
existimes uelim mihi cum eo non modo quotidianam consuetudinem
intercedere: sed etiam officia magna et mutua nostra inter nos esse. quamobrem
etiam atque etiam a te peto: ut cures: ut intelligat me ad te satis diligenter
scripsisse. Nam de tua erga me uoluntate dubitabat. id ut facias te et
atque etiam rogo. uale. M. cicero Appuleio salutem plurimam dicit.
L Lucius nostius corlus est et coheres meus. heres autem proni sui: ea re
47 utrumque scripsi: ut et mihi cum illo causam amicitie scires esse et hominem
probum existimares: qui patroni iudicio ornatus esset. eum igitur sic tibi commendo.
Commendo: ut unum e nostra domo valde mihi gratum erit: si curaris: ut in-
telligat hanc commendationem sibi apud te magno adiumento fuisse. uale. M.
Q Quod ego tibi commendem eum: quem tu ipse diligis: sed tamen ut ci. silios.
48 scires eum a me non diligi: sed etiam amari ob eam rem tibi hec scribo.
omnium tuorum officiorum: que et multa et magna sunt mihi gratissimum fuerit
si tractaris tigranicum: ut sentiat et se a me et me a te amari. hoc uehementer
atque etiam rogo illa nostra: scilicet ceciderunt: Utamur igitur uulgari consolatione
quam si hoc melius sed hec coram tu fac: quod facis: ut me ames: ceteraque a me
scias. uale. Marcus cicero Sextilio Rufo questori salutem plurimam dicit.
O Omnes tibi commendo cyprios sed magis paphios: quibus tu: quecumque commo-
49 daris erunt mihi gratissima. eoque facio libentius: ut eos tibi commendem.
quod et tue laudi cuius ego fautor sum conducere arbitror: cum primis in-
causa faciam consulam questor ueneris: ea te instituere que sequerentur
alii: que ut spero facilius consequere: si pu. Lentuli necessarii tui legem
et ea que a me instituta sunt sequi uolueris: quam rem confido tibi ma-
gne laudi tibi fore uale. M. cicero Curio proconsuli salutem plurimam dicit
P Pompeius Ge. cus tibi multis et ueteribus causis necessitudinis coniunctus
50 est: is cum antea meis commendationibus et rem et gratiam et auctoritatem

ſuam tueri conſueris. Nunc te profecto prouinciam obtinente meis litteris
aſſequi debet ut neminem ſe intelligat cuiquam commendatiorem fuiſſe. quam ob
rem a te maiorem in modum peto: ut eum omnes meos eius atque tuos obſer-
uare pro neceſſitudine nostra debeas. hunc in primis ita in tuam fidem re-
cipias: ut ipſe intelligat nullam rem ſibi maiori uſui aut ornamento quam
meam commendationem eſſe potuiſſe. Vale. Cicero Celio ed[…] curuli ſal.

51 Marco Fabio viro optimo et homine doctiſſimo familiariſſime utor
mirificeque eum diligo: tum propter ſummum ingenium eius ſummamque
doctrinam: tum propter ſingularem modeſtiam eius. negotium ſic uelim ſu-
ſcipias. ut ſi eſſet res mea. Noui ego uos magnos patronos: hominem occidat
oportet qui ueſtra opera uti uelit. ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem.
omnia relinques ſi me amabis cum tua opera Fabius uti uolet. Ego res roma-
nas uehementer expecto et deſidero in primiſque quid agas ſcire cupio. nam diu
propter hyemis magnitudinem nihil ad nos noui afferebatur. Vale. Ci. Anıio ſal.

52 C tavoli hoc mihi pro tua in me obſeruantia: quam penitus perſpexi quod diu
Brundiſii fuimus: ut ad te familiariter et quaſi pro meo iure ſcriberem
ſi qua res eſſet de qua ualde laborarem. M. Curius qui Patras negotiatur ita
mihi familiaris eſt: ut nihil poſſit eſſe coniunctius. multa illius in me officia
multa in illum mea: quod maximum eſt ſummus inter nos amor et mu-
tuus. que cum ita ſint ſi ullam in amicitia mea ſpem habes: ſi ea que in mea
officia et ſtudia Brundiſii contuliſti uis mihi et gratiora efficere que ſunt
gratiſſima ſi me a tuis omnibus amari uides. hoc mihi da atque largire ut
M. Curium ſartum et tectum (ut aiunt) ab omnique incommodo detrimento
moleſtia ſincerum integrumque conſeruet: et ipſe ſpondeo et omnes hoc tibi tui
pro me recipient ex mea amicitia et ex tuo in me officio maximum te
fructum ſummamque uoluptatem eſſe capturum. Vale. Cicero P. Caſſio ſal.

53 P. Meſſenium equitem ro. omnibus rebus ornatum meumque familiarem
tibi commendo ea commendatione que poteſt eſſe diligentiſſima. Peto a
te et pro noſtra et pro paterna amicitia ut eum in tuam in tua fidem
recipias. eiuſque rem famamque tueare. Virum bonum tuaque amicitia dignum
tibi adiunxeris mihique gratiſſimum feceris. Vale. Cicero regi Salutem pl. d.

54 ALicinius arestototeles melitenensis: antiquissimus est hospes meus
et preterea coniunctus magno usu familiaritatis. hec cum ita sit.
non dubito: quin tibi satis commendatus sit. et enim ex multis cognosco meam
commendationem plurimum apud te valere. hunc ego a cesare liberavi
frequens enim fuerat nobiscum: atque etiam diutius in causa est: quam nos
commoratus: quo melius te de eo existimaturum arbitror. fac igitur mi
rex. ut intelligat has sibi litteras plurimum profuisse. vale. ci termo ppr.

55 AGenualio credo iam perdem utor familiarissime optimo viro et hat
gratissimo. eum tibi penitus commendo: atque trado: primum: ut omnibus
in rebus ei te commodes quod fides tua dignitasque patietur autem in omnibus
nihil enim abs te umquam: quod sit alienum tuis autem et suis moribus
postulabit. precipue autem tibi commendo. negotia eius que sunt in elesponto
primum. ut obtineat id iuris inagris: quod ei periana civitas. Deinde si quid
habebit cum aliquo helespontio controversie: ut in illam rei
causas. sed non mihi videor: cum tibi totum hominem diligentissime commen-
darim: singulas eius causas ad te scribere debere. summa illa sit quicquid offi-
beneficii honoris in genualium contuleris id te existimabo tamen ipsum: atque
treon meas contulisse. Cum in Cicero Termo propretori salutem plurimam dicit.

56 CUm multa mihi grata sint que tu adductus magna commendatione
fecisti. tum in primis quod M. marcilium amici atque interpretis mei filium
liberalissime tractavisti. venit enim laodiceam: et tibi apud me. mihique
propter te gratias maximas egit: quare quod reliquum est de te peto: quam apud gra-
tos homines officium ponis: ut eo libentius his operamque des: quoad fi-
des tua patietur. ut socrus adolescens romane fiat ego cum antea studi-
ose commendabam marcilium: tum multo nunc studiosius: quod in longa opi-
tione singularem: et prope incredibilem patris marcilii fidem abstinentiam
modestiamque cognovi. vale. Cicero termo propretori salutem plurimam dicit.

57 EtSi mihi videor intellexisse: cum ephesi de re M. manulii legati mei
locutus sum te ipsius causa vehementer omnia velle tamen et manu
cum tanti facio: ut mihi nihil putem pretermittendum: quod illius inter sit
et me dicet tanti fieri puto: ut non dubitem quam ad tuam voluntatem.

magnus cumulus accedat commendationis meę. Nam cum diu te
diligerem M. Manium: deque eo sic existimarem: ut res declaravit que
ultro ei detulerim legationem cum multis potentibus denegassem: tum
vero postea quam mecum in bello: atque in re militari: tantam in eo virtutem
prudentiam fidem: tantamque erga me benivolentiam cognovi: ut hominem
neminem pluris faciam. Eum cum Sardianis habere controversiam
scis: causam tibi exposuimus Ephesi: quam tu tamen coram facilius
meliusque cognosces. De reliquo mihi me hercule non dubium fuit quid
ad te potissimum scriberem: ius enim quemadmodum dicas clarum: et magna
cum tua laude notum est. Nobis autem in hac causa nihil aliud
opus est instituto tuo addicere. Sed tamen: cum me non fugiat quanta
sit in pretore auctoritas: presertim ista integritate gravitate cle-
mentia: qua te esse inter omnes constat: peto abs te pro nostra con-
iunctissima necessitudine: plurimisque officiis paribus: ac mutuis: ut vo-
luntate studio auctoritate perficias: ut M. Manuicius intelligat te
et sibi amicum esse: quod non dubitat. Saepe enim mecum loquutus
est. et multo amiciorem his meis litteris esse factum in toto im-
perio: atque provincia. Nihil est quod mihi gratius facere possis: iam
apud ipsum gratissimum hominem atque optimum virum quam bene po-
siturus sis studium: atque officium dubitare te non existimo. Vale. Cicero Th

58 Cluvius puteolanus valde me observat. mo propretori salutem
valdeque mihi est familiaris: is ita sibi persuadet: quod in tua provincia
negotii habeat nisi te provinciam obtinente his commendationibus confeceris
id se in perditis et desperatis habiturum nunc cum mihi ab amico officio-
sissimo tantum oneris imponitur: ego quoque tibi imponam: pro tuis in
me summis officiis ita tamen: ut tibi nollem molestus esse. Mylasis et ala-
bandis pecuniam cluvio debent. dixerat mihi Enchidemus: cum Ephesi
essem se curaturum: ut eolici Romam nullas mitterent id factum non est
legatos audio missos esse: sed malo ecdicos: ut aliquid effici possit. Quare
peto a te: ut et eos: et alabandis iubeas ecdicos Romam. Praeterea Phyletio
alabandensis Cluvio dedit commisse sunt velim cures ut aut de ipotecas

decedat. easq; procuratoribus cluuii tradat: aut pecunia soluat: aut
fructibus suis satisfaciat. Caninii preterea debent: sed aiunt se depositam
pecunia habuisse: id uelim cognoscas: et si intellexeris eos neq; ex
dicto: neq; ex decreto positam habuisse: des operam: ut usuras cluuio instituto
tuo conseruent. his de rebus eo magis laboro: q agitur res cn. pompei nostri
necessarii: et q is magis etiam laborat uidetur: q ipse cluuius cui satis
factum esse a nobis ualde uolo. his de rebus te uehementer etiam atq; etiam rogo uale.

59 Quo magis quotidie ex litteris: nuntiisq; bellum. Cicero Termo propretori
magnum et in syria cognosco eo uehementius a te pro nostra necessitudine
contendo: ut mihi M. manucium legatum: primo quoq; tempore remittas: nam
eius opera consilio scientia rei militaris: ut maxime intelligo me et rem. publicam adiuuari
posse. quod nisi tanta eius res ageretur: nec ipse adduci potuisset: ut a
me discederet: neq; ego ut eum a me dimitterem. Ego in siciliam proficisci
cogito circiter kal. maias ante eam diem, Manucius ad me redeat oportet
illud: quod tecum: et coram et per litteras diligentissime egi: id et nunc etiam
atq; etiam rogo cure tibi sit: ut suum negotium: quod habet cum populo sardiano.
pro cause ueritate: et pro sua dignitate conficiat. intellexi et tua oratione
cum tecum ephesi loquutus sum te ipsius. M. manucii causa omnia uelle
sed tamen sic uelim existimes te mihi nihil gratius facere posse q si intellexero
per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse: idq; q primum
ut efficias te etiam atq; etiam rogo. vale. Ci. C. titio. L. f. Rufo. pr. urbis Salutem

Aufidius Tribulis: et municeps et familiaris meus: is causam habet
quam causam ad te defert: commendo tibi hominem: sicut tua fides: et meus
pudor postulat: tamen: ut faciles ad te aditus habeat. que equa postulabit et libente
te impetret: sentiatq; meam sibi amicitiam etiam cum longissime absim
prodesse in primis apud te. vale. Ci. C. curcio. peduciano. pr. Salutem

M. Fabium unice diligo: summaq; mihi cum necessitudo consuetudoq; et
familiaritas est peruetus in eius controuersiis quid decernas a te non
pero seruabis. ut tua fides et dignitas postulat edictum et institutum tuum. sed
ut q facillimos ad te aditus habeat: que erunt equa libente te impetret
ut meam amicitiam sibi etiam cum procul absim prodesse sentiat presertim ad te.

hoc te uehementer etiam atque etiam rogo vale. Cicero C. Munatio C. filio salutem

62 A Liuinius Tripho est omnino L. reguli familiarissimi mei libertus: cuius
calamitas etiam officiosiorem me facit in illum. Nam beniuolentior quam semper
fui esse non possum. Sed ego libertum eius per seipsum diligo. Summa enim
eius erga me extiterunt his nostris temporibus: quibus facillime bonam beni-
uolentiam hominum et fidem perspicere potui. Eum tibi commendo ut homines grati
et memores bene meritos de se commendare debent. Pergratum mihi feceris
si ille intellexerit se pro salute mea multa pericula adierit saepe hyeme summa
nauigaret pro tua erga me beniuolentia gratum etiam tibi fecisse vale. Ad

63 T Pinno familiarissime usum scire te. Cicero salutem dicit proconsuli Silio propretori
arbitror: quod quidem ille testamento declarauit qui me tum tutorem
tum etiam secundum heredem instituerit eius filio mire studioso et adolescenti
erudito et modesto pecuniam Nicaeses grandem debent ad sextertium
octogies: et ut audio in primis ei uolunt soluere. Pergratum igitur mihi
feceris: quando non modo reliqui tutores: qui sciunt quanti me facias: sed
etiam puer ipse sibi persuasit te omnia mea causa facturum esse si dederis
operam quantum tua fides dignitasque patietur: ut quam plurimum pecuniae pinno sol-
uatur Nicensium nomine vale. M. Cicero proconsuli Silio propretori salutem

64 E Tsi in M. S. attilii negotio te amaui: cum enim sero uenissem: tamen
honestum equitem Romanum beneficio tuo conseruaui et me hercule semper
sic tantinno habui esse in eo eri esse propter Lamiae nostri coniunctionem et sin-
gularem necessitudinem. Itaque primum tibi ago gratias quod me omni molestia
liberas: deinde impudentia prosequor: sed idem. Sartiani te enim semper sicut
colam et tuebor ut quam diligentissime fratrem meum. Si me diligis eo mo-
cura: ut habeas: quo me ita magno beneficio tuum magno cumulo auxeris vale.

65 N On putaui fieri posse. ut mihi uerba deessent. Cicero Silio propretori
sed tamen in C. Lamio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam
paucis uerbis. sed tamen: ut plane perspicere possis uoluntatem meam incredi-
bile est quanti faciamus et ego et frater meus: qui mihi carissimus est
M. Leminium. id fit cum plurimis eius officiis tum summa probitate et singulari
modestia eum ego a me inuitissimus dimisi. tamen propter familiaritatem.

et consuetudinis suavitatem, tum pro consilio eius fideli ac bono libenter
utebar. Sed vereor ne iam superesse verba mihi putes, que dixeram defutura.
Commendo tibi hominem sicut intelligis me, quo ea supra scripserim, debere com-
mendare. Atque vehementer etiam atque etiam te peto ut quod habet in tua
provintia negotii expedias: quod tibi videbor recte tum esse. Ipsi dicas hominem
facillimum liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum liberum
confectis eius negotiis per te quam primum ad me remittas: id mihi fratrique
meo gratissimum feceris. Vale. Ci. salutem d. pu. Silio propretori.

66 Nero meus mirificas apud me tibi gratias agit, prorsus incredi-
biles: ut nullum honorem sibi habere potuisse diceret. Quid et preter
missus est, magnum fructum ex ipso capies. Nihil est enim illo adolescente
gratius. Sed me hercule mihi gratissimum fecisti: pluris enim ex omni no-
bilitate neminem facio. Itaque si ea feceris, per triumvirum Pausania Alabandensi
substentes rem, dum vero veniat. Vehementer eius causa cupere eum in-
tellexi. Itaque hoc valde te rogo. Deinde Nysseos, quos Nero in primis habet ne-
cessarios, diligentissime tuetur ac defendit, habeas tibi commendatissimos,
ut intelligat illa civitas in Neronis patrocinio summum esse presidium.

67 Strabonem Servilium tibi sepe commendavi, nunc Cicero s. d. Silio propretori.
eo facio id impensius, quod eius causam Nero suscepit. Tantum a te petimus
ut agas eam rem, ne relinquas hominem innocentem ad alicuius tui dissimil-
lis questum. Id tum gratum mihi erit, tum etiam existimabo te humanitati
esse usum. Summa huius epistole hec est, ut omnes omnibus rebus Neronem
sicuti instituisti atque fecisti. Magnum theatrum habet ista provintia, non
hec: ut nostra adolescentis nobilis ingenio si abstinentie commendatione
atque gloriam: conversare si te fautore usus erit, sicut profecto et utetur, et
usus et amplissimas clientelas acceptas a maioribus confirmare poterit
et beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eum adiuveris eo studio quod
ostendisti, apud ipsum preclarissime posueris, sed mihi gratissimum feceris.

68 Cum pu. Terentio Hispone, qui operas in scriptura, Cicero Silio propretori.
pro magistro dat, mihi summa familiaritas consuetudoque est, multaque et
magna inter nos officia paria et mutua intercedunt. Eius summa existimatio

agitur in eo: ut pactiones cum civitatibus reliquis conficiat. Non me praeterit
nos eam rem ephesi expertos esse: neque ab ephesiis ullo modo impetrare potuis-
se: sed quem ad modum omnes existimant: et ego intelligo tua tamen summa
integritate: tum singulari humanitate et mansuetudine: consequutus
es: ut libentissimis graecis nutu quod velis consequare: peto a te in ma-
iorem modum: et honoris mei causa hanc laudem susciperere assequi velis: prae-
terea cum sociis scripturae mihi summa necessitudo est: non solum ob eam causam
quod ea societas universa in mea fide est: sed etiam quod plerisque sociis utor famili-
arissime: ut ita hispone per me ornaveris: et societatem mihi coniuncti-
orem feceris: tuque ipse et ex huius observantia gratissimi hominis: et ex sociorum
gratia hominum amplissimorum maximum fructum capies: et me summo
beneficio affeceris: sic enim velim existimes ex tota tua provincia omnique isto
imperio nihil quod mihi gratius facere possis dari. Cicero Silio propretori salutem.

69 A. Cecinam maxime proprium clientem familiae nostrae non commendarem tibi
cum scirem: qua fide in tuos: qua clementia in calamitosos soleres esse:
nisi me: et patris eius: quo sum familiarissime usus memoria et huius for-
tuna ita moveret: ut homines omnibus meum studiis: officiisque coniunctissimi
movere debebat: a te omni contentione peto sic: ut maiore cura maiore cum
labore petere non possim: ut ad ea quae tua sponte sine cuiusquam commenda-
tione faceres: in hominem tantum et talem calamitosum aliquem afferant cumulum
litterae meae: quo studiosius eum: quibuscumque rebus possis iuves. Quod si romae
fuisses etiam salutem A. Cecinae essemus: ut opinio nostra fert per te consequuti
de qua tamen magnam spem habemus freti clementia collegae tui. Nunc
quoniam tuam iustitiam sequutus tutissimum sibi portum provinciam istam duxit et
etiam: atque etiam oro: ut eum in reliquiis veteris negotiationis colligen-
dis: et ceteris rebus tegas: atque tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes.

70 Ex provincia mea ciliciensi cui scis in. Cicero salutem dicit Publio Servilio propretori
tres dioeceses asiaticas attributas fuisse nullo sum familiarius usus quam Androne Artemonis
filio laodicensi eumque habui in ea civitate tum hospitem: tum vehementer
ad meae vitae rationem et consuetudinem accomodatum: quem quidem multo
etiam pluris: posteaquam discessi facere coepi: quod multis rebus expertus sum gratum

hominem: meique memorem

hominem meique memorem. Itaque eum Romae liberalissime vidi. Non te enim
fugit, qui plurimis in ista provincia fecisti, quam multi grati reperiantur. Haec propterea
scripsi ut me non sine causa laborare intelligeres et tu ipse eum dignum beneficio
tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimum si ei declarabis quanti me
facias: et si receperis eum in fidem tuam: et quibuscumque rebus honeste ac sine
tua molestia poteris adiuveris hoc erit mihi vehementer gratum. Vale. M. Ci. Pu.

76 Gratae mihi vehementer litterae Servilio Isaurico procon. collegae salutem d.
tuae fuerunt ex quibus cognovi cursus navigationum tuarum. Significabas enim
memoriam tuam nostrae necessitudinis: qua mihi nihil poterat esse iocundius. Quod
reliquum est multo etiam erit gratius: si ad me de re publica idest de statu provinciae,
de institutis suis familiariter scribes. Quae quamquam ex multis pro tua claritate audiam,
tamen libentissime ex tuis litteris cognoscam. Ego ad te de re publica summa quid sentiam
non saepe scribam propter periculum eiusmodi litterarum. Quid agatur autem scribam saepius.
Sperare tamen videor Caesari collegae nostro fore curae et esse ut habeamus aliquam
rem publicam. Cuius consiliis magni referebat te interesse. Sed tibi melius est ac glorio-
sius Asiae praeesse et istam partem rei publicae male affectam tueri. Mihi quoque idem
quod tibi et laudi tuae profuturum est optatius debet esse. Ea quae ad tuam dignitatem
pertinere arbitrabor summo studio etiam diligentiaque curabo. In primisque observantia
omni tuebor clarissimum virum patrem tuum: quod et pro vetustate necessitudinis et pro
beneficiis nostris et pro dignitate ipsius facere debeo. Vale. Ci. Pu. Servilio collegae.

72 Gurtius Nicias est ille quidem libertus, ut scis, Postumii familiarissimi
mei sed me colit et observat aeque atque illum ipsum patronum suum. Apud eum
ego sic Ephesi quotienscumque fui tamquam domi meae: multaque acciderunt in quibus
et benivolentiam eius erga me experirer et fidem. Itaque si quid aut mihi aut meorum
cuipiam in Asia opus est ad hunc scribere consuevi. Huius tamen opera et fide
tamquam domo et re uti tamquam mea. Haec ad te eo pluribus scripsi: ut intelligeres me
non vulgariter nec ambitiose sed ut pro homine intimo ac mihi pernecessario
scribere. Peto igitur a te ut in ea controversia quam habet de fundo cum quodam
Colophonio et in ceteris rebus quantum fides tua patietur quantumque tuo commodo
poteris tantum et honoris mei causa commodes. Et si ut eius modestia gravius tibi
in nulla re erit: et si mea commendatione et sua probitate assequutus erit inde.

unde se bene existimes omnia se ab adepta arbitrabor. Ut igitur eum recipias in
fidemque habeasque in numero tuorum te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego quae te vel
le quaeque ad te pertinere arbitrabor omnia studiose diligenterque curabo. Vale. Cicero

73 Quia non est obscura tua in me benivolentia sic fit ut Ser. Sulpicio collegae sal.
multi per me tibi velint commendari. Ego autem tribuo nonnumquam in vulgus
sed plerumque necessariis in hoc tempore. Nam cum T. Appio Balbo mihi summa fa
miliaritas necessitudoque est. Eius libertum T. Appium Menandrum hominem frugi
et modestum et pudentem et nobis vehementer probatum tibi commendo maiorem
in modum. Vehementer mihi gratum feceris si quibuscumque rebus sine tua mole
stia poteris ei commodaris. Quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

74 Multos tibi commendem necesse est cum omnibus nota sit necessitudo
est tuaque erga me benivolentia. Sed tamen Cicero Servio Sulpicio collegae s.
etsi omnium causa quos commendo velle tamen debeo cum sibi non eadem causa
est T. Augusius et comes meus fuit illo miserrimo tempore et omnium itinerum
navigationum periculorum laborum socius neque hoc tempore discessisset tamen nisi
ego ei permisissem. Quare sic tibi eum commendo ut unum de meis domesticis
et maxime necessariis. Pergratum mihi feceris si eum ita tractaveris ut
intelligat hanc commendationem sibi magno usui atque adiumento fuisse. Vale.

75 Cerelliae necessariae meae rem nostrae possessiones Cicero Ser. Sulpicio colleg.
Asiaticas commendavi tibi praesens in hortis tuis quam potui diligentissime
Tuque mihi pro tua necessitudine proque tuis in me perpetuis maximisque officiis omnia
te facturum liberalissime recepisti. Meminisse te id spero scio enim solere sed
tamen Cerelliae procuratores scripserunt te propter magnitudinem provinciae mul
titudinemque negotiorum etiam atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur ut
memineris te omnia quae tua fides pateretur mihi cumulate recepisse. Ego
existimo habere te magnam facultatem sed hoc tui est consilii et iudicii ex
eo senatusconsulto quod in heredes C. Menonii factum est Cerelliae com
mendare senatus consultum interpretabere pro tua sapientia. Scio enim eius ordi
nis auctoritatem semper apud te magni fuisse. Quod reliquum est sic velim
existimes quibuscumque rebus Cerelliae benigne feceris mihi te gratissimum
esse facturum. Vale. Cicero Philippo proconsuli salutem.

Gratulor tibi q ex provintia saluũ te ad tuos recepisti icolumi fama
et re pu· q si rome te uidissem coramq gras egissem q lu· egnati
familiarissimus meus absens· L· u· oppius prns cure fuiss· cum antipater
derbe te mihi non solum hospitium uerũetiam sũma familiaritas inter·
cedit ei te uehementer succensuisse audiui et moleste tuli· de re nihil possum
iudicare· nisi illud mihi psuadeo te talem uirum nihil temere fecisse· Te aũt
pro uetere nr̃a necessitudine· etiam atq etiam peto ut eius filios· qui in
tua potestate sunt mihi potissime condones· nisi quid existimas in ea re uio·
lari existimationem tuã· quod ego· si arbitrarer nuq te rogarem· mihiq tua
fama multo antiquior esset· q illa necessitudo est· Sed mihi ita psuadeo (pot
fieri ut fallar) eam rem laudi tibi potius· q uituperationi fore· quid fieri posset
et quid mea causa facere possis· etiam quid uelis non dubito uelim· si tibi graue
non erit certiorem me facias ual· Cicero philippo proconsuli salutem
Etsi non dubito pro tua in me beniuolentia· proq nr̃a necessitudine· quin co·
mendationem meam memoria teneas· tamen etiã eundem tibi l· oppiũ
familiarem meũ presentem· et l· egnatii familiarissimi mei absentis meti
negotia cõmendo· Tanta mihi cum eo necessitudo est· familiaritasq· ut
si mea res esset non magis laborarem· gratissimũ mihi feceris si cu·
raris· ut is intelligat me a te tantũ amari· quantũ ipse existimo· hoc mihi
gratius facere nihil potes· idq ut facias te uehementer rogo· ual· Ci· T· Titio
Etsi non dubito quin apud te mea cõmendatio T· filio legato salutem
prima satis ualeat tamen obsequor homini familiarissimo· C· auiano flacco
cuius causa oĩa tum cupio· tum me hercule etiã debeo· de quo et prns
tecum egi diligenter· cum tu humanissime respondisti et scripsi ad te ac
curate antea· sed putat interesse sua me ad te q sepissime scribere· q re
uelim mihi ignoscas· si illius uoluntati obtemperans minus uidebor
meminisse constantie tue ac eidem illud· ut de loco q deportet frumen·
tum· et de tempore auiano cõmodes· quae utraq per eundem me obti·
nuit triennium dum Pompeius isti negotio prefuit· sũma est in quo m
gratissimũ mihi facere possis· si ut curaris ut auianus cũ se a me amari
putet me a te amari sciat· erit mihi id gratũ ual· Ci· quatuor uiris decurionibus

79 Tante mihi cum hispio cause necessitudinis sunt: ut nihil mihi
possit esse coniunctius: quam nos inter nos sumus: quod nisi ita
esset uterer mea consuetudine, ut uobis nulla in re molestus essem: et
uos optimi mihi testes estis: quasi mihi persuasum esset: nihil esse: quod a
uobis impetrare non possem: nunquam me tamen grauem uobis esse uoluisse
uehementer igitur uos etiam atque etiam rogo: ut honoris mei causa libera-
lissime. c. ualgium hispianum tractetis, remque cum eo conficiatis: ut quam possessionem
habet in agro fregelano, uobis emptam, eam liberam: et immunem possessionem
habet hoc habere possit, id si a uobis impetraro summo me beneficio uestro
affectum arbitrabor. Vale. Cicero pro. Sulpitio imperatori salutem plurimam dicit.

80 Etsi his temporibus non sane in senatu uenitarem: tamen ut
tuas litteras legi non existimaui me saluo iure nostre necessitu-
dinis: ueterisque amicitie: multorumque inter nos officiorum facere posse: ut
honori tuo deessem. Itaque adfui. supplicationemque tibi libenter decreui: nec
aliquo tempore ullo: aut rei: aut existimationi: aut dignitati tue, deero
atque ad hoc: ut tui necessarij sciant hoc me animo erga te esse, uelim
facias eos per litteras certiores: ut siquid tibi opus est ne dubitent mihi iure
suo denuntiare. Vale.

81 M. Bolanum uirum bonum: et fortem: et omnibus rebus ornatum
meumque ueterem amicum tibi magnopere commendo pergratum
mihi feceris si curaris: ut is intelligat hanc commendationem sibi
magno adiumento fuisse: ipsumque uirum optimum gratissimumque co-
gnosces: promitto tibi te ex eius amicitia magnam uoluptatem et capturum
preterea a te peto in maiorem modum pro nostra amicitia et pro tuo in me per-
petuo in me studio: ut in hac re etiam elabores. Vale.

82 Dionisius seruus meus: qui meam bibliothecam multorum nummorum
tractauit, cum multos libros subripuisset: nec se impune laturum
putaret aufugit is est in prouincia tua eum et M. bolanus familiaris
et multi alii uarrone uiderint: sed cum se a me manumissum esse
diceret crediderunt. hunc tu si mihi restituendum curaris non possum
dicere: quam mihi gratum futurum sit: res ipsa parua, sed animi mei dolor magnus.

est: ubi sit et quid fieri possit Volumnius te docebit. Ego si hominem per te recuperaro
summo te beneficio affectum arbitrabor. Vale. M. Ci. Cornificio sal. plu. d.

83 Non modo tibi: cui omnia nostra notissima sunt: sed neminem in re pu.
arbitror esse: cui sit ignota ea familiaritas: que mihi cum Lu. Lamia est. et
enim magno theatro spectata est: tunc cum est ab A. Gabino consule relegatus
quod libere et fortiter salutem meam defendisset. Nec eo amor inter natus est.
sed quod erat vetus et magnus: propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. Ad hec
officia: ut mericia potius iocundissima consuetudo accedit: ut nullo prorsus plus
hominem delecter. Non dubito te iam expectare: quibus hunc verbis commendem
causam enim tanti amoris intelligis que verba desyderet. his me omnibus usum
putato. Tantum velim existimes: si negotia Lamie procuraris liberos familiam
quibuscumque rebus opus fuerit defenderis gratius mihi futurum: quam si ea tua libera-
litas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito quin sine mora mea
commendatione: quod tuum iudicium est: de hominibus ipsius Lamie: cum studiose
omnia facturus sis. quamquam erat nobis dictum existimare aliqui senatuscon-
sulto: quod contra tuam dignitatem fieret. scribendo Lamiam affuisse: qui omnino
illius consiliis nunquam fuit adscribendum. Deinde omnia: cum falsa. s. c. deferebantur
nisi forte etiam illius sempruniano senatusconsulto me censes affuisse: qui ro-
me tum quidem fui. de quo eo scripsi ad te recenti. Sed hec hactenus. Te mi corni-
fici etiam atque etiam rogo ut omnia Lamie et negotia mea putes esse: ai-
resque: ut intelligat hanc meam commendationem magno sibi usui fuisse. hoc
mihi gratius facere nihil potes. Vale. M. Cicero Cornificio salutem plu. d.

84 C. Anicius familiaris meus vir omnibus rebus ornatus negotiorum suorum
causa legatus est in Affricam legatione libera. eum velim rebus omnibus
adiuves. operamque des: ut quam commodissime sua negotia conficiat. in primisque quod
ei carissimum est dignitatem eius tibi commendo: idque a te peto: quod ipse in pro-
vincia facere sum solitus non rogatus: ut omnibus senatoribus lictorem: quem idem
acceperam: et cognoveram a summis viris factitatum. hoc igitur mi cornifici fa-
cies: ceterisque rebus omnibus eius et dignitati: reique si me amas consules: erit
id mihi gratissimum. Da operam: ut valeas. M. Cicero Allieno salutem pl. d.

85 Democritus Sicronius: non solum hospes meus est: sed etiam quod no-

multis contigit grecis presertim valde familiaris. Est enim in eo summa probi
tas summa virtus summa etiam hospitalitas liberalitas et observantia meque preter ce
teros et colit et observat et diligit. Cum te non modo fuorum civium verum preter
ea huius provincie cognosces. huic ego commodo adlectam ad eam patefactionem
facio et mutuo cognitam. peto ipsum quem tua natura est dignum tua amici
tia atque hospitio iudicabis. peto igitur a te ut his litteris lectis recipias eum in
tuam fidem pollicere omnia te facturum mea causa. De reliquo sic id quod confido
fore dignum eum tua amicitia hospitioque cognoveris peto ut eum complectare
diligas in tuis habeas. erit id mihi maiorem in modum gratum. vale. Cicero salutem

E Xte scire arbitror quem ti fecerim. Canninii flacum et ego d Allieno pro co(nsule)
ex ipso audiveram optimo et gratissimo homine illo patri meosque necessarios. quod
ego unice diligo commendo tibi sic ut maiore studio nullos commendare possim.
C. Avianus in Sicilia est. Marcus est nobiscum. ut illius dignitatem pre
sentis ornes rem utriusque defendas rogo. hoc mihi gratius in ista provincia
facere nihil potes. idque ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo. vale. Marci
Tulii Ciceronis epistolarum familiarium liber xiiii. Incipit feliciter.

Tulius Terentie sue Tuliole sue Ciceroni suo. salutem.

E T litteris multorum et sermone omnium perfertur ad me
incredibilem tuam virtutem et fortitudinem esse teque nec
animi neque corporis laboribus defatigari. me miserum
1 te ista virtute fide probitate humanitate in tantas
erumnas propter me incidisse. Tuliolamque nostram ex quo patre
tantas voluptates capiebat ex eo tantos percipere luctus. Nam quid ego de
Cicerone dicam. qui cum primum sapere cepit acerbissimos dolores miseriasque per
cepit. quae si ut scribis fato facta putarem ferrem paulo facilius. sed omnia
sunt mea culpa commissa qui ab his me amari putabam qui invidebant eos
non sequebar qui petebant. quod si nostris consiliis usi essemus neque apud nos tantum
valuisset sermo stultorum amicorum aut improborum beatissimi viveremus. nunc
quando sperare nos amici iubent dabo operam ne mea valitudo tuo labori
desit. Res quanta sit intelligo facilius manere domi quam redire sed tamen si
omnes tr. pl. habemus. si Lentulum tam studiosum quam videtur si vero etiam Pom

petium et cesarem non est desperandum. De familia quomodo placuisse dicis scribis
faciemus. de loco nunc quidem iam abiit pestilentia. sed quod diu fuit. non me attigit.
Plancius homo officiosissimus me cupit esse secum et adhuc retinet. ego vole
bam loco magis deserto esse in epirro quo neque hispo veniret nec milites
sed adhuc plancius me retinet. sperat posse fieri ut mecum ut meum in italiam
decedat. quem ego diem si videro et si in vestrum complexum venero: ac si et
vos et me ipsum recuperaro satis magnum mihi fructum videbor percepisse
et vestre pietatis et mee pissonis humanitas virtus amor in omnes nos tantus
est ut nihil supra possit. utinam ea res ei voluptati sit gloriae quidem video fore
de Q. fratre nihil ego te accusavi sed vos cum presertim tam pauci sitis
voluisse quam coniunctissimos quibus me voluisti gratias agere egi et meas
te certiorem esse factum scripsi. Quod ad me mea terentia scribis: te vi
cum vendicaturam. quid obsecro te me miserum quid futurum est. et si nos premet
eadem fortuna quid puero misero fiet. Non queo reliqua scribere tanta vis la
chrimarum est. neque te in eundem fletum adducam. tantum scribo: si erunt in officio
mei pecunia non deerit. si non erunt tu efficere tua pecunia non poteris per for
tunas miseras nostras. Vide ne puerum perditum perdamus: cui si aliquid erit
ne egeat mediocri virtute opus est ut cetera consequatur. Fac valeas et
ad me tabellarios mittas. ut sciam quid agatur. et vos quid agatis mihi
iam brevis expectatio est. Tulliole et ciceroni et salutem dic. Vale. ad VI Kl.
decembris. Dyrrachii. Dyrrachium veni quod et libera civitas est. et in me officiosa
et proxima Italie. Sed si offendet me loci celebritas alio me conferam
ad te scribam. Valete. Tullius salutem dicit Terentie sue et Tulliole et Ciceroni suis.

Noli putare me ad quemquam longiores epistolas scribere nisi quis ad me
plura scripsit cui puto rescribi oportere nec enim habeo quid scribam.
nec hoc tempore quicquam difficilius facio. ad te vero et ad nostram Tulliolam
non queo sine plurimis lacrimis scribere. Vos enim video miserrimas
quas ego beatissimas semper esse volui. idque prestare debui. In novis tr. pl. in
telligo te spem habere. id erit firmum si pompei voluntas erit. sed crassum tamen
metuo. a te quidem omnia fieri fortissime et amantissime video. nec mi
ror. sed moereo casum eiusmodi ut tantis tuis miseriis mee miserie subleventur.

Nam ad me pu. valerius homo officiosus scripsit id quod ego maximo cum
fletu legi: quemadmodum a vesta ad tabulam valerianam ducta esses. Hem mea
lux meum desiderium: unde omnes petere opem solebant te nunc mea
Terentia sic vexari sic iacere in lachrimis et sordibus idque fieri mea cul
pa: qui ceteros servavi: ut nos periremus. De domo scribis: hoc est
de area: ego vero tum denique mihi videbor restitutus: si villa nobis erit
restituta. verum hec non sunt in nostra manu: illud doleo: que impensa
facienda est in eius partem miseram: et despoliatam venire. quod si conficitur
negotium omnia consequentur: sin eadem nos fortuna premet etiam
ne reliquas miserias proiicies. obsecro te vita mea. quod ad sumptum attinet
et sine alios qui possunt: si modo volunt sustinere. et valitudinem istam
infirmam: si me amas noli vexare. Nam mihi ante oculos: dies noctesque
versaris. omnes labores te excipere video. Timeo ut sustineas: sed video in te esse omnia. quare ut id quod
speras et quod agis consequamur servi valitudini. Ego ad quos scribam
nescio: nisi ad eos: qui ad me scribunt: aut ad me vos aliquid scribitis
longius: quam ita nobis placet non discedam: sed velim quam sepissime litteras
mittas. presertim: si quid est firmius: quod speremus. Valete mea desi
deria valete. D. ad III. nonas octobr. Thessalonice. M. Tulli. sal. d. Terentie.

Accepi ab aristocrito tris epistolas: quas ego lachrimis prope delevi
conficior. n. merore mea Terentia: nec meę miserię me magis excruciant
quam tuę vestreque. Ego autem hoc miserior sum quam tu: quę es miserrima. quod ipsa calami
tas communis est utriusque nostrum: sed culpa mea propria est. meum fuit officium
vel legatione vitare periculum: vel diligentia et copiis resistere: vel cadere for
titer hoc miserius turpius hoc indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore
conficior tum etiam pudore: pudet enim me uxori meę suavissimę liberis vir
tutem et diligentiam non prestitisse. Nam mihi ante oculos dies noctesque ver
satur squalor vester: et meror et infirmitas valitudinis tue: spes autem salutis
pertenuis ostenditur inimici sunt multi invidi pene omnes: eicere nos magnum
fuit: excludere facile est: sed tamen quamdiu vos eritis in spe non deficiam: nec
omnia mea culpa cecidisse videantur: ut tuto sim quod laboras id mihi nunc facil
limum est: quem etiam inimici volunt vivere in tantis miseriis: Ego tamen faciam

que scribis amicis: quibus voluisti egi gratias: et eas litteras dexippo dedi
neque de eorum officio scripsi de quo nos certiores esse factos: pisonem nostrum
mirifico esse studio in nos: et officio: et ego perspicio: et omnes predicant
ut tali genero mihi presenti tecum: et cum liberis nostris perfrui liceat. Nunc spes
reliqua est in novis tr. pl. et in primis quidem diebus. nam si inveteraverit
actum est: ea re ad te aristocritum misi: ut ad me continuo initia rerum
et rationem totius negotii describere posses: et si dexippo quoque ita imperavi
ut recurreret ad fratres: nisi ut crebro cabellarios mitteret. nam
ego eo nomine sum dirachii hoc tempore: ut quam celerrime quid agatur au-
diam: et sum tuto. Civitas enim hec semper a me defensa est: sin inimici
nostri venire dicentur: tum in epyrum ibo: quod scribis te si velim ad
me venturam. ego vero cum sciam partem istius oneris abs te sustineri te
istic esse volo: venire oportet. Sin autem: sed nihil est. reliqua scribe ex pri-
mis: aut ad summum secundis litteris tuis constituere poterimus: quid
nobis faciendum sit. Tu vero ad me velim omnia diligentissime perscribas,
et si magis iam rem quam litteras debeo expectare: cura ut valeas et ita tibi
persuadeas mihi te carius nihil esse. nec umquam fuisse. vale mea Terentia
quam ego videre videor. itaque debilitor lacrimis. vale pridie kal. decembr.

Ego minus sepe do ad vos litteras. M. Tulli. sal. pl. d. Terentie sue. c.
quam possim: propterea quod cum omnia mihi tempora sint misera: tum vero quom
aut scribo ad vos: aut vestras lego conficior lacrimis sic: ut ferre non
possim: quod utinam minus vite cupidus fuissem: certe nihil: aut
non multum in vita mali vidissemus: quod si nos ad aliquam alicuius com-
modi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit minus est erratum a nobis
si hec mala fixa sunt: ego vero te quam primum mea vita cupio videre
et in tuo complexu emori: quando neque dii: quos tu castissime coluisti
neque homines: quibus ego semper servivi nobis gratiam retulerunt. Nos bru-
ndusii apud M. lenium flaccum. dies XIII. fuimus: virum optimum: qui pericu-
lum fortunarum et capitis sui pro sua salute neglexit: neque legis improbissime
poena deductus est: quo minus hospitii et amicitie ius officiumque prestaret
huic utinam aliquando gratiam referre possimus: habebimus quidem semper.

Brundusiu profecti sumus ad v. Kl. maii p macedonia ac ciricu petebaz
O me pditum o afflictum: quid nunc rogem te: ut uenias? mulierem
egram & corpore & aia confectam num rogem? sine te igitur sim: opi-
nor sic agam: si est spes nri reditus eam confirmes & rem adiuues: sin
ut ego metuo transactum est quoquo potes ad me fac uenias: unu hoc
scito si te habebo non mihi uidebor plane pisse. sed quid de Tuliola
mea fiet? iam id uos uidete/ mihi deest consiliu: sed certe quoquomo
se res habebit illius misellę: & matrimonio: & famę seruiendu est. sed
Cicero meus? quid agit? iste uero sit in sinu semp & complexu meo: non
queo plura iam scribere/ impedit moeror. Tu quid agas nescio. utrum
aliquid teneas: an quod metuo plane sis spoliata: pissonem: ut scribis semp
spero fore nrm: De familia liberata nihil est quod te moueat: pmu tuis
ita promissu est te facturam esse: ut quisq esset meritus: Est aut in officio
adhuc orpheus/ preterea magnope nemo ceterorum seruoru ea causa est
ut si res a nobis abesset liberti nostri essent: si obtinere potuissent: sin ad
nos ptinerent seruirent/ preterq oppido pauci: sed hec minora sunt
q tu me hortaris: ut aio sim magno: & spem habeam recupandę salutis
id uelim sit eiusmoi: ut precte sperare possimus: nunc miser quando
tuas iam litteras accipiam? quis ad me pferet? quas ego expectassem bru
dusii: si eet licitum p nautas qui tempestatem pretermittere noluerunt
q nod reliquu: sustenta te mea terentia ut potes honestissime uiuim
floruimus: nunc uitium nostru: sed uirtus nra nos afflixit. peccatu est
nullu: nisi q no una aias cum ornamentis amisimus. sed si hoc fuit libis
nostris gratius nos uiuere cetera qq ferenda sunt feramus. atq ego qui
te confirmo ipse me non possum clodium. philetaerum: q ualitudine ocu
lorum impediebatur hoiem fidelem remisi: Salustius officio uincet oes
spes. cenius est pbiuolus nobis: quem semp spero fore tui obseruantem
Sicca dixerat se mecu fore sed brudusio decessit. Cura quoad potes. ut ualeas
et sic existimes me uehementius tua miseria q mea comoueri. mea te-
rentia fidelissima: atq optima uxor: et mea carissima filiola & spes reliq
nra cicero ualet. pridie Kl. maii brundusio. Ci. et Tul. Terentie s. d.

Si tu et Tuliola lux nostra valetis ego et suavissimus Cicero valemus pridie ydus octobr. Athenas venimus. cum sane adversis ventis usi essemus: tardeque et incommode navigassemus de navi exeuntibus nobis acastus cum litteris presto fuit. uno et vigesimo die sane accepi strenue tuas litteras quibus intellexi te vereri: ne superiores mihi reddite non essent: omnes sunt reddite. diligentissimeque a te perscripta sunt. idque gratissimum mihi fuit neque sum admiratus hanc epistolam quam acastus attulit brevem fuisse. iam enim me ipsum expectas. sive nos ipsos: qui quidem ad vos quam primum venire cupimus: et si in quam rem publicam venimus intelligo cognovi enim ex multorum amicorum litteris quas attulit acastus ad arma respectare: ut mihi cum venero dissimulare non liceat. quid sentiam sed quando subeunda fortuna est. eo citius dabimus operam. ut veniamus quo facilius de tota re deliberemus. tu velim quod commodo valitudinis tue fiat quam longissime poteris obviam nobis properes De hereditate preciana que quidem mihi magno dolori est. valde enim illum amavi. hoc velim cures si auctio ante meum adventum fiet. ut Pomponius. aut si minus is poterit camillus nostrum negotium curet. Nos cum salvi venerimus reliqua per nos agemus. Sin tu iam Roma profecta eris tamen curabis ut hoc ita fiat. Si dii nos adiuvabunt circiter ydus novembr. in Italiam speramus fore vos mea suavissima et optima Terentia et Tuliola si nos amatis curate: ut valeatis valete Athenis ~~xv~~ Kl. novembr. Cicero salutem dicit suis

Nec sepe est cui litteras demus: nec rem habemus ullam quam scribere velimus: ex tuis litteris: quas proxime accepi cognovi presidium venire nullum potuisse. Quare videatis velim quomodo satisfaciat. cui satis me satisfieri velle. quod nostra tibi gratias egit id ego non miror te mereri. ut ea tibi merito tuo gratias agere possit pollicensis si adhuc non est profectus: quam primum fac extrudas. Cura ut valeas ydibus quintil.

27 Omnis molestias et sollicitudines: quibus et te. Tulius Terentie sue. miserrimam habui id quod molestissimum est Tuliolam. que nobis nostra vita dulcior est. deposui et eieci: quid cause autem fuerit postridie intellexi: quam a vobis discessi

mostu

eiieci statim ita sum levatus ut deus aliquam medicinam fecisse videatur: cui quidem tu deo quemadmodum soles pie et caste satisfacias idest Appollini et Esculapio. Navem valde bonam nos spero habere in eam simul atque conscendi: hec scripsi. deinde conscribam ad nostros familiares multas epistolas: quibus te et Tuliolam nostram diligentissime commendabo. Cohortarer vos quo animo fortiores essetis: nisi vos fortiores cognoscerem quam quemquam virum: et tamen eiusmodi spero negotia esse ut et vos istic commodissime sperem esse: et me aliquando cum similibus nostri rem publicam defensurum. Ut primum valitudinem tuam velim cures: deinde tibi si videbitur villis illis utere que longissime aberunt a militibus. Fundo Arpinate bene poteris uti cum familia urbana si annona carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutem dicit plurimam. Etiam atque etiam vale. ad VIII idus Iunii. Tulius Terentie sue sal.

8 Si vales bene est ego valeo. valitudinem tuam velim cures diligentissime. Nam mihi et scriptum et nunciatum est te in febrim subito incidisse. quod celeriter et me fecisti de Cesaris litteris certiorem fecisti mihi gratum. Item posthac si quid opus erit si quid acciderit novi facies ut sciam. Cura ut valeas. D. IIII nonas Iunii. Tulius Terentie sue salutem pl. d.

9 Ad ceteras meas miserias accessit dolor et Dolobelle valitudine et Tulie. omnino de omnibus rebus nec quid consilii capiam nec quid faciam scio. Tu velim tuam et Tulie valitudinem cures. vale. Tulius Terent.

10 Quid fieri placeret scripsi ad Pomponium serius quam oportuit. cum eo si loquuta eris intelliges quid fieri velim. apertius scribi quam necesse ad illum scripsi non fuit. De ea re et ceteris rebus quam primum nobis litteras mittas. valitudinem tuam cura diligenter. VII idus quint. vale. M. Tul. sal.

11 Si vales bene est ego bene valeo. Tulia nostra venit ad me pridie idus Iunii. cuius summa virtute et singulari humanitate graviore etiam dolore affectus nostra factum esse negligentia ut longe alia in fortuna esset atque eius pietas et dignitas postulabat. nobis erat in animo Cicironem ad Cesarem mittere et cum eo Gneum Salustium. si profectus erit faciam te certiorem. valitudinem tuam diligenter

cura. vale xvii. K. quintil. Marcus Tulius Salut. d. Terentie sue

12 Quod nos in Italiam salvos venisse perpetuo gaudeas velim. sed pertur-
bati dolore animi magnisque iniuriis metuo ne id consilii ceperimus
quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes adiuva. quid
autem possis mihi in mentem non venit. in viam quod te des hoc tempore nihil
est et longum est iter et non tutum. et non video. quid prodesse possis si
veneris. vale. pridie non. decembr. Brundisio. Tulius Terentie sue Salut.

13 Quod scripsi ad te proximis litteris de nuntio remittendo que sit isti
vis hoc tempore. et que concitatio multitudinis ignoro. si metuendus
iratus est. quis tamen ab illo fortasse nascetur totum iudicabis quale sit
et quod in miserrimis temporibus minime miserum putabis. id facies
vale. xi. idus quintiles. Tuli. Terentie et pater Tuliole duabus suis sal.

14 Tulius Terentie et pater Tuliole duabus animis di suis: et cicero
matri optime suavissime sorori. s. d. plurimam. Si vos valetis nos valemus
vestrum iam consilium est. ut non solum quam meum quid sit vobis faciendum
si ille Romam modeste venturus recte in presentia domi esse possetis. Sin
homo amens diripiendam urbem daturus est vereor. ut dolobella ipse
satis nobis prodesse possit. etiam illud metuo ne iam intercludamini
ut cum velitis exire non liceat. Reliquum est quod ipse optime considera-
bitis vestri similes femine sint ne rome. si enim non sint videndum est.
ut honeste vos esse possitis. quando quidem nunc se res habet. modo ut
hec nobis loca tenere non liceat bellissime cum meum. vel in nostris
prediis esse poteritis etiam illud verendum. ne brevi tempore fames in urbe
sit. his de rebus velim cum pomponio. cum camillo. cum quibus vobis
videtur consideretis. Ad summam animo forti sitis. Labienus rem meliorem
fecit. adiuvat etiam pisso. qui ab urbe discedit. et sceleris condemnat generum
suum. vos mee carissime anime ad me scribite. et vos quid agitis. et quid
istic agatur. quintus pater et filius. et rursus vobis salutem dicunt. vale
viiii K. quintiles minturnis. M. cicero Terentie sue salutem plurimam d.

15 Si vales bene est. constitueramus. ut ad te antea scripseram obviam
ciceronem cesari mittere. sed mutavimus consilium. quia de illius

f. duabus animis

adventu nihil audiebamus. De ceteris rebus quamquam nihil erat novi tamen
quid velimus et quid hoc tempore putemus esse ex Sicca poteris cognoscere.
Tulliam adhuc mecum teneo valitudinem tuam cura diligenter vale. Kal. quintil. Tulli salutem dicit Terentie

SI vales bene est ego valeo. Et si eius modi tempora
16 sunt ut nihil habeam quod aut a te litteras expectem aut ipse ad te scribam
tamen nescio quo modo et ipse tuas litteras expecto et scribo ad vos cum habeo
qui ferat. Volumnia debuit in te officiosior esse quam fuit et id ipsum quod fecit po
tuit diligentius facere et cautius. Quamquam alia sunt que magis curemus magisque
doleamus que me ita conficiunt ut ii voluerunt qui me de mea sen
tentia detruserunt. Cura ut valeas pridie non. Januar. Tulli. salutem Terentie

SI quid haberem quod ad te scriberem id et pluribus verbis et sepius
17 scriberem. Nunc que sunt negotia vides. Ego autem quomodo sum affectus ex Lepta et
Trebatio poteris cognoscere. Tu fac ut tuam et Tullie valitudinem cures. Vale.
Tullius Terentie sue et pater suavissime filie Cicero matri et sorori salutem plurimam dicit

COnsiderandum vobis etiam atque etiam, anime mee, diligenter puto
18 quid faciatis Rome an mecum sitis in aliquo tuto loco. Id non solum
meum consilium est sed etiam vestrum. Mihi venit in mentem hec Rome vos tuto
esse posse per Dolobellam eamque rem posse vobis adiumento esse si que vis
aut si que rapine fieri ceperint. Sed rursus illud me movet quod video omnes
bonos abesse Roma et eos mulieres suas secum habere. Hec autem regio in
qua ego sum nostrorum est cum oppidorum tum etiam prediorum ut et mul
tum esse mecum et cum abieritis commode et in nostris positis esse. Mihi
plane non satis constat adhuc utrum sit melius. Vos videte quid fa
ciant isto loco femine et ne cum velitis exire non liceat. Id velim di
ligenter etiam atque etiam vobiscum et cum amicis consideretis. Domus
et propugnacula habeat Philotimo dicetis et velim tabellarios in
stituatis certos ut quotidie aliquas a vobis litteras accipiam. Maxime
autem date operam ut valeatis si nos vultis valere. VIII Kal. febr. Tullius Te

19 **I**N maximis meis doloribus excruciat me valitudo rentie sue salutem plurimam
Tullie nostre de qua nihil est quod ad te plura scribam tibi enim eque
magne cure esse certo scio. Quod me propius vultis accedere video ita

esse faciendum et iam ante fecissem sed me multa impediverunt: que nunc quidem expedita sunt: sed a pomponio expecto litteras quas ad me quam primum perferendas cures velim. Da operam ut valeas. Tullius Terentie

20 IN Tusculanum nos venturos putamus: aut nonis: aut postridie ibi fac ut sint omnia parata: plures enim fortasse nobiscum erunt et ut arbitror diutius commorabimur. Labrum si in balneo non est fac ut sit. Item cetera que sunt ad victum et ad valitudinem necessaria. Vale. Kl. octobr. de venusio.

21 SI vales bene est. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus qui si venerint fortasse erimus certiores quid nobis faciendum sit. faciemusque te statim certiorem. valitudinem tuam cura diligenter. Kl. septembr. Tulli Terentie sue sal.

22 REddite mihi tandem sunt a cesare littere satis liberales et ipse opinione celerius venturus esse dicitur. cui utrum obviam procedam an hic eum expectem: cum constituero te faciam certiorem. tabellarios mihi velim quam primum remittas. valitudinem tuam cura diligenter. vale. Data pridie ydus septembris. Tulius Terentie sue salutem plurimam dicit

23 NOs neque de cesaris adventu: neque de litteris: quas philotimus habere dicitur quicquam adhuc certi habemus: sed quid erit faciam te certiorem. valitudinem tuam fac cures. vale. iii ydus septembr. Tulius Terentie sue sal.

24 DA operam ut convalescas. quod opus erit ut res tempusque postulat provideas atque administres et ad me de omnibus rebus quam sepissime litteras mittas. vale.

Marci Tulii ciceronis epistolarum familiarium liber decimus quintus incipit. Cicero proconsul salutem dicit consulibus pretoribus tribunis plebis senatui. Si bene valetis bene est ego valeo.

ETsi non dubie mihi nunciabatur parthos transisse Eufratem: cum omnibus fere suis copiis: tamen quia arbitrabar a marco bibulo proconsule certiora de his rebus ad vos scribi posse statuebam mihi non necesse esse scribere publice ea que de alterius provincia nunciarentur. postea vero quam certioribus auctoribus: legatis: nunciis: litteris sum certior factus: vel quia tanta res erat: vel quia nondum audieramus bibulum in syriam venisse: vel quia administratio huius belli mihi cum bibulo pene

est cons. que ad me delata essent scribenda ad vos putavi. Regis Albiochi com-
mageni legati primi mihi nuntiaverunt parthorum magnas copias Eufraten
transire cepisse. quo nuntio allato: cum essent nonnulli: qui ei regi mino-
rem fidem habendam putarent statui expectandum esse. si quid certius afferretur.
ad iii kl. octobr. cum exercitum in Sciliciam ducerem finibus lachaonie
et capadotie mihi littere reddite sunt: a Tarchodimoto. qui fide-
lissimus socius trans thaurum: amicissimusque rei pu. existimatur pachorum
orodi regis parthorum filium: cum permagno equitatu parthico transisse Eufratem
et castra posuisse thibie: magnumque tumultum esse in provincia Syria excitatum
Eodem die ab Lambicho philarcho arabum quem homines opinantur bene sentire
amicum esse rei pu. et vestre littere de eisdem rebus mihi reddite sunt
his rebus allatis etsi intelligebam socios infirme rei animatos esse et novarum
rerum expectatione suspensos: sperabam tamen eos ad quos iam accesseram
quique nostram consuetudinem integritatemque perspexerant amiciores populi
ro. esse factos. ciliciam autem firmiorem fore: si equitatis nostre particeps facta
esset: et ob eam causam et ut opprimerentur hi qui ciliciam gente in armis
essent: et ut hostis is qui esset in Syria sciret exercitum populi ro. non modo
non cedere his nuntiis allatis. sed etiam propius accedere: exercitum ad thaurum
institui ducere. sed si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet in his pre-
sertim rebus: quas vos audistis: ego pene cerno magnopere vos et hortor et
moneo: ut his provinciis serius vos quidem quam decuit sed aliquando tamen con-
sulatis nos quemadmodum ad instructos et quibus presidiis munitos ad tanti
belli opinionem miseritis. non estis ignari. quod ego negotium non stultitia
obcecatus sed verecundia deterritus non recusavi: neque enim unquam ullum
periculum tantum putavi: quod subterfugere mallem quam vestre auctoritati
obtemperare. hoc autem tempore res sese sic habet. ut nisi exercitum tantum quantum
ad maximum bellum mittere soletis mature in has provincias miseritis
summum periculum sit: ne amittende sint omnes hee provincie quibus vecti-
galia populi romani continentur. quamobrem autem in hoc provinciali de-
lectu spem habeatis aliquam causa nulla est. neque multi sunt et diffugiunt
qui sunt metu oblato: et quod genus hoc militum sit iudicavit M. Bibulus

uir fortissimus in Asia qui cum uos promisistis delectum habere noluerit. Nam
sociorum auxilia propter acerbitatem atque iniurias imperii nostri aut ita imbe
cilla sunt ut non multum nos iuvare possint aut ita aliena a nobis ut neque
expectandum ab his neque committendum quicquam esse uideatur. regis deiotari et uo
luntatem et copias quantecumque sunt nostras esse duco. Capadotia est inanis
reliqui reges tyrannique neque opibus satis firmi neque uoluntate sunt in
in hac paucitate militum certe animus non deerit spero ne consilium quidem
quid casurum sit incertum est utinam saluti consulere possimus dignitatis
certe consulemus. ualete. Cicero salutem d. consulibus pretoribus et c.

C[2] Cum pridie k. septem. in prouintiam uenissem neque maturius propter
itinerum et nauigationum difficultatem uenire potuissem maxime
conuenire officio meo reique pu. conducere putaui parare ea que ad exercitum
conducere putaui parare ea que ad exercitum queque rem militarem
pertinerent: que cum essent a me cura magis et diligentia quam facultate
et copia constituta nuntiique et littere de bello a parthis in prouintias
Syriam illato quotidie fere afferrentur iter mihi faciendum per Licaoniam
et per Isauros et per capadotiam arbitratus sum. erat enim magna suspicio
parthos si ex Syria egredi atque irrumpere in eam prouinciam conarentur
iter eos per capadotiam quia ea maxime pateret esse facturos: itaque cum
exercitu per capadotie partem eam que cum cilicia continens est
iter feci. castraque ad cibistra: quod oppidum est ad montem thaurum locaui
ut Attuasdes rex armenius quocumque animo esset sciret non procul a suis fi
nibus exercitum populi ro. esse et deiotarum fidelissimum regem atque ami
cissimum rei pu. nostre maxime coniunctum haberem cuius et consilio et opibus
iuuari posset res pu. quo cum in loco castra haberem equitatumque in ciliciam
misissem ut et meus aduentus his ciuitatibus que in ea parte essent nuntiatus
firmiores animos omnium faceret et ego mature quid ageretur in Syria scire possem
tempus eius tridui quod in his castris morabar in magno officio et mihi
et mihi necessario mihi ponendum putaui cum enim uestra auctoritas in
tercessisset ut ego regem Ariobarzanem eusobem et phyloromeum tuerer
eiusque regis salutem incolumitatem regnumque defenderem regno regique presidio

et adiunxissetque is salutem eius regis populo senatuique magne cure esse quod nullo umquam de rege decretum esset a vestro ordine existimavi me iudicium vestrum ad regem deferre debere eique presidium meum et fidem et diligentiam polliceri: ut quando salus ipsius incolumitas regni mihi commendata esset a vobis diceret: siquid vellet: que cum essem in consilio meo cum rege loquutus initio ille orationis sue: ut debuit vobis maximas deinde etiam mihi gratias egit quod ei permagnum et honorificum videbatur senatui populoque romano tante cure esse salutem suam meque tantam diligentiam adhibere: ut et mea fides: et commendationis vestre auctoritas perspici posset atque ille primo: quod mihi magne letitie fuit ita mecum loquutus: ut nullas insidias neque vite sue: neque regno diceret se aut intelligere fieri aut suspicari: cum ego ei gratulatus essem. idque me gaudere dixissem cohortatus ut recordaretur casum illum interitus paterni: et vigilanter se tueretur. atque admonitu senatus consuleret saluti sue: tum a me discessit. in oppidum Cybistra. postero autem die cum Ariarate fratre suo: et cum patris amicis maioribus natu ad me in castra venit: cum perturbatus esset flens: cum idem et frater faceret. et amici meam fidem vestram commendationem implorare cepit: cum admirarer quid accidisset novi. dixit ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata: que essent ante adventum meum occultata: quod hi qui ea patefacere possent propter metum reticuissent eo autem tempore spe mei presidii complures ea que scirent audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui summa pietate preditum fratrem dicere eaque is quoque me audiente dicebat se sollicitatum esse: ut regnare vellet id vivo fratre suo accidere non potuisse: sed tamen ante illud tempus eam rem numquam in medium propter periculi metum pertulisse. que ut cum esset loquutus monui regem: ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet: amicos in patris eius fide atque iudicio probatos hortatus sum regis sui vitam docti casu acerbissimo patris sui omni cura defenderent: cum rex a me equitatum cohortisque de exercitu meo postularet: etsi intelligebam vestro senatus consulto non modo posse id facere: sed etiam debere cum res publica postularet propter quotidianos ex Syria nuntios: et quam primum exercitum

ad ciliciae fines adducerem cumque rex mihi persuasisset omnibus iam insi-
diis non egere exercitu populi romani sed posse se suis opibus defendere uideretur
illum cohortatus sum ut in sua uita conseruanda primum regnare disceret
a quibus perspexisset sibi insidias paratas in eos uteretur iure regio poena
afficeret eos quos necesse esset reliquos metu liberaret. presidio exer-
citus mei ad eorum qui in culpa essent timorem potius quam ad contentionem
uteretur fore autem ut omnes quando senatus consultum nossent intelligerent
me regi si opus esset ex auctoritate uestra presidio futurum. Ita confirmato
illo ex loco castra moui iter in ciliciam facere institui cum hac opinione
e Capadotia discederem ut consilio uestro casu incredibili ac pene di-
uino regem quem uos honorificentissime appellassetis nullo postulante
quemque meae fidei commendassetis et cuius salutem magnae uobis
curae esse decressetis meus aduentus presentibus insidijs liberaret. quod
ad uos a me scribi non alienum putaui ut intelligeretis ex his quae pene
acciderunt uos multo ante ne ea acciderent prouidisse. eoque uos stu-
diosius feci certioresque in rege Ariobarzane ea mihi signa uideor
uirtutis ingenii beniuolentieque erga uos perspexisse ut sine causa tantam
curam in eius uos salute diligentiaque uideamini contulisse. Cicero M.

Cum ad me legati missi ab anthioco comageno uenissent Catoni
in castra ad yconium ad iii non. septembr. hique mihi nuntiassent regis
parthorum filium cum quo nupta esset regis armeniorum soror ad
eufratem cum maximis parthorum copiis multarumque preterea
gentium magna manu uenisse eufratemque iam transire cepisse dicique
armenium regem in capadotia impetum esse facturum putaui pro nostra neces-
situdine me hoc ad te scribere oportere publice propter duas causas nihil
scripsi quod et ipsum comagenum legati dicebant ad senatum statim nuntios
litterasque misisse et existimabam M. bibulum proconsulem qui circiter idus
sext. ab epheso in syriam nauibus profectus erat quod secundos uentos
habuit sed iam in prouinciam suam peruenisse cuius litteris omnia certiora
perlatum iri ad senatum putabam. mihi in eiusmodi re tantoque bello
curae est maxime ut quae copiis et opibus tener uix possumus ea

et mansuetudine et continentia nostra sociorum fidelitatem teneamus. Tu velim ut consuesti nos absentis et diligas et defendas. Vale. Cicero Salutem dicit M. Catoni

Summa tua auctoritas fecit meumque perpetuum de tua singulari virtute iudicium fecit ut magni mea interesse putarem et res eas quas gessissem tibi notas esse et non ignorari a te qua equitate et continentia tuerer socios provinciamque administrarem. his enim a te cognitis arbitrabar me tibi facilius que vellem probaturum. Cum in provinciam pridie Kal. Sextiles venissem et propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundum viderem biduum Laodicee fui. deinde Apamee quatri triduum. quatriduum Synadis totidem dies Philomelli. quibus in oppidis cum magni conventus fuissent multas civitates acerbissimis tributis et gravissimis tributis et falso ere alieno liberavi. Cumque ante adventum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus quinque cohortes sine legatis sine tribuno militum denique etiam sine centurione ullo apud Phylomellium consedissent reliquus exercitus esset in Licaonia M. Anneio legato imperavi ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret. coactoque in unum locum exercitu castra in Licaonia apud Yconium faceret. quod cum ab illo diligenter esset actum. ego in castra ad vi Kal. Septembres veni. Cum interea superioribus diebus ex senatus consulto et evocatorum firmam manum et equitatum sane idoneum et populorum liberorum regumque sociorum auxilia voluntaria comparassem. interim cum exercitu lustrato iter in Ciliciam facere cepissem Kal. Septembris legati a rege Comageno ad me missi pertumultuose neque tamen non vere Parthos in Syriam transisse nuntiaverunt. Quo audito vehementer sum commotus cum de Syria tum de provincia mea de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Capadotie regionem eamque Ciliciam attingeret putavi. Nam si me in Ciliciam demisissem Ciliciam quidem ipsam propter montis Amani naturam facile tenuissem. Duo enim sunt aditus in Ciliciam ex Syria quorum uterque parvis presidiis propter angustias intercludi potest. nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius. sed Capadotia movebat que patet. Assiria reges habet finitimos qui etsi sunt amici nobis tamen aperte Parthis inimici esse non audent. Itaque in Capadotia extrema non longe a Tauro apud oppidum Cybistra castra feci ut et

Ciliciam tuerer et Capadociam.

ciliciam et tuerer et capadotiam tenens noua finitimorum consilia impe-
direm. Interea in hoc tanto motu: tantaque expectatione maximi belli.
rex Deiotarus: cui non sine causa plurimum semper et meo et tuo senatus
iudicio tributum est. vir tum beniuolentia et fide erga populum romanum: singulari
tum prudentia: et magnitudine animi et consilii legatos ad me
misit se cum omnibus suis copiis in mea castra esse uenturum: cuius ego et
studio, officioque commotus egi et per litteras gratias: idque ut maturaret
hortatus sum: Cum autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies
essem moratus regem Ariobarzanem: cuius salutem a senatu te
auctore commendatam habebam presentibus insidiis necopinatem
liberaui. neque solum ei saluti fui sed etiam curaui: ut cum auctoritate
et regnaret. Metram et eum: quem tu mihi diligenter commendaras
Athenium importunitate athenaidis exilio mulctatos maxima apud
regem auctoritate: gratiaque constitui: Cumque magnum bellum in Capa-
dotia concitaretur: si sacerdos armis se quod facturus putabatur defenderet rex
adolescens: et peditatu et equitatu: et pecunia paratus et toto iisque qui
nouari aliquid uolebant perfeci: ut regno ille discederet rexque sine tumultu
et sine armis omni auctoritate aule communita regnum dignitate obtineret.
Interea cognoui multorum litteris atque nuntiis magnas parthorum copias et
arabum ad oppidum Anthiochiam accessisse: magnumque eorum equitatum: qui
in ciliciam transisset ab equitatu meorum turmis et a cohorte pretoria
que erat Epiphanee presidii causa obsidione occisum. Quare cum ui-
derem a Capadotia parthorum copias auersas non longe a finibus esse cili-
cie: quam potui maximis itineribus ad amanum exercitum duxi: quo ut ueni
hostem ab Anthiochia recessisse: bibulum Anthiochie esse cognoui. Deiotarum
confestim iam ad me uenientem cum magno et firmo equitatu et pedi-
tatu et cum omnibus suis copiis certiorem feci non uideri esse causam
cur abesset a regno: meque ad eum siquid noui forte accidisset statim litteras
nuntiosque missurum esse. Cumque eo animo uenissem: ut utrique prouintie si
ita tempus ferret subuenissem: Tamen quod iam ante statueram interesse
utriusque prouintie, Amanum: et perpetuum hostem ex eo monte tollere agere

perem. Cumque me discedere ab eo monte simulassem et alias partis Cili-
ciae petere: abessemque ab Amano iter unius diei et castra apud Epiphaneam
fecissem ad iiii ydus octobr. cum lucesceret in Amanum ascenderem: di-
stributisque cohortibus et auxiliis cum aliis quae Q. frater legatus mecum simul
aliis C. Pomptinus legatus reliquis M. Anneius et L. Tullius legati
praeessent: plerosque nec opinantis oppressimus: qui occisi captique sunt
interclusi fugierunt: quae fuit non via instar: sed urbis: quod erat
Amani caput: itemque Sepyram et Commorim acriter et diu repugnantibus
Pomptino illam partem Amani tenente ex antelucano tempore
usque ad horam diei x. magna multitudine hostium occisa: cepimusque
castella sex: capta complura incendimus. His rebus ita gestis castra in
radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quatriduum: et in
reliquiis Amani delendis: agrisque vastandis: quae pars eius meae pro-
vinciae est: id tempus omne consumpsimus. Confectis his rebus ad op-
pidum Eleutherocilicum Pindenissum exercitum adduxi: quod cum
esset altissimo et munitissimo loco: ab hisque incoleretur: qui ne
regibus quidem umquam paruissent: cum et fugitivos reciperent et Parthorum
adventum acerrime expectarent existimationem imperii pertinere arbitratus
sum comprimere eorum audaciam: quo facilius in ceterorum animi q
alieni essent ab imperio nostro frangerentur: vallo et fossa circumdedi sex ca-
stellis castrisque maximis sepsi aggere vineis turribus oppugnavi his que
tormentis multis sagittariis magno labore meo sine ulla molestia sump-
tuve sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci. ut omnibus partibus
urbis disturbatis aut incensis compulsi in meam potestatem pervenirent
his erant finitimi pari scelere et audacia Thebarani: ab his Pindenisso capto
obsides accepi: exercitum in hyberna dimisi. Q. fratrem negotio praeposui
ut in vicis aut captis aut male pacatis exercitus colleretur collocaretur.
Nunc velim tibi sic persuadeas: si de his rebus ad senatum relatum sit:
me existimaturum summam tibi laudem tributam: si tu honorem meum
sententia tua comprobaris: idque et si talibus de rebus gravissimos homines
et rogare solere et rogari scio: tamen admonendum potius te a me

quod rogandum puto. Tu es enim is: qui me tuis sententiis saepissime or-
nasti: qui oratione qui praedicatione qui summis laudibus in senatu in contio
nibus ad caelum extulisti: cuius ego semper tanta uerborum esse pondera
putaui: ut uno uerbo tuo cum mea laude coniuncto omnia me assequi
arbitrarer. Te denique memini: cum cuidam clarissimo: atque optimo uiro
supplicationem non decerneres dicere te decreturum si referretur ob eas
res: quas is consul in urbe gessisset: et tu idem mihi supplicationem
decreuisti togato: non ut multis in re publica bene gesta: sed ut nemini
re publica conseruata. Mitto quod inuidiam: quod pericula: quod omnes meas tempe
states: et subieris et multo etiam magis: si per me licuisset subire paratissi
mus fueris: quod denique meum tuum putaris: cuius etiam interitum ut
facile intelligerem mihi quantum tribueris Milonis causa in senatu
defendenda approbaris. A me autem haec profecta: quae ego in bene
ficii loco non pono: sed in ueri testimonii atque iudicii: ut praestantissimas
tuas uirtutes non tacitus admirarer: quis de te id non facit: sed in
omnibus orationibus sententiis dicendis: causis agendis: omnibus scriptis: grae
cis latinis: omni denique uarietate litterarum mearum: te non modo his
quos uidissemus: sed etiam his de quibus audissemus omnibus anteferre.
Quaeres fortasse: quid sit: quod ego nescio: quid gratulationis
et honoris a senatu tanti existimem: agam iam tecum familiariter
ut est et studiis et officiis nostris mutuis et summa amicitia dignum
et necessitudine etiam paterna: si quisquam fuit umquam remotus et natura
et magis etiam: ut mihi quidem sentire uideor ratione atque doctrina
ab inani laude: et sermonibus uulgi: Ego profecto is sum. Testis
est consulatus meus in quo sicut in reliqua uita fateor ea me stu-
diose secutum ex quibus uera gloria nasci posset. Ipsam quidem gloriam
per se numquam putaui expetendam: Itaque et prouinciam ornatam: et spem
non dubiam triumphi neglexi: Sacerdotium denique: cum quemadmodum
te existimare arbitror non difficillime consequi possem non appetiui.
Idem post iniuriam acceptam: quam tu rei publicae calamitatem: sed etiam
gloriam studui: quam ornatissima senatus populique romani de me iudicia in

concedere. Itaque et augur postea fieri volui, quod antea neglexeram, et eum
honorem qui a senatu tribui rebus bellicis solet neglectum a me olim nunc
mihi expetendum puto. Huic meae voluntati, in qua est aliqua vis deside-
rii ad sanandum vulnus iniuriae, ut faveas adiutorque sis, quod paulo ante
me negarem rogaturum, vehementer te rogo; sed ita non ieiunum hoc
scio et vidi quod ego gessi et contemnendum videor; sed tale atque tantum ut multi
nequaquam paribus rebus honores summos ab senatu consequuti sint. Equidem
etiam illud animadvertisse mihi videor (scis enim quam attente te audire soleam)
te non tam res gestas quam mores, instituta atque vitam imperatorum spectare solere
in habendis aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa considerabis,
reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmissimum praesidium
habuisse aequitatem et continentiam. His ego subsidiis ea sum consequutus
quae nullis legionibus consequi potuissem, ut ex alienissimis sociis amicissimos,
et infidelissimis firmissimos redderem, animosque novarum rerum expectatione
suspensos ad veteris imperii benivolentiam traducerem. Sed nimis haec multa
de me, praesertim ad te, a quo uno omnium sociorum querellae audiuntur. Cognosces
ex his qui meis institutis recreatos se putant. Cumque omnes uno prope consensu
de me apud te ea quae mihi optatissima sunt praedicabunt, tum maxime duae cli-
entelae tuae, Cyprus insula et Capadociae regnum, tecum de me loquentur. Puto
et regem Deiotarum, qui uni tibi maxime est necessarius. Quae si etiam maiora sunt
ut omnibus saeculis pauciores viri reperti sunt qui suas cupiditates quam qui hostium
copias vincerent, est profecto tuum, cum ad res bellicas haec quae rariora et
difficiliora sunt genera virtutis adiunxeris, ipsas etiam res illas gestas il-
lustriores esse et maioris putare. Extremum illud est, ut quasi diffidens rogationi
meae philosophiam ad te allegem, qua nec mihi carior ulla umquam res in vita fuit nec
hominum generi maius a diis munus ullum est. Haec igitur quae mihi tecum communis
est societas studiorum atque artium nostrarum, quibus a pueritia dediti et devincti
soli prope modum nos philosophiam veram et antiquam, quae quibusdam otii ac desidiae
videtur esse, in forum ac rem publicam atque in ipsam aciem pene deduximus, tecum
agit de mea laude, cui negari a Catone fas esse non puto. Quamobrem
sic tibi persuadeas velim: si mihi tua sententia tributus honos ex meis litteris

fuit me sic existimaturum tum auctoritate tua beniuolentia erga me
mihi quod maxime cuperem contigisse. Vale. Cicero Imperator M. Catoni sal.
Quod et res pu. me et nostra amicitia hortatur libenter facio: ut tuam uirtutem
innocentiam diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati armati
foris pari industria administrari gaudeam. Itaque quod pro meo iudicio facere potui
innocentia consilio tuo defensam prouinciam seruatam. Ariobarzanis cum ipso rege
regnum sociorum reuocatam ad studium imperii nostri uoluntatem sententia mea et decreto
laudarem. Feci supplicationem decretam. Si tu qua in re nihil fortuito: sed summa tua
ratione et continentia rei pu. prouisum est diis immortalibus gratulari nos quam tibi referre
acceptum magis gaudeo quod si triumphi prerogatiuam putas supplicationem et id
casu tamen potius quam te laudari mauis neque supplicationem sequitur semper triumphus.
et triumpho multo clarius senatum indicat potius mansuetudine et innocentia
imperatoris prouinciam quam in militum aut deorum benignitate retentam atque conseruatam
esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hec ego id circo ad te contra consuetudinem
meam pluribus scripsi: ut quod uolo existimes me laborasse ut tibi persuadeam me
et uoluisse de tua maiestate quod amplissimum sim arbitratus et quod tu
uoluisti factum esse gaudere. Vale et nos dilige et instituto tuo iter seueritatem
diligentiamque sociis et rei pu. pu. presta. Vale. Cicero. M. Catoni salutem p. d.
Letus sum laudari me inquit Hector opinor apud Neuium abs te pater
a laudato uiro. Ea est enim profecto iocunda laus: que ab his proficiscatur
qui ipsi in laude uixerint. Ego autem uel gratulatione litterarum tuarum et
testimoniis sententie dicte nihil est quod me non assequutum putem: idque mihi
cum amplissimum: tum gratissimum est te libenter amicitie dedisse quod aliud
ueritati dares. Et si non modo omnes uerumetiam multi Catones essent in ci
uitate nostra: in qua unum extitisse mirabile est. Quem ego currum aut quam
ego lauream cum tua laudatione conferam. Nam ad meum sensum et ad
illud sincerum ac subtile iudicium nihil potest esse laudabilius quam ea tua oratio que
est ad me perscripta a meis necessariis. Sed causam mee uoluntatis non enim
dicam cupiditatis exposui tibi superioribus litteris quequam si parum iusta tibi uisa
est hanc tamen rationem: non ut nimis non concupiscendus honos: sed si tamen
deferatur a senatu minime aspernandus esse uideatur. Spero autem illum ordinem

pro meis ob rem p. susceptis laboribus me non indignum honore usitato pre
existimaturum. Quod si ita erit tantum ex te peto quod ad te amantissime scribis
ut cum tuo iudicio quod amplissimum esse arbitraris mihi tribueris
si id quod maluero acciderit gaudeas. Sic enim fecisse te et scripsisse
video resque ipsa declarat tibi illum honorem nostrum supplicationis iocundum
fuisse quod scribendo affuisti. Haec enim senatus consulta non ignoro ab ami
cissimis eius cuius honore agitur scribi solere. Ego ut spero te prope
diem videbo atque utinam re p. meliore quam video timeo. Vale. M. Cicero sal.
7 Te et pietatis in tuos et animi in rem p. et clarissimi M. Catoni
atque optimi consulatus C. Marcello consule facto fructum cepisse ve
hementer gaudeo non dubito quin presentes sentiat. Nos quidem longinque
et a te ipso missi in ultimas gentis ad caelum me hercule tollimus verissimis
ac iustissimis laudibus. Nam cum te a pueritia unice dilexerim tuque me
in omni genere semper amplissimum esse et volueris et iudicaris tum hoc
vel tuo facto vel p. r. de te iudicio multo acrius vehementiusque diligo
maxima letitia afficior cum ab his omnibus prudentissimis virisque optimis omnibus
dictis factis studiis institutis vel me tui similem esse audio. Si te mei
unum vos si addis ad preclarissimas res consulatus tui ut aut mihi succ
cedat quam primum aliquis aut ne quid accedat temporis ad id quod tu mihi
et senatusconsulto et lege finisti omnia me per te consequutum putabo. Cura
ut valeas et me absentem diligas atque defendas. Que nunc mihi de par
this nunciata sunt quia non putabam a me esse nunc scribenda esse pu
propterea ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere ne cum ad consulem
scripsissem publice viderer scripsisse. Vale. Ci. sal. pl. dicit M. Marcello consuli desi.
Maxima sum letitia affectus cum audivi te consulem factum esse
8 Meumque honorem tibi deos fortunare volo atque a te peto pro tua parentisque
tui dignitate administrari. Nam cum semper te amavi dilexique tum mei
iam amantissimum cognovi in omni varietate rerum mearum tum patris tui
pluribus beneficiis ut defensus tristibus temporibus sic ornatus secundis et sum
totus vester et esse debeo cum presertim matris tue gravissime atque
optime femine maiora erga salutem salutem dignitatemque meam studia

que erant a muliere postulanda prosperim: quare, a te peto in maiorem
modum me absentem diligas atque defendas. Cicero proconsul s. d. M. Marcello college

Marcellum tuum consulem factum: teque ea letitia affectum quam maxime
optasti mirandum in modum gaudeo: idque cum ipsius causa tum quod te ab
secundissimis rebus dignissimum iudico: cuius erga me singularem beniuolentiam
cum in labore meo: tum in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis
dignitatis mee studiosissimam cupidissimamque cognovi. quare uero gratum mihi
feceris si uxori tue et me gratissime et optime femine meis uerbis eris gra-
tulatus. A te id quod suesti peto me absentem diligas atque defendas. vale.

Cum id accidit quod maxime fuit optandum. Cicero sal. d. M. Marcello c. f. cos.
et omnium Marcellorum etiam marcellorum mirificus enim generis ac nominis
uestri fuit semper animus: quando ergo ita accidit ut omnes uestro studio
tuus consulatus satisfacere posset in quem mee res geste laus et hono.
potissimum incideret peto a te illud: quod facillimum sit factum non aspernante
ut confido senatu: ut quam honorificentissime senatus consultum meis litteris reci-
tatis faciendum cures. si mihi tecum minus esset quam est cum tuis allegarem ad te
illos a quibus intelligis me precipue diligi patris tui beneficia in me sunt am-
plissima neque enim saluti mee neque honori amicitior quisquam dici potest fratri
tuus quanti me faciat semperque fecerit esse hominem qui ignoret arbitror neminem.
domus tua denique tota me semper omnibus officiis prosequuta est: neque uero
tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum: quare a te peto in maiorem
modum ut me per te quam ornatissimum uelis: meamque etiam in supplicatione de-
cernenda et in ceteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam putaueris.

Quante tibi cure meus honor fuerit: et quam Cicero imperator sal. d. C. Marcello cos.
quidem extiteris consul in me ornando et amplificando: qui fueram semper
fueras cum parentibus tuis: et cum tota domo: et si res ipsa loquebatur cognoui
tamen et meorum omnium litteris: itaque nihil est: quod ego in tua causa
debeam facturusque sim: tum studiose et libenter: etiam magni interest.
cui debeas: debere autem nemini quam tibi cui a me tum studia tota beneficia pr
ma: tuaque iam ante coniunxerat: tum accidit quidem mea sententia
maximum uinculum: quod ita rem publicam gesseris: atque gessisti: qua mihi nihil carius est.

ut quantum tibi omnes boni debeant: quo minus tandem ego minus
unus debeam no recusem. quam ob rem tibi uelim: his sint exitus
quos mereris: et quos fore confido. Ego si me nauigatio no morabit
que incurrebat in ipsas ethesias prope diem te: ut spero uidebo. Vale. M.

E 12 Tsi mihi numquam fuit dubium: quin te po. ro. M. T. C. Imp. Lutio paulo cos. de.
summis in rem. pu. meritis: et pro amplissima familie dignitate
summo studio cunctis suffragijs consulem facturus esset: tamen incredibili
letitia sum affectus. cum id mihi nuntiatum est. eumque honorem tibi
deos fortunare uolo. atque ex tua maiorumque tuorum dignitate administrari.
Atque ex tua tuorumque dignitate administrari. Atque utinam presens illum diem
mihi optatissimum uidere potuissem. proque tuis amplissimis erga me stu-
dijs: atque beneficiis tibi operam meam. studiumque nauare. quam mihi facultatem
quoniam hic: necopinatus et improuisus prouintie casus eripuit: tamen ut
te consulem. rem. pu. pro tua dignitate gerentem uidere possim. magnopere
a te peto. ut operam des. efficias. ne quid mihi fiat iniurie. neue quid temporis
ad meum annuum munus accedat. quod si feceris magnus ad tua pristina
erga me studia cumulus accedet. Vale. M. T. C. Imp. Lutio paulo consuli desi.

M 13 Axime mihi fuit optatum rome esse tecum multas ob causas sed
precipue. ut et in petendo et in gerendo consulatu meum tibi debitum
studium perspicere posses: ac petitionis. quidem tue ratio mihi semper fuit
explorata. sed tamen nauare operam uolebam: in consulatu uero cupio equidem
te minus habere negotij: sed moleste fero me consulem tuum studium ado-
lescentis perspexisse te meum. cum id etatis sim perspicere non posse. Sed ita fato
nescio quo contigisse arbitror: ut tibi ad me ornandum semper detur facul-
tas mihi ad remunerandum nihil suppetat preter uoluntatem. ornasti con-
sulatum: ornasti reditum meum incidit meum tempus rerum gerendarum
in ipsum consulatum tuum. Itaque cum et tua summa amplitudo et dignitas
et meus magnus honos: magnaque existimatio postulare uideatur. ut a te
pluribus uerbis contendam. ac petam: ut quam honorificentissime senatusconsultum
de meis rebus gestis faciendum cures non audeo uehementer a te contendere.
ne aut ipse perpetue tue consuetudinis oblitus erga me oblitus esse uidear.

aut te oblitum putem. Vale. Ut te velle arbitror ita faciam. Ab eoque quem
omnes gentes sciunt de te optime meritum breviter petam si alii consules essent
ad te potissimum Paule mitterem. Ut eos mihi quam amicissimos redderes. Nunc
cum summa tua potestas summaque auctoritas notaque omnibus nostra necessitudo
sit vehementer te rogo. Ut et quam honorificentissime cures decernendum de meis
rebus gestis. Et quam celerrime dignas res esse honore et gratulatione cognosces
ex his litteris quas ad te et collegam et senatum publice misi. Omniumque mearum
reliquarum rerum maximeque existimationis mee procurationem meam susceptam
velim habeas. Inprimisque tibi curae sit quod abs te superioribus quoque litteris peti-
vi ne mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre. Omniaque que spero
cum absens cum etiam presens et consule assequar. Vale. M. T. C. imp. C. Cassio procos.

Sed Fabium quod mihi amicum tua commendatione das nullum in eo facio quaestum
multi enim anni sunt cum ille in aere meo est. Et a me diligitur propter
summam suam humanitatem et observantiam. Sed tamen quod te ab eo diligi egregie
sensi multo amicior ei sum factus. Itaque quamquam profecerunt litterae tuae
tamen aliquanto plus commendationis apud me habuit aditus ipsius erga te mihi
perspectus et cognitus. Sed de Fabio faciemus studiose que rogas. Tu multis de causis
vellem convenire potuisses. Primum ut quem iam diu plurimi facio tanto
intervallo viderem. Deinde ut tibi quod fieri per litteras possem presens gratulari.
Tum quibus de rebus vel meis inter nos communicaremus. Postremo ut amicitia nostra
que summis officiis ab utroque culta sed longis intervallis temporum interruptam
consuetudinem habuit confirmaretur vehementius. Id quoniam non accidit ute-
mur bono litterarum et eadem fere absentes que si coram essemus consequemur.
Unus scilicet ille fructus qui in te videndo est percipi non potest. Alter gratu-
lationis et is quidem exilior quam si tibi te ipsum intuens gratularer. Sed tamen
et feci antea et facio nunc tibique cum pro rerum magnitudine quas gessisti
tum pro opportunitate temporis gratulor quod de provincia decedentem sum-
ma laus et summa gratia prosequuta est. Tertium est ut id quod de nostris
rebus coram communicassemus inter nos conficiamus idem litteris. Ego ceterarum
rerum causa tibi Romam properandum magnopere censeo. Nam et illa que
reliqui tranquilla de te erant et hac tua recenti victoria tanta clarum

tuum aduentum fore intelligo: sed si qua sunt onera curarum: si tanta sunt: ut susti-
nere possis prope tibi nihil erit lautius: nihil gloriosius: sin maiora consi-
dera ne in alienissimum tempus cadat aduentus tuus: huius rei totum tuum
consilium est. Tu enim sapis quid sustinere possis si potes laudabile atque po-
pulare est. Sin plane non poteris absens hominum sermones facilius susti-
nebis. De me autem idem tecum his ago litteris quod superioribus egi ut omnes
tuos neruos in eo contendas: nequid mihi ad hanc prouinciam quam et se-
natus et populus annuam esse uolunt temporis prorogetur hoc a te ita
contendo: ut in eo fortunas meas positas esse putem. quia habes paulum
nostrum: nostri cupidissimum; est curio est furnius sic uelim enitare qui
in eo mihi sunt omnia. Extremum illud de his que proposueram confirmatio
nostre amicitie; de qua pluribus uerbis nihil opus est tu puer me appetisti
ego quoque autem semper ornamento et mihi fore duxi. Fuisti etiam presidio tri-
stissimis meis temporibus. Accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum
bruto tuo maxima. Itaque in uestro ingenio et industria mihi plurimum
et sane suauitatis et dignitatis constitutum puto. id tu et tuo studio con-
firmes et uehementer rogo litterasque ad me et continuo mittas et cum pre-
Romam ueneris quam sepissime. Vale. Cicero salutem dicit C. Cassio .S.d.

Etsi uterque nostrum spe pacis et odio ciuilis sanguinis abesse a belli
pertinatia uoluit quando tamen eius consilii princeps ego uideor plus for-
tasse tibi prestare ipse debeo: quam ipse a te expectare. et si ut sepe soleo
mecum recordari sermo familiaris meus tecum et idem meus tuus adduxit
utrumque nostrum ad id consilium uno prelio putaremus: si non totam causam
at certe nostrum nostrorum iudicium diffiniri conuenire: neque quisquam hanc
nostram sententiam uere umquam reprehendit: praeterea qui arbitrantur me-
lius esse deleri omnino rem publicam quam imminutam et debilitatam manere. ego autem
ex interitu eius nullam spem scilicet mihi proponendam. ex reliquiis
magnam: sed ea sunt consequuta: ut magis mirum sit accidere illa potu-
isse: quam nos non uidisse ea futura. nec homines cum essemus diuinare
potuisse. ego quidem fateor hanc fuisse meam illo quasi quodam fatali prelio
facto: et uictores communi saluti consulere uellent et uictorie sue s

Utrumque autem propositum esse arbitrari in celeritate victoris: que si
fuisset eandem clementiam experta esset Affrica quam cognovit Asia quam
etiam achaia te ut opinor ipso legato et deprecatore. amissis autem temporibus
que plurimum valent: presertim in bellis civilibus. annum at ut ipsum vinci
contemnerent. atque horum malorum omnium culpa fortuna sustinet. Quis enim
aut alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctam iri: aut
nescio quem istum pharnacem Asie terrorem illaturum putaret. Nos tamen
in consilio pari casu dissimili usi sumus. tu enim meam partem petisti: ut
et consiliis interesses: et quod maxime curam levat futura animo prospicere
posses. Ego qui festinavi: ut Cesarem in Italia viderem (sic enim arbitrabamur)
eumque multis honestissimis viris conservatis redeuntem ad pacem cur-
rentem: ut aiunt incitarem. ab illo longissime et absum: et absfui. Versor
autem in gemitu Italie: et in urbis miserrimis querellis. quibus aliquid opis
fortasse ego pro mea tu pro sua quisque parte ferre potuisset. si auctor affuisset.
Quare velim pro tua perpetua erga me benivolentia scribas ad me quid
videas quid sentias: quid et expectandum: quid agendum nobis existimes.
magni mihi erunt tue littere. atque utinam primis illis. quas Luceria mi-
seras paruissem. Sine ulla enim molestia dignitatem tuam retinuissem. Vale. Cicero

Puto et iam subpudere: cum hec tertia iam per epistola S. D. C. Cassio p.
ante opis sit quam tu scedam ut litteram: sed si non urgeo longioris enim expe-
ctabo: ut potius exigam. Ego si semper haberem cui darem ut ternas in hora
darem. Fit enim nescio. ut quasi coram adesse videare. cum scribo aliquid
ad te neque id   ut dicunt tui amici novi. qui pu-
tant etiam spectris catiis excitari: Nam ne te fugiat. Catius epicureus
qui nuper est mortuus que ille Gargatius etiam ante Democritus hic
                nominatis autem spectris etiam si oculi possent feriri: quid vel ipsa
currunt animus: qui possit. ego non video. doceas tu me oportebit: Cum
salvus veneris in mea ne potestate: ut sit spectrum tuum. ut simul ac mihi
collibitum sit de te cogitare illud occurrat. neque solum ad te: qui mihi
heres in medullis. sed si insulam Britaniam cepero cogitare eius mihi advolabit.
ad pectus. Sed hec posterius: tempto enim te quo animo accipias. si enim stomacabere

moleste feres plura dicemus. postulabimusque et quia heresum hominibus armatis sis
in ea restituere in hoc interdicto non solet addi in hoc anno. quare si iam
biennium. aut triennium est: cum virtuti nuntium remisisti delinitus il-
lecebris voluptatis: in integro res nobis erit. sed quid ago: qui loquor: cum uno fortissimo
viro: qui posteaquam forum attigisti nihil fecisti nisi plenissimum amplissime
dignitatis. in ista ipsa metuo ne plus nervorum sit quam ego putarim. si modo
ea tu probas: quid tibi in mentem venit inquies: quia nihil habebam aliquid
quod scriberem: de re publica enim nihil scribere possum: nec enim quod sentio
libet scribere. vale. *Marcus Cicero salutem plurimam dicit C. Cassio*
17 Praeposteros habes tabellarios: etsi me quidem non offendunt: sed
tamen: cum a me discedunt flagitant litteras: cum ad me veniunt
nullas afferunt: atque id ipsum facerent commodius si mihi aliquid spatii
ad scribendum darent: sed petasati veniunt: comites ad portam expectare
dicunt. Ergo ignosces: alteras habebis: has breves: sed expecta. Et sic
ego me tibi purgo: cum tui inanes ad me veniant ad te cum epistolis re-
vertuntur. nos his tamen ad te scribam aliquid. P. Sullam patrem mortuum
habebamus: alii a latronibus: alii cruditate dicebant: populus non curabat
combustum enim constabat: hoc tu pro tua sapientia feres equo animo: quamquam dicimus
Cesarem putabant moleste laturum: verentem: ne hasta refrixisset. Nicii
Marcellus: et a tuis pigmentarius valde gaudebat se adversarium perdidisse.
De hispania novi nihil: sed expectatio valde magna rumores tristiores
sed pansa noster paludatus ad iii ianuarii profecturus est. ut quis in-
telligeret posset: id quod tu nuper dubitare cepisti esse. Namque multos
miseriis levabit: et qui se in aliis his malis hominem prebuit mirabiliter
eum virorum bonorum benivolentia prosequuta est. Tu quod adhuc brundusii mo-
ratus es valde probo: et gaudeo: et me hercule puto te sapienter fa-
cturum domum profectus si fueris. Nobis quidem qui te amamus erit
gratum: et amabo: cum me dabis aliquid posthac litterarum mei me-
mineris. Ego numquam quemquam ad te sciam sine meis litteris ire patiar. Vale.
18 Longior epistola fuisset: nisi eo eo ipso tempore petita esset. *Cicero Sal.*
a me. cum iam iretur ad te longior aut siquem huius. *dicit Cassio*

Nam sine uix possumus ridere. sed tamen inges possumus. Non mehercule fa-
cillime. ueruntamen aliam aberationem a molestiis nullam habemus ubi
ergo inges est. Phia quidem in culina mea molesta est. pudet enim seruire itaque
facio me alias res agere. ne conuitium platonis audiam. De hispania nihil adhuc
certi nihil omnino noui. Te abesse mea causa doleo. tua gaudeo. sed flagitat ta-
bellarios. ualebis igitur. meque ut a puero fecisti amabis. Cassius Ciceroni.

S i uales bene est. Non me hercule in hac mea peregrinatione quicquam libentius
facio quam cum scribo ad te. Videor enim cum presente loqui et iocari. nec tamen
hoc usu uenit propter spectra catiana pro quo tibi maximam epistolam tot rusticos stoicos
regerem. Uticatium athenis natum esse dicas. pansam nostrum secutum palu-
datum hominis paludatum exiuisse. cum ipsius causa gaudeo. tum me hercule
omnium etiam nostrum. Spero enim homines intellecturos. quanto sit odio homini crudelitas.
et quanto amori probitas et clementia. atque ea que maxime mali petant et con-
cupiscant ad bonos prouenire. difficile est enim hominibus persuadere.
uero et uirtute iusticia parari. et uerum et pro-
babile est. ipse enim epicurus a quo omnes catii et amafinii mali uerborum
interpretes proficiscuntur. dicito itaque et pansa. qui sequitur uirtutem retinet.
hi qui a nobis uocantur sunt. omnesque uirtutes et colunt et retinent. Itaque Sel-
la cuius iudicium probare debemus. cum dissentire philosophis uideret
non quesiuit. quid bonum esset. et omnia bona coemit. cui ego mortem non
me hercule animo tuli. nec tamen Cesar diutius nos eum desiderare patietur.
etiam enim habet damnatos. quos pro illo nobis restituat. et nec ipse sectorem
desiderabit. cum filium uiderit. Nunc ad rem publicam redeam. quid in hispanis
geratur rescribere. peream nisi sollicitus sum. ac malo clementem et ue-
terem dominum habere. quam nouum et crudelem experiri. Scis gneus quam sit fa-
tuus sit. qui crudelitatem uirtutem putet. scis quam se semper a nobis derisum
putet. Vereor ne nos rustice gladio uelit quid fiat
si me diligis rescribe. quam uellem scire. utrum ista sollicito animo an soluto legas.
Scias enim eodem tempore quid me facere oporteat. ne longior sim uale. me
ut facis ama. Si Cesar uenit celeriter me expecta. Cicero Trebonio salutem.

28 ORatorem meum sic enim scripsi Sabino tuo commendaui natio me hominis

impulit ut ei recte putarem. nisi forte candidatorium licentia. hic quoque usus
hoc subito cognomen arripuit. et si modestus eius vultus sermoque constans
habere quoddam a curribus videbatur. Sed de sabino satis. tu mi Treboni
quoniam ad amorem meum aliquantum addidisti: quo tolerabilius feramus igniculum
desiderii tui crebris nos litteris appellato. atque ita: si idem fiet a nobis. quamquam
quod dicit due cause sunt. cur tu frequentior in isto officio esse debeas quam nos
primumque olim solebant ad provinciales amicos: qui rome erant de re.
publica scribere nunc te nobis scribere oportet. respublica enim istic est. deinde quod
nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus. tu nobis nisi litteris video
quare alias satisfacere possis. sed cetera scribes ad nos postea. nunc hec primo
cupio cognoscere iter tuum cuiusmodi sit. ubi brutum videris. quamdiu simul
videris fueris. deinde cum processeris longius de bellicis rebus. de toto ne-
gotio. ut existimare possimus quo statu simus. Ego tantum me scire putabo.
quantum ex tuis litteris habebo cognitum. Cura ut valeas meque ames amore
illo tuo singulari. M. Cicero salutem plurimam dicit Trebonio. vale.
21 ET epistolam tuam legi libenter. et librum libentissime. sed tamen in
ea voluptate hunc accepi dolorem quod cum incendisses cupiditatem
meam consuetudinis augende nostre. nam cum ad amorem quidem
nihil poterat accedere tum discedis a nobis. meque tanto desiderio
afficis. ut unam mihi consolationem relinquas. fore. ut utriusque nostrum
absentis desiderium crebris et longis epistolis leniatur. quod ego non
modo de me tibi spondere possum sed te etiam mihi. nullam enim ap-
ud me reliquisti dubitationem. quantum me amares. nam ut illam om-
mittam. que civitate teste fecisti. cum mecum inimicitias communicasti.
cum me contionibus tuis defendisti. cum questor in mea atque in publica cau-
sa consilium patris suscepisti. cum tribuno plebis questor non paruisti. cui tuus presertim
collega pareret. ut hec recentia que meminero semper obliviscar. que vero tua
sollicitudo de me. in armis que letitia in reditu. que cura. qui dolor. cum ad
te cure et dolores mei perferrentur. Brundisium denique te ad me venturum
fuisse. nisi subito in hispaniam missus esses. ut hec igitur obmittam. que
mihi tanta existimanda sunt. quanti vitam existimo et salutem meam.

Liber iste quem mihi misisti: quantam habet declarationem amoris tui.
primum quod facetum tibi uidetur quicquid ego dixi: quod aliis fortasse non
item deinde quod illa siue faceta sunt: siue sic fiunt narrante te & ve
nustissima: qui etiam antequam ad me ueniatur risus omnis pene consu
mitur: quod si in his scribendis nihil aliud nisi: quod necesse fuit: de uno
me tam diu cogitauisses ferreus essem: si te non amarem: cum uero ea
scriptura prosecutus es: sine summo amore cogitare non potueris: non
possum existimare plus quam a se ipso me deere amari: cui quidem ego amo
ri: utinam ceteris rebus possem: amore certe respondebo: quo tamen ipso
confido tibi futurum satis: nunc ad epistolam uenio: cui copiose et suauiter
scripte: nihil est quod multa respondeam. primum enim ego illas caluo litteras
misi: non plus quam has: quas nunc legis existimans exituras: aliter enim
scribimus: quod eos soles: quibus mittimus. Aliter quod multos lecturos pu
tamus: deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus quam tu id uere
potuisse fieri putas primum quod ita iudicabam acute mouebatur genus quod
dam sequebatur: in quo iudicio lapsus: quo ualebat tamen assequebatur.
quid probaret multe erant & recondite littere: uis non erat: ad
eam igitur adhortabar in excitando: aut in acuendo plurimum ualet
si laudes eum quem cohortere. habes de caluo iudicium: consilium est
meum: consilium quidem hortandi causa laudaui: iudicium quod
de ingenio eius ualde existimaui bene. Reliquum est tuam professi
onem amore prosequar reditum spe expectem: absentem memoria
colam: omne desyderium litteris mittendis: accipiendisque leniam.
Tu uelim tua in me studia & officia, multum tecum recordere: que
cum tibi liceat mihi nephas sit obliuisci non modo uirum bonum
me existimabis uerum etiam te a me amari plurimum iudicabis. Uale.

M. Tul. Cic. ad Senatum Tironem et ceteros epistolarum familiarum liber decimus sextus incipit feliciter. Tull. Cicero C. Treboni humanissimo Sal. dicit.

I V
Videor de quanta inter sit suauitas duas horas tirei fuimus
Xenomanes hospes tam te diligit quam uixerit tecum
omnia pollicitus est que tibi essent opus facturum puto.

mihi placebat si firmior esses ut Leucadem deportarere ut ibi plane
te confirmares. videbis quid Curio quid Lysoni quid medico placeat.
volebam ad te Marionem remittere quem cum meliuscule tibi esset
ad me remitteres. sed cogitavi unas litteras Marionem afferre posse
me autem crebras expectare. poteris igitur et facies si me diligis ut quo-
tidie sit Acastus in portu: multi erunt quibus recte litteras dare possis
qui ad me libenter perferent. equidem Patras euntem neminem preter-
mittam. ego omnem spem diligenter tui curandi in Curio habeo. ni-
hil potest illo fieri humanius nihil nostri amantius. ei te totum trade.
malo te sero valentem quam statim imbecillum videre. cura igitur nihil
aliud nisi ut tu valeas. cetera ego curabo. etiam atque etiam vale. Leucade.

2 Septimum iam diem Chorcyre tenebamur. Cicero q. Treboni s.
Quintus autem pater et filius Buthroti solliciti eramus de tua valitudine
mirum in modum. nec mirabamur nihil a te litterarum. his enim ventis
istuc me navigatur: qui si non essent nunc Chorcire non sederemus. cura igitur
te et confirma: ut cum commode et per valitudinem et per anni tempus na-
vigare poteris ad nos amantissimos tui veni. nemo nos amat qui te non
diligat. carus omnibus expectatusque venies. cura ut valeas etiam atque etiam Tiro
noster vale. xv. Kal. novembr. Chorcyre. Tull. Ciceroni Sal. pl. dicit.

3 Cicero meus et frater et fratris filius putavi ferre posse desiderium
tui: sed plane non fero. et quamquam magni ad honorem nostrum interest
quam primum me ad urbem venire: tamen peccasse mihi videor qui a te discesseri.
sed quia tua voluntas ea videbatur esse: ut prorsus nisi confirmato
corpore nolles navigare: approbavi consilium tuum: neque nunc muto: si tu
in eadem es sententia. sin autem posteaquam cibum cepisti videres tibi posse con-
sequi me tuum consilium. Marionem ad te misi: ut aut tecum ad me quam
primum veniret: aut si tu morarere saltem ad me rediret. Tu autem hoc tibi
persuade: si commodo valitudinis tue fieri posset nihil me malle quam te esse
mecum. si autem intelligeres opus esse te Patras convalescendi causa paulum
commorari nihil me malle quam te valere. si statim navigas nos Leucade
consequeris: si te confirmare vis: ut eviteς etiam tempestates: navem ido-

neam ut habeas diligent uidebis. Unū illud mi Tiro uideto: si me amas ne Marionis aduentus: & hae litteræ moueant. quod ualitudini tuæ maxime conducet: si feceris maxime obtemparis uoluntati meæ. hæc pro tuo ingenio considera. nos ita te desyderamus ut amemus. amor ut ualentem uideamus hortatur desyderium: ut quam primum. Illud igitur potius. cura ergo potissimum ut ualeas. de tuis mirabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. Tertio Non. Novembr.

N on queo adesse. nec libet scribere: quo animo sim. Tull. Tironi suo sal. d. affectus tantum scribo etiam tibi ut mihi maxime uoluptati fore sit firmitas: quam uidero primum tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. is locus est citra Leucadem citra stadia CXX. Leucade: aut te ipsum: aut tuas litteras a Marione putabam me accepturum. & ut tam me diligis tantum fac ut ualeas: uel quantum te a me scis diligi: Nonis Decembr. Alyziæ.

E t a. pater et filius apud nos ad Alyziam ex quo loco tibi litteras ante dederamus. unum diem commorati sumus. Tull. Tironi suo sal. q. & nos sequutus non erat: is enim dies fuit nonis decembr. nouembr. deinde ante lucem proficiscentes ante diem octauum Nouembr. litteras dedimus. Tu si nos omnes amas: præcipue me magistrum tuum confirma te: Ego ualde suspenso animo expecto te te ꝑ mu. scilicet deinde Marionem cum tuis litteris omnes cupimus: Ego in primis te primum te uidere: sed mi Tiro ualentem: quare nihil properaris satis quotidie uidero si ualebis utilitatibus tuis possum carere: te ualere tua causa primum uolo tum me.

V arie sum affectus tuis Cl. q. frater fil. et Tull. Tironi. mi Tiro suo sal. litteris ualde priore pagina perturbatus. paulum altera recreatus: nunc nunc quidem non dubito quin quoad plane ualeas te neque nauigationi neque uiæ committas. satis enim te mature uidero: si plane confirmatum uidero de medico et tu bene existimari scribis: et ego sic audio: sed plane curationes eius non probo: ius enim tibi dandum non fuit: cum cachostomocus esses sed tamen etiam ad illum scripsi accurate: et ad Lysonem: et ad Curium sua uissimum hominem et summi officii summæque humanitatis multa scripsi in his quæ etsi tibi uideretur te ad se tam feret: Lyso enim noster uereor ne negligentior sit: primum quia omnes græci deinde cum a me litteras accepisset mihi

nullas remisit. Sed eum tu laudas. Tu igitur quid faciendum sit iudicabis.
Illud mi Tiro te rogo sumptui ne parcas ulla in re que ad valitudinem
opus sit. Scripsi ad Curium quod dixisses daret medico. Ipsi enim puto a-
liquid dandum esse quo sit studiosior. Mirabilia tua in me sunt officia
domestica forensia urbana provincialia in re privata in re publica in studiis in litteris
nostris. Omnia viceris si ut spero te validum videro. Ego puto te bellissime
si recte erit cum quaestore Meschinio decursurum. Non inhumanus est
teque ut mihi visus est diligit. Et cum valitudini tue consulueris tum
tum mi Tiro consulito navigationi. Ulla in re te iam festinare nolo.
nihil laboro nisi ut salvus sis. Sic habeto mi Tiro neminem esse qui
me amet quin idem te amet. Et tum tua tum etiam mea interest ma-
xime te valere. Tum multis est est cure. Adhuc dum mihi deesse nullo
loco vis. Nunquam te confirmare potuisti. Nunc te nihil impedit. Omnia
depone corpori servi. Quantam diligentiam in valitudinem tuam contu-
leris tanti me fieri a te iudicabo. Vale mi Tiro. Vale et salve. Lepta tibi
salutem dicit et omnes. VII idus novembr. Leucade. Cicero Tironi sal.

Tertiam hanc ad te epistolam scripsi eodem die magis instituti
mei tenendi causa quia nactus eram cui darem quam quo haberem quid
scriberem. Igitur illa scribam. Quantum me diligis tantum adhibe in te
diligentie. Et ad tua mirabilia in me officia adde hoc quod erit mihi gra-
tissimum. Cum tuam valitudinis rationem ut spero habueris habeto etiam naviga-
tionis. In Italiam euntibus omnibus ad me litteras dabis ut ego euntem
Patras neminem pretermitto. Cura cura te mi Tiro. Quando non con-
tingit ut simul navigares nihil est quid festines nec quicquam cures nisi ut
valeas etiam atque etiam. VII idus novembr. Actio vesperi. Tullius Tironi sal. d.

Magne nobis est sollicitudini valitudo tua. Nam tametsi qui veni-
unt nuntiant tamen in magna consolatione pungens inest sollicitudo
si diutius a nobis abfuturus sit is cuius usum et suavitatem desyderando
sentimus. Ac tamen quamquam videre te tota cogitatione cupio tamen te penitus
rogo ne te tam longe navigationi et vie per hiemem nisi bene
firmum committas neve naviges nisi explorate. Vix in ipsis tectis

et oppidis frigus infirma valitudine vitatur: ne dum in mari et via sit facile
abesse iniuriam temporis inquit Euripides. cui tu quantum credas nescio. ego certe
singulos eius versus singula eius testimonia puto. effice si me diligis: ut valeas.
et ut ad nos firmus ac valens quam primum venias. ama nos et vale e. frater tibi sal.

Nos a te: ut scis ad IIII novembr. Tull. Cicero Tironi suo sal. pl. dicit
Leucadem venimus ad VIII idus novembr. ad sept. Actium ibi propter tem-
pestatem ad VI idus morati sumus. inde V idus Corcyram bellissime navi-
gavimus. Corcyre fuimus usque ad XVI kl. decembr. tempestatibus retenti. ve-
nissemus usque ad kl. VIII. praeterea qui cupide profecti sunt: multi naufragia
fecerunt. Nos eo die cenati solvimus. inde X haustro lenissimo. celo sereno nocte
illa et die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento
postridie. illud erat ad VII kl. decembr. hora IIII Brundisium venimus: eodemque
tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia: que te facit plurimi
ad V kl. Decius servus quem Planci. Brundisii tandem aliquando mihi a te expecta-
tissimas litteras reddidit datas idibus novembr. que me molestia valde le-
varunt. utinam omnino liberassent. sed tamen Asclapo medicus plane confirmat
prope diem te valentem fore. nunc quidem ego te hortor: ut omnem diligen-
tiam ad adhibeas ad convalescendum. tuam prudentiam temperantiam erga me novi
scio te omnia facturum: ut nobiscum quamprimum sis. sed tamen ita velim: ut ne-
quid properes. simphoniam Lisonis vellem vitasses: ne in quartam ebdomadam
incideres. sed quoniam pudori tuo maluisti obsequi quam valitudini. reliqua cura.
Curio misi: ut medico honos haberetur et tibi daret quicquid opus esset me
dicireque iussisset curaturum. equum et mulum Brundisii tibi reliqui Rome
vereor ne ex kl. ianuar. magni tumultus sint. nos agemus omnia modice.
Reliquum est: ut te hoc rogem et a te petam: ne temere naviges. solent
naute festinare questus sui causa. cautus sis mi Tiro: magnum mare et
difficile tibi restat. si poteris cum Meschinio. caute is solet navigare. si minus
cum honesto aliquo homine: cuius auctoritate navicularius moveatur in hoc omnem
diligentiam si adhibueris teque nobis incolumem steteris omnia a te habebo. et
atque etiam noster Tiro vale. Medico Curio Lisoni de te scripsi diligentissime. vale.

Etsi opportunitatem opere tue omnibus Tull. Ci. Terentia Tulia Q. Tironi sal. d.

2.

11 Etsi oportunitatem operę tuę omnibus locis desydero tamen non tam mea quam
tua causa doleo te non valere. sed quoniam in quartanam conversa vis est
morbi sic enim scribit curius spero te diligentia adhibita et firmiorem fore
modo fac: quod est humanitatis tuę ne quid aliud cures hoc tempore nisi
ut quam commodissime convalescas non ignoro quantum ex desyderio labores. sed erunt
omnia facilia si valebis. festinare te nolo ne nauseę molestiam suscipias eger.
et periculose hyeme naviges. ego ad urbem accessi pridie pridie non. ian. ob-
viam mihi est proditum ut nihil fieri possit ornatius. sed incidi in ipsam
flammam civilis discordię. ut potius belli. cui cum cuperem: et ut arbitror possem
cupiditates certorum hominum. (nam ex utraque parte sunt. qui cupiant pugnare)
impedimento mihi fuerunt omnino: ut ipse cesar noster minaces ad senatum
et acerbas litteras missas miserat. et erat adhuc impudens qui exercitum
et provinciam teneret senatu invito et curio meus illum incitabat. Antonius
quidem noster et q. cassius. nulla vi expulsi ad cesarem cum curione profecti
erant. posteaquam senatus po. ro. tr. pl. et nobis qui pro consules sumus. negotium
dederat. ut curaremus. ne quid res publica detrimenti caperet numquam maiore in peri-
culo civitas fuit numquam improbi cives fuerunt habuerunt paratiorem ducem
omnino ex qua parte diligentissime comparatur: id fit auctoritate et studio pom-
pei nostri qui cesarem sero cepit timere nobis inter has turbas senatus tamen
frequens flagitavit triumphum. sed lentulus consul. quo maius suum benefi-
cium faceret. simul atque expedisset: que essent necessaria de re publica dixit se
relaturum. non agimus nihil cupide. eoque nostra pluris auctoritas. Italię regiones
descripte sunt quam quisque tueretur partem. nos capuam sumpsimus. hec te scire
volui. tu etiam atque etiam cura: ut valeas. litterasque ad me mittas. quotienscumque
habebis cui des. etiam atque etiam vale. data pridie idus ian. Tulius Tironi suo sal.

12 Quo discrimine versetur salus mea et bonorum omnium. atque universe rei
publice ex eo scire potes quia domus nostras et patriam et diripiendam et inflammandam
relinquimus in eum locum res deducta est ut nisi quis deus. vel casus aliquis
subvenerit salvi esse negamus. Equidem ut veni ad urbem non destiti omnia et sen-
tire et dicere et facere. que ad concordiam pertinerent sed mirus invaserat furor.
non solum improbis. sed his qui boni habentur ut pugnare cuperent me clamante

nihil esse bello civili

nihil esse bello civili miserius. Itaque cum Caesar amentia quadam raperetur.
ut oblitus nominis atque honorum suorum Ariminum. Pensaurum. Anchonam. — Anchona
Arectium occupavisset: urbem reliquimus: quam sapienter aut quam fortiter nihil at- — Aretium
tinet disputari. Quo quidem in casu simus vides. Feruntur omnino conditiones. ab — Pensaurum
illo: ut Pompeius in Hispaniam meat: delectus: qui sunt habiti et praesidia
nostra dimittantur. se ulteriorem galliam Domitio citeriorem Considio domano — Ariminum
his enim obtigerint tradituram: ad consulatus petitionem se venturum. neque se iam vel-
le absente rationem haberi suam. se praesente trinum nundinum petiturum. Accepimus
conditiones: sed ita: ut removeat praesidia ex his locis que occupavit ut sine
metu. de his ipsis conditionibus Rome senatus haberi possit. id ille si fecerit spes
est pacis non honeste. leges enim imponuntur: sed quid vis esse est melius quam
sic. ut sumus: Sin autem ille suis conditionibus instare voluerit bellum paratum
est eiusmodi tamen quod sustineri ille non possit: presertim cum a suis con-
ditionibus ille fugerit: tantummodo. et eum intercludamus: ne ad urbem possit
accedere: quod sperabamus fieri posse. Delectus enim magnos habebamus pu-
tabamusque illum metuere: si ad urbem ire cepisset ne gallias amitteret. quas
habet ambas inimicissimas preter transpadanos: ex Hispaniaque sex legiones et
magna auxilia Afranio et Petreio ducibus haberi a tergo videtur. si insaniet
posse opprimi modo urbe salva. Maximam autem plagam accepit quod is qui sum-
mam auctoritatem in illius exercitu habebat Labienus socius sceleris esse noluit. — Titus
Reliquit illum et nobiscum est multique idem facturi esse dicuntur. Ego
adhuc ore maritime presum a Formiis. nullum maius negotium suscipere
volui: quo plus apud illum mee littere cohortationesque ad pacem valerent. Sin
autem erit bellum video me castris et certis legionibus profuturum. Habeo et
illam molestiam quod dolobella apud Caesarem est. hec tibi nota esse volui quae
cave ne te perturbent et impediant valitudinem tuam. Ego Aulo Varroni quem
quam amantissimum mei cognovi tum etiam tui valde studiosum diligentissime
te commendavi. et ut valitudinis tue rationem haberent et navigationis te susci-
peret ac tueretur. Quem ut omnia facturum confido. recepit enim et mecum loquutus
est suavissime. quando eo tempore mecum esse non potuisti. quo ego maxime operam
et fidelitatem desideravi tuam. cave festines tamen committas: ut aut aeger hyeme.

naviges. ceterumque te sero venisse putabo si salvus veneris. Ad huc neminem
videram qui te postea vidisset quam M. Volusius a quo tuas litteras accepi. quod
non mirabar. neque enim meas puto ad te litteras tanta hieme perferri. Sed da
operam ut valeas et si valebis cum recte navigari poteris tum naviges. Cicero
meus in Formiano erat. Terentia et Tulia Rome. Cura ut valeas. IIII kal.
februar. Capue. Marcus Cicero Tulius Tironi suo salutem plurimam d.
EGo vero cupio te ad me venire. sed viam timeo. gravissime egro-
13 tasti inedia et purgationibus et vi ipsius morbi consumptus es. Graves
solent offensiones esse e gravioribus morbis. si qua culpa commissa est. Iam ad
id biduum quod fueris in via dum in Cumanum venis accedent continuo ad
reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III kal. esse volo. ibi te firmum
offendam mi Tiro effice. litterule mee sive nostre obliguaverunt. hac tamen
epistola quam Acastus attulit oculorum paulum sustulerunt. Pompeius erat apud
me cum hec scriberem. hilare et libenter ei cupienti audire nostra dixi sine
te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para ut operam reddas. nostra
ad diem dictam fient. docui enim te fides [gap] quod haberent.
Fac plane ut valeas. nos adsumus. vale. XIIII kal. febr. Cicero Tironi suo s.
O 14 Egipta ad me venit pridie Idus april. is etsi mihi nuntiavit te pla-
ne febri carere et belle habere. tamen quod negavit te potuisse ad
me scribere. curam mihi attulit. et eo magis quod Hermia quem eodem die venire
oportuerat non venerat. Incredibili sum sollicitudine de tua valitudine. qua
si me liberaris. ego te omni cura liberabo. Plura scriberem. si iam putarem
libenter te legere posse. Ingenium tuum quod ego maximi facio confer ad te mihi
tibique conservandum. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta iam epistola
Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillantibus litterulis. nec mirum
tam gravi morbo. Ego ad te Egiptam misi. quod nec inhumanus est. et te
visus est me diligere. ut is tecum esset. et cum eo quo cum la valerbat.
INdricus postridie ad me venit quam expectarem. Cicero Tironi suo sal.
15 Itaque habui noctem plenam timoris ac miserie. tuis litteris nihilo sum factus
certior quo modo te haberes. sed tamen sum recreatus. Ego enim delectatione lit-
terisque omnibus careo. quas antequam te videro attingere non possum. medico

mercedis quantum possit promitti iubeto. id scripsi ad Mummium. audio te
angi animo et medicum dicere. ex eo te laborare. si me diligis excita
a somno tuas litteras humanitatemque propter quam es carissimus mihi. nunc e
opus te animo valere. ut corpore possis. id cum tua tum mea causa
facias a te peto. acastum retine quo commodius tibi ministretur. conserva te mihi. dies promissio

16 Omnia data a te mihi putabo si te valentem. Cicero Tironi suo sal. adest quem et reputa
O summa curae expectabam adventum Menandri. quemadmodum mihi si advenerit et atque et
ferram. cura si me diligis ut valeas et cum bene confirmaris ad nos 3
venias. vale iii idus aprilis. Quintus Marco fratri salutem dicit.

17 De Tirone mi Marce. ita te meumque ciceronem et meam Tuliolam tu
que filium videam: ut mihi gratissimum fecisti: cum eum indignum illa for-
tuna a nobis amicum quem servum esse maluisti. mihi crede tuis et illius
litteris perlectis exilui gaudio et tibi ago gratias et gratulor. si enim mihi
statii fidelitas est tantae voluptati. quanti in isto esse hoc eadem bona debent
additis litteris et sermonibus humanitateque sunt his ipsis commodis potiora
Amo te omnibus equidem de maximis causis. verum et propter hanc ut quod mihi sic
debuisti nunciasti. vidi te totum in litteris. Sabini vidi et Sabinij pueris et promisi
omnia et faciam. vale. M. Tulius Tironi suo salutem plurimam dicit

18 V ideo quid agas. tuas quoque epistolas vis referam in volumina. sed heus
tu ... ro esse meorum scriptorum soles unde illud tam valitudini
fideliter inserviendo in istum locum fideliter venit. cum verbo dozalium est
proprium in officio migrationes in alienum multae. nam et doctrina et do
mus et ars et ager etiam fidelis dici potest ut sit como quomodo theofrasto
placet verecunda translatio. sed haec coram. Demetrius venit ad me quo
quidem comitatu satis sis. Herum non potuisti videre cum
adesset. videbis igitur. nam ego hic proinde manere cogito. valitudo tua
me valde sollicitat. sed inservi et fac omnia. tum te mecum esse tum in
cumulatissime satisfacere putato. cuspio quod operam dedisti mihi gratum est. valde
enim eius causa volo. Marcus Cicero Tironi suo salutem plurimam dicit

19 Quid agitur. non sic oportet. equidem censeo: sic addendum et suo. sed si placet
invidia sequi vitetur. quam quidem ego saepe contempsi tibi dyaphonesi.

gaudeo profuisse si nō etiam Tusculanū di boni q̄to mihi illud erit ama
bilius sed si me amas quod quidem facis aut pbelle simulas qd tamen
īmodū procedit sed ut est indulge tue valitudini cui quidem tu
adhuc dum mihi deseruis seruisti non satis. quid postulat non ignoras
fac bellus reuertare. non mō te sed etiā tusculanū plus amē. parche
dū excita ut hortum ipse conducat sic olitorē ipm cōmouebis. helico ne
quissimus: cc. dabat aprico horto nullo emissario. nulla mā nulla cā
et te nō tanta impensa derideat. Calefacte hoiem. ita ego motonem. itaqꝫ
arbitror coronis de cyribra quid agatur etiam si nr̄ quidem et si nimis est
que tamen velim scire horologiū mittam et libros sic erit sub udo: sed tu
nullos: ne tecum libellos an pangis aliquid sophocleo fac opus appareat. Aligu
ribus cesaris familiaris et mortuus est bonus homo et nobis amicus. te
quando expectamus fac ut sciam: cura te diligenter. vale. Ci. Tironi suo sal.

20 Expecto tuas litteras de multis rebus te ipm multo magis. demetriū
redde nrm. et aliud si quid potes boni. de Aufidiano noie nihil te hortor
scio tibi curae esse sed confice: sed scio ob eandem rem moraris accipio causā
si id te non tenet aduola. litteras tuas ualde expecto. vale. Ci. Tironi suo sal.

21 Sollicitat ita viuā me tua mi Tiro valitudo. sed confido si diligentia
quam instituisti adhibueris. cito te firmū fore. libros compone. indicem
cum metrodoro libebit quo eius arbitratu uiuendū est. cum holitore ut uidetur
tu potes kl. spectare gladiatores postridie redire. et ita censeo. uerum ut uidebit.
cura te si me amas. vale. Marcus Cicero Tironi suo salutem pt dicit.

22 Cum vehementer tabellarios expectarem quotidie aliqn venerunt post
diem quadragesimū et sextū q a nobis discesserant quorū mihi fuit ad
uentus adoptatissimus nā cū maximā cepissem letitiā et humanissimi et ca
rissimi pris epistola tū uo iocundissime tue lre cumulū mihi gaudij attulere
itaqꝫ me iam nō poenitebat intercapedinem scribendi fecisse sed potius letabar. fructū
enī magnū humanitatis tue capiebam ex silentio litterarū mearū. vehementer
tibi gaudeo te meā sine dubitatione accepisse excusationē. Gratos tibi optatosqꝫ ee
qui de me rumores afferuntur. non dubito duplicetur opinio. quare polliceris te
bucinatorem fore existimationis mee firmo id pconstantiqꝫ animo.

facias licet. tantum enim mihi dolorem cruciatumque attulerunt errata etatis mee
ut non solum animus a factis sed aures a commemoratione abhorreat. cui
te sollicitudinis et doloris participem fuisse: notum exploratumque est mihi. nec
id mirum. Nam cum omnia mea causa velles mihi successa: tum etiam
tua. socium enim te meorum commodorum semper esse volui. quoniam igitur tum ex me
doluisti: nunc ut dupliciter tuum ex me gaudium praestabo. Cratippo me scito
non ut discipulum: sed ut filium esse coniunctissimum. nam cum et audio
illum libenter: tum et propriam eius suavitatem vehementer amplector.
sum totos dies cum eo noctisque saepe numero partem. exoro enim ut mecum
saepissime cenet. hac introducta consuetudine saepe inscientibus nobis et
cenantibus obrepit: sublataque philosophiae severitate humanissime nobiscum iocatur.
quare da operam: ut hunc talem tam iocundum: tam excellentem virum vi-
deas quam primum. Nam quid ego de Bruttio dicam: quem nullo tempore
a me patior discedere: cuius cum frugi severa est vita: tum etiam iocundis-
sima convictio. non enim seiunctus iocus a philologia et quotidiana: huic
ego locum in proximo conduxi: et ut possum ex meis angustiis illius sustento
tenuitatem. praeterea declamitare graece apud Cassium institui: latine
autem apud Bruttium exerceri volo. utor familiaribus et quotidianis con-
victionibus: quos secum Mitilenis Cratippus adduxit: hominibus et doctis et
illi probatissimis. multum etiam mecum est Epicrates princeps atheniensium: et
Leonides: et horum ceteri similes. De Gorgia autem quod mihi scribis: erat quidem
ille in quotidiana declamatione utilis: sed omnia postposui: dummodo praecep-
tis patrisque parerem. enim scripserat: ut eum dimitterem. statim tergiversari
nolui: ne meum suspicionem aliquam importaret. deinde illud etiam mihi succur-
rebat grave esse de iudicio patris iudicare. tuum tamen consilium et studium
gratum acceptumque est mihi. excusationem angustiarum tui temporis accipio. scio enim
quam soleas esse occupatus. emisse te praedium vehementer gaudeo. feliciterque tibi
rem istam evenire cupio. hoc loco me tibi gratulari noli mirari. eodem enim
fere loco: tu quoque emisse te fecisti me certiorem. deponendae tibi sunt urbani-
tates: rusticus Romanus factus es. quomodo ego mihi nunc ante oculos tuum io-
cundissimum conspectum propono. videor enim videre ementem te rusticas res.

cum vilico loquitur in lacuna servatem ex mensa secunda semper sed quod ad rem
pertinet mecum acti abi defuisse aeque ac tu doleo. sed noli dubitare mi Tiro
quin te sublevaturus sim: si modo me fortuna me praesertim cum sciam commu-
nibus emptum esse istum fundum. De mandatis quod tibi fuit curae est omnino gratum
sed peto a te ut quam celerrime mihi librarius mittatur maxime quidem grecus
multum eripitur operae in escribendis hypomematis. Tu velim in primis cures
ut valeas: ut una philosophari possimus. Anterum tibi commendo. Vale. M. Cicero
23 Spero ex tuis litteris tibi melius esse: cupio certe. cui Tironi suo Salutem
quidem rei omni ratione cura ut inservias: et cave suspiceris contra
meam voluntatem te facere quod non sis mecum es si te curas. Quare malo te valitudini
tuae servire quam meis oculis et auribus: et si enim et audio te et video libenter tamen
hoc multo erit si valebis iocundius. Ego hic cesso quia ipse nihil scribo lego autem
libentissime. tu istis siquid librarii mea manu non intelligent monstrabis
una omnino interpositio difficilior est quam ne ipse quidem facile legere soleo. de
quadrimo Catone. de triclinio cura: ut facias. tertia aderit modo ne
post publius rogatus sit. Demetrius iste numquam omnino phalerius fuit. sed non pla-
ne bilienus est. Itaque te do vicarium. tum eum observabis. et si vertitam de illis
nosti cetera. Sed tamen siquem eo sermonem habueris scribes ad me: ut mihi
nascatur epistule argumentum: et tuas quam longissimas litteras legam. Cura
mi Tiro valeas. hoc gratius facere nihil potes. Vale. Cicero Tironi suo Salutem
24 Tu vero confice professionem si potes ut si haec pecunia ex eo genere est
ut professione non egeat. veruntamen Balbus ad me scripsit tanta
se episora oppressum: ut loqui non possit. Antonius de lege quid egerit
(liceat modo rusticari) ad bithinium scripsi. De servilio tu videris. qui senectutem
tuam non contemnis. et si Athicus noster quia quondam me commoveri a
πανικοῖς intellexerit idem semper putet nec videt quibus praesidiis philosophie
septus sim. sed hercule quod timidus ipse est. θορυβοποιεῖ. Ego tamen Antonii
inveteratam sine ulla offensione amicitiam retinere sane volo. scribamque ad
eum. sed non antequam te videro. neque tamen te advoco a singrapha. Cras expecto Leptam.
Et n. adel quitam plero cum sermonis vetendum est. Vale. Cicero Tironi suo Salutem dicit.
25 Etsi mane Arpalum miseram: tum cum haberem: cui darem litteras

Et si novi nihil erat hisdem rebus nolui ad te saepius scribere non quin
confiderem diligentiae tuae sed rei me magnitudo monebat mihi prora
et puppis ut graecorum proverbium est fuit a me tui dimittendi ut rationes nostras
explicares Offilio et Aurelio utique satisfiat a Flamma si non potes omne partem
aliquam velim extorqueas in primisque ut expedita sit pensio. Kl. Januar.
de attributione conficies de repraesentatione videbis. A domesticis eius hacte-
nus. de publicis omnia mihi certa quid Octavius quid Antonius quae hominum
opinio quid futurum putes. Ego vix teneor quin accurram. sed si litteras tuas
expecto et scito Balbum tum fuisse aquini cum tibi est dictum. et postri-
die Hirtium puto utrumque ad quas seli que elegerunt. Dolobelle procura-
tores fac ut admoneantur. appellabis et Papiam vale. Cicero Tironi suo s.

26 Etsi iusta et idonea es excusatione usus intermissione tuarum litterarum tamen
id ne saepius facias rogo. et si de rei publice rumoribus et nuntiis certior
fio et de sua in me voluntate ad me perscribit Pansa tamen de qua vis mi-
nima res scripta a te ad me epistola semper fuit gratissima. Quare cum
primis tuas desyderem noli committere ut excusationem potius expleat of-
ficium scribendi quam assiduitate epistolarum vale. Cicero Tironi suo salutem.

27 Verberavi te cogitationis tacito dumtaxat convitio quod fasciculus alter
ad me iam sine tuis litteris perlatus est. non potes effugere huius peri-
culi poenam te patrono. Marcus est adhibendus. isque diu et multis lucubra-
tionibus commentata oratione. vide ut probare possit te non peccasse. plane
te rogo sicut olim matrem nostram facere memini. que lagoenas
et inanis obsignabat ne dicerentur inanes alique fuisse que furtim essent exsic-
catae. sic tu ni quod scribas non habebis scribito tamen ne furtum cessationis
quesiuisse videaris. valde enim mihi semper et vera et dulcia tuis epistolis
nunciantur. ama nos et vale. Cicero Tironi salutem dicit plurimam.

25 Mirificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti. nam que
partius frater scripserat verecundia videlicet et properatione ea
tu sine assensione ut erat ad me scripsisti. et maxime designatis quos ego
penitus novi libidinum animi plenos qui nisi a gubernaculis recesserint
maximum ab universo naufragio periculum est. Incredibile est quae ego illos

facio oppositis gallorum castris in estiuis fecisse: quos ille latroni: si aliquid
firmius fuerit societate virorum delinet: res est aut tribunicialis aut
priuatis consiliis munienda: Nam idem isti duo viri sunt digni: quibus ~/ cestra
alteri sesciam. alteri consutinarium tabernarum fundamentum ce-
das te: ut dixi non ocelis. Ego uos ad iii. ict uidebo: tuosque oculos
etiam: si te ueniens in medio foro uidero dissaniabor. Me ama. Vale
vale mi Tiro: Deo gratias et virgini Marie. Jesus. Tελos. Tελos.

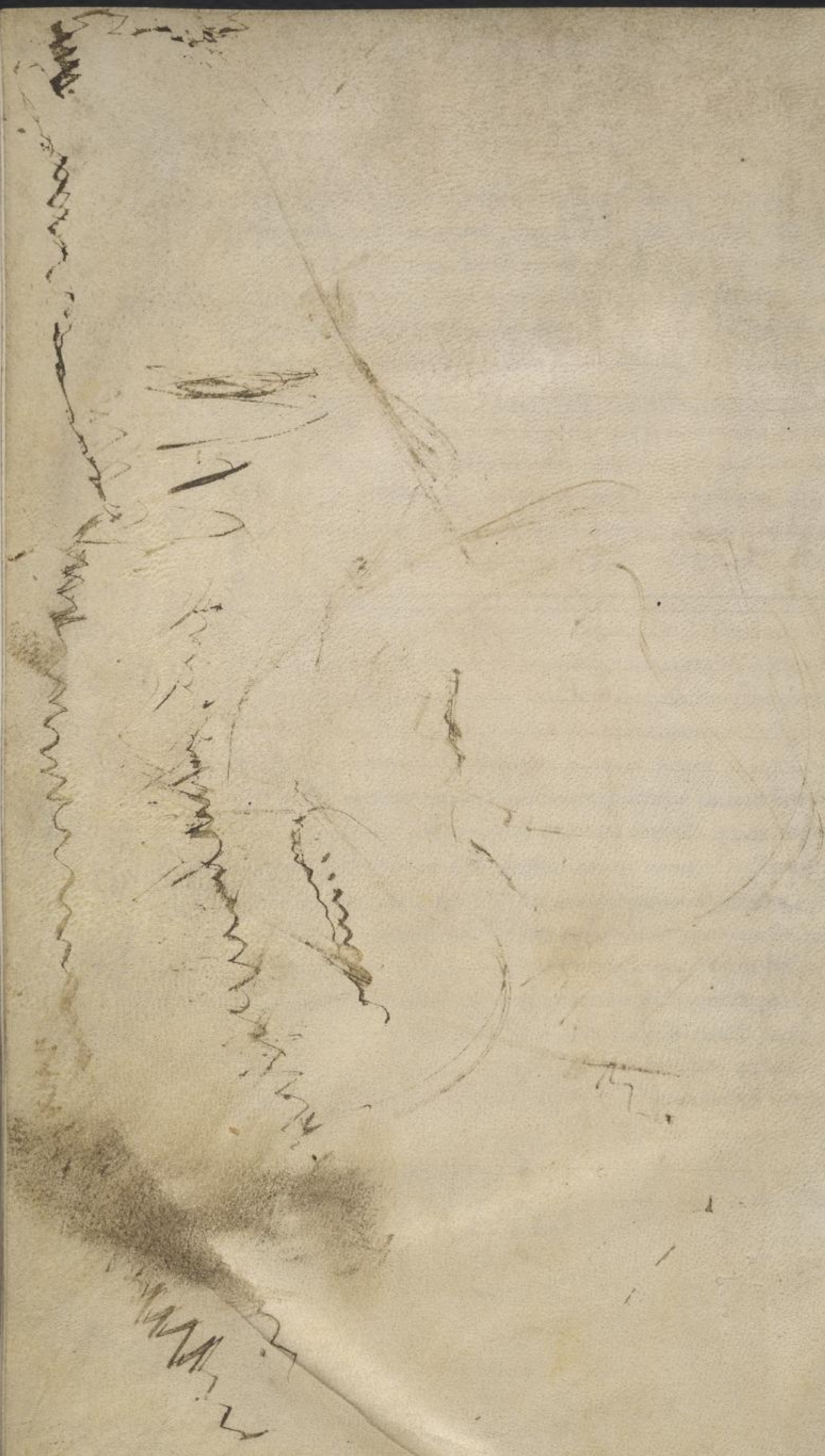
Marci Tulii Ciceronis Arpinatis epistolarum familiarium liber
ultimus explicit feliciter. M. cccc. LXviii. die xii. martii Ferrarie
hora iiii quarta uigesima per me Gregorium de Martinellis
de Buccassolo. Laus Christo honor et gloria qui hodie tus est in
secula seculorum. Amen. Tελos Tελos. Tελos. finis.

Epistola. C. Fabritii et Emilii consulum S. Romanorum super prodi-
tione scripta ad regem Pyrrhum in qua accusatur secundum quosdam Ti-
mocrathes. cuius filii regi pocula ministrabant secundum quosdam. Nitias con-
sulibus obtulerat se regem ueneno necaturum. Consules Romani sa-
lutem plurimam dicunt Pyrrho Regis

29 Nos pro tuis iniuriis commoti continuo animo inimiciter bellare tecum
studemus: sed communis exempli et fidei gratia uisum est: ut te sal-
uum uelimus: ut esset quem armis uincere possimus: Ad nos uenit
Nitias familiaris tuus: qui sibi a nobis precium peteret: si te clam interfe-
cisset: id negauimus nos nos nolle: ne ut ob eam rem quicquam commodi expe-
ctaret: et simul uisum est: ut certiorem faceremus: ne quid eiusmodi si ac-
cidisset nostro consilio ciuitates putarent factum: et quod nobis non placet pre-
tio: aut premio aut dolis pugnare. tu nisi caues iacebis. Vale.

Hostatque Pyrrhus rex oppugnabat Romam cum omnibus suis copiis et
audita suprascripta epistola discessit cum toto exercitu —

Finis



TELEGRAPHIC ADDRESS: "LYCIDAS, LONDON."
TELEPHONE NO.: "2486 REGENT."

ALDI

New Address:

1, King Street, St. James',

John F. Lewis Esq.

Law Offices

208 South Fourth St.

TELEGRAPHIC ADDRESS: "LYCIDAS, LONDON."
TELEPHONE NO.: "2486 REGENT."

New Address:

1, King Street, St. James',

John F. Lewis Esq.
Law Offices
208 South Fourth St.
Philadelphia
U.S.A.

ALDI DISCIP. ANGL

To **Pickering & Chatto,**

Booksellers and Publishers,

~~40, Panton Street, Haymarket,~~

London, S.W.

P.O.O. made payable at Charles Street, Haymarket, and cheques crossed London Joint City and Midland Bank.

1903.				
Mar 12.	14726.	Cicero. Epistolae Familiares. MSS. (1430)		£21

Received for Pickering & Chatto
for [illegible]
12 Mar 1923

TULLI I
EPIST:
FAMIL:
MSS.